

ປະໂຫານຂອງທ່ວງພ້ອປັນຍານັ້ນທະ

ປະຕິບຸກ

ປະໂຍຈນ් ສູງ

ປະຫຍັດສູ່ ທ

ປະຢຸກ ຕໍ່ ກາຣມ

ນັກເນັດວະ ພິມ

ป ว ป พ ช ก ร น

ประโภชน์สูง ประหยัดสุด ประยุกต์ธรรม

.....

.....

ChangeFusion **ສສສ.**

เครือข่ายจิตอาสา
VolunteerSpirit Network

ເນື້ອທາງໝາຍດີໃນ OpenBase ຖາມເຫດຜົກຕະການໄດ້ສົດຍາວຸດນາ Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike
3.0 Unported License **ທ່ານສໍາຮຽນປາເນື້ອທາງກົດລົບໄປໃຊ້ແລະແຍ່ເພື່ອຄ່ອດໄດ້ ໂດຍຈ່ອງອ້າງອັນແລ້ວສັນກິດ** **ທ່ານປາໄປໃຊ້ເຫຼົ້າ**
ກາຮັດ ແລະ **ລ່ອງໃຫ້ສູງຍາວຸດນາຂີ້ວິດເດືອກນິ້ນເມື່ອເໝືອແຫ່ງແຮ່ງຈານທີ່ດັດແປລົງ ເວັນແຕ່ຈະຮຽນເປັນອ່າງອື່ນ**

คำนำ

ສະຖາປະນາຍາດ

พระเดชพระคุณพระพรหมมังคลาจารย์ : หลวงพ่อปัญญา นันทภิกขุ เป็นพระเถระผู้มีเชื้อสืบ夷ของประเทศไทย ตลอดชีวิต การครองสมณเพศของหลวงพ่อนั้น ได้สร้างผลงานไว้มากมาย ดังเป็นที่ประจักษ์กันทั่วไป

พระเดชพระคุณพระพรหมมังคลาจารย์ : หลวงพ่อปัญญา นันทภิกขุ เป็นพระสูงชั้นรูปแบบที่กล้าในการปฏิรูปพิธีกรรมทางศาสนาของชาวพุทธไทย ซึ่งประกอบพิธีกรรมกันอย่างหรูหรา ฟุ่มเฟือยอันเป็นที่นิยมกัน โดยเปลี่ยนเป็นประหยัด มีประโยชน์ และเรียบง่าย เพื่อรอนรังค์ให้ชาวพุทธไทย เป็นชาวพุทธที่แท้จริง ให้ลงทะเบียนเชื่อที่ง่าย ไร้สาระ ตามหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เช่น ผู้ที่จะเข้ามานิมนต์ ทางวัด จะต้องมีการทดสอบความสนใจ ด้วยการให้ใบฝึกห้องภาษาบาลี เพื่อใช้ในพิธีบวช หากผู้ที่จะบวชท่องไม่ได้ ท่านก็ไม่รับเข้าบวช หรือจะหักห้ามการจัดงานมาปนกิจ ที่หากใครพูดคุยกันในระหว่างการสวดพระอภิธรรม หลวงพ่อท่านก็จะเทศนาสั่งสอน จนเป็นที่ทราบกันทั่วไปว่าหากใครจะมาวัดชลประทานฯ จงอย่าคิดทำอะไรที่ไม่ถูกไม่ควร หรือทำสิ่งผิดต่อหลักธรรม ท่านจึงได้รับชานานนามว่าเป็น “ภิกษุผู้ปฏิรูปพิธีกรรมของชาวพุทธไทย”

ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม ประรรณานเป็นอย่างยิ่ง
ว่า หนังสือเรื่อง “ปฏิรูปพิธีกรรม : ประโยชน์สูง ประยัดสุด
ประยุกต์ธรรม” เล่มนี้ จักบังเกิดประโยชน์แก่ชาวพุทธที่ได้
นำไปศึกษา หรือใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตให้ปราศจากไป
เสียจากความเชื่อที่เหลวไหลและงมงาย ได้เข้าถึงเนื้อแท้แห่ง
พระพุทธศาสนา สมดังปณิธานและด้วยอุดมการณ์อันมั่นคง
ของพระเดชพระคุณพระมหามังคลาจารย์ : หลวงพ่อปัญญา
นันทภิกขุ วิกษัปปฏิรูปพิธีกรรมของชาวพุทธไทยให้เป็นไปด้วย
ความถูกต้อง ตามหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระบรมศาสดา
สัมมาสัมพุทธเจ้าโดยแท้จริง อันจักบังเกิดผลนำพาชีวิตชาวพุทธ
ไปดำเนินไปสู่ความสุข ความสงบเย็น และได้ชื่อว่าเป็นชาวพุทธ
อย่างแท้จริงโดยสมบูรณ์

ด้วยความสุจริต หวังดี
ธรรมสภา ประรรณานให้โลกพบกับความสงบสุข

สิ่งใดที่มนทำลายตัวเรา . . .
เป็นขาดหนาม เป็นอุบสระค ทำให้ชีวิตไม่ก้าวหน้า
เราต้องรับฟันฝ่าสิ่งนั้นไป . . .
อย่ายอมให้สิ่งนั้นมาทำลายเราเป็นอันขาด

สารบัญ

ปฏิรูปพิธีกรรม : ประโยชน์สูง ประยัดสุด ประยุกต์ธรรม	๑
ความตั้งใจเบื้องต้น	๔
พิธีกรรม พิธีการ พิธีต่อง	๔
ปฏิรูปพิธีกรรม	๕
พิธีกรรม...สิ่งขึ้นนำไปสู่เนื้อหาสาระ	๕
หลวงพ่อปัญญา กับงานปฏิรูปพิธีกรรม	๖
งานปฏิรูปที่ได้เด่น	๗
 ปฏิรูปงานบวช	 ๙
ปฏิรูปงานบวชให้ถูกต้องแบบพุทธ	๑๑
บวชแบบใหม่ประยัด ได้บุญมาก	๑๔
การกระทำที่ถูกต้อง หากผู้ทำลักษณะผู้สนับสนุน	๑๗
การบวชเป็นธรรมเนียมที่ดี ถ้ามีความเข้าใจถูกต้อง	๑๘
ไม่เน้นพิธีต่อง และต้องทำอย่างประยัด	๑๙
การวันทาสีมาและการโปรดทาน	๒๗
การแกะแขนกั้นสรรค์	๒๕
ข้อคิดเรื่องการบวชจากหลวงพ่อ	๒๗
บวชเพื่อการศึกษาและชุดเกลาจิตใจ	๒๙
ประยัดและได้ประโยชน์สูงสุด	๓๐
เรื่องของการทำวัณนาค	๓๕
การแห่นาคและนำนาคเข้าไปสถิต	๓๗

ปฏิรูปงานศพ

๕๙

งานศพแบบเก่า...ฟุ่มเพือย สนุกสนาน	๕๗
พระสวادในงานศพเพื่อกล่อมเกลาจิตใจคนเป็น	๕๘
งานศพพุทธบริษัทในประเทศไทยอังกฤษ	๖๔
งานศพแบบจีน	๖๖
งานศพแบบอินเดีย	๖๗
งานศพแบบลังกา	๖๙
งานศพแบบไทย	๗๕
ปฏิรูปงานศพ ลดความฟุ่มเพือยสุรุ่ยสุร่าย	๗๗
เหตุที่ต้องมีพิธีสวัดพระอภิธรรมหน้าศพ	๘๗
เหตุผลที่ต้องปฏิรูปงานศพ	๙๐
เรื่องที่ควรปฏิรูปในงานศพ	๑๑๖
ปริศนาอธรรมในงานศพ	๑๑๗

ปฏิรูปงานแต่งงาน

๑๒๑

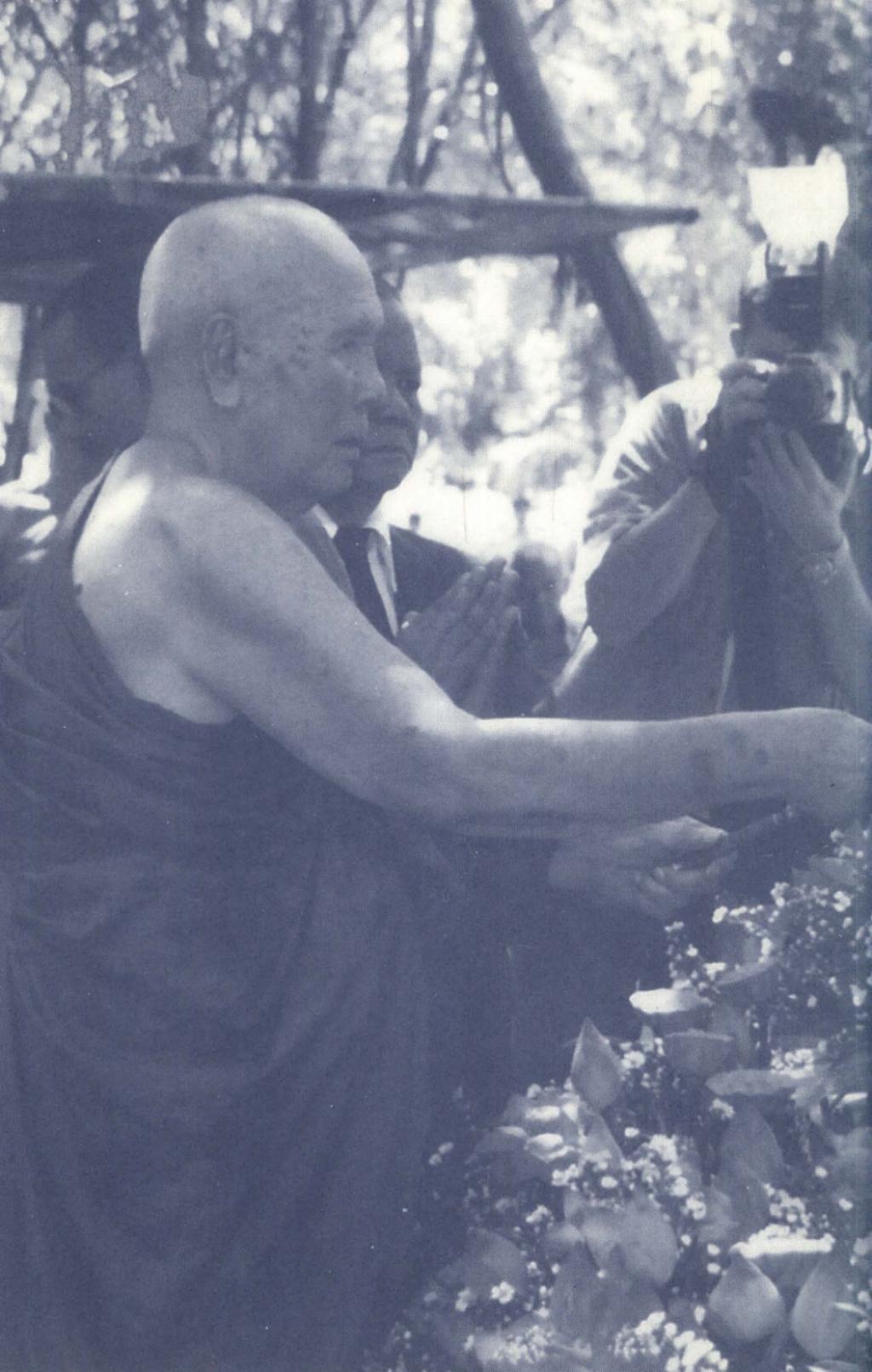
สิ่งใดก็แล้วแต่ ถ้าเกินพอดีแล้วไม่ทำให้เกิดประโยชน์	๑๒๔
ประยัด เรียบง่าย เป็นประโยชน์	๑๒๕
คำพิพากษาแห่งมหาชน	๑๒๕
การเริ่มต้นที่กล้าหาญและประยัดได้ประโยชน์อย่างยิ่ง	๑๓๐
สมานพิธีมงคลสมรสเข้ากับหลักอธรรมตามแบบพุทธ ธรรมะ ๔ ประการ ที่ต้องมีเสมอ กันในคู่แต่งงาน	๑๓๑
ฤกษ์แต่งงานควรถือเอาความสะดวกเป็นฤกษ์ดี	๑๓๕
แต่งโดยธรรม อุญญาติ	๑๓๖

ปฏิรูปงานผู้กพทสima	๑๕๙
พระพุทธเจ้าเป็นนักปฏิรูป	๑๕๑
ห่วยในงานผู้กพทสima	๑๕๒
สาเหตุห่วยในงานปิดทองฝังลูกนิมิต	๑๕๔
ตะบองเพชรในงานผู้กพทสima	๑๕๕
แก้ไขประเพณีเก่าที่เข้าทำกันมาอย่างงมงาย	๑๕๖
พิธีกรรมบูชาพระรัตนตรัย	๑๖๗
ปริศนาธรรมที่ซ่อนในพิธีบูชาพระรัตนตรัย	๑๖๙
อุปสมุดอก เทียนสองเล่มและดอกไม้	๑๗๔
เผา基ลเลสให้หมดไปจากตน บริสุทธิ์ดุจดังข้าวตอก	๑๗๗
ปฏิรูปเทคกาลเข้าพระรา	๒๐๕
ธรรมเนียมของพระภิกษุในพุทธศาสนา	๒๐๘
อย่ามุ่งทำเอ่าแต่เปลือก ความมุ่งเลือกเอานៀ้อหา	๒๑๙
ถดูพระราเป็นถดูแห่งการทำชีวิตให้มีค่า	๒๒๐
การขณะตนเองเป็นความขณะที่ดีเลิศ	๒๒๔
สิ่งที่ควรทำในช่วงเข้าพระรา	๒๒๕
ธรรมปฏิบัติสำหรับผู้ปรารถนาความสุขในทางธรรม	๒๒๗
การเก็บตัวเข้าอยู่ในเขตของความดี	๒๒๙
สังฆทาน	๒๓๓
การทำบุญ	๒๔๕
การให้พร	๒๔๗
ศีลพิธีกรรม กับ ศีลปฏิบัติ	๒๕๕

ปฏิรูปพิธีกรรม

ประโยชน์สูง ประยัดสุด ประยุกต์ธรรม

เรื่องพิธีกรรมต่างๆ

ที่กระทำกันในชีวิตของคนไทย

ทั้งในวงการชาววัดและวงการชาวบ้านนั้น

มีข้อที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม อญ่าทลายออย่างที่เดียว

หลวงพ่อปีญญาฯ ได้พยากรณ์เทศน์สอน

และทำให้ดูอยู่ตลอดมาไม่ขาดสาย

.... จนได้ชื่อว่า ....

หลวงพ่อท่านเป็นผู้นำในการปฏิรูปพิธีกรรม

คือท่านทำอย่างจริงจัง เป็นที่โดดเด่น

เห็นประจักษ์แก่สายตาของประชาชนโดยทั่วไป

ความเข้าใจเบื้องต้น

มีคำที่ต้องทำความเข้าใจในเบื้องต้นก่อน คือ

คำว่า **ปฏิรูป**

แปลว่า ปรับปรุงให้สมควร แก้ไขให้เหมาะสม
ทำให้เข้ารูปเข้ารอยและถูกต้องขึ้น

คำว่า **พิธี**

หมายถึง งานที่จัดทำขึ้นตามลัทธิหรือความเชื่อถือ

ตามชนบธรรมเนียมประเพณี

เพื่อความคล่องแคล่วหรือความเป็นสิริมงคล เป็นต้น

พิธีกรรม พิธีการ พิธีรีตอง

คำเกี่ยวกับพิธีที่หลวงพ่อนำมาใช้บ่อยๆ ในการเทศน์ ก็คือ
พิธีกรรม พิธีการ และพิธีรีตอง

คำว่า **พิธีกรรม**

หมายถึง การบูชา แบบอย่าง

หรือแบบแผนต่างๆที่ปฏิบัติในทางศาสนา

คำว่า **พิธีการ** หมายถึง การที่เกี่ยวกับพิธี

คำว่า **พิธีรีตอง**

หมายถึง งานพิธีตามแบบตามธรรมเนียม

งานที่จัดตามแบบธรรมเนียม

แม้ในเล่นนี้จะเน้นที่พิธีกรรม แต่ก็ให้ไปรวมถึงพิธีการ และ พิธีริตองไปด้วยในตัว

ปฏิรูปพิธีกรรม

สำหรับคำว่า “ปฏิรูป” กับ “พิธีกรรม”

เมื่อรวมกันเข้าแล้วก็เป็น “ปฏิรูปพิธีกรรม”

ก็มีหมายความตามนัยที่นิ่ว่า

การทำให้แบบอย่างหรือแบบแผนต่างๆ

ที่ปฏิบัติในทางศาสนา มีความถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

พิธีกรรม...สิ่งซึ่งนำไปสู่เนื้อหาสาระ

เรื่องของพระพุทธศาสนานั้น เป็นเรื่องตรงๆ ไม่อ้อมค้อม ผู้ดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา คือ ผู้ที่ เดินทางตรง อันเป็นทางสายกลางที่จะนำตนไปสู่ความพันทุกข์ พบสุขสันติที่แท้จริง

ฉะนั้น จึงไม่เข้าไปยุ่งกับเรื่องพิธีกรรมมากนัก พิธีกรรม ต่างๆที่จัดขึ้นก็เพื่อจะซึ้งกันนำไปสู่เนื้อหาสาระนั้นเอง

แต่ภายหลังพุทธบริษัทซึ่กมีการนำเอาพิธีกรรมมาใช้กัน มากขึ้น จนเนื้อหาสาระนั้นซึ่งน้อยลงไปๆ พระก็เข้าไปเกี่ยวข้อง

กับพิธีกรรมต่างๆจนเสียเวลาไปมาก เวลาที่เสียไปก็ไม่ค่อยจะได้ประโยชน์อะไรต่อการศึกษาและปฏิบัติในหลักพุทธศาสนา

หลวงพ่อปัญญา กับงานปฏิรูปพิธีกรรม

หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุท่านเห็นว่าซึ่งจะไปกันใหญ่แล้ว จึงได้เทศน์กระตุกให้ฉุกคิดกันขึ้นในที่ทั่วไป เพื่อให้ทุกฝ่ายหันมา เน้นที่เนื้อหาสาระให้มากขึ้น

ด้วยความกล้าหาญ ที่กล้าต่อสู้และคัดค้านกับคำสอนนอกพระพุทธศาสนา พระเดชพระคุณพระพรหมมังคลาจารย์ หรือ ที่เราต่างรู้จักกันในนาม “หลวงพ่อปัญญา” นั้น ได้แสดงธรรมเพื่อ ทำลายความเห็นผิดต่างๆที่มีอยู่ทั่วไป ให้หันกลับมา มีความเห็น ที่ถูกต้อง ปราศจากความเชื่อที่เหลวไหลและงมงาย อันมิใช่สิ่งที่ ควรต้อง เพื่อ darm ไว้ซึ่งหลักธรรมคำสอนที่แท้จริงของสมเด็จ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยความมุ่งมั่นและตั้งใจ ๒ ประการ กล่าวคือ

๑. เพื่อประกาศความจริง

ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประกาศไว้
และ . . .

๒. มุ่งแสดงธรรมเพื่อทำลายความเห็นผิด ในหมู่พี่น้องชาวพุทธให้หมดไป

งานปฏิรูปที่โดดเด่น

ดังตัวอย่างเช่น เมื่อครั้งที่หลวงพ่อจำพระธาอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งที่นั่นมีฝ่ายที่ไม่ใช่พุทธศาสนามาก หลวงพ่อต้องต่อสู้กับสิ่งต่างๆเหล่านั้น ท่านได้เข้าไปแก้ไขปัญหาหลายอย่างอาทิ ประเพณีการใส่บาตรในเวลากลางคืน ซึ่งชาวเชียงใหม่ ถือเป็นประเพณีมานานนนน โดยถือว่า วันเพ็ญวันพุธนั้นพระอุปคุตเสด็จจากสระตือทะเล ใครได้ใส่บาตรพระอุปคุตจะได้เป็นเศรษฐี จึงมีการใส่บาตรกันในวันเพ็ญวันพุธ ที่วัดอุปคุต เชิงสะพานนวรัฐ

ประเพณีเหล่านี้ หลวงพ่อเห็นว่าเป็นต้นเหตุของประเทศ พม่า พระภิกษุพม่าจะฉันข้าวตอนตีหนึ่ง เพราะหลวงพ่อเคยไปประเทศพม่ามาหลายครั้งแล้ว ธรรมเนียมนี้ได้เผยแพร่เข้ามาถึงเชียงใหม่ เมื่อใกล้ถึงวันเพ็ญวันพุธอีกครั้ง หลวงพ่อปฎญาณเทศฯ ก็เริ่มแสดงปาฐกถาที่หอประชุมพุทธสถานว่า “มันเป็นสิ่งที่ไม่ถูก เป็นสิ่งผิดวิสัย อาหารที่พระรับไปก็ฉันไม่ได้ อาจจะเน่าเสีย จึงไม่ควรที่จะทำเช่นนั้น”

นอกจากแสดงปาฐกถาธรรมให้ญาติโยมฟังแล้ว หลวงพ่อยังเขียนบทความลงในหนังสือพิมพ์อีกด้วย และได้อารักงให้ท่านเจ้าคณะจังหวัดสั่งพระทุกวัดว่า อย่าได้ออกไปบินหาตาในคืนวันเพ็ญวันพุธ ซึ่งก็ได้รับการตอบรับร่วมมือเป็นอย่างดี จนในปัจจุบันที่จังหวัดเชียงใหม่ไม่มีประเพณีเช่นนี้อีกเลย

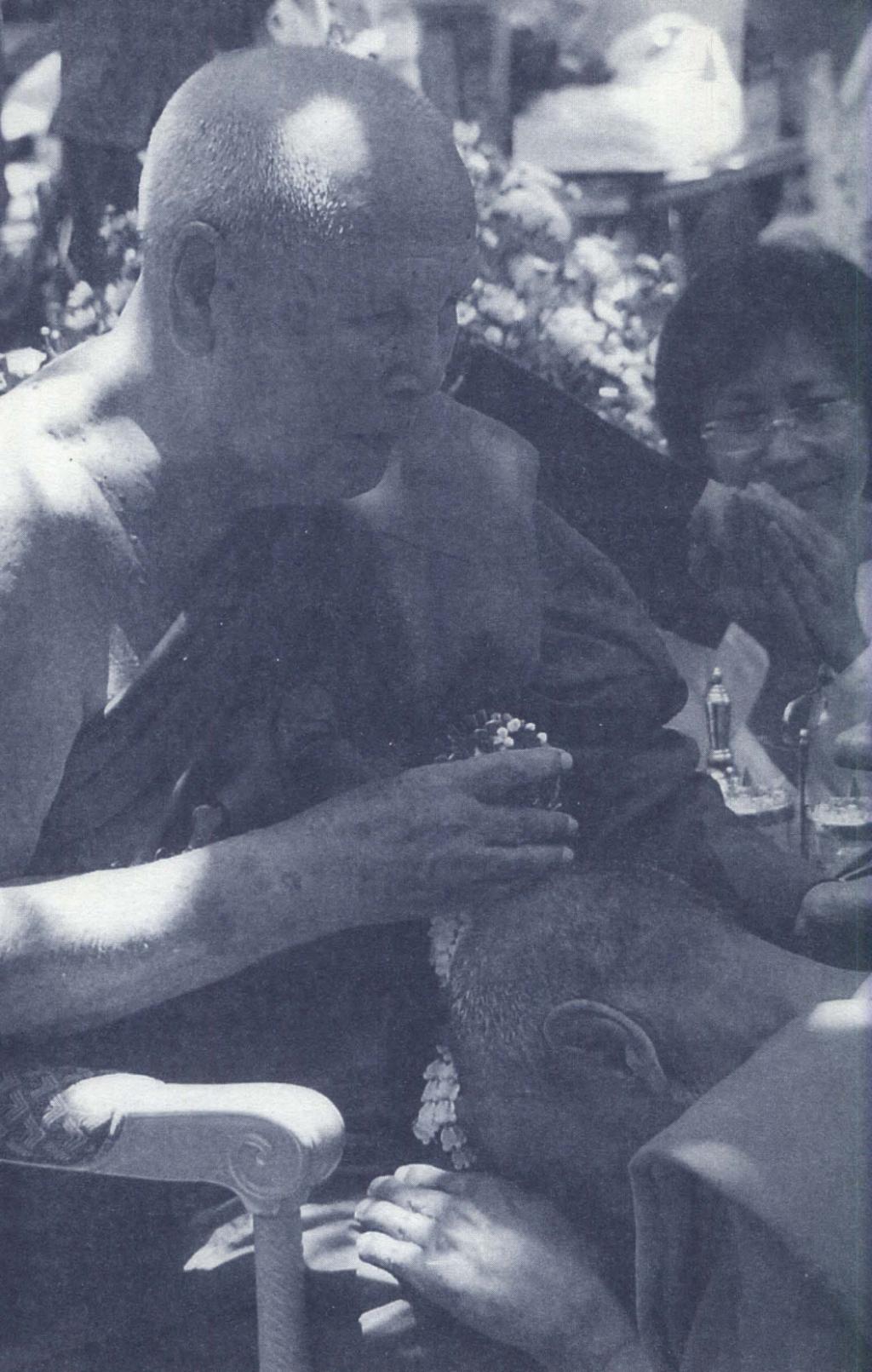
และภาคหลังจากที่หลวงพ่อปัญญาผันทกิกบุ
ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษ្ស
เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๒
และได้รับการแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์
จากสมเด็จพระสังฆราชแล้ว
ท่านก็ได้เริ่มงานปฏิรูปอย่างเป็นธุปธรรมทันที
โดยงานแรกที่ท่านทำการปฏิรูปคือ . . . งานบวชนาค . . .
งานที่สองที่ท่านได้ปฏิรูปคือ . . . งานศพ . . .
และงานที่สามคือ . . . งานมงคลสมรสหรืองานแต่งงาน . . .
งานปฏิรูปของหลวงพ่อปัญญา มิได้มีเพียงแค่นี้
แต่นี่คืองานปฏิรูปพิธีกรรมที่โดดเด่น
เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของพุทธบริษัทมากที่สุด
และถือได้ว่างานปฏิรูปพิธีกรรม ๑ อย่างนี้
เป็นเนื้อ เป็นหนัง เป็นหน้าเป็นตาแห่งความสำเร็จ
ในงานด้านปฏิรูปพิธีกรรมของหลวงพ่อที่เดียว

ปฏิรูปงานบวช

งานบวชแบบพุทธ จุดมุ่งหมายของการบวช

ปฏิรูปงานบวชให้ถูกต้องแบบพุทธ

งานบวชแบบไทยๆ ที่แต่ก่อนเป็นความฝันเพ้อຍ และสนุกสนานรื่นเริง ก็หันกลับเข้ามาสู่งานบวชแนวพุทธที่เน้นความประยัคต์ เป็นประโยชน์ สงบ และเรียบง่าย

เดี๋ยวนี้ปรากฏว่าวิธีการบวชของหลวงพ่อปัญญาฯ เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย หลายวัดนำไปประยุกต์ใช้ ส่วนญาติโยมก็พากันนำบุตรหลานมาบวชกันอย่างมีได้ขาดสาย ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้านทั่วไป ข้าราชการ นักธุรกิจ นักการเมือง ดารา กระหึ้งปัญญาชน ก็ซักชวนกันมาบวชที่นี่ เพราะเขาได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการบวชอย่างแท้จริง คือได้ประโยชน์ตั้งแต่ก่อนบวชระหว่างบวช และสึกไปแล้ว เรียกว่าได้ประโยชน์คุ้มค่าตั้งแต่ต้นจนจบทีเดียว

วิธีการบวชตามแบบของหลวงพ่อปัญญา

วิธีการบวชของหลวงพ่อปัญญานั้นท่าเป็นอย่างไร?

ลูกศิษย์ผู้มีเชื้อเลี้ยงของหลวงพ่อปัญญานั้นท่าท่านหนึ่ง
ได้เล่าไว้ดังนี้

ผู้มุ่งอุปสมบทกับท่านปัญญาฯ ต้องห้องคำขานนาคได้
คล่องด้วยตัวเอง ไม่มีการแนะให้ เพราะผู้มุ่งบวชต้องตั้งใจจริง
การห้องคำขานนาคจึงถือว่าเป็นการรัดความตั้งใจให้อย่างหนึ่ง
ถ้าห้องไม่ได้ก็ไม่ต้องบวชกันเท่านั้นเอง สิ่งนี้ไม่ได้ถือว่าปฏิรูป
เพียงแต่การดูแล เอาจริงเอาจังมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ บางแห่งนั้น
เจ้านาคกล่าวคำขานนาคไม่ได้เลย แต่ก็ช่วยสอนกันจนจบก็มี

พิธีบวชนาคแบบไทยที่ปฏิบัติกันอยู่โดยทั่วไป

พิธีบวชนาคแบบไทยที่ปฏิบัติกันอยู่โดยทั่วไป ฟุ่งเพื่อ
ผลลัพธ์ เป็น ผลลัพธ์ชีวิตสัตว์ เสียเวลาทำมาหากินกันอยู่หลายวัน
 เพราะได้สร้างค่านิยมกันมา เช่นนั้น จุดเน้นของงานนั้นโดยมาก
 เน้นกันที่เปลือกหรือองค์ประกอบ มีใช้เน้นที่แก่นหรือเนื้อหาสาระ
 ในงานบวชนาค มีการบอกแยกเป็นจำนวนร้อยจำนวนพัน จัดงาน
 ตั้ง ๗ วัน ฝ่าวัว ฝ่าควาย ฝ่าหมู เปิด ไก่ ไม้รักสักกีชีวิต เลี้ยงสุรา
 กันเป็นเหన้าเท่า

ผู้มาร่วมงานส่วนมากมาสุราไม่ได้สติ พอถึงเวลานำนาคเข้าไปสต์ต้องจัดขบวนแห่ไปจากบ้าน การแห่นั้นก็มีหลายระดับถ้ารำร่ายหน่อยก็จะต้องมีแต่รวงขนาดกลางหรือว่ากลองยาวถ้างหน่อยก็เดินร้องเพลง ซึ่งหน่วยชาวบ้าน คนที่อยู่ในขบวนก็ล้วนแต่มาสุรา สติไม่ค่อยจะสมประกอบ เคยมีบางคน...เวลาเวียนรอบโบสถ์ จับเจ้านาคขึ้นขีคอแห่ไปเรื่อยๆ ยิงปืนขึ้นฟ้า เป็นระยะๆด้วยฤทธิ์สุรา ยิงถูกหัวเจ้านาคตกลงมาจากคอกคนแบก...ตามสันท พลียกงานบวชนาคมาเป็นงานศพก็เคยมี

เวลาทำพิธี พากขึ้นมาทั้งหลายก็พา กันกลับ หรือไม่ก็พา กันเข้าไปคุยในโบสถ์ โดยไม่เกรงใจใคร โบสถ์ถูกเปลี่ยนสภาพให้เป็นร้านเหล้าซึ่วคราวเดียวันนั้น เพราะกลิ่นเหล้าตลอดบ่อวารลไปหมดทั้งโบสถ์ บางคนที่ไร้ยางอายอย่างมากๆ ก็แอบพกเอาสุราเข้าไปดื่มหน้าตาเฉย ไม่มีหริโอตตั้งปะหลงเหลืออยู่เลยแม้แต่น้อย

พอเสร็จพิธีบวชนาค...ตอนเย็นจัดฉลองอีก เลี้ยงกันใหญ่ อีกครั้ง คราวนี้มีมหรสพตามยุคสมัยนิยม อะไรเป็นที่นิยมก็มีสิ่งนั้น ในยุคที่ลิเกเพื่องพูกมีลิเก ในยุคที่ภาคยนตร์เพื่องพูกมีภาคยนตร์ และปัจจุบันล่าสุดเห็นจะเป็นເគຄລຸມຜ້າ ເຕັກເລັກຫຸ່ມສາວหรือแม้แต่คนแก่เข้าไปในบริเวณนั้นก็ดິນກັນຈນລືມຕາຍ

ครั้นพอเสร็จงานบวชนาคแล้ว บางงานเสียเงินไปเป็นแสนบางงานต้องเป็นหนี้ คนบวชสึกماจนมีลูกจะโตเป็นหนุ่มแล้ว ยังปลดหนี้ไม่หมดเลยก็มี

ที่น่าศรั้ມมากกว่านั้นคือ จัดงานเลี้ยงใหญ่โต คนบวช...บวช ได้แค่ ๗ วัน ๗ วัน แล้วลาสิกข์ มีรู้ว่าจะได้บุญหรือบาปกันแน่ เพราะเมื่อพิจารณาแล้ว ไม่มีตอนไหนของงานบวชที่จะเรียกว่า บุญกิริยาวัตถุได้เลย

ประเพณีเหล่านี้ยังไม่มีคราดปฏิเสธ ไม่มีพระรูปไหน จะกล้าแนะนำชาวบ้านตรงๆว่าอะไรถูกอะไรผิด ปล่อยให้เป็น ยกกรรม

บวชแบบใหม่ประทับด้วยบุญมาก

ท่านปัญญาనัնทะ คิตวิธีบวชนาคแบบประทัยดันชื่นมา โดยตั้งข้อปฏิบัติเอาไว้ว่า...

ผู้มุ่งจะมาบวชวัดชลประทานฯ จะต้องไม่จัดงานใหญ่โต ใดๆเลย สาเหตุแห่งการเลี้ยงเงิน เลี้ยงเวลา เลี้ยงชีวิต...ตัดออก ไปหมด ไม่มีการทำวัณนาค ไม่มีการแห่นนาค ไม่มีการฉลอง พระใหม่

ผู้ที่จะบวชต้องปฏิบัติคือท่องคำขานนาคให้คล่อง มากซ้อม กับพระก่อนเข้าพิธี ๗ วันเป็นอย่างน้อย พอดีงวันบวชคระจะ นาร่วมงานก็มา ไม่จัดให้มีการเลี้ยง หากทิวอาจารห่อข้าวมา ก็ได้ หรือเจ้าภาพอาจจะนำอาหารแก้ทิวบ่ายๆมาบ้างก็ได้ แต่ไม่ให้ ใหญ่โตและลำบาก...สิ้นเปลือง สุราก็ห้ามน้ำมามาเลี้ยงเด็ดขาด

พอได้เวลาตามที่นัดกันไว้ เจ้านาคก็จะโภนหัว นุ่งขาว ห่มขาว
หรือบางคนไม่ได้เตรียมชุดก็ใช้ชุดธรรมดาก็ได้

เวลาเข้าโบสถ์ ท่านปณัญญา บอกว่า . . .

จะฝ่าพระพุทธเจ้าทั้งที่ มัววนเวียนซ้าอยู่ทำไม^๑
เดินตรงเข้าไปฝ่าพระองค์ท่านเลย

เจ้านาคที่บวชที่วัดชลประทานฯ ทุกราย ไม่มีการแห่ ไม่ว่า
ด้วยวิธีใดๆทั้งสิ้น

เมื่อบวชเสร็จแล้วไม่มีพิธีใดๆเพิ่มขึ้นมาอีก ค่าใช้จ่าย
เพียงแต่ซื้อผ้าไตร ซึ่งราคาไม่แพงนัก ถ้าหากจะทำบุญอีก ก็เปิด
โอกาสให้บำรุงค่าน้ำค่าไฟให้วัด การบำรุงนั้นก็ตามแต่ครัวท่า
ไม่บังคับกะเกณฑ์

การบวชในวัดชลประทานรังสฤษฎิ์

การบวชในวัดชลประทานฯ มีสองประเภท คือ

บวชนอกพระราช จะเป็นเดือนไดก์ได้ ระยะเวลาจะเป็น
๑๕ วัน ๑ เดือน หรือมากกว่านั้น สุดแล้วแต่ความสมัครใจของ
ผู้บวช

บุญนี้ไม่มีการอุบรมอย่างเป็นทางการ เพราะจำนวนผู้บวช
และระยะเวลาไม่น่นอน เมื่อบวชแล้วก็มอบหนังสือ “คำสอน
ผู้บวชใหม่” ให้ไปศึกษา ค้นคว้า มีเทปธรรมะให้ฟัง หากติดขัด

ธรรมะข้อใด มีอาจารย์พี่เลี้ยงค่อยแนะนำอย่างใกล้ชิด มีการทำวัตรสวดมนต์เข้าเย็น ปฏิบัติกัมมัฏฐานจนกระทั่งลากสิกขา
อีกประเภทหนึ่งก็คือบวชจำพรรษา

การบวชฤาษูนี้เข้มข้นตั้งแต่เริ่มต้น กล่าวคือ ก่อนบวช ต้องมีการสอบคัดเลือก สิ่งที่ทุกคนต้องผ่านก็คือ คำขนาดนาค ทำวัตรเข้าเย็นแปล ผู้สมัครบวชต้องมาสมัครวันเสาร์ที่สองของเดือนมิถุนายนของทุกปี จัดให้มีการสอบคัดเลือกเพื่อคัดเอาผู้ที่สอบผ่านบวชจำพรรษา ผู้ที่สอบตกจะไม่อนุญาตให้บวช

เมื่อบวชแล้วมีตารางการอบรมที่แน่นอน นั่นก็คือ ตั้งตี ๔ ทำวัตรเช้า ทำสมาธิ จนถึงเวลา ๐๕.๓๐ น. เวลา ๖ โมงเช้า ออกบินหาBAT เวลา ๐๗.๔๕ น. ฉันภัตตาหารเช้า รวมกันที่ลานไฟ เวลา ๐๙.๐๐ น. เข้ารับการอบรมวิชาการ ตามที่ฝ่ายวิชาการขอวัดจัดหลักสูตรขึ้นมา เวลา ๑๑.๐๐ น. เลิกเรียน เตรียมตัวฉันเพล เวลา ๑๓.๐๐ น. เริ่มเข้าเรียนภาคบ่าย เวลา ๑๖.๐๐ น. เลิกเรียนแล้วช่วยกันทำความสะอาดบริเวณวัด กวาดขยะ ลอกคู สุดแล้วแต่ความถนัดของแต่ละคนๆ เวลา ๑๙.๐๐ น. ทำวัตรสวดมนต์เย็น ทำสมาธิ เวลา ๒๑.๐๐ น. แยกย้ายกันเข้าห้องจำวัด พิงเทปธรรมที่พระพี่เลี้ยงจะเปิดกล่องให้อีกจนหลับไป แม้ท่านปัญญาจะตัดเปลือกแห้งประเพณีออกหมด มีการอบรมเข้มข้น มีระเบียบการขันต่อผู้บวชมาก เพียงใจ ก็ยังมีคนมาบวชปีละมากๆ

การกระทำที่ถูกต้อง หากผู้ทำการลักษ์มีผู้สนับสนุน

ณ ที่นี่จะนำสถิติจำนวนพระนวากะ ภายใน ๗ ปี คือจาก พ.ศ. ๒๕๖๗-๒๕๗๔ มาแสดงไว้

สถิตินี้คงจะเป็นตัวชี้ความจริงอย่างหนึ่งว่า

การกระทำที่ถูกต้อง . . .

หากผู้ทำการลักษ์ยืนหยัดและไม่หันหน้า

ก็มีผู้สนับสนุนและกล้าเดินตามไม่น้อย

พ.ศ. ๒๕๖๗	จำนวน	๑๖๔	รูป
-----------	-------	-----	-----

พ.ศ. ๒๕๖๘	จำนวน	๑๕๙	รูป
-----------	-------	-----	-----

พ.ศ. ๒๕๖๙	จำนวน	๕๗๖	รูป
-----------	-------	-----	-----

พ.ศ. ๒๕๗๐	จำนวน	๖๓๐	รูป
-----------	-------	-----	-----

พ.ศ. ๒๕๗๑	จำนวน	๒๒๒	รูป
-----------	-------	-----	-----

พ.ศ. ๒๕๗๒	จำนวน	๒๑๗	รูป
-----------	-------	-----	-----

พ.ศ. ๒๕๗๓	จำนวน	๕๑๒	รูป
-----------	-------	-----	-----

ผู้ที่มาบวชที่นี่ตลอดปี มีทุกสาขาอาชีพ ตั้งแต่กรรมกร

ยันรัฐมนตรี ปัจจุบันนี้เพิ่มการบวชที่มีการอบรมเข้มข้นอีก ๒ ครั้ง

คือจากเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมีนาคม และจากเดือนเมษายน

ถึงเดือนพฤษภาคม ตารางการอบรมและการปฏิบัติคล้ายคลึง

กันกับในพระราชทุกประการ มีคนสนใจมาบวชครั้งละประมาณ

๕๐-๑๐๐ คน

จากตัวเลขดังกล่าว ทำให้เกิดความมั่นใจว่า ในแต่ละปีนั้น ท่านปัญญานันทะได้ผลิตพุทธศาสนาสินิกชนที่เข้าใจศาสนาอย่างถ่องแท้ จนสามารถจะนำเอาหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นจำนวนมาก ผลที่ทุกคนได้รับฉบับพลันก็คือเลิกบุหรี่ได้

ทุกคนที่ผ่านการบวชและการอบรมแล้ว

ย่อมทราบหนักตัวว่า . . .

การบวชคืออะไร

และยังมีคุณค่าต่อชีวิตชาวไทยมากน้อยแค่ไหน

คนที่เคยคิดว่า . . .

การบวชสบาย นักบวชเกียจคร้าน

nanopatra.org เข้มที่ทางวัดจัดให้

คงคิดเปลี่ยนหัศนคติได้บ้างไม่นากก็น้อย

การบวชเป็นธรรมเนียมที่ดี ถ้ามีความเข้าใจถูกต้อง

การบวชนาคของชาวไทยที่กระทำการกันอยู่ทั่วไปในประเทศไทยนั้นถือเป็นธรรมเนียมที่ดี เป็นประเพณีที่ควรทำสืบทอดกันไปอย่างได้หยุดยั้ง เพราะการบวชได้ช่วยพัฒนาคนให้เป็นคนสุก มีความสมบูรณ์ เป็นมนุษย์ที่ประสบสุข แต่ที่ทำกันอยู่นั้นมีทั้งถูกต้องก็มี ไม่ถูกต้องก็มี จึงเป็นเรื่องที่ควรทำความเข้าใจกันเสียใหม่

ไม่เน้นพิธีടอง และต้องทำอย่างประยัด

หลวงพ่อปัญญาฯ ท่านได้สอนไว้ว่านแล้ว พื่นอองชาวนพุทธ
สามารถศึกษาได้จากข้อเขียนดังต่อไปนี้

เป็นธรรมเนียมของมารดาบิดาชาวพุทธ ถ้าลูกชายมีอายุ
พอจะบวชเป็นภิกขุได้ ก็ต้องขอร้องให้บวช ถือว่าการได้บวชใน
พระพุทธศาสนาเป็นบุญอันประเสริฐ การบวชเป็นการสืบท่อ
อายุของพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวต่อไป คนไทยที่เป็นชาย
จะเป็นคนสมบูรณ์ได้ก็เมื่อบวชเรียน จึงเป็นประกาศนียบัตร
ของชายไทยชาวพุทธ

คนโบราณถือกันว่า ผู้ใดยกมิได้บวชก็ยัง เป็นคนดิบอยู่
ถ้าบวชแล้วก็เป็นคนสุกตามหลักธรรม การบวชจึงถือว่าเป็น
การทำคนให้สุกได้ประการหนึ่ง

อันเรื่องของการบวชนั้น แรกเริ่มเดิมทีก็ไม่มีพิธีടอง
อะไรมากนัก โดยมากผู้บวชเป็นคนเบื้องหน่ายต่อกวามเป็นอยู่
ในโลก ปราณายาจะหาความสุขในทางออกบวช จึงได้บวช เวลา
บวชก็มักแอบหนีไปโดยมิได้บอกให้ใครทราบ หนีออกไปบวช
เสียเลยทีเดียว

เจ้ายายสิทธัตถะซึ่งต่อมาก็ได้เป็นพระพุทธเจ้า ก็บวชโดยวิธี
หนีออกมายามดึกสนั่น สาวกของพระองค์หลายท่านก็ออกบวช
ในแบบเดียวกัน ต่อมานมีลัทธมนต์ลากว้างขวาง มีกกฎเกณฑ์ บาง

ประการสำหรับผู้จะบวช เช่น ต้องขออนุญาตจากพ่อแม่ จากเจ้านายผู้ปกครองเสียก่อน การบวชจึงต้องมีการอนุญาต จากท่านเหล่านั้น ในเมืองไทย การบวชเป็นประเพณีที่คนไทยนิยมกันมาก ตั้งแต่คนชั้นสูงจนถึงคนชั้นต่ำ พระราชาเกือบทุกพระองค์ได้บวชในพระบวรพุทธศาสนา จึงนับได้ว่านี้เป็นรัฐธรรมอันหนึ่งของชาติไทยเมืองไทย

การบวชมีความหมายในทางบุญกุศลถ่ายเดียว

แต่การบวชของเราทั้งหลาย มีการวิัฒนาการไปในทางไม่ควรอยู่บ้างบางประการ ควรจะได้พิจารณาและมีการปรับปรุงแก้ไขทำให้ดีงามขึ้น เพื่อรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมอันดีงามของชาติไทยเมืองไทย

เรื่องการบวชมีความหมายในทางบุญกุศลถ่ายเดียว ผู้บวชผู้มาช่วยในการบวช ควรจะมาด้วยใจที่เป็นบุญกุศล ไม่ควรมาด้วยใจที่เป็นบาป

ในงานบวชนาคควรจะทำกันในรูปของความสงบ ไม่ควรทำกันในรูปความโกลาหลวุ่นวาย

การบวชควรจะทำกันด้วยการประหมัด เพราะพุทธธรรมสอนให้ชาวพุทธประหมัด จึงควรทำแบบประหมัด ไม่ควรทำแบบสรุยสร่าย อันเป็นการหมดเปลือกโดยใช่เหตุ

ในการบวชเราทำกันเพื่อเกิดให้ปัญญา จึงควรตัดเรื่องที่งมงายออกทิ้งเสีย การบวชก็จะเป็นไปเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขอย่างแท้จริง

ในงานบวชนาคบางบาน เจ้าภาพต้องการความมีหน้ามีตา จึงทำงานแบบ大巴ป เช่น มีการเชิญแบกมาในงานบวชนาค ได้มีการล้มวัวควายแกงกินกันเป็นงานใหญ่ แต่มีเลี้ยงเหล้าแก่คนที่มาในงานเสียด้วย การบวชแบบนี้เป็นการบวชแบบ大巴ป พระท่านไม่ยกย่องเชยการบวชแบบนี้ ชาวพุทธที่ต้องจะเลิกเสียไม่ควรกระทำ

ในงานบวชนาคบางบาน เจ้าภาพต้องการความสนุกเกินไป จึงมีลิเกแสดงด้วย ต้องจ่ายเงินค่าลิเกเป็นจำนวนมาก บางทีก็เป็นหนึ่งเดือนเงินเพราะเรื่องนี้ หรือบางทีก็มีเครื่องขยายเสียง ลุงเสียงเพลงบ้าๆ บอๆ ดังสนั่น ทำให้หนาหูชาวบ้าน เมื่อเขาทันรำคาญไม่ไหวก็มักจะเละกัน อันเป็นเหตุของความเสียหาย ประการหนึ่ง จึงเป็นเรื่องที่ควรจะได้ดูแลเรียนเสีย เห็นการทำด้วยความสงบเป็นบุญกุศลมากกว่า ในเวลาพaje้านาคไปวัดก็มักมีขบวนแห่ ใช้แตรบ้าง ใช้เครื่องดนตรีแบบอื่นบ้าง ก็เป็นเรื่องยุ่งใจกันทั้งนั้น ควรจะไปกันอย่างเงียบๆ ให้ทุกคนได้ความรู้สึกสงบและมีปัญญาในทางดี เพราะเป็นจุดหมายของการบวช

เคยถามเจ้าภาพบางรายดู เข้าบอกรว่า ในการบวชคราวนี้ ตั้งงบการจ่ายไว้ ๕,๐๐๐ บ้าง ๑๐,๐๐๐ บ้าง ได้ฟังแล้วก็ตกใจ

ว่าเข้าตั้งเงินไว้มากมายเกินไป เอาเงินนั้นไปจ่ายกันในทางไหน ความจริงเครื่องบวชนาค ถ้าเท่าที่จำเป็นจริงๆแล้วก็ไม่น่าจะเกิน ๓๐๐ บาท จิวรอย่างดี บาตรอย่างดีก็ไม่เกินราคานั้น ถ้าจะจ่ายถวายพระบ้าง ก็ตั้งไว้เพียง ๕๐๐ บาทก็พอแล้ว แต่เข้าตั้งไว้มาก เช่นนั้น นั้นก็เป็นเรื่องของความสุรุยสุร้ายกันเสียเป็นส่วนมาก...น่าเสียดาย

ขอให้ชาวเรมาทำบุญกันด้วยความประയัตกันบ้างเถิด บางคนอาจคิดว่าตนมีเงินมากจ่ายเท่านั้นไม่เป็นไร อย่าลืมว่า การกระทำของตนนั้นมีคนเอาอย่าง และคนไทยเรานั้นชอบเอาอย่างกันเสียด้วย ขอให้ท่านได้แสดงตัวอย่างในทางดีๆ งามๆ ในทางประยัต ให้เพื่อนร่วมชาติของท่านได้ดูกันบ้างเถิด

พึงลงกิจที่ไม่ใช่ของชาวพุทธ

เรื่องกิจบางอย่างในงานบวชนาคไม่ใช่กิจของชาวพุทธ เช่นเรื่องการทำวัณนาค เป็นต้น พิธีการทำวัณเป็นพิธีการของศาสนาพราหมณ์ ชาวพุทธยืนมาใช้เท่านั้น ถ้าหากจะมีการสอนนาคก็ควรสอนตามแบบของพระธรรม โดยพระภิกษุในพระพุทธศาสนา จึงจะเป็นการชอบการควร พิธีนี้ควรทำในเวลา ก่อนบวช โดยให้นิมนต์พระมาแสดงธรรมเสียก่อนสักครึ่งชั่วโมง เพื่อเตือนเจ้านาคและญาติของนาคผู้มาประชุมกัน

จะได้ทราบเหตุผลกันว่า การบวชคืออะไร? ทำกันทำไม? ดีกว่า
ทำขวัญนาคด้วยหม้อ ซึ่งบางทีพ่อจงการทำขวัญ...ก็มา กัน
เสียแล้ว

การวันทาสีมาและการโปรดทาน

มีคนเคยถามอาทิตมาว่า . . .

เป็นความจำเป็นต้องวันทาสีมาหรือไม่?

เกี่ยวกับเรื่องนี้ ก็เป็นเรื่องของความเคารพต่อสถานที่
เมื่อเราจะเข้าไปภายในสีมา ก็ทำการเคารพเสียก่อนก็ดีอยู่ แต่มี
เสียตรงที่เจ้านาคกำลังบูชาสีมา พวกรู้ติดีน้องก็แย่งเอา
ดอกบัวที่เจ้านาคใช้บูชาเสียแล้ว แย่งกันชุลมุนวุ่นวายไปหมด
การกระทำในรูปนั้นเป็นการขาดความต่อสถานที่ เป็นกิริยาของ
พวคุณป่าคนดง อารยชนไม่พึงกระทำเป็นอันขาด

ได้ถามเขาว่า แย่งดอกบัวเอาไปทำอะไร เขายอกว่าเอาไป
ต้มให้หญิงมีท้องกินคลอดลูกง่าย ถ้าอย่างนั้นก็ไม่จำเป็นที่จะ
มาแย่งกัน ดอกบัวก็ไป...เก็บจากสะโน้นเอ้าไปต้มเมื่อไหร่ก็ได้
มาแย่งกันให้อลหม่านทำไม น่าขยะหน้าแท้ๆ

พอเจ้านาคจะเข้าโบสถ์ ก็มีการโปรดทานกัน โดยแลก
เงินปลีกมา แล้วโปรดให้คนแย่งกัน ดูแล้วสนุกสนานใหญ่ ได้ไป
คงจะอันสองอัน คนไหนได้ก็ดีใจ คนไหนไม่ได้ก็เสียใจ บางที เกิด

ไม่ให้เป็นฟืนเป็นไฟ จนถึงกับชกต่อยกันก็มี กิริยาที่แย่งกัน ก็ไม่น่าดู ไม่เป็นกิริยาของสุภาพชน และเป็นเหตุให้พากเด็กๆ เข้ามาเกะกะในบริเวณปุชนียสถาน ชอบทำเสียงดังโวยวาย เป็นการรำคาญแก่ผู้ต้องการความสงบ เรื่องการประยานดังกล่าว จึงเป็นเรื่องไม่เหมาะสมแน่ๆ

พูดกันในแบ่งการให้ ก็ให้โดยอาการที่ไม่เคารพ เพราะโynosให้ ประเพณีนี้ควรเปลี่ยนแปลง เคยถามเขาว่า ทำไมถึงชอบแย่ง กันนัก เขานอกกว่าเอาไปใส่กันถุงทำให้ร้าย ยิ่งเป็นการเข้าใจผิด กันใหญ่โต เพียงได้หรือญาจากการแย่งซิงกันในวันบวชนาคจะ ทำให้ร้ายได้อย่างไรกัน ถ้าไม่ขยันในการทำงาน

พระผู้มีพระภาคสอนว่า “คนหมั่นทำงานให้เหมาะสมเจาะ ย่องแสวงหาทรัพย์ได้” ทรัพย์นั้นเกิดจากการรู้จักหา รู้จักเก็บ รู้จักใช้ รู้จักทำให้เกิดตอกอกรออกผลต่อไป มิใช่รายพระagneที่ แย่งมา แต่รายพระประพฤติธรรมเท่านั้น

ปัญหามีต่อไปว่า ควรเลิกประยานแบบนั้น หรือควรจะ ตัดแปลงเสียใหม่ เรื่องการให้เป็นเรื่องด้อยแล้ว พระพุทธองค์ ทรงชี้แจงการให้ แต่ควรให้ให้ถูกทาง ให้เป็นประโยชน์อย่าง แท้จริง ขอแนะนำให้กระทำดังนี้

ในสมัยนี้ มีมูลนิธิหลายแห่งที่เป็นมูลนิธิช่วยคนประเภท ต่างๆ เช่น ช่วยคนตาบอด คนพิการ คนหูหนวก และช่วยเด็กให้มี การศึกษา เป็นกิจแห่งมนุษยธรรม เป็นกิจที่เราควรช่วยเหลือ

แก่กันและกัน ฉะนั้นถ้าเจ้าภาพมีเงินโปรดทราบสักเท่าใด โปรดเก็บไปทำบุญส่งเคราะห์คนเหล่านั้นดีกว่าเรามาโปรดให้คนแห่งกัน จึงขอให้เปลี่ยนการโปรดทราบแบบให้คนแห่งกัน เป็นทำทานแก่ คนพิการ เช่นเด็กพิการ เป็นต้น

การวางแผนนาคขึ้นสวรรค์

อีกอย่างหนึ่ง ในขณะที่นาคจะเข้าโบสถ์ ญาติพี่น้องมักเบียดเสียดเยียดยัดกัน เข้าไปจับเจ้านาคจนตัวลอย และมีการทำเสียงเอะอะเหมือนชาระรำมงแห่งปลากรัง อันการกระทำเช่นนั้น ย่อมเป็นการไม่เหมาะสมไม่ควรอย่างยิ่ง เพราะเราถือว่าโบสถ์เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธรูปเป็นสิ่งที่ควรแก่การเคารพสักการะ เป็นวัตถุที่สมมติเป็นตัวแทนแห่งองค์พระพุทธเจ้า จึงควรแก่การเคารพสักการะ การเข้าไปสู่สถานที่ เช่นนั้น ควรจะเข้าไปด้วยความเคารพ ไม่ควรเข้าไปโดยกิริยาอาการอันเอะอะโวยวาย เช่นที่เคยกระทำมา

บางคนบอกว่า การกระทำเช่นนี้ก็เพื่อวางแผนเจ้านาคขึ้นสวรรค์ นี้เป็นความเข้าใจผิดกันอย่างยิ่งที่เดียว เพราะการขึ้นสวรรค์มิใช่ขึ้นโดยวิธีเช่นนั้น แต่จะขึ้นได้โดยการปฏิบัติชอบตามที่คำสอนของพระพุทธองค์ เมื่อลูกหลวงของเราได้บวชในพระพุทธศาสนาแล้ว เราเก็บຈารจะได้บวชตามไปด้วย

การบวชที่แท้จริง

คำว่า “บวช” หมายถึง การงดเว้นจากการกระทำความชั่วโดยประการทั้งปวง

เช่น เคยดื่ม-กิน-สูบของมึนเมา เมื่อบวชลูกแล้ว ก็เลิกจากการกระทำนั้นๆเสียด้วย เคยเป็นนักเลงการพนันก็เลิกจากการเล่นการพนันเสีย เป็นการบวชประการหนึ่ง

รวมความว่า . . .

การงดเว้นจากความชั่วเป็นการบวชทางใจ

บวชทางใจเป็นการบวชแท้ บวชกายแต่ไม่บวชใจ อย่างนี้
 ใช้ไม่ได้

ผู้ใดมีโอกาสบวชทางกายแล้ว จงบวชทางใจด้วย ถ้าไม่มี
 โอกาสบวชทางกาย ก็ขอให้ได้บวชทางใจเต็ต ถ้าเราทั้งหลาย
 ได้บวชกันถูกวิธี ก็จะเป็นการช่วยกันค้ำจุนพระพุทธศาสนาได้
 ประการหนึ่ง จึงขอฝากแนวคิดนี้ไว้กับท่านชาวพุทธทั้งหลาย
 เอาไว้ด้วย

การบวชที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจทำให้เกิดปัญหา

เรื่องของการบวชเป็นงานบุญสำคัญงานหนึ่งของชาวไทย
 แต่งานทุกงานที่เราทำๆกันอยู่ เรามักจะทำกันเล่นๆ ทำอย่างสนุก

สนาน ไม่ได้ทำอย่างเป็นบุญกุศลกันแต่อย่างใด งานนั้นๆ จึงไม่ค่อยมีคุณค่าอะไรนัก เหมือนอย่างงานบวช เมื่อเรاجัดกัน อย่างสนุกสนาน งานก็เลยไม่ศักดิ์สิทธิ์ บุญกุศลก็ได้น้อยเต็มที่ ผู้ที่เข้าไปบวชจึงบวชเล่นๆ บวชเอาสนุก ไม่ได้ศึกษาและปฏิบัติ จริงจังอะไร พอลีกอกอกไปแล้วจึงยังคงเป็นคนดิบเหมือนเดิม

การบวชที่ทำกันอย่างไม่มีความรู้ความเข้าใจ ก็ทำให้เกิดปัญหามากกว่าที่จะเกิดปัญญา บวชแต่ละทีจึงไม่ได้ประโยชน์ สมประสงค์

ข้อคิดเรื่องการบวชจากหลวงพ่อ

เรื่องพิธีการบวชนี้ มีข้อคิดจากหลวงพ่อปัญญา ที่ห่าน เทศน์ลั่งสอนไว้หลายประการที่เดียว จะเห็นได้จากเทศนา โดย มีความดังต่อไปนี้

คนไทยเรานั้นมีธรรมเนียมบวชชั่วคราว ไม่เหมือนกันกับ ประเทศอื่นที่เข้าบวชกันนานๆ เช่น ประเทศไทยลังกา ไม่มีการบวช ชั่วคราว แต่บวชกันเลยทีเดียว

ชาวลังกา...ในวันบวชนานคนี้ พ่อแม่ พี่น้อง ร้องให้กันเป็น การใหญ่ เพราะว่าลูกที่ตนรัก จะต้องจากไปไกลแล้ว ไม่กลับมา บ้านอีก แต่เมืองไทยเรานั้นไม่มีการร้องให้อะไรกัน เพราะรู้ว่า ไม่กี่เดือนก็จะกลับบ้าน จึงมีแต่เรื่องสนุกกัน ตีฆ้อง ตีกลอง

เต้นระบำฟ้อน แท้เห็นกันอย่างสนุกสนานตลอดเวลา เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องสนุกไป

บุชหั้งที่ควรให้เป็นบุญเป็นกุศล

การกระทำสนุกเนื่องด้วยการบวช เราทำกันต่างๆตามแบบของห้องถิน แต่รวมแล้วทำไปเพื่อความสนุกสนานในงานนั้นๆ ความสนุกนี้ความจริงก็จำเป็นอยู่บ้าง แต่ว่าในบางเรื่องก็ควรจะตัดไม่ให้มันสนุกจนมากเกินไป เราควรจะทำกันแต่สิ่งที่เป็นเนื้อๆ เพราะว่าสิ่งที่เป็นความสนุกในสมัยนี้หาได้ง่าย มีอยู่ทั่วๆไปในประเทศไทย โรงหนังก็มีอยู่ทุกตำบลทุกอำเภอแล้ว ลิเกก็แสดงกันมากแล้ว และเรื่องอะไรก็มีมากๆไปทุกหนทุกแห่ง คนที่อยากรสนุกจะสนุกเมื่อไรก็ได้ จะไปดูหนัง ดูลิเกเมื่อไรก็ได้ไม่ไปดูที่ไหนดูที่บ้านก็ยังได้ เพราะโทรศัพท์มันก็ออกลิเก ออกโขน ออกหนังอะไรกันทุกคืน ใครๆก็ดูได้ทั่วๆไป จึงไม่สู้จะจำเป็นมากในเรื่องงานบุญงานกุศล ถ้าว่าเราทำบุญเอาบุญเอากุศลกันอย่างแท้จริง

สมัยก่อนมีคนละเรื่องกับสมัยนี้ สังคมในสมัยก่อนนั้นยังไม่เคยมีเรื่องสนุก คนอยู่ตามบ้านตามเรือนตามบ้านนอกบ้าน ปีหนึ่งจะได้ดูหนังก็มีงานนี้แหละ ได้ดูลิเกสักครั้งก็มีงานนี้แหละ เช่น บวชนาค มีงานศพหรือมีงานอะไรขึ้นก็ได้ไปสนุกกันครั้งหนึ่ง

ได้ระบายน้ำมณีกันบ้าง นานๆ จะมี แต่มาในสมัยนี้ อาตามาสังเกต ดูแล้วความสนุกในบ้านเมืองนี่มันล้น เรียกว่าเป็นการล้นไปแล้ว เพราะว่าสนุกกันเหลือเกินในเรื่องอะไรต่ออะไรกามามา เพราะฉะนั้น จึงควรจะตัดเรื่องที่สนุกออกไปเสียบ้าง เพื่อจะเอาแต่เนื้อแท้ๆ ให้เป็นบุญเป็นกุศloy่างแท้จริง

บวชเพื่อการศึกษาและบุต្រเกลาจิตใจ

ในงานบวชนาคทั่วๆไป เราจะต้องรู้ว่า เราจะบวชกันเพื่ออะไร? พ่อแม่ที่เข็นลูกชายให้เข้ามาบวชนี่เพื่ออะไร? ต้องรู้ ความหมายว่าบวชกันเพื่ออะไร?

ก็ตอบว่า บวชเพื่อการศึกษา เพื่อการปฏิบัติบุต្រเกลาจิตใจ ให้สะอาด ปราศจากเครื่องเศร้าหมอง อันนี้เป็นเรื่องสำคัญ เป็นจุดหมายที่เราต้องการ คือบวชเพื่อการศึกษา เพื่อบุต្រเกลาจิตใจให้สะอาด ปราศจากสิ่งเศร้าหมอง

ขอให้ญาติโยมจำหลักนี้ไว้ให้ดี คือว่าเวลาเราจะทำอะไร ทุกอย่างต้องรู้ความมุ่งหมายของ การกระทำว่า เราทำเพื่ออะไร? เราจะได้อะไรจากการกระทำนั้น? และเราจะกระทำโดยวิธีใด? อันนี้เป็นเรื่องที่จะต้องคิดก่อนที่จะทำสิ่งนั้นลงไป ถ้าไม่รู้ว่าเรา ทำเพื่ออะไร? เราจะได้อะไร? โดยวิธีใด? แล้วการกระทำก็มัก จะเป็นไปในทางสุรุ่ยสุร่าย งมงายหลายเรื่องหลายประการ อัน

ไม่ได้สาระแก่นสาร แต่ว่าเป็นการสืบเปลืองเงินทองไปไม่ใช่น้อย ในงานนั้นๆ

ประยัดและได้ประโยชน์สูงสุด

ปัจจุบันนี้พุทธบริษัทที่ใช้จ่ายเงินทองไปในเรื่องที่ไม่เป็นเรื่องแต่พุดว่าเป็นการบุญสุนทานไม่ใช่น้อย ถ้าเราตัวเลขทั้งหมดมารวมกันเข้าแล้ว เป็นเงินหลายร้อยล้านที่ทำกันอยู่ทั่วๆไป เรื่องอย่างนี้ไม่มีใครค่อยคิด เพราะว่าต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างว่า กันไปตามเรื่อง แต่ถ้าหากว่ามีการประชุมกันรวมตัวเลขเข้าแล้ว เราจะตกใจว่าสูญเสียเงินทองไปในเรื่องที่ไม่เป็นสาระนั้นปัจจุบันไม่ใช่น้อย อันเป็นเรื่องเนื่องด้วยการบุญทั้งนั้น ชาวไร่ชาวนาที่มีฐานะไม่ค่อยจะดี ถ้าต้องบวชลูกถึง ๑ คนแล้ว ก็จิบหายกันไปเลยทีเดียว ต้องขายกันเก็บหมดเนื้อหมดตัว เพราะต้องไปถูกไปยึมเขามาเพื่องานบุญงานกุศล คนบางคนก็อยากจะทำบุญแต่ไม่มี อยากจะทำอย่างนั้นอย่างนี้ แต่ไม่มีเงินจะทำ ต้องไปถูกเขามาทำ... ญาติโยมที่มาฟังเทคนิคนี้ อาจมาไม่อยากจะให้ทำอะไรมงไปในรูปทึ่งมากยิ่งกว่า ดีนตามเขาว่า หรือในรูปที่เรียกว่าทำไปตามอารมณ์ ต้องการให้ใช้ปัญญา ใช้เหตุผลในเรื่องอะไรมุกสิงหุกประการ เพื่อจะได้เกิดประโยชน์จากการกระทำอย่างแท้จริง แล้วก็เป็นการประยัดด้วย

ขอให้รู้ไว้อันหนึ่งว่า . . . คำสอนในทางพระพุทธศาสนานี้ เขามีหลักตัดสินธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า คือมีข้อตัดสินอยู่ อันหนึ่งว่า . . .

ธรรมเหล้าได การปฏิบัติอันใด ที่เป็นไปเพื่อความสุรุย สุร้าย อันนั้นไม่ใช่พุทธศาสนา

ธรรมหรือการปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อการประหดัค นั่นแหล่ะ คือพระพุทธศาสนา

อันนี้สำคัญ ขอให้ญาติโยมทั้งหลายจำไว้ให้ดีว่า เรื่องของพระพุทธศาสนานั้น ต้องเป็นไปเพื่อการประหดัค ไม่สุรุยสุร้าย แล้วก็ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์จากการกระทำนั้นด้วย ไม่ใช่ทำสักแต่ว่าทำไปๆ ส่วนผลที่เกิดจากการกระทำนั้น ไม่มีอะไรที่เป็นสาระแก่นสาร ทำเพียงเพื่อให้ได้บุญ แต่ไม่รู้ว่าบุญนั้นคืออะไร บุญนั้นอยู่ที่ไหน ก็ไม่รู้ แต่พูดว่าเอาบุญเอาฤกษ์ลහนอย ทำอย่างนั้น ได้บุญมาก ทำอย่างนี้ได้บุญน้อย แม้แต่เรื่องเล็กๆ ก็เอา คำนี้ไปใช้พูดกัน จนกระทั้งว่าเป็นคำตลาดไป จนไม่มีราคากัน ไม่มีความหมาย

เราทั้งหลายที่เป็นพุทธบริษัท เป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า ก็ควรที่จะได้เข้าถึงความหมายอันแท้จริงของสิ่งเหล่านี้กันว่า เราทำอะไรนั้นทำเพื่ออะไร ได้อะไร โดยวิธีใด ถ้าคิดໄວ่ในรูปอย่างนี้แล้ว การกระทำอันนี้ก็จะไม่เป็นไปเพื่อความยุ่ง ไม่เป็นไปเพื่อความสุรุยสุร้าย แต่เป็นไปเพื่อความประหดัคอย่างแท้จริง

การบวชที่ไม่ประยัดและไม่เกิดประโยชน์

ตัวอย่างเช่น เรื่องการบวชนาค ญาติโยมทำการบวชลูกบวชหลาน บางคนบอกว่า ปีนี้บวชไม่ได้...เงินไม่พอ ถ้าม่าว่ายมต้องการจะเงินใช้สักเท่าไรในการบวชนาคนี้ สัก ๕-๖ พันบาท เอาไปทำอะไร? ถ้ามต่อไป บอกว่ามันต้องทำให้มันสมน้ำสมเนื้อหน่อย เงิน ๕-๖ พันนั้น...ความจริงใช้ในเรื่องการบวชนี้ไม่เท่าไร

อาทมาลงให้นาคที่มาบวชที่นี่ เอาเท่าที่จำเป็นจริงๆ มีผ้าไตรชุดหนึ่ง แล้วก็มีสบงจิวร เพื่อซักกะไรสักชุดหนึ่งครึ่งไตร เรียกว่า ผ้าอาศัย บัตรใบหนึ่ง ย่ามอีกใบหนึ่ง ของที่จำเป็น เพียงเท่านี้...ราคามันก็ไม่แพงเพียง ๔๕๐ บาท เท่านั้น ที่นี่ถ้าจะใช้ส่วนตัวอีกสักเล็กน้อย เสื่อปูนอนพืนหนึ่ง...ไม่มีกันนอนได้ บวช เป็นพระแล้วใช้ผ้าปูนอนก็ได้ หมอนสักใบ รองเท้าสักคู่ ช้อนส้อมสักคู่ ก้านสักใบหนึ่ง กิจังไม่ถึง ๑,๐๐๐ บาทเสียด้วยซ้ำไป

เข้าบวชกันต้องการเงิน ๕-๖ พันบาท เพื่อเอาไปบวชนาค เอาไปใช้อะไร เอาไปจ่ายค่าลิเก ค่าเครื่องขยายเสียง จ้างมา วงหนึ่ง เอาจมาถึงก็ติดมันเข้าที่บันยอดสนโน้น ไม่ได้เก็บเลยว่า ชาวบ้านเข้าจะรำคาญ หนวกหูจากเพลงที่ไม่เข้าเรื่องทั้งหลาย เราไม่ได้คิดอย่างนั้น สวนคนที่เปิดกีบเปิดเรือย ตั้งแต่หัวค่ายัน สว่าง...เปิดอยู่ได้ มนุษย์ทั้งหลายเข้าจะหลับจะนอน ก็ไม่ได้หลับไม่ได้นอนกัน นีมันเรื่องอะไรกัน ทำอย่างนี้มันไม่ได้สาระแก่นสาร

คนไทยเรานี่อดทนมากเกินไป คือไม่ไปบอกตำรวจกันเสียบ้าง ความจริงแล้วเปิดเครื่องขยายเสียงดังเกินไปนี่มันผิดกฎหมาย แต่ก็ทนฟังอยู่ได้

ได้ทราบข่าวคราวหนึ่งที่สวรรค์โลก มีคนแก่อายุ ๗๐ ปี กำลังป่วย ข้างบ้านเขามีงานบวชนาค เขานั่งลำโพงไปที่บ้านนั้น นั่นแหล่ะ คนแก่หน่วยาดายคืนนั้นเลย คือตายกับเสียงลำโพง ที่เปิดดังนั้นเอง อาตามาไปเทศน์ที่นั้น เขายังให้ฟัง เขายังกว่า ยายคนหนึ่งที่บ้านนี้ตายวันบวชนาค เพราะหน่วยา...ไม่ใช่เรื่องอะไร

เราจะทำอะไรนี่...ก็ต้องคิดว่าอย่าให้ใครเดือดร้อน อย่าให้ใครรำคาญ ตามวัดวารามเวลา มีงานแล้วเปิดใหญ่เลย เปิดเครื่องขยายเสียงดังไปนัก กดกัน ก็ไม่ใช่เปิด ของดีอะไร เปิดแต่เพลงชนิดที่เขาเรียกว่าเพลงลีบเปอร์เซ็นต์ ทั้งนั้น ไม่ใช่เพลงเต็มบทอะไรหรอก พังแล้วมันก็หน่วยา แบบແຍ້ไป อันนี้มันเรื่องอะไร...สุรุยสุร้าย ไม่ได้สาระประโยชน์ ที่เป็นสาระแก่นสาร เราควรจะทำมุ่งเอาแก่นสารสักหน่อยจาก การกระทำนั้น

ตามปกติเวลาบวชนาคเขามีการทำขวัญกัน ปักก่อนนี้ไป ในงานหนึ่งเขานิมนต์ไปเทศน์ เขายังขวัญ แต่นิมนต์ให้ไปเทศน์ อาตามาไป...ผนตกฟ้าร้อง นั่งเรือหางไปกว่าจะถึงบ้าน พ้อขึ้นไปบนบ้านแล้วไปนั่งปลงอนิจจังตัวเอง นึกว่านี่เขานิมนต์มาทำ

อะไรไม่รู้ เพราะว่าไม่มีครุณใจ อาทมาไปนั่งอยู่ย่างนั้นแหล่ะ ความจริงเขาก็จะให้นั่งกับพื้น แต่ลูกศิษย์ที่ไปด้วยบอกว่า เอาก้าอื้มมาให้ท่านนั่งสักตัวเดอะ เลยได้นั่งเก้ายี้ ไม่มีครุณใจมาตามมาสนทนา

มีคนแก่อายุ ๖๐ ปีกว่านั่งอยู่ข้างเก้าอีกหนึ่ง ลูกหลานเข้าไปถามว่า คุณปู่จะฟังเทคโนโลยีไหม? บอกว่า ภูฟังไม่ไหวแล้ว ภูเมามีเต้มที่แล้ว อายุ ๖๐ ปีกว่าแล้วยังไม่ได้เรื่องอะไร กินเหล้าในงานบวชนาค เมาแล้ว...บอกว่าฟังไม่ไหวแล้ว จะไปนอนแล้ว ส่วนคนอื่นๆก็ไม่ได้สนใจมาหาระ เขายังใจเรื่องอื่น เลยให้อุบาสก์ที่ไปด้วยไปดูข้างหลังว่าเขามีอะไรกัน อุบาสก์ที่ไปด้วยแอบไปดู...เขาเปิดໄไอโลกัน ไปปั่นอะไรต่ออะไรกันทึบบ้าน ทึบชั้นบนชั้นล่าง มีไม้รูสักกีวง บวชนาค....แต่ว่าเล่นการพนันกันอยู่เต็มบ้าน เจ้านาคก็ไม่ได้สนใจ เดียวไปคุมบ่อนโน้นคุมบอนนี วิ่งไปตรึงนั้นตรงนี้ แต่ตัวนาคแล้วแต่วิ่งไปดูบ่อนอยู่ตลอดเวลา

อาทmanınั่งปลงอนิจจังอยู่ตลอดเวลาว่า นีมันทำอะไรกัน อุตสาห์นิมนต์ท่านปัญญาฯ มันจะได้อะไรกันแน่ นั่งทโนอยู่จนถึงเวลาเทคโนโลยี ความจริงเทคโนโลยีไม่มีคนฟังกี่คนหรอ กแต่ถึงอย่างนั้นก็ต้องเทคโนโลยีไปตามเรื่อง ศินนั้นก็ไม่ได้เทคโนโลยีเรื่องอะไร นอกจากด่าเจ้ายองงานเท่านั้นเอง นั่งด่าเสีย ๔๕ นาที เสร็จแล้วก็ให้เข้าເອາເຮືອມາສັງ ถ้าขืนอนอยู่ແຕວນั้น ก็กลัวว่าศີຣະມັນจะไม่ເຮັຍບ້ອຍ ก็เลยรຶບກລັບວັດ

อาทิตยานี้อย่างนี้แล้วมันคงอนิจจัง ทำไมเป็นอย่างนี้ มันจะบวช....นี่มันไปเล่นสนุกกันอย่างนี้ จะได้อะไรที่เป็นสาระ

เรื่องของการทำขวัญนาค

เรื่องการทำขวัญนาคเดี่ยวนี้ก็พัฒนาไปแล้ว สมัยก่อนนี้ เขายากำเนิด หมอทำขวัญเขาแต่งตัวเรียบร้อย นุ่งผ้าโจงกระเบน ใส่เสื้อนอก แล้วมีเชือยงบ่า นั่งลงบนเรียบร้อย ไม่กินเหล้าเมายา คนแก่ๆทำขวัญนาค

แต่ว่าเดี๋ยวนี้ไม่อย่างนั้น หมอทำขวัญนาคนี้ไม่ใช่คนเดียว มี ๔ คน นุ่งกางเกง อาทิตยานั่งดู เอ! ไหนหมอ? เห็นเข้าไปนั่ง จุดเทียน นึกว่าทำไมหมอทำขวัญยังไม่มา ความจริงก็พ่อหนุ่มนั้นเองเป็นหมอ พ่อหนุ่มสองคน...ไม่ใช่สองคน มีผู้หญิงสาว อีกสอง ผู้หญิงสาวสองคนนั้นแต่งตัวสมัยใหม่เบี้ยบเลย นุ่งกระโปรงสั้นๆสีขาวไปนั่งทำขวัญนาค อาทิตยานิกในใจว่าไปนั่งให้เจ้านาคฟังช่านเปล่าๆ เข้าไปนั่งพินออบพิเทาหน้าเจ้านาค แล้ว ก็ทำขวัญด้วยเหมือนกัน คือผู้ชายว่าแล้วผู้หญิงว่า ว่ากันเป็นเพลงไป คล้ายกับเพลงของนายอะไรในวิทยุอย่างนั้นแหล่ะ

นั่นก็ในใจว่า การทำขวัญนาคเดี่ยวนี้พัฒนาไปไกลต่อไป มันต้องทำกันบนเวที เอาเจ้านาคชั้นเวทีแล้วก็มีจาก หมอก็ออกมากเป็นชุดๆ นุ่งน้อยห่มน้อย นุ่งมากห่มมาก ออกมากทำ

ขวัญนาค นี่มันเป็นไปเสียอย่างนี้แล้วมันจะได้อะไร แล้วถามว่า ต้องจ่ายเงินไปเท่าไร? จ่ายหมอบไปตั้งสองสามพัน เรื่องทำบุญไม่มาก แต่เอาไปจ่ายเรื่องเหลวไหลไม่ได้สาระนี้มันมากขึ้นทุกวัน เวลา มีแต่ความก้าวหน้าไปในทางอย่างนี้ จะนั้นใครจะให้แนวคิดว่าการกระทำในรูปเช่นนี้ไม่ได้สาระอะไร

ถ้าหากว่าเราจะทำในรูปนั้น สมมติว่าเรานัดญาติสหายมาประชุมกันที่บ้าน ในงานบวชนาคนิ่งควรจะเลี้ยงของมาเลี้ยงตามธรรมชาติ อาหารไปซื้อมาจากตลาด หรือแกงขึ้นสักกระทะหนึ่ง ข้าว ก็หุงขึ้นรับประทานกัน เมื่อเสร็จแล้วสมมติจะทำขวัญนาค...เราไม่เอาหม้อ แต่ว่าเรานิมนต์พระไปเท่านั้นให้ญาติโยมฟัง ให้ญาติโยมได้รู้ได้เข้าใจว่า การบวชนี้นั้นคืออะไร? บวชทำไม? แล้วจะได้อะไร? มาในงานบวชนาคนี้เขามากันเพื่ออะไร? ญาติโยมจะได้ลิ้มหูลิ้มตา จะได้เกิดความรู้เกิดความเข้าใจ

ที่ทำกันนั้นไม่ได้ทำเพื่อให้ญาติโยมลิ้มหูลิ้มตา ทำเพื่อเอาพลาสเตอร์คือความหลง ไปปิดหูปิดตาญาติโยมหนักเข้าไปทุกวัน ทุกเวลา จนมองอะไรไม่เห็น ไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไรเสียหมดแล้ว อันนี้แหล่ะคือความเสื่อมของพระศาสนาที่เราทำกันโดยไม่รู้เนื้อเนื้อตัว ว่ากำลังทำความเสื่อมให้แก่พระศาสนาอยู่ อันนี้สำคัญ

ในถูกกล่าวบวชนาคนี้มันสำคัญอยู่ในเรื่องเช่นนี้ จึงได้อา มาฝ่ากญาติโยมทั้งหลายเอาไว้บ้าง เพื่อว่าถ้าเรารู้จักญาติสนิท

มิตรสหาย เขายจะทำอะไรก็แนะนำบ้างว่า ควรจะทำอย่างไร จะได้เป็นไปในทางที่ถูกที่ชอบ อันเป็นเรื่องที่เหมาะสมที่ควรตาม สมควรแก่ความเป็นพุทธบริษัท นี้ประการหนึ่ง

การแห่นาคและนำนาคเข้าโบสถ์

ครั้นเวลาเอานาคมาวัด ตามปกติทั่วๆไปนั้นก็มีแห่แห่นกัน มีกลองยาว คนตีกลองยาวก็มา กันทุกคน ไม่มีสักคนที่จะไป กันเรียบร้อย พวงเป่าแตร พวงเต้นรำ พวงเต้นรำก็คนผู้หญิง ไม่ใช่สาว...คนแก่อายุ ๓๐-๔๐ ปี เต้นกันไปเมากันไปตลอดทาง ไปถึงวัดแล้วก็ไม่หยุด ตีกลองไม่หยุด แม้เจ้านาคเข้าโบสถ์แล้ว ก็ยังไปตีอยู่ข้างโบสถ์ อุปัชฌาย์จะสอนนาคก็ฟังไม่รู้เรื่อง เพราะ พวงตีกลองมันตีไม่หยุด อันนี้เรียกว่าเรื่องน่ารำคาญที่เป็นเหตุ ให้เกิดความไม่ได้ประโยชน์ในการเข้าไปทำกิจในพระศาสนา

เรื่องการเข้าวัด อย่างจะแนะนำญาติโยมว่า เรายาวัด เพื่ออะไร?...มาหาความสงบใจ มาหาความรู้ทางธรรม มาเพื่อ ชุดเกลาจิตใจให้สะอาด ปราศจากเครื่องเศร้าหมอง ในวัด ก็ต้องมีสิ่งที่จะช่วยให้เกิดความสะอาด ความสงบในทางใจ ให้ เกิดความสว่าง มีปัญญาในทางด้านจิตใจ ในวัดจึงไม่ควรจะมี อะไรที่จะทำให้วุ่นวายยุ่งยากเดือดร้อน อยู่บ้านโดยก็จะวุ่นวาย เดือดเนื้อร้อนใจมากพอแล้ว พ้อเข้ามาในบริเวณวัดให้มันโล่งใจ

สบายนิจ เช่น เทียนสถานที่สะอาด เรียบร้อย ราบรื่น ดูไปตรงไหน ก็ไม่ขัดหูขัดตา นั่งในโบสถ์ในศาลา ก็นั่งได้สงบๆ อย่างนี้เป็น ยาแก้โรคทางใจ ทำให้จิตใจสบายนิจ ใจคล่อง สะอาด ความ คิดอ่านก็ปลอดไปร่วงแจ้งใส สถานที่ภายในวัดมีความมุ่งหมาย อย่างนี้ มุ่งให้เกิดความสะอาด สร้าง สงบทางด้านจิตใจ

ญาติโยมที่มาวัดควรคิดไว้ว่า เราไม่ได้มารเพื่อความสนุก แต่มาเพื่อชุดเกล้าจิตใจให้สะอาด ปราศจากสิ่งเศร้าหมอง เพราะฉะนั้นจึงควรมาเป็นกันอย่างเงียบๆ

เช่น เวลา มาบวชนาค ไม่ควรจะมีการแห่แห่นให้เป็นการ วุ่นวาย เพราะการแห่นานนั้นมันวุ่นวายเจ้านาคตั้งสติไม่ได้ จิตใจ พุ่งชานเวลาเข้าไปในโบสถ์ก็ทำอะไรไม่ถูกไม่ต้อง เพราะ-armณ์ ไม่อยู่กับเนื้อตัว เข้ามาในวัดก็เข้ามาเงียบๆ

ครั้นเข้าไปในโบสถ์ก็เหมือนกัน เราเข้าไปในโบสถ์เข้าไปทำ อะไร? เราควรรู้ว่าเข้าไปเพื่อพระพุทธเจ้า เราถือว่าโบสถ์นั้น เป็นสถานที่ประทับอยู่แห่งความงามความดีของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าที่เป็นเนื้อเป็นหนังนั้นไม่มีแล้ว แต่พระพุทธเจ้า ที่เป็นพระธรรมคำสอนนั้นยังคงมีอยู่ แต่ว่าตัวธรรมะที่เป็น คำสอนนี้ มองด้วยตาเนื้อไม่ได้ เข้าจึงทำรูปขึ้นไว้แทน คือองค์ พระพุทธรูปนั้นแหล่ ทำสิ่งๆ งามๆ ให้น่าดู เอาไปประดิษฐาน ไว้ก็เพื่อให้คนที่เข้าไปในโบสถ์นั้น ได้เพ่งพิจารณาเอาพระพุทธรูป สำหรับเพ่งตามดูไปที่พระพุทธรูปนั้น และก้มลงกราบลงให้ว

เสร็จแล้ว ก็ควรจะอยู่ในอาการสงบตลอดเวลา ไม่พูดไม่คุยกัน พอเราเข้าไปในโบสถ์ เรา ก็นึกว่าเรานั่งอยู่เฉพาะพระพักตร์ของพระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อยู่เฉพาะพระพักตร์ของพระองค์ จะไปพูดไปชูบซิบอะไรกันได้หรือ จะไปสูบบุหรี่ไปตีมน้ำชาไม่ได้ทั้งนั้น เป็นเรื่องที่ไม่สมควร เราจะต้องฝึกฝนความอดทน การบังคับตัวเอง ความสงบทางกายวิจารณ์ในที่นั้น การเข้าไปในที่นั้น จึงจะมีความหมายมีประโยชน์

ญาติโยมที่มาที่วัดนี้ เวลาเข้าไปในโบสถ์อาจจะอึดอัดใจ นิดหน่อย เพราะว่าถูกบังคับให้นั่งนิ่งๆ ไม่ให้พูดกัน ไม่ให้สูบบุหรี่ คนที่กินหมากก็ต้องกลืนหั้นน้ำทั้งเนื้อ เพราะไม่มีกระโนนไว้ให้ท่านก็จะอึดอัดใจ แต่ที่ทำเข่นั้นก็ไม่ใช่เพื่ออะไร พูดอย่างตรงไปตรงมาก็เพื่อตัดสันดานเท่านั้นเอง สันดานที่เคยตัวในเรื่องการตามใจตนเอง กินไม่เลือกที่ ทำอะไรไม่เลือกที่ ญาติโยมบางคน มีอธิบายอาหาร ปากกีคาบบุหรี่ต่อไปอย่างนั้นแหล่ะ ขี้เต้ามันจะหล่นลงไปในจานเมื่อไรก็ไม่รู้ อันนี้ไม่เป็นการเคารพควรจะไม่เป็นการสมควร

คนอินเดียเข้าถือหนักหนาเรื่องบุหรี่ อาทิตามาไปที่เมืองปัตตันะ เข้าไปในโบสถ์ของพากซิกส์ ที่บ้านของโควินทลิงห์ ที่นั่นเวลาเข้าไปในโบสถ์ เขายาถามว่าท่านสูบบุหรี่หรือเปล่า? ความจริงเขาก็เห็นอยู่แล้วว่าไม่สูบ แต่เขายาถามไปถึงว่าเมื่อก่อนนีสูบบุหรี่หรือเปล่า เขายาถามไปถึงขนาดนั้น อาทิตามาเลยบอกว่าไม่เคยสูบ

พอบอกว่าไม่เคยสูบ เขานอกกว่าเข้าไปได้ ให้เข้าไปเดินในบริเวณ โบสถ์ของเข้าได้ ไปดูไปชมอะไรได้ แต่ว่าวาพจะเข้าไปหัวไม่ได้ สมอะไร เพราะพระไม่ได้สมหมาก เข้าเอาผ้าเช็ดหน้าให้ พิณหนึ่งแล้วก็คลุมหัวให้ด้วย ตามเขาว่าทำไม่ต้องคลุมหัวด้วย เขานอกว่าธรรมเนียมบ้านนี้เขาย่างนี้ เวลาจะเข้าในโบสถ์ต้อง คลุมหัว เลยต้องคลุมผ้าเช็ดหน้าสีเหลี่ยมพิณผ้าน้อยๆ แล้วก็ นึกhardtว่า เออ...เราเข้าเมืองทางลิ่วก็ต้องหลิ่วตามเขา หน่อยหนึ่ง แต่ว่าเรื่องบุหรี่นี่เขาก็อ่อนกันหน่อย ในท่าวสถาน ในโบสถ์ ในสถานที่สำคัญทางศาสนา สูบไม่ได้เด็ดขาด เขามิสูบเข้าไป

สิ่งที่ไม่ควรนำมาต้อนรับพระ

พระสงฆ์เราที่ไปอยู่อินเดียเป็นนักสูบอยู่มาก เรียกว่า เป็นพระขี้ยาหลายองค์ ไปไหนสูบเรื่อย ครั้งที่นำญาติโยมไป นมัสการกีฬาระไปด้วย ต้องคายห้ามตลอด บอกว่า ขอทีเถอะ ทนเอาหน่อย มาเมืองแขกอย่าสูบ เวลาเดินอย่าสูบให้แยกเห็น เพราะเห็นแล้วเขามิเลื่อมใสครั้หรา ให้คุยธรรมะจักสักเท่าไร ก็ตาม พอยุดพูดเอาบุหรี่มาสูบ เขากลุกขึ้นหน้าไปเลย แล้วเข้าไปพูดว่าพูดธรรมะอะไร ขี้yanิดเดียวยังทึ้งไม่ได้ แปลว่าเราพูด ธรรมะเท่าใด...หนึ่งชั่วโมงไม่มีราคা เพราะไปสูบบุหรี่ให้เขاهเห็น มันเสียหายอย่างนี้ ชาวอินเดียเขามองในเรื่องนี้ ในเมืองไทย เราไม่ค่อยถือ เอ้าไปถวายพระเสียด้วย

อย่างจะขอร้องญาติโดยมว่าอย่าเอาบุหรี่ถวายพระ ของอื่น ตามไปที่จะถวายพระได้ ทำไมจึงเอาของมีนมาไปถวาย หมายกันนี้ ก็มา กินแล้วติด บุหรี่ มาก เป็นของเสพติดให้โทษ ไม่ควรถวาย ญาติโดยมที่คุณกับวัดนี้ ถ้านิมนต์พระที่วัดนี้ไปทำบุญก็ไม่ได้จัดไว้ เพราะรู้ว่า พระที่วัดนี้ไม่สูบบุหรี่ไม่กินมาก ความจริงอย่างจะ บอกให้ญาติโดยมรู้ว่า การต้อนรับพระที่บ้านด้วยการถวายบุหรี่ ถวายมากเป็นการต้อนรับที่ไม่สมควร เพราะเขากองมา ถวายพระ

โดยลงนึกถือ โดยกินมาก ถ้าไม่ได้กินสักชั่วโมงเป็นอย่างไร หัวกันให้ญี่เลยทีเดียว นี่แสดงว่า มันเป็นของเสพติดให้โทษ พอกไม่ได้กินแล้วมันเดือดร้อน บุหรี่ก็เหมือนกัน ถ้าไม่ได้สูบ สักชั่วโมงอารมณ์ซักจะไม่ดีแล้ว แต่เราไม่ค่อยถือ พากันเอาไป ถวายพระ โดยนึกว่าเขามาห้าม ความจริงมันมีในศีล แต่เรา ไม่ได้แปลให้ละเอียด ศีลข้อห้าว่า “สุราเมรยมชุบปมา ทภูฐานา เวรมณ” สุรานั้นหมายถึงเหล้า เมรยหมายถึงของที่ไม่ได้กลิ่น เป็นน้ำเหล้าประเภทต่างๆ มัชชนะมันคือของมา อันนี้มีอยู่ใน ศีลแล้ว เพราะว่ามันของมาเหมือนกัน ที่นี่เราไม่ค่อยรู้ เพราะว่า พระเราบางองค์ก็สูบจัด เราไม่ควรจะถวายพระลงมือองค์เจ้า อย่างนั้น คือช่วยให้ท่านได้ดีเด wen จากสิ่งที่มันเป็นโทษ แล้วเราก็ ได้บุญกุศลด้วย เพาะกายการได้ช่วยคนอื่นให้ดีเด wen เลิกจากสิ่งชั่ว ทั้งหลายได้

พระไปที่บ้านก็ถวายน้ำร้อน น้ำชา น้ำแข็ง น้ำเย็นใส่ยาอุทัย ไม่ใส่ของเสพติด ตีมแล้วสบายนิ้ว เอาบุหรี่ถวายนิ้วไม่ชอบไม่ควร จึงอยากจะขอแนะนำ เวลาเมืองการบวชนาคก็เหมือนกัน บางคน ซื้อของมาถวายพระซึ่งบุหรี่มาด้วย บางคนซื้อมาห่อให้ญี่ปุ่นเชียว อาทماเห็นเข้าก็ถามว่าอะไร? บอกว่าบุหรี่ บอกว่าถวายไม่ได้ บางแล้วไม่ให้สูบ อันนี้เป็นของไม่ควรจะถวายพระ เรายังจะ ซื้อหนังสือตำรับตำราให้พระได้อ่าน ได้เรียน แล้วจะได้เกิด ปัญญา ซึ่งบุหรี่มาถวายพระก็สนใจพ่นบุหรี่ไม่ต้องเรียนอะไรมาก ก็เท่านั้นเอง

เวลาเราเข้าไปนั่งในโบสถ์นี้ ต้องนั่งด้วยอาการสงบ ที่นี่จะนั่งอย่างไร? เราเก็บนิ่งก็ถึงตัวเราว่า เรายังเป็นคน นับถือพระพุทธศาสนา นับถือพระพุทธ พระธรรม พระสัมมา ในตัวเรามีพระพุทธ พระธรรม พระสัมมาหรือเปล่า? หรือว่ามี อะไรอีกในตัวเรา พระพุทธ พระธรรม พระสัมมา ให้ประโยชน์ แก่เราอย่างไร? เราใช้พระรัตนตรัยเป็นเกราะคุ้มกันตัวเราให้พ้น จากบาปอภุคุลได้ขนาดไหน เป็นเรื่องที่ควรจะได้นั่งพิจารณา ในขณะนั่งอยู่ในโบสถ์ เพราะว่าเวลาอื่นนี่ไม่ค่อยมี...เวลาไม่ค่อย จะมี แต่เมื่อมีโอกาสเราจะเก็บนั่งสงบไว้

ครั้นใจสงบแล้วก็พิจารณาดูว่า เรายังกับพระพุทธเจ้าอยู่ ใกล้หรือไกลกัน เราเมื่อรอมของพระพุทธเจ้าอยู่ในตัวบ้างไหม ในชีวิตประจำวันของเรานี้เป็นอย่างไร เราเมื่อความทุกข์ เพราะอะไร

เรามีความสบายใจเพราะอะไร นิสัยใจคอของเราเป็นอย่างไร
 เช่น บางคนเข้ากรอ ใจร้อนใจเร็ว บางคนมักริชยา หรืออะไรอื่น
 เราเก็บน้ำพิจารณาตรวจตราให้รู้จักตัวเอง

คนเรานี้แม้จะเรียนเรื่องอะไรมา กามายหลายเรื่อง
 ประการ... จบอะไรก็ตามที่เกอะ แต่ถ้ายังไม่รู้จักตัวเองแล้ว ก็
 ขึ้นว่ายังเรียนไม่จบ เพราะฉะนั้นต้องหาโอกาสเรียนเรื่อง
 ตัวเอง โดยเฉพาะเวลาเรามาวัดเข้าไปในโบสถ์ เราเข้าไปนั่ง
 เรียนเรื่องตัวเอง ศึกษาสภาพจิตใจ ความนึกคิด การกระทำ
 ในชีวิตประจำวันของเรา ว่าเรามีการเป็นอยู่อย่างไร ชีวิตใน
 ครอบครัวเรียบร้อยไหม การงานที่ทำอยู่เรียบร้อยไหม มีอะไร
 ที่เรียกว่าไม่ดีไม่งามอยู่ในตัวเราว้าง หมั่นตรวจสอบในขณะ
 ที่นั่งอยู่

ครั้นได้เห็นความบกพร่องของตัวแล้ว เราจึงควรจะได้
 งดเว้น เพราะว่าเรามาในงานบวชนาค เราต้องให้ได้ผลจาก
 การบวช

คำว่า “บวช” นั้นหมายความว่า งดเว้นจากการกระทำ
 ความชั่ว เราช่วยให้คนๆ หนึ่งงดเว้นด้วย ต้องบวชด้วยนั้นเอง
 บวชภายในจำเป็น แต่ว่าเรารบวชใจคืองดเว้นจากเรื่องที่เรา
 เคยกระทำ

สมมติว่าเราเคยเป็นนักดื่ม เราจึงงดเว้นจากการดื่ม เรา
 ขอบเที่ยวก็งดเว้นจากการเที่ยว เราเป็นคนชอบญาติมิตรก็งดเว้น

เสียบ้าง อย่าไปมัวสุมกระดาษลายๆ กันป่ายๆ เหล่านี้เป็นต้น
เขารู้กว่าตั้งใจจริงๆ เอาสิ่งไม่ดีไม่งามออกจากตัวจริงๆ

ออกจากโบสถ์กลับไปบ้าน ให้เราได้ชีวิตใหม่ ได้ชีวิตใหม่
ปัญญาใหม่เกิดขึ้นในใจของเรา ด้วยการเลิกจากสิ่งนั้นสิ่งนี้
พอจะคุยกับใครๆ ได้ว่า ฉันไปในงานบวชนาค ได้บวชสิ่งนั้นแล้ว
ได้ละเลิกสิ่งนี้ แล้วถ้าไปบ่อยๆ ลงทะเบียนจากสิ่งที่ไม่ดีไม่งาม
เราจะเป็นคนดีขึ้น คนมีอามากเท่าใดก็ควรมีปัญญามีสติให้
มากขึ้นๆ ละเลิกจากสิ่งไม่ดีมากขึ้น จึงจะเรียกว่า “เป็นผู้หลัก
ผู้ใหญ่” แต่ถ้ายังแก่ อายุมากขึ้นยิ่งเหลือเวลานานขึ้น ก็เรียกว่า
ไม่ได้เรื่อง ตัวโตแต่ใจไม่โต ยังเป็นเด็กลงทุกเวลา ก็ไม่มีราศ
อันนี้อย่างจะฝากรเตือนไว้ว่า . . .

งานบวชนาค ให้หงดเว้นจากสิ่งที่ไม่ดีไม่งามที่เราเคย
กระทำ ตั้งจิตอธิษฐานเลิกละเสีย เรียกว่าได้กำไรจากการมา
บวชนาคได้อย่างหนึ่ง นี้ประการหนึ่ง

สิ่งที่ควรนำมาด้วยพระ

อีกประการหนึ่งเรื่องเอาของมาถวายพระในวันบวช อาทما
สังเกตดู บางคนญาติมิตรมากของมากเหลือเกิน ต่างคนต่าง
เอามาถวายมากมาย จนกระหึ่งว่าในกฎไม่มีที่จะวางของ ดูที่ไร
แล้วรำคาญ รำคาญว่าการบวชเพื่อต้องการจะให้ของมันน้อย

แต่กลับมากขึ้นไป เพราะต่างคนต่างเอามาถวาย แล้วโดยมาก เอามาถวายซ้ำๆ กัน เพราะต่างไปซื้อโดยไม่รู้กัน เสร็จแล้วก็ขึ้นไปที่ภูภูมิเลย์รักไป พระบัวชื่่อมงจุจามจุราภิเษก ที่ภูภูมิเลย์รักไปนั่น กับวลัญญ์กับของเหล่านั้น อันนี้เป็นภาระ

ที่นี่จะทำอย่างไร? ญาติโยมนึกว่าจะให้ทำอย่างไร? เราไปช่วยเขานี่จะทำอย่างไร? เอาอย่างนี้ดีกว่า พุดไปแล้วมันดีขึ้น คือว่าสมมติว่าเราจะไปในงานบวชนี่ พ่อแม่เจ้าคต้องมีใจเป็นกุศลเสียก่อน ใจที่เป็นกุศลก็คือว่าถ้าไครมาซวยอะไรเราในวันบวชแล้วเราไม่เอาไปบ้าน แต่ว่าจะอุทิศสิ่งนั้นถวายวัดต่อไป ให้เป็นสมบัติกลางของวัดต่อไป เช่น สมมติว่ามาบวชที่วัดนี้ ญาติโยมรู้จักเจ้าคติกัน แทนที่จะเอาของมาถวายมากๆ เอาปัจจัยมาถวายดีกว่า ถวาย ๕๐, ๑๐๐ บาท ตามฐานะใส่ซองไว้ เขามองไม่เห็นหรอก ที่นี่ใส่ซองแล้วก็เอาซองไปมอบให้เจ้าคติ เรียกว่าทำบุญร่วมกับการบวชนาก บิดามารดาเจ้าคติเมื่อได้รับเงินจำนวนเท่าใด ก็บอกว่า เงินจำนวนนี้อุทิศถวายเป็นสมบัติกลางของวัดต่อไป วัดก็ไม่เอาไปไหนหรอก เอาไปบำรุงกิจการของพระสงฆ์ ค่าภัตตาหาร ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเสนาสนะ ที่ชำรุดทรุดโทรม อย่างนี้มันดีหรือไม่ ญาติโยมลองคิดดู ดีกว่า ที่จะเอาของมาทิ้งๆ ว้างๆ ไม่ได้ประโยชน์อะไรกามาย

พระที่เป็นอุปัชฌาย์นี้ได้ของมาก เทียนแพนกองเป็นพะเนินเทินทึก แต่ที่วัดนี้ห้ามแล้ว ไม่ให้โยมเอานะเพມา

เพราเมันมากไม่รู้จะเอาไปไหน เลยก็บอกว่าไม่ต้อง โดยมากที่บวชที่นี่ก็ไม่มีสิงเหล่านี้ ให้จัดของง่ายๆ ดอกไม้ใส่กรวย วัดฝิมือ หัดลูกหลวงให้ทำแบบไทยๆ เอาใบทองมาเจียนเป็นรูปอะไรๆหัดเด็กให้รู้จักศิลปวัฒนธรรมเสียบ้าง หัดจัดทำดอกไม้ใส่ลงไป ดอกไม้ก็ไม่ต้องเอาแพงๆ เอามาใส่กรวยเข้า แล้วเอากรวยครอบเสีย พานแก้วที่รัดมี ไปถึงก็ใส่พานเอาไปประเคน

ความจริงสิงเหล่านี้มันเป็นเพียงเครื่องประกอบเท่านั้นเอง แต่ว่าทำนิดหน่อย เลยบอกญาติโอมว่า ไม่ต้อง เอาแต่ของที่จำเป็นเท่านั้นก็พอแล้ว ไม่จำเป็นจะต้องมีอะไรมากไปกว่านั้น อันนี้เป็นของที่สื้นเปลืองอยู่เหมือนกัน

เวลา มาที่บวชนี่...เราจะซื้อของอะไรมามะ เสียก่อน เพราบางทีไปซื้อของไม่จำเป็นมา ที่นี่ตัดออกไปเยอะ ที่ไม่จำเป็น เช่น พัดที่ใช้บังหน้า พระบัวชี้ใหม่ไม่ได้ไปสวัสดิ์ที่ไหน หากซื้อมาแล้วก็เอามาทิ้งเฉยๆ ไม่ได้เรื่อง บอกว่าโอมไม่ต้องซื้อมา ยังมีของอื่นอีกบางประการไม่จำเป็นก็ตัดออกไปเสียถ้าเราจะซื้อของมาถวายวัด ควรจะมาสืบมาถวามวัตนี้ขาดอะไร ต้องการอะไร มันจะได้ประโยชน์ ซื้อมาแล้วเป็นคุณเป็นค่า สมมติว่าวัตนี้มีงานไม่พอใช้ ต้องการงาน เราก็ซื้องานมาถวาย ให้ลองให้ แก้วไม่มี...ซื้อแก้วมาถวายในงานบวชนาค หรือว่าของอื่นที่จำเป็น เช่น สมมติว่าวัดต้องการหนังสือซื้อนั้น จำนวนเท่านั้น โอมซื้อให้ได้สัก ๑๐ เล่มก็ซื้อมา คนอื่นก็ให้อีก ๑๐ เล่ม

๒๐ เล่น ซึ่งมาไว้เป็นของกลาง เป็นหอสมุดวัด พระที่บัวซึ่งจะได้อ่าน จะได้ศึกษา กันต่อไป ทำอย่างนี้จะไม่สิ้นเปลือง คือให้มาศึกษาก่อน ว่าจะซื้ออะไร จะทำอะไร

แม้จะไปซื้อจิว ไม่ไปซื้อเงินตามชอบใจ พลาดมาหลายปีแล้ว...ปืนไม่ให้ซื้อย่างนั้น...จัดให้เสร็จ สั่งมากขนาดเดียว กัน สีเหมือนกัน เรียบร้อย มันไม่ยุ่ง บางคนเรียกว่าไม่สนใจ มาตามไปซื้อมาเอง เล็กไปบ้าง นุ่งไม่ได้ห่มไม่เรียบร้อย สีก็ไม่เข้าท่า...ไปซื้อมาเอง นี่มันเสียสตางค์ไปโดยไม่คุ้มค่า กับประโยชน์ อะนั้น ทำอะไรต้องปรึกษา และสิ่งใดไม่จำเป็น ท่านก็บอกว่าสิ่งนั้นไม่จำเป็น ก็ขอให้เชื่อ ไม่ต้องเอา อย่าไปเชื่อคนข้างบ้านว่า ต้องอย่างนั้น ต้องอย่างนี้

ชาวบ้านนี้ ขอภัยเด้อะ...เรื่องมันมาก สามคน ๑๐ คน มันกิ ๑๐ เรื่อง ไม่มีทางที่จะหมดเรื่อง เหมือนที่เขาเล่าไว้ว่า สมการวัดหนึ่ง เอาไม้ม้าท่อนหนึ่งจะทำด้านมีดจักตก กำลังทำ...ได้เกล้าแล้ววางไว้ คนหนึ่งมาเห็นบอกว่าไม่ savvy ผิดจะแต่งให้ คนนั้นกิ แต่งแล้ววางเอาไว้ อีกคนหนึ่งมาบอกว่า โอ้! ตรงนี้ยังไม่ดี แต่งเสียหน่อย คนนั้นกิ แต่งอีก อีกคนหนึ่งมาเห็นบอกว่า ยังไม่ดี ผิดแต่งเอง ผลที่สุดไม่อันนั้นใช่ไม่ได้ แต่งกันจนหมดไปเลย คนนั้น ขุดที่คนนั้นขัดที่ จนเป็นไม้ที่ใช่ไม่ได้ เพราะว่าคนหลายคนแต่ง มันกิ ยุ่งอย่างนี้ ที่นี่เราจะต้องไปปรึกษากับคนที่ควรปรึกษา รับเอาคำแนะนำ ถ้าจะไปburyที่วัดไหนก็ตามพระวัดนั้น ท่านจะได้จัด

ให้ทำอะไรบ้างตามสมควรแก่ฐานะ โดยเฉพาะที่วัดนี้ อาทิตย์
ไม่ชอบเรื่องสุรุ่ยสุร่าย ชอบการประทัยด้วยใบไยมใช้จ่ายแต่น้อย
ในการที่จะทำเรื่องที่ไม่เข้าเรื่อง ญาติโอมกู้สึกพอใจ

เมื่อนักของเรabant เสร็จแล้ว อย่ามายุ่งกับพระ
ให้มากเกินไป อุตสาห์เยี่ยมเสียจริงๆ ไม่ต้องมาเยี่ยมบ่อยๆ
หรอก มาอาทิตย์ละครั้งก็พอ คราวที่เป็นแฟนกับพระใหม่ ก้ออย่า
มาเยี่ยมให้มากนัก ไม่เป็นไร...หลวงพ่อเฝ้าไว้ให้เรียบร้อย ไม่ให้
ไปไหน ไม่ต้องมาเยี่ยมบ่อยๆ มาวันอาทิตย์ก็พอ มาวันอาทิตย์ก็
เห็นแล้ว สมมติว่าเรามานั่งฟังเทศน์ พระใหม่ก็ลงมาฟังเทศน์
แรกก็ถืออကกว่า ท่านเรียบร้อยอยู่ ยังหายใจเข้าออกดีอยู่ มันก็
เท่านั้นแหล่ะ พอกลับไม่ต้องมีเรื่องอะไร หรือเข้าไปถกถามท่าน
nid หน่อย มีความต้องการอะไรบ้าง ก็จัดหมายให้ เสร็จแล้วเรา
ก็ไป ท่านจะได้มีเวลาของท่าน

สามเดือนที่ท่านบวชอยู่นี้ ให้ท่านเป็นตัวเองอย่างแท้จริง
อย่ามายุ่งมาเยี่ยมเยียนให้ท่านวุ่นวายมากเกินไป พระจะได้
ตั้งหน้าเรียน ปฏิบัติชุดเกลาจิตใจ เพราเวลามันมีน้อย ถ้ามัว
แต่นั่งคุยกันเวลา漫ก็ไม่พอที่จะศึกษาเล่าเรียนปฏิบัติธรรมะ
จึงขอฝากให้ญาติโอมได้คิดไว้ในเรื่องเหล่านี้

ปฏิรูปงานศพ

งานศพแบบพุทธและสิ่งที่ควรได้จากการศพ

ก้าวเดินตาม
รอยพ่อ

ขอแสดงความนับถือ

ก้าวเดินตามรอยพ่อ

TUAT

ผลงานการปฏิรูปพิธีกรรมของหลวงพ่อปัญญา
ที่ได้เด่นไม่แพ้งานปฏิรูปงานบวชก็คือ^๑
... “การปฏิรูปงานศพ” ...
จากแบบเดิมๆ ที่ทำกันอย่างสุรุ่ยสุร่าย พุ่มเฟื่อย
และ ... ไม่เป็นสาระ ...
ก็ให้ปฏิรูปกลับเข้าสู่วิถีแห่งพุทธ

งานศพแบบเก่า...พุ่มเฟื่อย สนุกสนาน

ดร.พระมหาจารยา สุทธิญาโน ได้เล่าไว้ดังนี้
การจัดงานศพก็เป็นประเพณีอีกประเภทหนึ่ง ที่สืบเปลือยง
ทรัพย์สินเงินทองในการจัดงานมาก โดยทั่วๆไป เจ้าภาพนิยม^๒
ตั้งศพไว้หlayside คืนหลายวัน เพื่อรอญาติที่อยู่ต่างถิ่นให้มาทำบุญ

ร่วมกัน ค่าใช้จ่ายที่แพงมากก็เสียไปกับเรื่องที่ไม่ค่อยเกี่ยวกับบุญกุศล เช่นจ่ายค่าพิณพาทย์ซึ่งต้องมีเป็นประจำทุกคืน ค่าเลี้ยงสุราอาหารแยกที่มาร่วมงาน บางแห่งถึงกับจัดโต๊ะจีนไว้ต้อนรับหรือถ้าหากในชนบทหน่อยก็อาจจะต้องฆ่าวัว ควาย หรือ หมู สังเวยอีกหลายชีวิต ภารຍนตร์หรือมหารสพต่างๆก็มีด้วยถ้าแยกเรียกร้อง ที่ขาดไม่ได้สำหรับงานแบบไทยๆคือสุรา การจัดงานอย่างนี้ ไม่ว่าจัดที่บ้านหรือที่วัดไม่แตกต่างกัน

ปัจจุบันนี้ถ้าตั้งศพที่บ้าน การเก็บศพไว้หlaysยันไม่ใช่เก็บไว้เพื่อรอนญาติอย่างแท้จริง แต่เก็บไว้เล่นการพนัน เพราะการเล่นการพนันในงานศพตำราจึงไม่จับ ไม่ทราบชัดว่า มีกฎหมายบัญญัติหรือตั้งกฎเกณฑ์กันขึ้นเอง บางงานพวกลักการพนันจะออกค่าใช้จ่ายทุกอย่าง ขอให้ตั้งนานๆอย่ารีบเผาถ้าแล้วกัน บ่อนผีชนิดนี้กำลังระบาดไปทั่วประเทศ

ด้วยพิจารณาเห็นถึงความฟุ่มเฟือย สิ้นเปลือง ไร้สาระ ตั้งที่กล่าวมานี้ ท่านปัญญาฯจึงปฏิรูปงานศพให้เหมาะสมกับยุคสมัย โดยเน้นความประหยัด ได้สาระประโยชน์ในด้านจิตใจเพิ่มพูนสติปัญญา ผู้มาร่วมงานไม่ต้องเสียเงินและเสียเวลาหากลักษณะของงานหลักๆคือก่อนอื่นตัดสิ่งฟุ่มเฟือยทุกชนิดทึ้งไม่อนุญาตให้มีการเลี้ยงอาหารแยกที่มาร่วมงาน นอกจากต้อนรับด้วยน้ำดื่มตามธรรมชาติ ไม่อนุญาตให้มีมหารสพทุกชนิด ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น ไม่อนุญาตให้มีพิณพาทย์มาประโคมกล่อม

ศพ ไม่สอดคลายจบเป็นการเสียเวลา ไม่ปรารถนาให้ตั้งศพไว้นานๆ เพราะสิ่นเปลือง เจ้าภาพไม่ต้องเฝ้าทั้งวันทั้งคืน พอสวดเสรีจแต่ละคืนเจ้าหน้าที่ก็ปิดศาลากลาง เจ้าภาพกลับไปนอนที่บ้านทำงานตามปกติ

แต่ละคืนจะมีพิธีตามลำดับคือพระจะนำบูชาพระรัตนตรัย สมາทานศีล แสดงพระธรรมเทศนา และสวดพระอภิธรรมล้วนๆ หากเจ้าภาพปรารถนาเลี้ยงพระก่อนมาปนกิจก้อนญญาติให้เลี้ยงได้ ห้ามถวายยาเสพติด เช่น หมาก พลู บุหรี่ ให้แก่พระ ทางวัดปรารถนาให้ตั้งศพ อย่างมากเพียง ๓ คืน ยกเว้นมีกรณีพิเศษ อาจจะพิจารณาเป็นรายบุคคลไป

การจัดงานศพแบบประagyัตนี้เริ่มน่าตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๑๖ เริ่มแรก ก็ไม่ค่อยจะมีในราชอาณาจักรกันมากนัก อาจจะเป็นเพราะคนน้อย และยังปรับใจเข้ากับระบบที่ใหม่ที่ห่านปัญญา ตั้งขึ้นมาไม่ได้ พอจัดไปได้ประมาณ ๑๐ ปี ความนิยมมีมากขึ้น จำนวนคนเพิ่มมากขึ้น การเสียชีวิตมีมากขึ้นเป็นธรรมชาติ ปัจจุบันนี้มีคนนิยมมาตั้งศพทำบุญกันจนกระทั่งศาลากลาง ๖ ศาลากลาง ไม่ว่าจะเลขบานครึ่งต้องใช้ศาลากันและห้องประชุมโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์เสริมเข้าไปอีก

นโยบายหลักๆ ยังดำเนินไปด้วยดี ความย่อหย่อนก็เริ่มมีมากขึ้น นั่นคือเกิดระบบผูกขาดในด้านอาหารเลี้ยงพระ โลงศพ ดอกไม้ เจ้าภาพบางรายเริ่มบ่นว่าแพงขึ้น สาเหตุที่จะต้องใช้จ่าย

มากอีกอย่างหนึ่ง ก็คือเจ้าภาพนั้นไม่มีนโยบายประหด...ขอบสันเปลี่ยงอยู่แล้ว ทางวัดบอกให้ตั้งศพเพียง ๓ คืน ก็ไม่เชื่อเดียวันีบางรายตั้งไว้นาน ๕-๗ คืนก็มี เมื่อเป็นความประสงค์ของเจ้าภาพ พระเจ้าหน้าที่ก็หนักใจ

อีกอย่างหนึ่งเรื่องดอกไม้...วัดไม่มีนโยบายส่งเสริมมากนัก แต่เจ้าภาพก็ไปหามาจนได้ กาลเวลาผ่านไปเมื่อเจ้าภาพทุกงานต้องการดอกไม้ ก็เริ่มมีคนมาแอบขายดอกไม้ชนิดผูกขาดขึ้น สามารถกำหนดราคาเอาตามชอบใจ เพราะเจ้าภาพอยู่ในลักษณะจันทรอก ต้องการความรวดเร็ว ก็จำเป็นต้องซื้อ

เมื่อพิจารณาหาสาเหตุที่ทำให้การจัดงานเริ่มบานปลายไม่ค่อยบรรลุเป้าหมายตามนโยบายหลักร้อยเปอร์เซ็นต์ ก็จะพบว่างานศพกล้ายเป็นงานประจำ จนมีผู้ค้าขายอุปกรณ์จัดงานถือเป็นอาชีพธุรกิจชนิดหนึ่งที่ทำรายได้ดี เช่น อาหารเลี้ยงพระพومةช่วงหลังเจ้าภาพก็เชิญแยกไปเลี้ยงด้วย ร้านขายโลงโก่งราคาเอาได้ตามชอบใจ ทุกอย่างเริ่มเข้าสูงจรดูกรกิจที่เห็นแก่เงินเป็นใหญ่

ประการต่อมา ค่านิยมของเจ้าภาพ แม้ทราบอยู่แล้วว่าวัดชลประทานรังสฤษ្ស์ มีกฎเกณฑ์ไว้ว่าย่างไร แต่ทว่าค่านิยมภายนอกผลักดันให้ทำลายกฎเกณฑ์เท่าที่จะทำได้ เจ้าภาพแทบจะทุกงานจึงมุ่งทำลายกฎเกณฑ์และนโยบายของท่านปัญญาฯ โดยไม่รู้ตัว

งานศพด้านแบบใหม่เน้นที่ประยัดและบุญกุศล

ทางแก้ที่ดีที่สุดนั้นก็คือ เจ้าภาพควรถือเอาความประยัด และบุญกุศลที่แท้เป็นหลักใหญ่ ไม่ควรเดินตามคำนิยมเก่าๆที่ เคยกระทำมา สิ่งใดที่อาจจะเสียเวลาบ้าง แต่เพื่อการประยัด ต้องเสียสละ เช่นการทำอาหาร ควรจัดทำบุญเลี้ยงพระเท่านั้น โดยไม่ต้องมาใช้บริการข้าประจำที่แอบอยู่ตามข้างศาลฯ ดอกไม้ก็ ไม่ควรเปลี่ยนบ่อย หากพожัดมาเองได้ก็ควรจัดมาเอง เพราะมี เวลาเหลือเพื่อ อย่าถือค่านิยมที่จะซื้อเพียงอย่างเดียว ส่วน โลงศพที่ให้ราคากูกกิซื้อมาจากที่นั้น ไม่ควรซื้อเจ้าประจำจน กิจการผูกขาด กดราคาเอาตามชอบใจ ที่อาจมาบอกราคาแก้ มาทั้งหมดนี้ ถ้าปฏิบัติตาม...มิใช่ช่วยให้ผู้จัดประยัดฝ่ายเดียว เท่านั้น หากแต่เป็นการช่วยกันปฏิบัติตามนโยบายประยัดของ ท่านปัญญาณทะอึกด้วย

อย่างไรก็ตาม การบริหารงานไม่ว่าระดับวัดหรือระดับ ประเทศ นโยบายต้องเพียงไรหรือเคยประสบความสำเร็จเพียงไร ถ้ามายุคหนึ่งช่วงหนึ่งคุณภาพของผู้ปฏิบัติงานลดลง นโยบาย ที่วางไว้ก็บรรลุเป้าหมายน้อยลง เช่นเดียวกัน แม้ว่าการจัด งานศพของวัดจะประทานฯ ค่อนข้างจะเริ่มเกิดปัญหาในด้าน ค่าใช้จ่ายที่แพงขึ้นบ้าง แต่ยังมั่นใจได้ว่าถ้าผู้จัดสนองนโยบาย ตั้งใจทำจริงให้บรรลุเป้าหมายเพื่อบุญกุศลแท้ เจ้าภาพเข้าใจ

นโยบายของวัดและร่วมกันสนองนโยบาย งานศพแบบประยัด
ของวัดชลประทานฯ จะยังยืนหยัดต่อไปอีกนาน หากไม่ช่วยกัน
ศึกษาปัญหา และร่วมกันแก้ปัญหาให้ถูกจุด งานศพแบบ
ประยัด ก็จะแพร่สภาพเป็นมรณะธุรกิจโดยไม่มีทางหลีกเลี่ยง

“พระสวดผี” เป็นความเข้าใจผิด

งานศพชาวพุทธที่จัดกันอยู่ทั่วไป มักจะทำกันอย่าง
ไม่ถูกต้องนัก เพราะไม่ได้ช่วยให้ผู้ตายได้บุญอย่างแท้จริง
คนเป็นที่มาร่วมกันทำบุญก็ไม่ค่อยได้บุญ ไม่ได้ปัญญา ทั้งอาจ
เป็นที่เสียหายแก่พระเพณีเสียอีกด้วย

เพื่อความเข้าใจดีในเรื่องนี้ หลวงพ่อปัญญาฯ ได้เทศน์
สั่งสอนไว้ว่า . . .

อาทมาอยากจะทำความเข้าใจกับญาติโยมสักเล็กน้อย
ในเรื่องการสวดนี เรามักจะเข้าใจกันว่าพระสวดศพ หรือว่า
พระสวดผี คนที่เป็นคนสุภาพก็เรียกว่า “สวดศพ” แต่ถ้าเป็น
คนที่ไม่ค่อยสุภาพเรียบร้อย ก็มักจะพูดว่า “สวดผี” โดยเฉพาะ
คนที่มาดีมเหล้าในงานศพ ก็มักจะพูดว่า “พระสวดผี” พูดทั้ง
๒ อย่าง มันไม่ถูกทั้งนั้น คือพระไม่ได้สวดศพ ไม่ได้สวดผีอะไร
คนตายไปแล้วไม่ต้องสวดก็ได้ แสดงว่าที่สวดๆ กันอยู่นั้น เป็น
เรื่องที่ทำให้คนเป็นพัง ไม่ใช่สวดให้คนตายพัง

แม้ว่าเวลาจะให้ศิล พอก่อนพระเริ่มสวัสดีมีคนไปเคาะข้าง旁 เคาะบอกว่าให้ลูกขึ้นรับศิล ให้ลูกขึ้นพิงสวัด การเคาะอย่างนี้ไม่ใช่เคาะให้ศพใน旁ลูกขึ้น แต่ว่าเขาเคาะเพื่อจะเตือนคนเป็นให้เกิดความสำนึกรู้สึกตัว ให้รู้สึกว่า “ดูเถอะ...ตายแล้วลูกขึ้นรับศิลก็ไม่ได้ ลูกขึ้นพิงธรรมก็ไม่ได้ เอาอาหารมาวางไว้ที่ข้าง旁กินไม่ได้” แปลว่าตายแล้ว...ทำอะไรไม่ได้ ทำบ้าก็ไม่ได้ ทำบุญก็ไม่ได้

เรื่องการกระทำทั้งหลายทั้งปวงนั้น เป็นเรื่องทำเสียก่อนตาย ถ้าเราจะทำดีก็ทำเสียก่อนตาย ทำช้าไม่พึงกระทำหัก กดคนก็หักทำกันอยู่บ้างตามสมควรแก่ความโกรธ เขลา ความจริงนั้น การกระทำทั้งหลายนี้จะต้องกระทำเมื่อยังเป็นอยู่ แต่ว่าทำไมจึงได้นิมนต์พระมาสวัต เรื่องมันเป็นอย่างนี้ คือว่าสมัยก่อนนี้ เวลาไม่ครอตายนในบ้านใดเรือนใดก็ตาม พระท่านส่งสารคนที่ยังเป็นอยู่ คนตายแล้วไม่ต้องส่งสารอะไรหักตายแล้วก็แล้วกันไป พุดอะไรกันไม่รู้เรื่อง แต่ว่าคนยังเป็นอยู่นี่ มีความทุกข์ มีความเสียดาย เพราะความรักความชอบใจกัน เช่น พ่อแม่รักลูก...เมื่อลูกตายพ่อแม่ก็เสียดาย ภารยารักสามี สามีตาย...ภารยาก็เสียดายเสียใจ ถ้าภารยาตาย...สามีก็เสียดายเสียใจ นี้เป็นเรื่องธรรมชาติของคนที่ยังมีการถือมั่นยึดมั่นว่า สิ่งทั้งหลายเป็นของเรา เมื่อสิ่งนั้นสูญเสียไปก็มีความเสียดาย เพราะท่านเห็นว่ามันเป็นความทุกข์

ในธรรมะของพุทธศาสนา ก็สอนไว้ว่า “ความพลัดพรากจากของรักของขอบใจ เป็นความทุกข์” เมื่อความทุกข์เกิดขึ้นในครอบครัวนั้น การไปปลอบโยนนั้นไม่ใช่ไปสวัสด แต่ว่าไปเทคโนโลยีไปปูดธรรมะให้ฟัง การสวัสดกับการสอนนั้นมันคนละเรื่อง การสอนคือสวัสดสิ่งที่ฟังไม่รู้เรื่อง แต่ว่าการสอนนั้นคือปูดแต่สิ่งที่คนฟังรู้เรื่อง แต่เราปูดในภาษาวัดว่า “แสดงธรรม” หรือว่า “เทศนา” หรือว่า “ปฐกถา” ก็เป็นเรื่องปูดให้คนเป็นฟังทั้งนั้น ปูดให้เกิดความเข้าใจในเรื่องอะไรต่างๆ ให้รู้ชัดเห็นชัดตามสภาพที่เป็นจริง ความทุกข์ที่กลุ่มรวมอยู่ในใจนั้นก็จะผ่อนคลาย เพราะมารู้ว่า . . .

ความตายนั้นเป็นเรื่องธรรมชาติ

ธรรมชาติมันเป็นอย่างนั้น ธรรมตามันเป็นอย่างนั้น

ไม่ว่าอะไร จะเป็นคน จะเป็นสัตว์ เป็นต้นไม้

หรือว่า...

เป็นวัตถุสิ่งของที่เราประดิษฐ์คิดสร้างสรรค์ขึ้น

มันก็ต้องตายด้วยกันทั้งนั้น

ไม่มีอะไรบนโลกนี้เกิดแล้วไม่ตาย...ไม่มี

สรรพสิ่งทั้งหลาย มีเกิดแล้วก็มีดับด้วยกันทั้งนั้น

แต่ว่าคนเราจะไม่ได้บังเกิดความแตกต่าง คิดถึงแต่เรื่องจะอยู่กันตลอดเวลา เมื่อมีการตายเกิดขึ้นเราก็กลับตัวไม่ทัน เพราะไม่ได้คิดไว้ก่อนว่า เราจะตาย หรือว่าคนนั้นจะตายคนนี้

จะตาย ก็เสียใจอาลัยอาจารน์กันเป็นธรรมดा ก็เพราะว่าเราไม่รู้ความจริง

พระสวัสดิงานศพเพื่อกล่อมเกลาจิตใจคนเป็น

ที่นี่พระท่านลงสารคนที่มีความเคร้าโศกเสียใจ ท่านก็ไปหาครอบครัวนั้น แล้วท่านก็พูดให้ฟัง คือไปพูดแนะนำให้ฟังว่าอย่าเสียใจไปเลย ความตายนี้มันเป็นเรื่องธรรมดា คนเกิดมา ก็ต้องตายทั้งนั้น พระเจ้าแผ่นดินท่านก็สรรคต คนมั่งมีก็ตาย คนจนก็ตาย គրๆมันก็ต้องตาย

ชีวิต... เปรียบเหมือนภากันะดิน

ที่นายช่างปืนหม้อกระทำแล้ว

สุกบ้าง ดับบ้าง

ภากันนั้นต้องแตกสลายไปทั้งนั้น

แม้จะยังยืนเหมือนหม้อบ้านเชียง แต่ก็แตกเหมือนกัน ที่บ้านเชียงนี้เข้าเก็บเศษหม้อที่แตกไว้ได้เยอะ ไอ้ที่ไม่แตกมันผังดินอยู่ แต่ว่าถ้าขุดไม่เป็นมันก็แตกหมด คนขุดต้องมีศิลปะในการขุดจึงจะได้ แสดงให้เห็นว่า สิ่งทั้งหลายมันมีอันแตกดับ เป็นธรรมดา พระท่านไปพูดให้ฟัง เพื่อกล่อมเกลาจิตใจคนให้คลายจากความทุกข์ความเดือดร้อนทางใจ อันนี้เป็นเรื่องเก่า เป็นเรื่องที่พระท่านกระทำกันมาตั้งแต่โบราณ

บุญกับกุศลเป็นสิ่งที่ต้องทำให้เกิดขึ้นจากการมางานศพ

แต่ว่ามาในสมัยหลังๆ พูดไปแล้ว พูดอย่างตรงไปตรงมา ว่าพระเราไม่มีความรู้ยังน้อย ไม่สามารถแสดงธรรมให้ญาติโยม ทั้งหลายฟัง เมื่อไม่สามารถแสดงให้ฟังได้ก็เลยไปสวัดให้ฟัง ความจริงคำที่ส่วนนึงก็เป็นคำเตือนใจ เป็นคำสอนให้รู้ความจริง ของชีวิตทั้งนั้น แต่ว่าญาติโยมไม่ได้เรียนภาษาบาลีก็ฟังไม่รู้เรื่อง ไม่เข้าใจความหมาย ก็ฟังไปอย่างนั้นเอง เลยไม่ได้ความรู้ความเข้าใจอะไร จะว่าไม่ได้เสียเลยมันก็ไม่ถูกนัก...ก็ได้บาง ได้เพียง ขั้นบุญ แต่ไม่ถึงขั้นที่เป็นกุศล

“บุญ” กับ “กุศล” นี้พูดไปแล้วก็อยากจะอธิบายให้ญาติโยมเข้าใจว่า บุญกับกุศลมันไม่เหมือนกัน คือ . . .

“บุญ” นั้น เป็นเรื่องความสบายนิ่济 ความอิ่มใจ ในเมื่อ เราทำอะไรลงไปถูกต้องตามประเพณี ตามพิธีต่างๆที่เราได้เคยกระทำกันมา ทำแล้วสบายนิ่济 เช่นว่าเพื่อนผู้งดของผู้ตายก็มากัน มาแล้วก็นิมนต์พระมาสวัต ก็พอใจ สบายนิ่济 สบายนิ่济 ว่าได้ให้เพื่อนแล้ว หรือว่าครัวรู้จักมักจี่ก็มาร่วมพิธี นิมนต์พระมาสวัต ก็ได้ความอิ่มใจอย่างนั้น อันนี้เขารายกได้ว่าบุญ แต่ไม่ถึงขั้นที่เป็นกุศล

“กุศล” นั้นคืออะไร กุศลนั้นคือตัวปัญญา ตัวความรู้ ความเข้าใจ ถ้าเปรียบเทียบกับวัตถุ...ก็เปรียบเหมือนกับตัวสว่าง

ตัวกุศลเป็นแสงสว่าง เมื่อเกิดขึ้นในใจแล้วมันทำให้สว่างขึ้นมา
ความมีด้วยไป ความหลงผิด ความเข้าใจผิด หรือความเชื่อที่
งมงายทั้งหลายทั้งปวงหายไป เพราะอำนาจกุศล

กุศลกับบุญ

กุศล กับ บุญ ใครใหญ่กว่ากัน กุศลมักก็ใหญ่กว่าบุญ
บุญเล็กกว่า เพราะว่าถ้าเราทำอะไรเราแต่เพียงบุญ กุศลจะ^{ไม่}เกิดเลย แต่ถ้าเราทำอะไรให้เป็นกุศล บุญก็พลอยเกิดด้วย
ยกตัวอย่าง เช่นว่า เราฟังพระสวดพระอภิธรรมอย่างที่สวดกัน
ทั่วๆไป เราไม่ได้ปัญญาเลย ไม่ได้เข้าใจเลยว่า พระท่านสวด
เรื่องอะไร อย่างนี้เรียกว่า ได้เพียงขั้นบุญ แต่ไม่ถึงขั้นที่เป็น
กุศล ถ้ามาฟังพระท่านพูดภาษาไทย เราฐานะเข้าใจในเรื่องนั้น
เรียกว่าได้กุศล เมื่อได้กุศลเราได้ความอิ่มใจด้วย สบายใจด้วย
มันเกิดตามมา กุศลเกิดแล้วบุญก็เกิด แต่ถ้าบุญเกิดกุศลไม่เกิด
ด้วยมันต่างกันอย่างนี้ เพราะฉะนั้นเราจึงได้มีการปรับปรุง
เปลี่ยนแปลงการทำศพที่วัดนี้ให้เป็นกุศลขึ้นมา ด้วยการสวด
น้อยๆ แล้วก็แสดงธรรมให้ฟัง ความจริงจะไม่สวดเลยก็ได้ แต่ว่า
ญาติโยมจะตามไม่ทัน คือมันเปลี่ยนเรื่องเกินไป ญาติโยมตาม
ไม่ทันก็จะเกิดความทุกข์ความเดือดร้อนใจ

เปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดประโยชน์มากกว่าเดิม

ความจริงคิดจะเปลี่ยนมากกว่านั้น คือเมื่อคนมาประชุมพร้อมกันแล้ว ก็ลูกขึ้นยืนบูชาพระ ให้วัดพระ สามารถศีล แล้วก็แสดงธรรมให้ฟัง เมื่อพระแสดงธรรมจบแล้ว เราทุกคนก็ยืนทำความสบใจไว้อาลัยแก่ผู้ที่ถึงแก่กรรมไป อย่างน้อยก็ลักษณะนี้ แล้วทำการแผ่ส่วนบุญ เท่านั้นก็หมดเรื่อง กลับบ้านไปได้ นี่คือโครงการ อاثามาคิดจะเปลี่ยนไปถึงขนาดนั้น แต่เกรงว่าญาติโยมจะร้องให้พระเอาตุกตาไปทิ้งเสีย ก็เลยต้องเอากันแต่พอมควา แต่ว่าต่อไปนี้จะเปลี่ยนไปมากกว่านี้

เวลานี้...จึงต้องพูดจากาความเข้าใจกันไปก่อน เทคนิคให้ฟัง ปลุกระดมกันในเรื่องที่จะเปลี่ยนแปลงต่อไปอีก แล้ววันหนึ่งจะเปลี่ยนไปมากกว่านี้ ประยัดเวลาและประยัดเรียวแรงไปมากกว่านี้อีก ขณะนี้ก็ประยัดแล้ว เพราะว่าเรา มาสวัสดิ์ ๑ ทุ่ม วัดอื่นสวัสดิ์ทุ่มครึ่ง...เปลือยไฟฟ้ามาก เพราะว่า เปิดไฟกันมาตั้งแต่ก่อน ๖ โมงด้วยซ้ำไป แล้วมาเสร็จเอาตั้ง ๗ ทุ่ม ก็เปลือยไฟฟ้า อاثามาเห็นว่าการใช้ไฟฟ้าสิ้นเปลืองนี้ ไม่เป็นการประยัด รัฐบาลขอให้ประยัดไฟฟ้า ที่นี่ก็เลยเปลี่ยนวิธีการทำศพ เริ่มต้น ๑ ทุ่ม ไปเสร็จ ๒ ทุ่ม เพื่อเป็นการประยัดไฟฟ้า ประยัดแรงงาน และอีกประการหนึ่งคือ จะได้ให้โยมกลับบ้านกันไม่ตีกเกินไป เราเป็นเจ้าภาพต้องมากัน

ทุกๆคืน มันไม่ใช่น้อย...มาทุกคืนก็เหนื่อย แต่ก็ต้องมา ส่วนคนอื่นๆ
เปลี่ยนกันมา แต่ว่าเจ้าภาพต้องมาทุกคืน

ประเด็นของเร้นน้ำดักกันหลายคืนเกินไป ทำไมจึงต้องหลายคืน? พวกลากฯไม่รู้จักรูมตัวกันเข้า เรียกว่า แยกกันทำ เอามารวมกันเสียบ้างไม่ได้เชียวนหรือ คืนหนึ่งเอามา รวมกัน ๗-๘ ราย เจ้าภาพหลายฯรายมารวมกัน ไม่ต้องแตกไปร่วมคืนนั้นคนนี้ คืนนีคนนั้น...มันหลายคืน มีเจ้าภาพสัก ๒๐ ต้องสวัสดกันถึง ๒๐ คืน ถ้าเอา ๒๐ มารวมกันเข้า แล้วแบ่งออกเป็น ๒ คืนๆละ ๑๐ มันประหยัดเท่าได เวลาเก็บประหยัดคนก็มาก ดูคึกคักดีด้วย

เมื่อเจ้าภาพมารวมกันแล้วปัจจัยที่ทำบุญก็มาก แต่ถึงมากเราจะไม่ต้องถวายพระทั้งหมด ถวายพระสวัสดิ์ใน尼ิตฯ หน่อยๆ ส่วนที่เหลือควรจะทำอะไร? ควรจะตั้งเป็นทุนไว้สำหรับใช้จ่ายเพื่อเป็นประโยชน์แก่พระศาสนา เช่นที่วัดอาทิตย์ เปิดโรงเรียนสอนเด็กเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในวันอาทิตย์อยู่ ต้องการทุนสำหรับส่งเสริมการศึกษาส่วนนี้ ถ้าเราทำให้เป็นประโยชน์ เมื่อพรรคพวกรวมกันอย่างนั้นแล้วก็ทำมันน้อยๆคืน ประหยัดได้หลายเรื่อง แล้วเอาเงินนั้นมาตั้งเป็นทุนเพื่อเป็นที่ระลึกแก่ผู้ที่ถึงแก่กรรมไปขึ้นสักทุนหนึ่ง อย่างนี้มันก็ดีกว่าที่เราจะทำกันเป็นเบี้ยหัวแตก ถ้ารวมตัวกันเข้ามันก็จะดี งานบุญงานกุศลในงานศพก็จะดีขึ้น

งานศพพุทธบริษัทในประเทศไทย

คราวหนึ่งหลวงพ่อปัญญาฯ ไปประเทศไทยอังกฤษ แล้ว
ได้ไปเรียนรู้งานศพของชาวพุทธในประเทศไทยอังกฤษนั้น ดังที่ท่าน^กกล่าวว่า ...

เมืองอังกฤษเป็นเมืองฝรั่ง...คริสเตียน เข้าก็ทำตามแบบ
คริสเตียนกันตลอดมา ครั้นชาวพุทธaty กันนี้จะทำอย่างไร
นายคริสมันน์ ยัมฟรีย์ แก่เป็นนายกมาตั้ง ๕๐ ปี แกสื้นบุญเมื่อ^ก
อายุ ๔๒ เพื่อนของแกคนหนึ่งaty ไปก่อน เมื่อเพื่อนของแก^ก
ตายไป แกก็วางแผนเบียบลงไปว่า ชาวพุทธควรจะทำศพอย่างไร
เวลาเอกสารไปป้าช้าควรจะทำอย่างไร

เขามีมีการสอดจะไรหรอ ก แต่ตั้งระเบียบขึ้นว่า นำศพ^ก
ไปถึงป้าช้า แล้วทุกคนที่ไปประชุมนั้นกีลูกขึ้นกกล่าวคำบูชาพระ^ก
รัตนตรัย “อะระหัง สัมมาสัมพุทธो ภะคะรา” เสร็จแล้ว ก มี^ก
คนขอศีล แล้วให้พระองค์หนึ่งที่ไปในงานนั้นให้ศีล แล้วก็อัญเชิญ^ก
คำสอนที่มืออยู่ในพระไตรปิฎก ที่เกี่ยวกับเรื่องความจริงของชีวิต^ก
 เช่นว่า “ธรรมนิยามสูตร” มาอ่านให้ฟัง

“ธรรมนิยามสูตร” นั้น เป็นเรื่องที่กล่าวเกี่ยวกับเรื่อง^ก
ความจริง ๒ ประการ เวลางานศพ...พระท่านกีลูกสูตรอย่างนี้^ก
เหมือนกัน แต่ว่าส่วนในรูปภาษาบาลีเราฟังไม่รู้เรื่อง ใจความของ^ก
พระสูตรนี้มีว่า . . .

พระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับอยู่ที่วิหารเชตวันของเศรษฐี
อนาคตบินพิภะ แล้วพระองค์ได้ตรัสกับภิกขุทั้งหลายว่า ...

“ดูก่อนภิกขุทั้งหลาย ตถาคตจะเกิดขึ้นในโลกก็ตาม
ไม่เกิดขึ้นก็ตาม สิ่งที่เรียกว่าธรรมชาติ ธรรมฐิติ ธรรมนิยาม
คือว่าสิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง สิ่งทั้งหลายเป็นทุกข์ สิ่งทั้งหลาย
เป็นอนัตตา มันมีอยู่แล้ว ตถาคตเป็นแต่เพียงผู้ค้นพบ เปิดเผย
จำแนกแจกแจง ให้คนทั้งหลายได้รู้ได้เข้าใจเท่านั้น”

อันนี้เรียกว่าเป็นสูตรหนึ่งที่เขาทำได้มากล่าว แล้วก็มีอีก
หลายเรื่อง

เมื่อกล่าวเสร็จแล้ว ก็มีการวางแผนยกไม้ เครื่องสักการะ
ที่ศพ แล้วทุกคนก็ยืนลงบนใบ เป็นเวลา ๒ นาที แล้วเขา ก็จะเอาก
ศพเข้าไปในเตา การเอาศพเข้าเตา เขายังไม่ได้ยก ไม่ได้รือให้มัน
วุ่นวายหรอก เขายังเทคนิคในการกระทำ เอาไว้ลงไว้ตรงนั้น
พอจะเข้าเตา เขาก็กดสวิตช์ แล้วมันก็ค่อยๆเลื่อนเข้าไปฯ

ขณะที่ศพเลื่อนเข้าไปนี้ เขายังเปิดเพลงธรรมะที่แสดงถึง
ความจริงของสิ่งทั้งหลาย เขายังเพลง...มีเทพคาลเซ็ท ไม่ได้ขอ
ซื้อมาในคราวที่ไปนั้น ต่อไปนี้กว่าจะมาขออุดตัวอย่างเหมือนกัน
เขาก็เปิดเพลงเบาๆ แล้วหิบก็ค่อยๆเคลื่อนเข้าไปในเตา แล้วพอ
ประตูปิดป๊บ ไฟลุกพรึบทันทีเลย เป็นอัตโนมัติ ไม่ต้องให้ใครจุด
หรือคนที่มีเกียรติมากดสวิตช์ คราวที่เป็นผู้มีเกียรติสูงในที่นั้น
เขาก็ให้กดสวิตช์ พอกดสวิตช์...ลองก็เลื่อนไปเบาๆ ไปช้าๆ ค่อยๆ

ไม่เร็วหรอก พอดันประทุ...ประทุเมรุกีปด ประทุปิดปีบ...ไฟลุกปีบ
ทันทีเลย นี่เป็นการเผา ขณะศพอยู่ในเตานั้นเขา กีเปาร์มະ
มาอ่านเหมือนกัน อ่านกันสัก ๑๐ นาที เสร็จแล้วต่างคนต่าง
กีกลับไป เข้าทำพิธีอย่างนั้น

เวลาศพอยู่ที่บ้านเขามาได้ทำอะไร เขายังไง เขายัง
ไม่ใส่หีบ แต่ว่าเขาไปเอาคนมาแต่งศพ ถ้าเราไปดูศพที่เขา
แต่งแล้วเหมือนกับคนที่ไม่ตาย คือเขาแต่งให้หน้ายิ้ม มีภาพสวย
แต่งสวย ถ้าเป็นผู้หญิงเขาแต่งให้ เรียกว่าเมคอัพหน้าตาเสีย
สวยเหมือนกับคนนอนหลับอยู่ ส่วนผู้ชายเขาก็แต่งให้แล้วอนุ
บนเตียงในห้องๆหนึ่ง ๒ หรือ ๓ วัน ก็ได้ สุดแล้วแต่ความสะดวก
ในการเผา ที่นี่พ่อถึงวันที่จะเผาเขากีเปาร์มานา ise แล้วกียกหีบ
พาไปสู่ยังป้าช้า ที่นั้นเข้าทำอย่างนั้น เรียกว่าทำแบบที่ทันสมัย
ไม่ยืดเยื้อ ไม่ยืดยาวยา

งานศพแบบจีน

เมืองไทยเรานี้ยังทำศพยืดยาดอยู่ เอาตัวอย่างมาจากจีน
 เพราะเรารับพันธุ์กับจีนมาก จีนเขากว่าจะได้เอาศพไปป้าช้านี่
 สะดวกแล้วสะดวกอีก ว่ากันหลายคืน แล้วสะดวกกันอย่างครึกครื้น มี
 ซอ้อี้ ซอตัวง มีอะไรต่ออะไร มีฉบับจีงกีว่ากันไปเลี้ยงนครึกครื้น
 เขายังกว่า ทำ “กงเต็ก”

ที่จริงคำว่า “กงเต็ก” แปลว่า กุศล แต่ว่าที่ทำกันอยู่ไม่ได้เป็นกุศล มันสนุกกันเสีย 爽ดกันไป ว่ากันไปยืดยาว แล้วก็ทำเรื่องกระดาษ เรื่องกระดาษ รถกระดาษ เดียวโน้มีโทรศัพท์คนกระดาษ...มีพร้อม เรียกว่าเอาไปเผา ไปเผาอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย

อันนี้เรียกว่าพุดไปแล้วเป็นความงามเต็มที่ ไม่ได้เรื่องอะไร เอาไปเผาเท่านั้นเอง เงินก็ไม่ได้ไปอยู่กับพระศาสนาวัดวาอาราม มันไปอยู่กับพ่อค้าทำกระดาษขายเท่านั้นเอง เราจะเห็นว่าถ้าไปแควรเยาวราช สำเพ็งจะมีร้านใหญ่ ทำเรื่องนี้โดยเฉพาะทำเรื่องกงเต็ก ธนบัตรกงเต็กเป็นปึกๆด้วยนะ เอามาเผากันเผากระดาษเงินกระดาษทอง แล้วเวลาที่เข้าเօศพไปป่าช้าจะโปรดกราบถานนไปตลอดทางจนไปถึงป่าช้าเน้นแหละ นีมันยืดยาว...ธรรมเนียมจีน

งานศพแบบอินเดีย

การทำศพตามธรรมเนียมอินเดีย เขามายืดยาวอะไร เพราะชาวอินเดียนั้นเมื่อตายแล้วเขามีมีโลงใส่ศพ คนไทยเคยไปตายที่นั้น เป็นภารบาทของนายทหารเรือ ไปตายที่เดลี เที่ยวหาหีบศพทั่วกรุงเดลีไม่ได้สักใบ เขามีมี...ไม่เขายากเขามาทำโลงเอาไปเผารอก ถ้าใครตายเขาก็ห่อผ้าเท่านั้นเอง ห่อ

มีลูกชาย ๒ คน เพราะฉะนั้นผู้จัดศพเนรูห์คือลูกชายคนทัวร์ นายสัญชัย เป็นคนจุดเทียนเป็นคนแรก เสร็จแล้วคนอื่นเอารอกไม้ไปวางไว้ เพากันกลางแจ้ง เพาเสร็จแล้วเข้าใช้สถานที่ที่เพาคนสำคัญนี้ทำเป็นสวนสาธารณะ เป็นที่ระลึกแก่คนนั้น เช่นสวนคนดี สวนเนรูห์ สวนทรัสรี เป็นคนสำคัญ เป็นพวงนักต่อสู้เพื่อชาติ เขาก็ทำเป็นสวนสาธารณะให้คนไปเที่ยวเล่น ตรงที่เฒนั้นเขาทำเป็นแท่น亭สำราญ คนก็ไปบูชาสักการะที่แท่น亭นั้น ระลึกถึงคุณงามความดีของท่านผู้นั้น เขาร่างกายฯ ไม่มีพิธีอะไรโดยยา สันทิสุกกว่าได้

งานศพแบบลังกา

การทำศพตามธรรมเนียมลังกา ชาวลังกานั้นมีมีคนตายลงเขาก็ประกาศทางวิทยุ เข้าออกอากาศเรื่อยๆ ในเมืองใหญ่ เข้าประกาศที่สถานีนั้นว่า คนซึ่อนั้นได้ถึงแก่กรรมแล้ว จะนำศพไปป่าช้าในเวลานั้นๆ คนที่รู้เขาก็มาเยี่ยมศพ มาถึงก็มานั่งนิ่งเข้าไม่ทักษายปราศรัยกัน เข้าไม่หัวเราะ ไม่ทำอะไรงกันในที่ชุมชน ของงานศพหรอก เขามานั่งเงียบๆ มาถึงนั่งประชุมเงียบ เห็นแล้ว ก็รู้สึกว่าเขามีวัฒนธรรมมีระเบียบ ของเมืองไทยยังไม่ถึงขั้นนั้น ยังทักษายปราศรัยคุยกันจ่อไปเลยทีเดียว ซึ่งไม่ควรจะทำอย่างนั้น เรายังจะมานั่งเงียบๆ เพื่อไว้อาลัยแก่ผู้ตาย

ที่ลังกานี้เข้าไม่ได้เลี้ยงอะไรด้วยนะ ครจะมาเยี่ยมศพนี่ เข้าไม่เลี้ยงน้ำสัมน้ำหวานอะไร ทุกคนมากินนั่งนิ่งๆ สมควรแก่ เวลา กีลูกขึ้นกลับไป พอก็งเวลาเขากีเสาศพไปป่าช้า ลังกานี้ มีโลงใส่ศพ จะเสาศพไปก็จัดเป็นบวนเรียบร้อย พระเดินหน้า เหมือนกับบ้านเรา พระเดินนำศพ แต่ไม่มีการบวชพระจุบศพ บวชเณรจุบศพ

เปลี่ยนจากบวชหน้าไฟเป็นปฏิญาณตนต่อหน้าศพดีกว่า

ส่วนบ้านเราเอาเต็กๆ มาบวชเล่นละครกัน โดยเฉพาะเวลานี้ อาทิตย์ไม่บวชให้คร ครจะมาบวชจุบศพกับกว่าอย่ามาเล่น ละครหน่อยเลย ถ้าจะบวชก็มาบวชกันจริงจัง หน้าร้อนมาบวช มีลูกภูมิเต้าเอามาบวชหน้าร้อน บวชลักษณะเดือน มันพอจะได้เรื่อง อะไรบ้าง นี่บวชตอนเข้าตกเย็นก็ล้าสิกขาแล้ว ถือศีลยังไม่ครบ ที่รับเลย รับไป ๑๐ ข้อ ยังถือไม่ครบ เพราะว่าสักไปตอนเย็นแล้วนี่ เลยบอกว่า อย่าเลย ถ้ามันโตแล้วมันอยากจะบวชหน้าศพ ก็แนะนำว่า เฮอไปยืนที่หน้าศพคุณพ่อคุณแม่ ยืนแล้วพูดดังๆ ให้คนได้ยินด้วย พูดต่อหน้าศพของคุณพ่อคุณแม่ว่า

ข้าพเจ้าขอปฏิญาณตนจะงดเว้นความชั่วดังต่อไปนี้ คือ

๑. จะไม่เล่นการพนันตลอดชีวิต
๒. จะไม่เลพสิ่งเสพติดตลอดชีวิต

- ๓. จะไม่คบเพื่อนชั่วช้าสามานย์
- ๔. จะไม่เที่ยวกลางคืน
- ๕. จะไม่สนุกสนานในทางสัน泩เปลืองเงินทอง
- ๖. จะเป็นคนไม่เกียจคร้านในการงานตลอดชีวิต

ถ้าเอื้อไปปฏิภูมิณตนต่อหน้าศพของคุณพ่อคุณแม่ แล้ว
รักษาคำปฏิภูมิณนี้ไว้ จนหมดหมายใจ นั่นแหลมยอดบัวขแล้ว
ถ้าบัวขได้อย่างนี้แล้วอ่านสิบสิบมันมาก บัวกันตลอดชีวิตเลย
นี้ไปบัวขหน้าไฟ เอาพอเป็นพิธี แล้วก็สักไปดีมเหล้าต่อไป ไป
เหลวไหลต่อไป มันก็ไม่ได้เรื่อง เรียกว่าไม่ได้บัวอย่างแท้จริง

“การบัว” คือ “การงดเว้น” ไม่ต้องโกรหัว ขุดคิ้ว นุ่ง
เหลืองห่มเหลืองก็ได้ แต่เรามาตั้งใจกันว่า เราจะงดเว้นจาก
ความชั่วทุกประการ ต่อหน้าเปลวเพลิง ต่อหน้าศพคุณแม่
จะให้ดีควรตั้งสักชาธิชฐานหน้าเตาเผา ให้มันร้อนๆหน่อย
ก่อนตั้งอธิชฐานต่อหน้าเปลวเพลิงที่กำลังเผาไหม้สรีระร่างกาย
ของคุณพ่อคุณแม่ “ข้าพเจ้ายอปฏิภูมิณตน ดังต่อไปนี้...” ว่า
ดังๆให้คนอื่นได้ยิน แล้วจะได้กระดากหน่อย เวลาไปทำซ้ำให้
หวานนึงกอยู่ในใจ คราวจะได้รู้ว่าสัญญาอะไรไว้ ทำสัญญานี้มัน
ต้องว่าดังๆ เหมือนกับสัญญาของลูกเสือหรืออะไรที่ว่าเวลา
เข้าประจำกอง เขาว่ากันดังๆเพื่อให้คนได้ยิน ไม่ใช่ว่าขุบซิบๆ
นึกคิดอยู่ในใจ ไม่มีใครได้ยิน เมื่อันเรารับศิล รับศิลไม่ดัง
เรียกว่าเลี้ยงง่าย พอรับเสร็จก็ไปดีมเหล้า เพื่อกำกว่า “ไม่รับ

ศีล ๕ รี” “รับแค่ ๕ ข้อ” “ข้อ ๕ ไม่ได้รับรี” บอกว่า “ไม่รับ” รับเบาๆ มั่นหาทางเลี่ยง เพราะฉะนั้นว่าดังๆ ดีกว่า

ที่นี้ชาวลังกานั้นพอถึงเวลาเข้ากីยកសพไปที่ป่าช้า พระเดินหน้าต่อมา แล้วกีศพ แล้วกีหมู่ญาติมิตรทั้งหลาย นุ่งขาวห่มขาวเดินตามหลังศพ เดินเงียบๆ งานศพบางศพก็มีแต่แร่แท่ เมื่อันแห่นัง พระพากเป่าแต่รมันเป่าแต่รได้ไม่กีเพลง เลยก็นึกว่าเข้าแห่นังไปจายกันทีไหน ความจริงเป็นการแห่ศพเพลงเข้าโดยหวานเสียงขาดๆ เป็นห้วงๆ เบาๆ หนักๆ เพลงแห่ศพเข้าแห่ย่างนั้น ครั้นศพไปถึงป่าช้าแล้วเข้ากីยកសพไปวางที่ศาลาบำเพ็ญบุญ

เมื่อไปถึงศาลาบำเพ็ญบุญแล้ว คนเขานิมนต์พระมาหลายองค์เหมือนกัน แต่ว่าไม่มีการสวดมามาติกาเหมือนเราสวดพระที่มาหลายองค์นั้น...องค์ที่เป็นหัวหน้าจะต้องแสดงงธรรอม...ให้ศีลเสร็จแล้วแสดงงธรรอม เมื่อแสดงงธรรอมจบแล้วเข้ากีบังสุกุลผ้าขาวทั้งพับ เข้าซื้อนมาทั้งไม้เลย พ่อเอามาถึงกีพัดไว้ที่โลงคลีืออกພอสมควรวางไว้ แล้วก็นิมนต์พระมาซักผ้าบังสุกุล พระกีเจ้าไปทั้งไม่นั้นแหละ คือเจ้าไปรอด ไปตัดแบงกัน ใจจะได้กีหลากตามใจ พระมีหลายองค์ กีทำอย่างนั้น เสร็จแล้ว

ถ้าเป็นคนมีเกียรติในสังคม เป็นนักสังคมสงเคราะห์ หรือว่าเป็นคนสำคัญ เข้ากីยកសพขึ้นเชิงตะกอน พอยកសพขึ้นบนเชิงตะกอนเสร็จแล้วเข้ากีประกារความเศรษฐีศึก คือพูด

ไว้อาลัยผู้ตาย มีคนเขียนไปพูดว่า คนนี่เมื่อมีชีวิตอยู่เป็นคนดี อาย่างไร เป็นคนมีเมตตากรุณา บำเพ็ญสาธารณกุศลอຍ่างไร เข้าเอาจมาพูดกันพรรรณนาให้คนทั้งหลายได้รับรู้ไว้ว่า เราがらสัง จะเพาสวีระร่างกายของคนที่เกิดมาเป็นคนดี มีประโยชน์แก่ ชาติบ้านเมือง แล้วก็จุดไฟเพา

พอตายครบ ๗ วัน เขาก็ทำบุญ นิมนต์พระไปที่บ้าน เจริญพระพุทธอmnต แล้วก็เลี้ยงภัตตาหาร ไม่มีการถวาย ปัจจัยเลย อาทมาไปอยู่ลังกา ๕ เดือน สมการแก่พาไปบอย เพื่อไปคูว่าเขาทำกันอย่างไร ไม่เคยถวายปัจจัยเลยสักแตงเดียว ถวายกระดาษสมุด ซองจดหมาย ผ้าขนหนู กระดาษเขียน จดหมายนี่ถวายบอยเหลือเกิน อาทมาเลยพูดกับเขาว่า พระ ลังกานี้แฝนมาก มีกระดาษเขียนจดหมายเยอะ ความจริงเปล่า ไม่ได้เขียนอะไร เอามาจดบันทึกอะไรต่ออะไรเล่น เขากวยอย่างนั้น ไม่ได้ถวายปัจจัยแก่พระ

เลี้ยงพระแบบลังกา

เวลาเลี้ยงพระก็ตีเหมือนกัน เขามีเสียงดังๆ เขาร้องอย่างไรจะเล่าให้ฟัง คือพระนั่งเป็นแท่น เข้าตักข้าวใส่จานไว้แล้ว ไม่มาก...นิดหน่อย แล้วเอาผ้าขาวคลุมไว้ ไม่ให้แมลงวัน叨ม มีการถวายสังฆทาน เหมือนกัน...มีคำถวาย เสร็จแล้วก็ຈานเข้าไปประคบพระ

ผู้ชายประเคนบ้าง ผู้หญิงประเคนบ้าง พระกีรับประเคนเสร็จ
ที่นี่ก็ถึงบทใส่แกง สมมติว่าแกงมี ๕ อย่าง ๕ คน เดินมาตักแกง
ราดไปบนจานข้าว แกงอะไรก็ราดลงไปๆ ในจานข้าวนั้นแหละ
ราดลงไปแล้วพระกีจัน ขณะกำลังจันเดี่ยว ก็มีคนมาเติมข้าว
มาเติมแกงให้ เรียกว่าเติมกันไม่หยุด ให้จันกันเต็มที่ให้อิ่มหนำ
สำราญ อะไรเราไม่ชอบก็ยกมือ ใจฉันไม่ไหว เราไม่เอาเขาก็ไม่เส
ถ้าไม่ยกมือเขาก็ใส่ให้ในจาน เลี้ยงพระอย่างนั้น

เลี้ยงอาหารคาวจนเสร็จแล้วก็เลี้ยงของหวาน โดยมาก
ก็เป็นผลไม้ มะพร้าวอ่อน มะพร้าวมีเยอะที่เมืองนั้น รายการ
สุดท้ายนี้ต้องนมเบรี้ยว กับน้ำผึ้ง เสร็จแล้วถวายการแฟ...การแฟทำ
กินไม่ไหว ไปงานไหนก็จันการแฟทำทุกที

สังเกตว่าพวกลังกາไม่เคยถวายไข่แก่พระเลย ไปจันที่ไหน
ไม่เคยได้จันไข่เจียว ไข่ต้ม ไข่ทอดอะไกกับเขาเลย มีแต่ปลาเค็ม
ปลาแห้ง แกงปลาเนื้อปลาแห้ง ปลาเค็ม...เอามาแกง ปลาเกลือ
เอามาแกงกับน้ำกะทิ ส่วนมากแกงกะทิ ใจที่จะเป็นไข่เป็นเนื้อ
ไม่ค่อยได้แ้อมกับเขาเลย ก็เลยลงสัญญาณเขาว่าทำไม่ชาวบ้าน
จึงไม่ถวายไข่แก่พระ เขานอกกว่า ไข่นีมันมีอริโภนมาก ถวาย
พระไม่ดี ว่าอย่างนั้น มันແย่เหลือเกิน...ไม่ถวายเลย

ทำบุญ ๗ วัน แล้วก็ทำบุญ ๕๐ วัน ทำบุญ ๑๐๐ วัน แล้วก็
ทำบุญปี คือถึงวันตาย เขาก็ทำบุญเหมือนกับเราเหมือนกันแหละ
เข้าทำอย่างนั้น นےงานศพในลังกาเข้าทำอย่างนั้น

งานศพแบบไทย

ที่นี่ก็ศพบ้านเรา ศพบ้านเรานี่ก็เอาแบบชาวจีน เพราะว่า เรายากลัชิตสนิทสนมกับชาวจีนในทางวัฒนธรรมในทางประเพณี เลยเอาของชาวจีนมาใช้ จึงยืดยาวไปหน่อย การทำศพยืดยาว แต่ว่าถ้าเป็นบ้านนอก เขาไม่ค่อยยาว เข้าไว้ ๒ คืน ๓ คืน ก็เอาไปเผา

สมัยเด็กๆ ก็เห็นว่าเขาไม่เอาไว้นาน เพราะสมัยนั้นไว้นาน ไม่ได้ โลบນไม่มีกัน ไม่มีฝาปิด ข้างบนก็ไม่มี มีไม่ได้ ๗ ซี เขารายกว่าฟาก ๗ ซี เขายังกว่าฟาก ๗ ซี เอาไปรองศพ เอาเสื่อไปรองแล้วเอกสารพวงบนนั้น ข้างบนก็ไม่มีฝาปิดมิดชิดอย่างนี้ หรอก เอาผ้าคลุมๆ ไว้ ถ้าไว้หลายวันไม่ได้ฉีดหยูกันด้วย นิมนต์พระไปฉันอาหาร ก็เรียกว่าเกลืออกกลัวไปด้วยกลินของสหาย ในโลงด้วย ฉันก็ไม่ค่อยไหว เพราะฉะนั้นเขามิไว้นาน เข้าไว้สัก ๓ คืน เป็นอย่างมากแล้วก็เอาไปเผาที่ป่าช้า เขายทำอย่างนั้น

ค่านิยมเรื่องงานศพในเมืองไทย

เดียวเนี้ยเราไว้กันหลายๆ คืน เพราะพากมาก ที่นี่พากมาก ถ้ามาร่วมกันเสียไม่ดีหรือ ใครจะมาเป็นเจ้าภาพก็มาร่วมกัน เราตั้งกติกาลงไว้ว่า จะไว้ ๗ วัน ใน ๗ คืนใครจะมาบ้าง มาคืนไหนก็มาร่วมกันเข้า คืนละ ๗ เจ้าภาพ คืนละ ๔ เจ้าภาพ

ทำกัน ๓ คืน ทำให้มันเสร็จเรียบร้อย แล้วก็จะได้เก็บศพไว้ จะได้ทำกันอีกเมื่อถึงเวลาเผา เราจะต้องรบกวนเพื่อนอีก ๒ ครั้ง ครั้งแรกคือสวัสดอย่างนี้ และอีกครั้งเมื่อเวลาเผา เรียกว่าเป็นงาน ๒ งาน อย่างนี้เราทำกันอยู่ทั่วๆไปในบ้านเรา

วัดเราก็ทำอย่างนั้น แต่อยากจะให้ทำสักๆ ความจริง โครงการทำศพที่วัดนี้ อاثมาภีมัจฉามายุ่มมาถามให้ครaty ด้วยเรื่องอะไร ตามเพื่อให้รู้เรื่อง... หาข้อมูล เวลาเทคโนโลยีจะได้ เทคนิคให้เหมาะสมแก่เรื่องที่เขาจะตาย จะได้สอนเขายอย่างนั้น แล้ว ก็ถามเขาว่าจะไว้กี่คืน เขายาว่าจะไว้ ๓ คืนบ้าง ๗ คืนบ้าง บอกว่า เอา ไว้ ๓ คืนดี ไม่ยาระเกินไป ๗ คืน มันมากไป เคยถามเขาว่า “ทำไมต้องเอาไว้นานอย่างนั้น” บอกว่า “พวกมาก” นี่ไม่รู้จัก ย่อส่วนอีกแล้ว เอาอย่างนั้นมันมากไป...

ค่านิยมในบ้านเมืองเรามีหลายอย่างที่เรียกว่าทำให้เกิด ความทุกษ สิ้นเปลืองในเรื่องอะไรๆต่างๆ แต่ว่าในกรุงเทพฯ ค่อยตีขึ้นแล้ว ชานกรุงยังแยก ยังมีค่านิยมที่ทำให้เสียเงินมากๆ บางแห่งเมรุมีอย่างนี้ไม่ยอมเผา เรียกว่าจะเผาคุณพ่อต้องไป เช่าเมรุมาราคา ๓ หมื่น เอามาตั้งกลางแจ้ง แล้วก็เวลาขึ้นกีขึ้น ลำบาก ศาลมีตีๆก็ไม่ใช้ เอาเต้นท์มาการรอับเมรุ

อاثมาเคยไปเทคโนโลยีแล้ว ธรรมะสนับสนุนแบบนี้ หัวมันใกล้ กับหลังคาเต้นท์นี้มันร้อน...เดือน ๕ ด้วย ไม่ใช่เดือนธรรมดามันร้อนเลยบอกเขาว่า “เทคโนโลยีนานแล้ว เทคน์แต่ในเมือง

มนุษย์เพิ่งได้มาเทคโนโลยีเมืองนรกวันนี้เอง” บอกเขาว่าอย่างนั้น โถมก้มมองหน้า “ท่านเทคโนโลยีเมืองนรกอย่างไร” เมืองนรกคือมัน ร้อนโญม อาทิตยานั่งอยู่บนนั้นร้อนเบรี้ยงๆ เทคน์นานไม่ได้ ปวดหัว ด้วยความร้อน”

ตามเขาว่า “ทำไมศาลการเปรียญสร้างสิ่นเงินไป ๒ ล้าน เราไม่ใช่ มาให้พระเทคโนโลยีเด็นท์กลางแจ้งนี่ มันเรื่องอะไร แล้วทำไมจึงต้องไปเช่าเมรุมาราคาแพงอย่างนี้” นี่มันเป็นเรื่องค่านิยมเอาหน้าเอาตา งานนั้นปรากว่าพอเทคน์แล้วเจ้าภาพ ไม่ถวายปัจจัยไม่ถวายเครื่องกันท์เลย ถ้าจะกรอเหลยไม่ถวาย

ปฏิรูปงานศพ ลดความฟุ่มเฟือยสุรุ่ยสุร้าย

ครึ่งหนึ่ง อาทิตย์มาไปเทคโนโลยีวัดเทพศิรินทร์ฯ ศพนายพลเอก ตั้งโต๊ะแต่นี้ไปถึงฝาโน่น จัดเป็นแ套餐อาหารสวยงามเรียบร้อย ยังไม่ถึงเวลาเทคโนโลยีเดินหาข้อมูลรอบๆ ศาลา ไปถึงก็เห็นเขาจัดโต๊ะเรียบร้อย กีชมเขาน้อย บอกเขาว่า “เอี้ย พากเราทหารทั้งนั้น จัดมีระเบียบดี มีวัฒนธรรม ทำอะไรมาก” ยอมเขาก่อนแล้ว จะล้างความลับ

แล้วทีนี้ก็ถามว่า “เรاجัดๆ กันนีคืนละเท่าไหร่” เขากล่าวว่า “nidhn ooyhlawpwo” “ແໜ...ອຍກຈະຮູຈຳນວນແນ່ນອນ ວ່າທີມັນnidhn ooyn ພະເທົ່າໄຫ້” “คืนละ ๖,๐๐๐” กินเล่นกันคืนละ ๖,๐๐๐

ไม่ใช่น้อยนะ ๗ คืนๆละ ๖,๐๐๐ กว่าจะได้อาศพไปเพา นี่เสียเท่าไร อاثมาเก๊กับไวโนใจ พอยืนธรรมานั่นก็เห็นเรื่องนี้ด้วย

วันนั้นรัฐมนตรีนั่งฟังหลายคน ท่านรัฐมนตรีผู้ใหญ่ทั้งนั้น นั่งฟังในศาลานี้ ก็เห็นในเรื่องนี้เหมือนกัน บอกว่าเราน่าจะช่วยกันปฏิรูปงานศพ ลดความฟุ่มเฟือยสุรุ่ยสุร่ายลงไปเสียบ้าง ตัวอย่างเช่นว่า มาฟังพระสวัสดศพ พระสวัสด ๗ จบ ต้องหยุดกันนานหน่อย จบที่ ๗ ต้องหยุดนะ หยุดเพื่ออะไร ไม่ใช่พระเนื้ออย ก็ถามว่าทำไมหยุดนาน...ให้โอมกินของว่าง พระไม่ได้ฉันหรอก นั่งดูโอมกินกันจึบๆจืบๆ แล้วพระทำอย่างไร... ก็กลืนน้ำลายไปตามเรื่อง เรียกว่ากินของทิพย์ พระกินของทิพย์นี่อย่างนี้ พอยรับประทานเสร็จแล้วก็สวัสดต่ออีกจนหนึ่งแล้วก็เลิก ทำกันอยู่อย่างนี้ ทำไมจะต้องเลี้ยงกัน กินเล่น กินส่วนเกิน ไม่ได้กินอะไร ที่จำเป็น เพราะทุกคนรับประทานแล้ว และไม่ได้ตั้งใจจะมาทานอาหารที่งานศพ แต่ก็เลี้ยงกัน เรียกว่ากินเล่น

สมัยก่อนนั้นทำได้ ประเทศไทยอุดมสมบูรณ์ ไม่ขาดแคลน เดียวโน้นบ้านเมืองเรามีสมบูรณ์เหมือนเมื่อก่อนแล้ว คนก็มากขึ้น เราจะมากินเล่นคืนละ ๖,๐๐๐ นั้นมันเป็นการไม่สมควร ควรจะนึกถึงเด็กในกรุงเทพฯ ไม่ต้องนึกไกลหรอก เพราะตามโรงเรียนต่างๆ มีเด็กที่ไม่ได้รับประทานอาหารกลางวันหลายโรงเรียน ครูใหญ่เคยมาหาอاثมาบ่อยๆ ขออนิมนต์หลวงพ่อไปช่วยเห็น ทอดผ้าป่าหาปัจจัยเป็นค่าอาหารกลางวันให้แก่เด็ก เลยตาม

ว่าครูตกลงกับสมการเรียบร้อยแล้วหรือ การทอดผ้าป่ามันเรื่องของการถวายวัด พอสมการท่านซักผ้าป่าแล้วก็จะทวงเอาเงินที่กันที่ขึ้นมา ครูบอกว่าตกลงเรียบร้อยแล้ว ให้ท่านซักເວາແຕผ้ากับเครื่องอื่นในตะกร้า ແຕ່ວ່າປະຈັຍເວາໃຫ້ໂຮງເຮືນກີເລຍໄປເທສນີໃຫ້ເບາເອາປະຈັຍໄວ້ເປັນທຸນເພື່ອຊ້ອະໄຮເລື່ອງເຕັກກລາງວັນ

ໂຮງເຮືນໜຶ່ງໆ ບາງທີມເຕັກຄົງ ๑๐๐ ດົກທີ່ໄດ້ກິນອະໄຮຂນະທີ່ຄົນອື່ນເບັກີນ ເຕັກພວກນັ້ນຈະໄປນັ້ນແບບອູ່ຂ້າງຝາ ແບບອູ່ທີ່ແກ່ນຕ່ອໄຫວ ຈົດໃຈເບາຈະເປັນອ່າງໄຣລະ ເພື່ອນທັງໝາຍເບັກີນກັນ ເຮົາໄດ້ກິນຈົດໃຈເປັນອ່າງໄຣ... ເຕັກເຫຼຳນັ້ນຈະເກີດປົມດ້ອຍ ເກີດຄວາມນ້ອຍເນື້ອຕໍ່ໄຈ ເກີດຊ່ອງວ່າງື້ນຮ່ວາງເຕັກຖ້າໝາຍ ວ່າ ຄົນນັ້ນເບາໄດ້ກິນ ເຮົາໄດ້ກິນ ກີເກີດຄວາມຮູ້ສີກຕໍ່ຕ້ອຍທາງຈົດໃຈມັນໄມ້ດີ ຄວາຈະໃຫ້ໄດ້ກິນຄົນລະເລີກລະນ້ອຍ ໃຫ້ໄດ້ກິນກ່ວຍເຕື່ອວ່າ ສັກໝາມໜຶ່ງອະໄຮສັກນິດສັກໜ່ອຍ ພອໃຫ້ເບາໄດ້ກິນບ້າງ ຄ້າເວາເອາເງິນ ๖,๐๐๐ ນີ້ໄປມອບໃຫ້ຄຽງໃຫຍ່ ຢ້ອໃຫ້ແກ່ມູລນີອີເຫວາກລາງວັນເຕັກທີ່ເຂົາຕັ້ງໄວ້ ຈະມີດີກວ່າເອາມາກິນເລັ່ນກັນຫຼື່ອ ຂອຳຝາກທ່ານຜູ້ໜັກຜູ້ໃໝ່ທີ່ມານັ້ນຟັງຮຽມະອູ່ໃນຄືນນີ້ຕ້ວຍ ຝຳໄວ້ດ້ວຍ

ປຣກກວ່າພອອາທິມາເທສນີຈົບແລ້ວ ກີມີຄົນຍກອາຫາຮື້ນມາບນສາລາ ເບາບຸ້ຍໃບໜີໄມ້ຂີ້ມືອເປັນທຳນອງວ່າ ເຈົ້າຄຸນຍັງນັ້ນອູ່ກິນໄມ້ໄດ້ ເລຍໄມ້ມີຄົນມາກິນບນສາລານີ່ ມີແຕກິນຂ້າງສາລາ ນັ້ນກິນກັນຈຸບຈັບໆອ່າງນັ້ນ

บางงานพอกำถึงมีคนบอกว่า “เจ้าคุณอย่าเห็นนี่เรื่องของว่างนะ เพราะว่าจัดไว้เยอะ เดียวคนไม่กิน เสียของเปล่า” ก็ต้องว่าอึกเหมือนกันแหละว่า ถึงแม้เห็นแล้วก็ต้องช่วยกันกิน เพราะเข้าจัดไว้เรียบร้อยแล้ว เดียวของจะเสีย ต้องกินให้หมด อย่ากินทึ้งๆว่างๆ มันนำเสียดาย

คนไทยเรานี้ชอบกินทึ้งกินขว้าง เคยถามภัตตาหารใหญ่ๆ ในกรุงเทพฯ เศษอาหารที่คนกินเหลือนี่เอ้าไปไหน?...มีคนมาประนูล...ประนูลเอาไปเลี้ยงสัตว์ ปีหนึ่งตั้งล้านกว่าบาทนะ ไม่ใช่เล็กน้อย ห้อยเทียนเหลา ภัตตาหารใหญ่ๆ เช่น เจ้าพระยา มีคนมาประนูลกันເเอกสารษาเศษอาหารไปเลี้ยงสัตว์ แสดงว่าคนที่ไปกินอาหารที่ภัตตาหารนี่ เอาเงินไปทึ้งเสียอย่างน้อยรวมกันแล้ว ปีละล้าน ภัตตาหารเดียวนะ...แล้วหลายภัตตาคารมันจะเท่าไร ไม่ใช่เล็กน้อย

เราประหยัดของน้อยไม่ได้ และจะประหยัดของใหญ่ได้อย่างไร ประเทศไทยเราเดี่ยวนี้รู้ร่วมันเยอะ ถ้าเราไม่ช่วยกันประหยัด...ก็ไม่ไหว

เรื่องของพิธีการมีมาตั้งแต่เกิดจนสุดท้ายของชีวิต

เมื่อชาวนิยมพุทธถูกทางลง เรายังจะจัดงานศพอย่างไร จึงจะถูกต้องเหมาะสมแก่ความเป็นพุทธบริษัท

หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุได้แสดงทัศนะ และมีตัวอย่าง
มาบอกเล่าให้ได้รู้เห็นกันดังต่อไปนี้

ในสังคมของมนุษย์ มีพิธีการต่างๆที่จะทำมากมาย
และแตกต่างกันตามประเพณีนิยมของชาวภาษาหนึ่งๆ เรื่อง
สำคัญของพิธีการนั้นมีมาตั้งแต่เกิดที่เดียว

จักเห็นได้ว่า ในเวลา มีการคลอดบุตรก็มีพิธีจัดการต่างๆ
พอกลอดดือกมาแล้ว ก็มีพิธีโภนผอมไฟ พิธีตั้งชื่อ トイขึ้นมา
เป็นหนุ่มสาวก็มีพิธีหมั้น พิธีแต่งงาน แก่ลงก็มีพิธีอะไรอีก...
จนกระทั่งวันสุดท้ายของชีวิตก็ยังมีพิธีการเกี่ยวกับงานศพอีก...
พิธีเกิดเป็นพิธีตั้งต้นชีวิต พิธีตายนั้นเป็นเรื่องสุดท้ายของชีวิต
เวลาเกิดใช้ของประกอบและคนก็น้อย...เพียง ๓ คน ก็ดูเหมือน
จักพอแก่ความต้องการ และไม่มีการเอิกเกริกหรือโกลาหลอะไร
มากนัก ทำกันประเตี้ยวดีกว่าก็เรียบร้อยแล้ว

แต่พิธีเกี่ยวกับการตายนั้นมีมากเรื่องเต็มที่
พอตายลงก็เริ่มยุ่งแล้ว

คนหนึ่งตายไป คนอยู่ข้างหลังพลอยเดือดร้อน
เป็นความเดือดร้อนโดยไม่เต็มใจบ้าง โดยcheinใจบ้าง
เครื่องมือเครื่องใช้ในเรื่องพิธีตายนั้น
เป็นเรื่องหนักกว่าพิธีเกิดเป็นอันมาก
อีกประการหนึ่งเรื่องการจ่ายในเวลาตายนั้น
เป็นเรื่องการทำวัตถุที่มีให้กล้ายเป็นของที่ไม่มี

ทำเงินให้เป็นมูลเจ้าถ่านไปนั่นเอง

ถึงแม้จะมีประโภชน์บ้าง โดยอ้างการบุญเป็นประมาณ
แต่เราลงคิดกันดูว่า . . .

บุญที่เราทำกันนั้นเป็นประโภชน์มากน้อยเพียงใด

ในพิธีต่างๆ โดยมากมักจะมีการศาสนาเข้าไปแทรกแซง
อยู่เสมอ แทรกอยู่ตั้งแต่เกิดจนตาย ทุกสิ่งที่ศาสนาไม่ว่าที่ไหน
อันชาวนเราเคยเห็นกันอยู่แล้ว ที่จริงสำหรับพุทธศาสนานั้น เป็น
ศาสนาที่มีพิธีน้อยที่สุด แม้จะมีบางท่านเคยกล่าวไว้ว่า ศาสนา
ต่างๆย่อมมีพิธี มีนิทาน มีปรัชญาทั้งนั้น แต่พุทธศาสนา
ไม่มีพิธีอะไร บรรดาพิธีที่เราเห็นอยู่นั้นมิใช่เรื่องแท้จริง
ของศาสนา เป็นแต่เปลือกพิธีศาสนาเท่านั้น ถึงแม้ว่าเปลือก
เป็นสิ่งจำเป็นต้องมี แต่ถ้ามันมากเกินไปก็ไม่เหมาะสมเหมือนกัน
กินผลไม้เราจะกินทั้งเปลือกไม่ได้ ต้องเอาเปลือกออกแล้วกิน
แต่เยื่อในมันจึงจะชอบ

การศึกษาให้เข้าใจในพิธีกรรมเป็นเรื่องจำเป็น

การศึกษาให้เข้าใจว่า อะไรเป็นเปลือก อะไรเป็นเนื้อนั้น
จึงจะเป็นเรื่องที่ชอบ ทุกครั้งที่มีงานศพ...ท่านทั้งหลายคงจะเคย
เห็นพระภิกษุในพุทธศาสนาไปเกี่ยวข้องอยู่เสมอหนึ่น ก็อาจเข้าใจ
ไปเสียว่าเป็นเรื่องของศาสนาที่จัดต้องทำ เช่นนั้น ข้าพเจ้า

ได้ศึกษา และสนใจในพระพุทธศาสนามากก็นานแล้ว ยังไม่เคยพับเรื่องใดอันเกี่ยวตัวยพิธีการศพเลย พบแต่เรื่องแสดงธรรม เทคนาเท่านั้น ทางพระพุทธศาสนาไม่มีพิธีสวัสดิ์สหวิญญาณของผู้ตายหรือพิธีอื่นใดทั้งหมด

เหตุที่ต้องมีพิธีสวัสดิ์ประกอบธรรมหน้าศพ

ท่านผู้อ่านอาจนึกค้านว่า แล้วทำไม่พระจึงไปสวัสดิ์หน้าศพ กันเล่า?

ขอให้เหตุผลดังต่อไปนี้

๑. การสวัสดิ์ธรรมหน้าศพนั้น จงเข้าใจว่ามิใช่เป็นการสวัสดิ์ศพ เพราะผู้ใดคือชากรของคนตายแล้ว ถึงสวัสดิ์ไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้ อันมีราคาประดุจท่อนซุง

การที่ nimrit พระไปสวัสดิ์บ้านที่ตั้งศพ ก็เพียงเพื่อบรรเทาความเครียโศกของเจ้าภาพเท่านั้น เพราะความพลัดพรากจากของรักของชอบใจ...เป็นทุกข์ เรื่องจะดับทุกข์ได้นั้นก็โดยการศึกษาให้รู้ความจริงของธรรมด้วย จะรู้ความจริงก็ต้องฟังจากเรื่องทางพระพุทธศาสนาแล้วจักดับโศกได้ นี้เป็นเหตุให nimrit พระไปสวัสดิ์ธรรมหน้าศพ แต่ผู้ฟังส่วนมาก ๕๙ เปอร์เซ็นต์ ไม่เข้าใจว่าท่านสวัสดิ์อะไรจึงมิได้สนใจฟัง เลยกลายเป็นสวัสดิ์ตามที่พูดกันไปจริงๆ

ข้าพเจ้าคิดว่าการสวดศพนั้นควรมีแต่นิดหน่อย แต่การสวดนั้นสำคัญยิ่ง ใจเหตุผล ในบางงานมีมาก เพราะได้รู้ได้เข้าใจเหตุผล ในบางงานก็เมื่อเป็นเช่นนี้จักสวดไปทำไม ไม่มีประโยชน์ นี่เป็นเหตุผลของ การสวดหน้าศพ จำไว้ว่า เพื่อประโยชน์แก่คนเป็น มิใช่คนตาย เราจึงควรกระทำให้ถูกจุดหมาย

พิธีการเป็นสิ่งที่ไม่เคยมีมาแต่ครั้งพุทธกาล

๒. แม้พิธีการอื่นๆ ก็เป็นอันมาก ก็ไม่เคยมีมาแต่ครั้งพุทธกาล เป็นพิธีเพิ่มเข้าโดยความต้องการของความอยากได้ลาภบ้าง พวกลอยหากได้เกียรติยศชื่อเสียงบ้าง เรื่องความอยากต่างๆ ก็มีมาก อันทำความยุ่งยากแก่สังคมนุษย์อยู่ไม่ใช่น้อย อันพิธีการเหล่านี้ถ้าหากเป็นพุทธบัญญัติในคัมภีร์แล้ว ก็จะต้องมีหมวดหมู่กันทุกแห่งที่มีพุทธศาสนา แต่เมื่อพิจารณาดูแล้ว ไม่เหมือนกันเลย ชาวลังการทำอย่างหนึ่ง พม่าก็ไปอิกอย่างหนึ่ง ชาวไทยเรออย่างหนึ่ง จินยิ่งมีพิธีมากขึ้นไปอีก ญี่ปุ่นก็ทำอิกอย่างหนึ่ง เป็นไปตามความคิดตามความนิยมของท้องถิ่นของภาษาในถิ่นนั้นๆ แต่เขาเอานักบัวชนทางศาสนาเข้าไปด้วยเสมอ ก็เพื่อให้พิธีการกล้ายเป็นศักดิ์สิทธิ์ และติดแบบเป็นธรรมเนียมของชาติเท่านั้น

มีสิ่งที่เหมือนกันในระหว่างชาวพุทธเรออยู่นั่นก็คือ การบำเพ็ญทาน การรักษาศีล การสตับพระธรรมเทศนาในงานศพ เท่านั้น ส่วนพิธีอื่นนอกจากนี้เป็นพิธีของท้องถิ่นเท่านั้น เราอย่าติดกันให้มากเกินไป ทำกันแต่พอดีพองามอย่าให้ถึงขนาด ดำเน้อพริกลายแม่น้ำ หรือคนตายขายคนเป็นกันเลย

งานศพของพระพุทธบิดา

เราลองหันไปพิจารณาถึงสมัยอดีต古老 บ้างว่าเขามีพิธีจัดงานศพต่างกันอย่างไร ตามเงื่อนที่มีมาในตำนานพระศาสนานั้นเกี่ยวกับศพ

๑. งานศพของพระพุทธบิดา

ในหนังสือกล่าวไว้ว่า เมื่อพระเจ้าสุทโธทนะทรงพระประชวร ก็ได้ส่งข่าวไปยังพระพุทธเจ้าว่า ประธานจะฟังธรรมพระพุทธองค์เสตีจามายีม เมื่อเห็นว่าอาการมากแล้วคงไม่รอดจากความตาย จึงได้ทรงแสดงธรรมให้ฟัง เพื่อให้จิตได้เบิกบานด้วยرسلแห่งพระสัทธรรม พระพุทธบิดาก็ถึงแก่ความตาย

เมื่อตายแล้ว พระศาสดาตรัสสั่งให้พระญาติและสาวกไปจัดที่เพา คือจัดกองไฟเท่านั้น และนำศพไปเพาในวันนั้นเอง โดยมิได้มีพิธีการแต่อย่างใดเลย นอกจากจะสรงน้ำพระศพ ห่อผ้าขาวในโลง...นำไปเพาเท่านั้น ไม่มีรองหรือเครื่องแห้ง ไม่มีการ

พระโคม ด้วยดุณตรีนานาชนิด ไม่มีการเวียนพระเมรุ (เพราะไม่ได้ทำเมรุ) ไม่มีการทำปราสาทเพื่อเผาไฟ เป็นพิธีเผาอย่างง่ายๆ และสิ้นเปลืองน้อยทุกอย่าง

เพาแล้วก็ไม่ปรากฏว่าทำอะไรต่อไปอีก แต่น่าจะมีการเก็บกระดูกเอาไปทึบน้ำ ณ ที่ใดที่หนึ่ง ตามประเพณีพื้นเมืองของอินเดีย

งานศพพระสารีบุตร

๒. งานศพของพระสารีบุตร

พระสารีบุตรเป็นมือขวาของพระศาสดาในการช่วยพระองค์ประกาศศาสนาให้แพร่หลาย เป็นพระสาวกที่ทำงานมากคู่กันกับพระโมคคัลลานะ คำสอนที่มีอยู่ในพระไตรปิฎกเป็นของพระมหาเถระรูปนี้อยู่มิใช่น้อย ชีวิตของท่านเป็นตัวอย่างของนักบุญที่ทำประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง

ครั้นถึงคราวที่ท่านจักตาย ท่านรู้ตัวของท่านเองดีแล้ว จึงไปทูลลาพระศาสดาเพื่อนิพพาน ทรงพระอนุญาตแล้วท่านก็เดินทางไปบ้านเติมของท่านที่ตำบลนาลันทา เพื่อเทคโนโลยีโปรดมารดาผู้ยังมีความเห็นผิดอยู่ และได้นิพพานที่นั่น พากษณิกจัดการถวายเพลิงศพอย่างง่ายๆ และเก็บกระดูกห่อผ้าขาวนำไปถวายพระศาสดาที่เวหุวน ส่งให้ก่อสูญไปที่ทางลีเพรร์บ

เพื่อเป็นที่สักการะของประชาชนต่อไป นี่ก็เป็นงานศพที่ง่ายๆ
ไม่มีพิธีอันใดเหมือนกัน

งานพระบรมศพของพระพุทธเจ้า

๓. งานพระบรมศพของพระพุทธเจ้า

ในวันที่จัดปรินิพพาน พระศาสดาเสด็จเดินทางจาก
เมืองเวสาลี ผ่านหมู่บ้านต่างๆ มาเป็นลำดับ เพื่อจะไปนิพพาน
ที่เมืองกุสินารา อันเป็นเมืองเล็กๆ เมืองหนึ่ง
ก่อนหมดลมหายใจ พระอานนท์ได้ทูลถามว่า
“เมื่อพระองค์ปรินิพพานแล้ว

จักปฏิบัติต่อพระสรีระโดยวิธีใดๆ พระเจ้าฯ”

ตรัสตอบว่า

“ดูก่อนอานนท์! พากເຮອຜູ້ເປັນພຣະກິກຊຸບຮີ່ຈັກຍ່າງ
ຂວາງຂວາຍ ເພື່ອການບູ້ຈາຕ່ອສຣີຣະຂອງເຮົາໃນປຣະໂຍ່ນຂອງເຮົາ
(គື້ອທຳທັນໃຫ້ພັນຈາກກີເລສ) ຈົນມີຄວາມເພີຍເປັນເຄື່ອງແພດເພາ
ກີເລສນາປຣຣມໃຫ້ເບາໄປ ມຸ່ງຕ່ອຕຄາຕນັ້ນມີໃໝ່ເປັນກິຈເປັນໜ້າທີ່
ຂອງກິກຊຸ ແຕ່ເປັນໜ້າທີ່ຂອງຂາວສເຂາ ພວກຮາຊາ ພຣາມຄົນ
ຜູ້ສຽກທາໃນເຮົາ...ມີອຸ່ນ ເຂົາຈັກທຳກັນເອງ ໜ້າທີ່ໂດຍທຽບຂອງກິກຊຸ
គື້ອການຮັບທໍາຄວາມເພີຍເປັນເຖິງທີ່ສຸດທຸກໆ ແລ້ວຈັກໄດ້ຂ່າຍຜູ້ອື່ນ
ຕ່ອໄປ”

ข้อความตอนนี้ เท่ากับทรงย้ำไว้ให้พวกเราเข้าใจว่า พระมีหน้าที่อย่างไร?

พระศาสดาพระองค์ไม่ทรงชี้แจงความผิดเพ้อຍที่ไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

ครั้นปรินิพพานแล้วพากมลลักษัติริย์ผู้ครองเมืองกุสินารา เป็นเจ้าภาพ จัดแขงห่อพระศพด้วยผ้าขาวและสำลี ๕๐๐ ชั้น แล้ววางพระศพลงไปในรำเหล็กที่เต็มไปด้วยน้ำมันหอม...ปิดฝา เพราะเป็นพระศพของผู้ที่โลภบูชามาก จึงช้าอยู่ถึง ๖ วัน พอกถึงวันที่ ๗ ก็นำไปถวายพระเพลิงนอกพระนคร นี้เป็นวิธีการเผาศพ ครั้งกระใน

งานศพท่านธรรมปาล

๔. งานศพท่านธรรมปาล

ท่านธรรมปาล เป็นลูกหัวปีของตรัษฎ์ภูลเหวาวิตาน ในเกาลังกา ครอบครัวนี้เป็นผู้มีมีมาก ไม่ใช่มีแต่เงิน มีคุณงามความดีด้วย บิดามารดาของท่านนั้นเป็นผู้รักและนับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง เตรียมพร้อมเพื่อการเสียสละ พระศาสนานิยมนั้นกำลังมีดม้าพระภูก��ศาสนานี้เปิดเบียน

นายธรรมปาลหนุ่มน้อย มีใจเสียสละทุกอย่าง โดยได้ปฏิญาณตนเป็นพรหมจารีย์คือบวช และทำงานภูษณะศาสนา

โดยการก่อตั้งสมาคมมหาโพธิ์ขึ้น สร้างโรงเรียนและสร้างโรงพยาบาล เที่ยวเทคโนโลยีสอนคนให้พบแสงสว่างทั้งในลังกา ท่านได้ไปถึงยุโรปและอเมริกา เพื่อการประกาศธรรมของพระพุทธเจ้า ซึ่งอุสสัยของท่านเป็นที่รู้จักของนักศึกษาทั่วโลก โลกได้รู้จักกับพระพุทธศาสนามากขึ้น เพราะท่านผู้นี้

ท่านเป็นผู้มักน้อย สันโดษ พ้อใจในสิ่งที่พอยังซึพเท่านั้น ท่านไม่มีอะไรเป็นของท่าน ท่านทำงานเพื่อประชากรของโลก เมื่อร่างกายของท่านแก่ลงแล้ว ท่านบวชเป็นพระภิกษุ มอบงานให้ผู้อื่นทำต่อไป หันเข้ามาหาความสงบและได้ถึงแก่กรรม ที่สารนาถ อินเดีย

ก่อนตายท่านสั่งไว้ว่า ...

ท่านตายแล้ว...จะเผา尸ท่านอย่างง่ายๆ

ไม่ต้องจ่ายเงินทองให้เสียไปเปล่าๆ

จะเก็บเงินไว้ . . .

เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้พ้นจากโรคใจเต็ด

เมื่อข่าวมรณะของท่านก้องไปทั่วทางวิทยุ โทรเลขและปง ความเสียใจนับจำนวน ๑๐๐ กีได้มารถิ่นมาศ ในวันเผา尸 ไม่มีพิธีอย่างใด นอกจากมีเพื่อนผู้ใจและคนนับถือไปประชุม เพากันอย่างเงียบๆ เป็นการไว้อาลัยท่าน อาลัยในผลของงาน เท่านั้น ไม่มีการทำอะไรฟุ่มเฟือยไร้สาระเลยสักนิดเดียว แต่งานของท่านยังไม่ตาย...ยังติดอยู่กับโลกนี้เสมอ

เหตุผลที่ต้องปฏิรูปพิธีศพ

พี่น้องชาวไทยทั้งหลาย! ข้าพเจ้าได้นำหานไปดูงานศพ ในสมัยก่อนมากแล้ว จุดหมายก็เพียงเพื่อชี้ชวนท่านทั้งหลาย ให้ได้รู้ได้เห็นว่า การทำศพของคนที่ลَاดในเหตุผลนั้นเขาทำกันอย่างไร เขามองเห็นการณ์ใกล้อย่างไร และเป็นการแนะนำให้เข้าใจว่าประเพณีทำศพนั้นเป็นแต่ประกอบการฝาปนกิจศพ

นับแต่ข้าพเจ้าบวชมา ก็นับเป็นเวลา ๒๐ ปีแล้ว ได้พบได้เห็นพิธีการศพมาหาก รวมทั้งเคยได้ไปเทคนาและบังสุกุล มาด้วย อุดมคติของข้าพเจ้ากับของเจ้าภาพมักไม่ค่อยตรงกัน ที่ไม่ตรงกันนั้น คือ ข้าพเจ้านั้นมุ่งธรรมะ แต่เจ้าภาพมุ่งในทางโลกเกินไป ทุกครั้งที่ไปเทคนก็เลี่ยงไปพูดเรื่องธรรมะอันเป็นของจริง มากกว่าที่จะไปนั่งยกย่องผู้อุบัติธรรมมาสัก พราะไม่อยากเทคนายกย่องใคร ในเมื่อผู้นั้นไม่มีคุณความดีที่ควรจักได้รับการยกย่อง และทุกครั้งที่ไปในงานศพก็สนใจว่าเขาทำบุญกันอย่างไร? เป็นบุญแท้ที่ตรงไหน? เขาจ่ายเงินเป็นหรือไม่? บำบัดอยู่เท่าไร? นี้เป็นข้อสังเกตของข้าพเจ้าที่มีอยู่เสมอมา

ถ้าทางใต้...พระตายลง และเป็นผู้ใหญ่หน่อยก็ทำลองศพ ทำชั้นรอง มียอดแบบปราสาทเหมือนกัน แต่ไม่เผา (ถึงไม่เผา...เก็บไว้ก็ไม่มีประโยชน์อันใด) มีการฆ่า วัว ควาย หมู เพื่อกระเพาะอันไม่รู้จักเติมของมนุษย์ในบางแห่งก็มากตัว อันเป็น

การผิดหลักของพระพุทธศาสนาอย่างร้ายกาจ และงานศพทุกๆ งานพระเป็นผู้จัดเป็นผู้บงการ ทำไมเขาจึงไม่คิดถึงประโยชน์ กันบ้าง โดยเฉพาะหาเป็นเรื่องของศาสนาไม่ การมีพระเข้าไป เกี่ยวข้องบ้านนั้นก็เพื่อระงับการโศกเศร้าของเจ้าภาพบ้าง เพื่อ แนะนำในทางดี ทางชอบบ้าง เป็นเรื่องเกี่ยวกับผู้อยู่อันเป็น เหตุมาจากผู้ตายเท่านั้น

เมื่อเข้าใจเหตุผลตามที่เป็นจริงแล้ว จักได้พิจารณา กันถึง งานศพในสมัยปัจจุบันนี้กันบ้าง ว่าเป็นการดีชอบเพียงใด เสียไป เพียงใดบ้าง

ก่อนที่จะกล่าวต่อไปนั้น ขอทำความเข้าใจข้ออีกสักนิด คือ ข้าพเจ้ามิใช่ผู้ทำลายประโยชน์ แต่ข้าพเจ้าพยายามทำประโยชน์ ให้ดีขึ้นเท่านั้น จึงขอให้ท่านผู้อ่านผู้ฟังคิดให้รอบคอบลึกหน่อย และจากเข้าใจเหตุผล อย่าคิดแต่เรื่องร้ายจนเกินไปก็แล้วกัน กับอีกประการหนึ่ง เรื่องที่จะพูดนั้นมิใช่เป็นเรื่องของเชียงใหม่ โดยเฉพาะ แต่เป็นเรื่องของเมืองไทยทั้งประเทศ มิใช่แต่เป็น เรื่องของพระ แต่รวมทั้งชาวบ้านด้วย พูดเพื่อเหตุผล เพื่อความ ก้าวหน้าของประเทศไทย จึงขอโอกาสพูดกันอย่างตรงไป ตรงมา ไม่อ้อมค้อม ไม่เกรงใครจักกรรเคือง เพราะเป็นการ พูดด้วยความหวังดีต่อพื้นของชาวยไทยเท่านั้น

ในตอนนี้ ก็ขอพูดถึงเรื่องศีลธรรมกันบ้างว่า นี่หรือที่เป็น การกระทำของชาวพุทธเรา? นอกจากการซ่าสัตว์แล้วก็ยังมี

การดื่ม การเล่นเต้นร้องต่างๆ อันเป็นภาระตระหงันข้ามกับงานศพอันเป็นงานเศร้า ส่วนการทำบุญที่แท้ที่นักน้อยมาก เงินทองเป็นจำนวนมากถูกจ่ายในทางไม่สมควร และเราก็เช่นว่า ใหญ่โต คนมาก และเป็นเกียรติยศอย่างสูง

ถ้าหากพระพุทธองค์ยังทรงอยู่ในสมัยนี้ คงจักรตึ้งกฎลงไปแล้วว่า นั่นมิใช่เป็นการทำศพของชาวพุทธผู้มีเหตุผล อะไรเป็นมูลเหตุของสิ่งเหล่านี้ ขอบอกว่า “อวิชชา” นั้นเอง เป็นตัวการ ทำไมเราจึงไม่ทำลายมันเสียบ้างหนอ?...

คนเป็นผู้สร้างประเพณีเขียน...คนก็สามารถแก้ได้

บางท่านก็ว่า เป็นประเพณีของบ้านเมือง ใครเป็นผู้สร้าง ประเพณีเขียน...คนมิใช่หรือ?

เมื่อคนสร้างแล้ว คนจักแก้เสียบ้างมิได้หรือ? ดัดเสียใหม่ ให้เข้ารูปที่เป็นประโยชน์เขียนบ้างมิได้หรือ?

ขอบอกว่า ทำได้ สมัยนี้พวกราเปลี่ยนกันมาทุกวัน ของเก่า บางอย่างหายไป บางอย่างมีอยู่ แต่คลุกเคล้าด้วยของใหม่ ภาระของโลกเป็นเช่นนี้ ประเพณีนั้นก็ย่อมมีเกิดมีแปรมีหาย ไปได้เหมือนกัน

**สิ่งใดดีเราเอาไว้ สิ่งใดเสียหายเราก็ต้องเปลี่ยนเสียบ้าง
กระทำอย่างนี้จึงจะขอบด้วยเหตุผล**

ทุกงานศพที่ผ่านมานั้น ถ้าให้ญี่มากก็ต้องจ่ายเงินถึง ๓๐,๐๐๐ บาทกว่าๆ นี่คิดเฉพาะเกี่ยวกับเครื่องประดับตกแต่ง และใช้จ่ายในบริเวณโลงศพ ยังค่าดอกไม้ไฟแล้วก็อะไรอีก ก็ไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท เงินทั้งหมดนี้หมดไปเพื่อการทำกระดูกคนให้เป็นขี้ถ้าไปเท่านั้นเอง ถ้านึกว่าเงิน ๔๐,๐๐๐ บาท เป็นของมีราคา ลองเอาไปสร้างโรงเรียน โรงพยาบาล ตั้งเป็นทุนอุดหนุนการศึกษาของประเทศชาติจักเป็นประโยชน์มากกว่า หรือไม่ จักเป็นการตอบแทนบุญคุณที่งามหรือไม่ ขอให้คิดกันดู...

สละความเห็นแก่ตัว

ข้าพเจ้าคิดว่าในงานศพของพระนั้น ถึงเป็นพธรรมดา สามัญก็ทำง่ายๆ...

ก่อนจะจุดไฟเผา ให้มีการพูดให้ประชาชนฟังเป็นการเตือน ไม่ให้ประมาท ให้ทำเป็นระเบียบ เป็นการฝึกหัดให้มีวัฒนธรรม ไปด้วย ในงานศพไม่มีการอกร้าน ไม่มีมหรสพทุกชนิด มีการแสดงงหรรมา สนธนาอรรมา และสอดมนต์หวานาแทน ถ้าจะมีของแจกโดยมีผู้ครัวทรายก็ควรแจกหนังสือที่เป็นประโยชน์แก่ การศึกษา เพาศพแล้วประกาศให้ประชาชนทราบถึงจำนวนเงินที่เข้าบริจาค และบอกว่าไปสร้างอะไรที่ไหน เป็นการเร้าคนให้ทำดี ต่อไป

สิ่งใดเป็นของฟุ่มเฟือย เช่นดอกไม้ไฟเป็นต้น นั้นเป็นการหมดเปลืองโดยไม่มีประโยชน์ ควรเอาออกเสียดีกว่า งานศพก็ให้เป็นงานศพจริงๆ เสร็จการเผาแล้วความมีพิธีไว้อาลัยสักครึ่งหนึ่ง ถ้าผู้ตายมีความติดพอที่คนจักกล่าวถึงได้ก็ควรทำ สำหรับผู้ที่ทำประโยชน์นั้นแก่นุชร์ย์มากจริงๆ จึงทำ ถ้าเป็นเช่นนี้ความหมดเปลืองก็น้อย และเป็นการขอบคุณเหตุผลดีกว่า

เรื่องที่จะเปลี่ยนแปลงอะไรในทำนองนี้ ความสำคัญก็อยู่ที่ผู้มีหน้าที่นำชาวบ้านให้ตื่นตัว ควรพูดให้เข้าใจเหตุผล เดียวันนี้ชาวบ้านเป็นผู้ตื่นตัวในเหตุผลขึ้นมากแล้ว พูดให้เข้าเข้าใจเขาก็ไม่ต่าดอก ขอให้พากผู้นำเห็นดีก่อนเกิด ผู้ตามก็ไปกันได้เท่านั้น วิธีจัดทำคนให้คลอดในเหตุผลมีประการใดบ้างก็ควรจะทำ ไม่ใช่คนตาบอดจุงคนตาบอดเสนอไป โดยเฉพาะท่านผู้ใหญ่ที่มีมีชีวิตอยู่นั้น ถ้าท่านมีรายได้มีเงินโดยทางใดก็ตาม ขอกรุณาลดความเห็นแก่ตัวออกเสีย ละออกสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณกุศลเสียมั่ง ดีกว่าจะเก็บไว้เพื่อศพของตน พระเครื่องสอนผู้อื่นว่าบุญนั้นควรทำเสียในเมื่อมีชีวิต อย่าหวังนำบ่อหน้า ตายแล้วทำไม่ได้ พากศรัทธาจึงได้ทำบุญกันใหญ่ พากพระเจ้ารับทานจากเขาแล้ว อย่า่นำมาเก็บไว้ หรือจ่ายในทางไม่เป็นประโยชน์ จงพยายามทำประโยชน์เสียดีกว่า ทั้งจะเป็นตัวอย่างแก่ประชาชนด้วย ควรได้รับความชมเชยว่า เป็นผู้ไม่สร้าง สมควรแก่การกราบไหว้ของชาวโลก

และก่อนจักตาย ควรสั่งลูกศิษย์ทำนองเดียวกับท่าน ธรรมปาลสังฆะ จะดีไม่น้อยที่เดียว คำว่า เกียรติยศ นั้นขอให้ หมายถึงความดีที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ด้วย จึงจะขอบ ด้วยวิธีการ

ถ้านักบวชพยายามช่วยกันสร้าง ทั้งฝ่ายรูปและนามแก่ ประชาชนแล้ว ป่านนี้จักมีอะไรดีๆ ให้ถูกต้อง การให้ คือการรับ ไม่ให้คือไม่รับ ให้มากยิ่งได้มากขึ้น จึงควรพอใจใน การให้เกิด อย่าเก็บไว้เพื่อส่วนตัวเลย

การบำเพ็ญกุศลควรทำโดยการเสียสละเป็นก้อน

ส่วนเรื่องงานศพชาวบ้านก็เข่นเดียวกัน ควรตัดให้สั้นที่สุด อย่าให้มากเรื่องนัก การบำเพ็ญกุศลควรทำโดยการเสียสละ เป็นก้อนดีกว่า สละเป็นปลิวຍ่อย คือ ควรที่จะพิจารณาดูว่า เพื่อเป็นที่ระลึกแก่มาตราดากับพิดาของเรา เราจักทำอะไรตาม จำนวนเงินที่จักอำนวยให้ สมมติว่าทำนั้นจ่ายในงานศพสัก ๕,๐๐๐ บาท ก็ควรพิจารณาดูว่าควรทำอะไรรอบๆ บ้านของท่าน ในวัด มีภูมิ มีศาลา มีวิหารเต็มแล้ว พระอยู่กันก็รูป รูปเดียว มองที่อื่นต่อไป วัดใดมีพระมาก มีการศึกษาธรรมหรือเปล่า หรืออยู่กันอย่างเกียจคร้าน วัดใดมีพระมาก มีการศึกษาอบรม ปฏิบัติตด ก็ควรสละส่วนหนึ่งเพื่อเป็นทุนการศึกษา ไม่เฉพาะ

ท่านรูปปีด..ถาวรเป็นกองกลาง โดยนิมนต์พระวัดนั้นมารับรูปเดียวแทนสงฆ์ ส่วนเงินออกหนีออกจากบิราจชักช่วยในสาธารณกุศล เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน สะพาน ปอน้ำ อันเป็นสาธารณูปโภค ก็จักเป็นการช่วยจ่ายเงินในทางที่ถูกต้องได้ถ้าเราถาวรพระจำนวนมากจริง แต่คงจะไม่เก็บบทกี่ทำประโยชน์อะไรไม่ได้ จึงควรเปลี่ยนวิธีการกันบ้าง

งานศพเป็นงานที่เราทำต้องเพื่อผู้ตาย

ส่วนการเลี้ยงดูปู่เสือกันนั้น ไม่น่าจะทำในงานศพเลย ยิ่งการเลี้ยงของแมครห้ามเด็ดขาด ตนตรีปีพาทย์ไม่จำเป็นต้องมี ให้เป็นงานศพที่สั้นและง่าย แต่เป็นประโยชน์มากติกว่า การสื้นเปลือยก็น้อยกว่า ถ้าน้อยและประโยชน์น่าชื่นเชยมาก แต่กลวงในก็น่าติอยู่เหมือนกัน

ควรนึกไว้เสมอว่า งานศพเป็นงานที่เราทำต้องเพื่อผู้ตาย มิใช่งานที่ยกศพนั้นเป็นเหตุโฆษณาเงินมาสนุกกัน และไม่มีอะไรเหลือ ทำงานกันตั้งปีแต่เมียกล้ายเป็นถ้าถ่าน ในเวลาแค่ ๕ นาทีเท่านั้น คิดแล้วน่าสลดใจมาก เงินหมื่นบาทกล้ายเป็นของสูญไปชั่วพริบตา ความใหญ่โตของเครื่องประดับ ความสว่างของดอกไม้ไฟ เสียงกลองฆ้องที่แข่งกันกับเสียงกรรณะนั้น สามวันก็ล้มหมด ไม่มีใครคำนึงถึงอีกต่อไป

แต่ถ้าเราเก็บเงินโดยເຜັນພ່າຍາ ໄນໆຫລັງໃນຍສເກີນໄປແລ້ວ
ເອົາໄປສ້າງໂຮງພຍາບາລຂອງສປ້າໝ ມັນຈັກເໜືອອູ້ເປັນອນຸສຣນີ
ແທ່ງຄວາມມື່ເຫຼຸດແລະຮອບຄອບ ປະເທດໄທເຮັດວຽກຕ້ອງການ
ໂຮງພຍາບາລສໍາຮັບພະໂດຍເຊີພະ

ຈຶບຂອງວິງວອນພະຄຸນເຈົ້າທັງຫລາຍ

ຈະມີໃຈເສີຍສລະ . . .

ດ້າທ່ານເກັບເງິນໄວ້ສໍາຮັບຕົວທ່ານມັກຈະສູນແປລ່າ

ເກັບໄວ້ໃຫ້ເຂາທຳປະໂຍືນຈັກໄມ່ສູນ

ເຮືອງສັງລະອັນດີນ້ອຍ່າຄິດດຶງມັນເລຍ

ໄມ່ມີຄຣມີນເຍີດອກ . . . ມັນເໜີນ

ຈົນທາສິ່ງທີ່ທ່ານມີໃຫ້ເປັນປະໂຍືນກັນເຄີດ

ພື້ນ້ອງໜ້າວພຸທ່ອບຸທໍຣທັງຫລາຍ

ມາຈານສົດຕ້ອງໃຫ້ພບຄວາມຈົງຂອງໜີວິດ

ມອງງານສົດໃຫ້ເປັນຈະເຫັນຄວາມເປັນມົງຄລ ເປັນເຄື່ອງ
ເຈີຄູນຂອງຈິຕ ເພີ່ພິນີຈົກນີ້ຕາຍໄປແລ້ວຍ້ອນກລັບມາດູຕູຕ້ວເຮາ
ໜັ້ນໃໝ່ວິປ່ສສນາມອົງໃຫ້ເຫັນຄວາມຈົງຂອງໜີວິດ ທີ່ຕ້ອງໜຸນເວີຍນ
ເປີເລີຍແປຣໄປໄມ່ຄງທີ່ ໄນຍັ້ງຍືນ ເປັນທຸກໆ ແລະມີຕົວທຸນແທ່ຈົງໄມ່
ເຫັນດັ່ງນີ້ແລ້ວ ຄວາມຕາຍກີຈະເປັນຂອງອຣມດາ

หลวงพ่อปัญญา ได้ให้ทศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า ...

คนส่วนมากกล่าวกันว่า งาน彖ศพนี้ไม่เป็นมงคล แต่ข้าพเจ้าเห็นว่างาน彖ศพนี้เป็นมงคลอย่างยิ่ง ทำไมจึงว่าเป็นมงคล คนเราส่วนมากเห็นว่าเรื่องผีไม่ใช่มงคล แต่ที่ข้าพเจ้าว่าเป็นมงคล ก็ เพราะเหตุว่า ศพนี้เป็นเครื่องเตือนใจให้พวกราทั้งหลายที่มีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ได้บทเรียนที่แท้ของชีวิต

ประการหนึ่ง คือเราได้มารหันชีวิตที่แท้จริงของคนคนหนึ่ง ซึ่งกำลังอยู่ในทีบศพ อันจะถูกเผาเป็นเถ้าถ่านไปในขณะนั้น ชีวิตของท่านผู้นี้ได้เปิดจากขึ้นจากการคลอดจากครรภ์มาตรา ในสมัยนั้นชีวิตของผู้ที่กำลังอยู่ในทีบศพเป็นเด็ก และอยู่ในสภาพการณ์ที่พอมีอันจะกิน และเมื่อเป็นผู้ใหญ่ได้ประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีที่ชอบ เป็นพุทธศาสนาที่ดีของพระพุทธศาสนา และได้เสียสละอย่างยิ่ง เพื่อการซักจูงให้ศาสนารุ่งเรืองได้ อบรมบุตรอัดาของตนให้มีศีล มีคุณธรรมตามแบบจริยา vierat ของชนชาวด้วย

ชีวิตของเราเป็นความฝันแท้ๆ

ชีวิตที่เปิดจากเกิดขึ้นมาแล้ว ก็ดำเนินเรื่อยมาเป็นลำดับ เขาจึงว่าไว้ว่า ชีวิตเหมือนละครซึ่งกำลังแสดงอยู่ เราไปดูละครสนุกสนานเพลิดเพลิน บางทีเวลาที่เข้าแสดงคงโศกเศร้า เรายัง

พลอยโศกบ้าง เพราะจิตใจเคลิบเคลิ่มไปด้วย เรามานึกถึงว่า ตัวเรา ก็เป็นตัวแสดงละครเหมือนกัน ซึ่งแสดงอยู่ในวิถีชีวิต ของโลก

เสตี้จในกรมพระนราธิปพงศ์ประพันธ์กล่าวว่า “ดูหนัง ดูละครแล้วย้อนดูตัว เริงร่าหัวเห็นยังไงเมื่อันผัน” เวลาเรา ไปพบสิ่งที่ดี ถูกใจ เรา ก็หัวเราะ แต่เมื่อไรเรากลับย้อนมาดูชีวิต ของเรา เราจะเห็นว่าชีวิตของเรานี้ เป็นความผันแท้ๆ

บางครั้งความผันนั้นเป็นความผันร้าย บางครั้งก็ผันดี ถ้าเป็นเรื่องก่อให้เกิดความเพลิดเพลินเจริญใจ ก็จะทำให้เกิด ความนึกคิดเสมอไป วันต่อไปเราจะนึกถึงมันอีก เพราะมันเป็น ภาพที่ชวนให้ติดใจอยู่เสมอ และความผันที่ติดใจนั้นก่อให้เกิด ความผันอยู่เรื่อยไป

เวลานี้ท่านทั้งหลายกำลังมานั่งผันกันอยู่ที่นี่ ข้าพเจ้ามา พูดที่นี่ก็กำลังผัน แต่ผันต่างกัน ข้าพเจ้าผันเรื่องพูด ท่านทั้งหลาย ผันเรื่องฟัง ชีวิตของเราทุกคนอยู่ในสภาพเช่นนี้ด้วยกันทั้งนั้น

เมื่อชีวิตเป็นอยู่ในสภาพเช่นนี้แล้ว พวกรามาชุมนุมกัน ในที่นี่แล้วจะได้อะไรบ้าง?

เรามากศึกษาความจริงกัน เวลาที่เราเห็นเมรุประดับด้วย เครื่องตอบแต่งกันอย่างสวยงาม ท่านกลางนั้นมีทิบศพวางอยู่ ถ้าคนธรรมดาสามัญดูแล้ว อาจดูเผินๆเห็นว่า เขายำเมรุเข้าที่ เครื่องประดับนั้นรู้ว่าเป็นเกียรติของผู้ตาย เป็นเกียรติของผู้อยู่

เรารอจนีกเข้าใจแต่เพียงนี้ แต่ถ้าหากว่าคนนั้นศึกษารรมเรียนความจริงทางพุทธศาสนา ยันเป็นเรื่องประชญาของชีวิตแล้ว เขายังคงให้ซึ้งลงไปอีกนิดหนึ่งว่า ทำไมเมรุหลังนี้จึงประดับสวยงาม มีผู้คนมาประชุมกันมากเหลือเกิน บางศพไม่มีคนมาประชุมกัน บางศพตายแล้วก็เอาไปเผาเฉยๆ บางศพตายแล้วมีคนมาช่วยงานมาก บางศพตายแล้วคนดีใจ

ข้าพเจ้าเห็นว่า ถ้าคิดให้ลึกซึ้งจะทำให้ใจของท่านหายมีความลังไปบ้าง คือถ้าเรานึกว่า หีบศพที่ดินนั้นดีเพราอะไร? ตามเป็นปัญหาแล้วเราจะจะตอบได้ ด้วยความคิดของเราว่าว่า ที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่า คนตายเป็นคนดีเมื่อยู่ในโลก เขายังคงลักษณะเดิมทั้งนั้น ชวนให้คนดูเพลิดเพลิน เวลาเปิดฉากมีคนตอบว่าให้เกียรติยศ และบางคนก็ช่วยปิดฉากให้เขาด้วยนั้นเป็นความดีของเขามา เมื่อเราเห็นความดีของเขามากแล้ว เราต้องย้อนมาดูตัวเรารือกที่หนึ่ง

เราจะหนีความเป็นอย่างนี้ไปไม่ได้

พระพุทธเจ้าตรัสสอนให้เรายเข้าใจคุณภาพหนึ่งซึ่งเรารู้จำกว่า พระองค์สอนให้เราได้คิดนึกในขณะที่เราได้มามาเห็นชาศพหรือเห็นสิ่งที่เกี่ยวกับศพแล้วจะได้เตือนใจ ใจความในคุณภาพหนึ่ง มีคำไม่มากนัก ง่ายนิดเดียว แปลความว่า . . .

เราก็จะต้องเป็นอย่างนี้ เราจะหนีความเป็นอย่างนี้ไปไม่ได้

นี่เป็นคถาที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้เป็นเครื่องเตือนใจแก่เราทั้งหลาย ให้เราทั้งหลายทุกคนจำไว้ในใจว่า เราจะเป็นอย่างนี้ เราจะหนีอย่างนี้ไปไม่ได้

คถาที่เป็นคถาสำคัญที่สอนให้เราทุกคนจำ และให้ทุกคนห่อง นึก คิดไปตามคถาที่ ในขณะที่เราเห็นชาติพของสิ่งใด สิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะวันนี้เราเห็นผู้ล่วงลับไปแล้ว จะท่องคถาที่ไว้ในใจว่า เราจะเป็นอย่างนี้...จะหนีจากความเป็นอย่างนี้ไปไม่ได้

ไม่คิดถึงความพยายามนั้นแหละจึงยุ่งกันนัก

เมื่อเราท่องคถาบทนี้แล้ว ความรู้สึกจะต่อไปถึงการทำให้เกิดความสลดใจ บางคราวอาจจะคิดไปว่าไม่น่าจะพอดกันมาก เพราะไม่ใช่เรื่องมงคล ไม่รื่นหย แต่ข้าพเจ้าได้พูดแล้วว่าเป็นเรื่องที่ควรพูด พูดเป็นมงคล เพราะว่าคนเราไม่ได้คิดถึงเรื่องความพยายามเสียบ้าง นั้นแหละจึงยุ่งกันนัก ทุกวันนี้เลิกยุ่งมาก แสดงว่าคนไม่ได้อาใจใส่ความเป็นอยู่ของตน คือลืมตนและหลงโลก เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์เดือดร้อนด้วยสิ่งนานาประการ ถ้าเรามานึกถึงคถาที่แลนึกถึงความพยายามกันบ้าง เรายังรู้ว่า เราก็มาเพื่อความพยายาม

แต่ต้ายแล้วไม่ใช่ต้ายธรรมด้า ในทางพุทธศาสนา มีหลักอยู่ว่าทุกสิ่งทุกอย่างย่อมมีเหตุผล ในเรื่องความตายนี้ก็เหมือนกัน พุทธศาสนาถือเหตุผล เมื่อมีคนได้คนหนึ่งมาถามพระพุทธเจ้าว่า ตายแล้วจะสูญไปหรือไม่?

พระพุทธเจ้าท่านตอบฉลาด คือไม่ตอบอย่างใดในทางที่จะเกิดอะไรอีกขึ้น แต่ตอบในทางที่จะให้เกิดความสดใสรสชาตแก่ผู้ฟัง คือตอบว่า “ไม่มีอะไรเกิด ไม่มีอะไรตาย แล้วท่านจะมาสนใจกับการเกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิดทำไม ถ้าท่านยังหลงอยู่ในสิ่งเหล่านี้ ก็เปรียบเหมือนท่านกำลังถูกลูกศรอาบยาพิษ แทงอกอยู่ จงถอดลูกศรออกเด็ด”

ตอบอย่างนี้เพื่อปั๊ปให้ทุกคนพ้นจากความทุกข์เสียโดยเร็ว อย่าคิดถึงเรื่องอื่นกันเลย ความตายนั้นเป็นของหลีกเลี่ยงไม่ได้

เจาความตายของผู้อื่นมาเป็นเครื่องเตือนตนมิให้หลง

เรามาพูดกันในแง่ที่ว่า คนเราเมื่อเห็นคนอื่นตายแล้ว ถ้าไม่ยอมเจาความตายนั้นมาเป็นเครื่องเตือนตน เพื่อให้เกิดความรู้สึกสำนึกในทางที่ดีทางที่ชอบแล้ว นำไปทำประโยชน์แก่ตน แก่ชาติ อันเป็นสิ่งที่เรารักເเครพบุชาติก็มักไม่สร้างความดี เพราะเราไม่ได้นึกถึงความตายกัน เรามั่นใจกว่าเรายังอยู่อีกนานนัก ยังไม่ตาย ทำให้อยู่ในความประมาท คนอย่างนี้เป็นคนหลงตนเอง

โบราณกล่าวว่า “หลงตนมักจะลืมตาย หลงกายมักจะลืมแก่ หลงเมียมักจะลืมแม่”

พระพุทธเจ้าตรัสว่า...“ไม่ให้ยึดมั่นในตนมากเกินไป แต่ให้รู้แจ้งในเหตุผลของตน”

เมื่อรู้จักເອສິ່ງກາຍນອກມາເດືອນດນ ກີເປັນເຫດໃຫ້ເຂົ້າໃຈຊີວິດແຈ່ມແຈ້ງ

คนในสมัยโบราณ ที่ได้บรรลุมรรคผลเป็นอรหันต์ในพุทธศาสนา ถ้าอ่านดูในประวัติจะเห็นได้ว่า เขารู้จักເອສິ່ງກາຍນอกมาเป็นเครื่องเตือนใจของตน ให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในสิบั้นໆ คือเข้าพายามເອສິ່งທີ່รູມາເທິຍບເຕີຍກັບຊີວິດของตน เป็นເຫດໃຫ້ເຂົ້າໃຈຊີວິດຂອງตนແຈ່ມແຈ້ງขື້ນ ทำໃຫ້ສາມາດบรรลุมรรคผล

ตัวอย่างเช่น คนหนึ่งเห็นชาກศพสัตว์ที่ตายแล้วก็คิดว่า สัตว์นี้ตายแล้ว แล้วคิดอกว่า ຂີວິດເຮົາກີຈະตายໄປແໜ້ອນສັດວິນໆ ແໜ້ອນກັນ ແລ້ວກີຈະເກີດຄວາມໄມ່ປະມາຫຸນໃນຂີວິດຂອງตน ພຍາຍາມເອກາວມຄິດນັ້ນມາເພັ່ງເອາເປັນຂໍອຍືດຄືວ ສາມາດຫຼຸດພັນຈາກຄວາມທຸກໆທີ່ເຕືອດຮ້ອນໄດ້ ທີ່ເຮັດວຽກວ່າພຣະອຣහັນຕີ່ອີເປັນອຣິຍບຸຄຄລ່ານັ້ນເອງ ຄ້າເຮົາໄມ່ເອສິ່ງກາຍນອກມາເປັນເຄື່ອງເຕືອນໃຈແລ້ວ ເຮົາກີຂໍ້ມັນພັນສິ້ນນັ້ນໄປເສີຍ

มองสิ่งทั้งหลายให้เห็นตามเป็นจริง อย่ามองเพียงเปลือกนอก

ในพระพุทธศาสนาของเรานะ พระพุทธเจ้าสอนให้เจริญทางวิปัสสนา เมื่อพูดถึงวิปัสสนาเรารู้ว่าจะนึกไปไกลถึงว่า ท่านจะทำให้เราเข้าไปเข้าดงไปเสียแล้ว วิปัสสนานี้แปลว่าให้เห็นจริงเท่านั้น ให้เห็นจริงในสิ่งทั้งปวง อย่าเห็นแต่เพียงผิวเผิน

พระพุทธเจ้าเคยตักเตือนภิกษุทั้งหลายว่า ท่านจะมองทุกสิ่งทุกอย่างตามที่มันเป็นจริง ท่านทั้งหลายจะมองทุกสิ่งทุกอย่างตามที่มันเป็นจริง คือให้ดูตามที่มันเป็นจริง อย่าดูแต่เพียงเปลือกนอกเพียงผิวเผิน เพราะจะทำให้เข้าใจผิด

ยิ่งในสมัยนี้ด้วยแล้ว สิ่งที่เป็นอริยะเป็นเครื่องล่อหลวงใจเรานี้มีมาก วิทยาศาสตร์สมัยใหม่เป็นเครื่องล่อคนให้เพลิดเพลินทั้งนั้น ชวนเราให้เข้ากรงขัง คือติดอยู่กับสิ่งที่เรียกว่าเป็นอริยะนั่นเอง พระพุทธศาสนาจึงสอนว่า จงดูตามที่มันเป็นจริง อย่าดูแต่เพียงเปลือกนอก ดูแล้วคิดว่าสิ่งนี้มานจากไหน? ตั้งอยู่ได้อย่างไร? และจะทำโดยอาการอย่างไรบ้าง? ให้พิจารณาอย่างนี้จะเกิดความจริงขึ้นมาในใจ คนเราจะมีความจริงอยู่ในใจแล้ว ความไม่จริงก็จะไม่มี เหมือนกับความมีดเมื่อมีอยู่ในห้องถ้าเราเปิดประตูเปิดหน้าต่าง ความสว่างก็สองเข้ามา ความมีดก็หายไป ใจเราถ้าปกคลุมด้วยโมฆะ ความโลภ ความหลง ต้องพยายามขุดคันสิ่งที่จำเป็นขึ้นมา สิ่งที่ไม่จำเป็นก็จะหายไป

เมื่อเกิดความจริงขึ้นในใจ ความหลงผิดในตัวตนก็จะหายไป

เมื่อความรู้ที่เป็นจริงเกิดขึ้นในใจเราขณะใด นั่นก็เรียกว่า เรากับวิปัสสนาขึ้นแล้ว และอาการ เช่นนี้มักเกิดขึ้นแก่พวกเรา เช่นๆ เราเดินไปตามถนนหนทาง แล้วพบสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันก่อให้เกิดความสดใจ ซึ่งเรียกว่าความสัม嗟ด แล้วก็มาบอก ตัวเองว่า สุดท้ายชีวิตของเราก็อย่างนี้แหละ ไม่อาจหลุดพ้น จากนี้ไปได้ คิดให้ถี่ถ้วน แล้วจะเกิดความจริงขึ้นในใจของท่าน ความหลงผิดในตัวตนนั้นก็จะหายไป

แต่สมัยนี้ เราไม่ค่อยจะได้พบสิ่งที่จะก่อให้เกิดความสัม嗟ด ใจเพาะอะไร? เพราะว่าเรามักจะเห็นสิ่งอันก่อให้เกิดความ กำหนดล่อใจเราเสียมากกว่า ทำให้เราหลงสิ่งนั้น ลืมความจริง เมื่อความจริงหายไป ความผิดก็ครอบบำบัดใจต่อไปอีก ในใจเรา จึงเต็มไปด้วยมารยาล่องหลวงทั้งนั้น ผู้ที่ไม่เข้าใจชีวิตย่อมทำสิ่งที่ ไม่ถูกอยู่เสมอ ถ้าทำความช้ำมากๆเข้า เวลาตายไปจากโลกนี้ ไม่มีใครเสียใจด้วย และความตายของผู้นั้นก็จะไม่เป็นเครื่อง เตือนใจคราวในอันที่จะทำความดีต่อไปเลย

เราควรเดินมาให้ถูกทาง

หันมาพิจารณาชีวิตของเรา

. . . ตามที่เป็นจริงกันใหม่ต่อไป

เพื่อจะได้เกิดความเข้าใจถูกและทำชีวิตให้ถูกทาง

หลักปรัชญาของพระพุทธเจ้า

เมื่อข้าพเจ้าพูดมาถึงตอนนี้ ท่านทั้งหลายก็อาจจะคิดขึ้น
ในใจว่า . . .

การที่จะพิจารณาชีวิตให้เห็นจริงตามความจริงนั้น ควรจะ
พิจารณาอย่างไร?

วิธีพิจารณาอย่างนี้ไม่ใช่เรื่องยาก ข้อสำคัญให้เราตั้งใจ
ไว้ก่อนว่า เราจะทำ เราจะคิด แต่เราจะค้นให้เข้าใจเรื่องชีวิต
ได้อย่างไร? เรื่องพระพุทธศาสนาทั้งแห่งนั้น ไม่มีอะไรนอกจาก
ปัญหารื่องชีวิตทั้งหมด

ที่จริงนั้น มีคนที่ชอบสะสมปัญหาชีวิตของคนอื่นอยู่มาก
เหมือนกัน เช่น หนังสือพิมพ์ประจำวัน ประจำสัปดาห์ต่างๆ
มีผู้เขียนบทความลับวิพากษ์วิจารณ์ถึงการกระทำของบุคคลนั้น
บุคคลนี้ ว่าดีบ้าง เลวบ้าง บางทีก็มีตอบปัญหาชีวิต แต่การ
สะสมปัญหาชีวิตของหนังสือพิมพ์นั้นไม่ใช่ในรูปของธรรม หรือ
หลักปรัชญาตามแนวทางของพระพุทธเจ้า

จะสะสมปัญหาชีวิตได้ ต้องรู้จักชีวิตให้ดีเสียก่อน

หลักปรัชญาของพระพุทธเจ้าที่ตรัสไว้ ถ้าเอามาใช้จะทำ
ให้หลุดพ้นจากทุกข์ได้พระพุทธเจ้า ทรงเปิดประทูกรงให้นัก

บินออกไป แต่ก็มีนกเป็นจำนวนมากเหมือนกันที่ไม่อยากออก
จากรถ เพราะในรถมีข้าวให้กิน มีน้ำให้อาบ เลยไม่อยากออก
เราทั้งหลายครमานึกถึงปัญหาที่จะออกจากรถบ้าง โดยการ
ใช้หลักปรัชญาของพระพุทธเจ้าสะสางปัญหาชีวิตของเรา

แต่ก่อนที่จะสะสางปัญหาชีวิตตามหลักของพระพุทธเจ้า
เราครมารศึกษา กันให้รู้จักชีวิตเสียก่อน คนเรามีวนมากชอบ
ศึกษาเรื่องของคนอื่นร้อยแปด เรื่องอะไรตั้งแต่ตีกัดบรรพ์
กีรู้จัก แต่เรื่องของเราตัวเองไม่รู้ ถ้าเราไม่รู้เรื่องของตัวเอง
ปัญหาชีวิตที่จะต้องสะสางก็ยังมีมากเข้าทุกทีมันก็ทำให้ยุ่งยาก
มากจนในที่สุดสายไม่ไหว เมื่อสางไม่ไหวก็เอามือกุมขมับตัวเอง
บอกว่ามันยุ่งยากเหลือเกิน ใครเล่าทำให้เรายุ่ง? ไม่มีใครทำ
ทั้งนั้น เราเองทำให้ยุ่ง

ถ้าเราเอาความจริงมาพิจารณาชีวิต ก็จะเกิดความเข้าใจ
ขึ้นว่า ตัวเรานี้คืออะไร? ชีวิตคืออะไร?

ชีวิตคือวัตถุธาตุ เป็นของสมจากธาตุทั้ง ๔

ถ้าหากว่าจะตั้งปัญหาตามขึ้นว่า ชีวิตคืออะไร?

คำตอบก็คือ ชีวิตคือวัตถุธาตุ ซึ่งทางพระเรียกว่าสังขาร
ท่านทั้งหลายที่โปรดคุณได้ยินวันละหลายครั้ง นั้นก็สังขาร
นี่ก็สังขาร สังขารนั้นก็คือวัตถุธาตุนั้นเอง พระพุทธเจ้าสอนให้

เข้าใจว่า ตัวเรานี้ได้แก่ธาตุทั้ง ๕ ซึ่งเรียกว่า ดิน น้ำ ไฟ ลม ซึ่งสมัยใหม่เรียกว่า ของแข็ง ของเหลว อุณหภูมิ และแก๊ส ดิน น้ำ ไฟ ลม ทั้ง ๕ ประการนี้แหละ คือตัวตนที่ผสมอยู่ในทุกส่วน ที่เป็นตัวเรา แต่ก็ต้องมีผู้ผสมเหมือนกัน

ท่านก็ย่อمنึกต่อไป คนแรกที่ผสมนั้นมาจากไหน? อย่าไปคิดปัญหาอย่างนี้ คิดแล้วก็ไม่ได้อะไร เคยมีเห็นอนกัน มีคนไปถามพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าตอบว่า อย่าพูดปัญหานั้นเลย เพราะมันเป็นปัญหาที่ตอบแล้วเรอก็ไม่เข้าใจ คิดแล้วก็ไม่ได้ประโยชน์อะไร ไม่ใช่ปัญหาเฉพาะหน้า ไม่ใช่ปัญหาที่ควรคิดปัญหาเฉพาะหน้าคือเรื่องจะหาทางพั้นทุกข์ ดับทุกข์ อย่ามัวไปคิดว่าสิ่งนี้มาจากการใด สิ่งนั้นมาจากการใด รู้ไปก็ไม่ได้ประโยชน์ แต่ถ้ารู้เรื่องอื่นซึ่งข้าพเจ้าจะกล่าวนี้ ท่านก็อาจจะดับความทุกข์ ความร้อนในใจของท่านได้

เมื่อเข้าใจว่า ชีวิตนี้คือของผสมซึ่งเกิดจากดิน น้ำ ไฟ ลม ซึ่งไม่ต้องดูอื่นไกล อาหารที่เรากินเมื่อเช้าน้ายอย่าง มื้น้ำพริก ผักจิมต้มแกรปร้อยแปดอย่าง สิ่งนั้นผสมแล้ว เรา ก็จะกินเข้าไป เมื่อถึงห้องแล้วสิ่งที่มีประโยชน์แก่ร่างกาย ก็ไปหล่อเลี้ยงตามส่วนต่างๆ เพื่อให้มีชีวิตอยู่ต่อไปได้ และเมื่อชีวิตเป็นของผสมแล้ว หลักธรรมdagmar มีต่อไปว่า สิ่งใดที่เกิดจากการผสม ตราบใดที่รักษา ผสมมันยังสนับสนุนอยู่สิ่งนั้นก็ยังคงดำรงอยู่ ถ้าของผสมนั้นแตกดับหรือเรียกว่าความตาย

ชีวิตคือความเปลี่ยนแปลง ที่สุดแห่งความเปลี่ยนแปลงคือ ความตาย

ชีวิตของเรานี้คือความเปลี่ยนแปลง...เปลี่ยนเรื่อยไม่มียุด
ถ้าหยุดเปลี่ยนเมื่อใด ก็เป็นได้ nimitta พระมาบังสุกุลกันเท่านั้นเอง
ตั้งแต่ตัวเรารึ่มปฏิสนธิในครรภ์มาตรา เมื่อออกมาลืมตาดูโลก
จิตใจก็เริ่มเปลี่ยนแปลง ความคิดหลายอย่างเกิดขึ้นแล้วก็ตับไป
พระพุทธเจ้าตรัสว่า . . .

ทุกอย่างเป็นกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงไม่หยุดยั้ง
ชีวิตของเรา . . .

คือความเปลี่ยนแปลงไม่รู้จักหยุด
ถ้าความเปลี่ยนแปลงหยุดลงเมื่อไร
ก็หมายความถึง . . . ความตาย . . .

แต่ท่านทั้งหลายอย่างนึกว่าจะหยุดเพียงนั้น เนื้อแท้ของมัน
ยังไม่หยุด มันหยุดแต่เพียงเปลือกนอกเท่านั้น สมัยนี้โดยเฉพาะ
คนหนุ่มสาว ข้าพเจ้าอ่านหนังสือพิมพ์แล้วสงสาร หลงเข้าใจผิด
กันจริงๆ เห็นมีแต่เรื่องฆ่าตัวตาย กินยาตาย เพราะความผิดหวัง
ที่จริงนั้นชีวิตเป็นของไม่เที่ยง แต่ลืมเนื้อกถึงชีวิตที่แท้จริง
ทั้งๆที่ตนได้รับการเล่าเรียนศึกษาในมหาวิทยาลัยสูงๆ มีความรู้
พอที่จะเรียกว่า เป็นคนฉลาดได้แล้ว แต่กลับถูกความโง่บังคับให้
ไปนึกกันเสียว่า ความตายเป็นที่สิ้นสุดแห่งชีวิต

คนเราความจริงตายนั้นแล้วก็เกิดอีก และคนที่ตายโดยประสงค์จะทำให้มันตายนั้น เป็นการฟืนตาย ฟืนตายไปแล้วมันก็เกิดอีก เรียกว่า เป็นการฟืนเกิดเหมือนกัน อาจเกิดใน McGrath ของคนจน ทำให้ได้รับความเดือดร้อน

เพราะฉะนั้น คนหนุ่มสาวที่ใจร้อน ก็จะพยายามทำใจให้ดีๆ อย่าเพิ่งให้ตายเลย เมืองไทยยังต้องการคนสร้างชาติอีกมากนัก ปัญหาที่ทำให้เกิดความคับอกคับใจนั้น ปล่อยให้มันออกไปเสีย มันก็หมดเรื่องไป นึกย้อนหลังไปว่า เมื่อคนเราไม่มีความทุกข์ร้อน อย่างนี้ อยู่กับพ่อแม่ก็เป็นสุขสบายดี แต่ขณะนี้อะไรเข้ามาอยู่ ในใจเรา เรา ก็เอามันออกเสียได้ เมื่อันเลือดที่เราใส่วันนี้ วันรุ่งขึ้น เรา ก็ถอดออกเปลี่ยนใหม่ได้ สิ่งใดที่เข้ามาในอารมณ์วันนี้ มันทำให้เกิดความทุกข์ร้อน เราจะเก็บเอาไว้ทำไม?... เอาออกไปเสีย ใจของเราก็จะเป็นสุขสงบอย่างเดิม เป็นใจที่ไม่มีความทุกข์ เป็นใจที่ไม่มีความเศร้า

อย่าเข้าใจผิดในเรื่องการตายแบบนั้นเป็นอันขาด ขอให้ตายตามปกติ ตายเมื่อถึงคราวที่จะต้องตาย ไหนๆ เรา ก็เกิดมา เป็นชีวิตกับเราคนหนึ่งควรใช้ชีวิตให้เต็มที่ เมื่อจะตายก็ให้อิ่มใจ ว่าเราไม่เสียทีที่เกิดมาในโลกมนุษย์ ได้ทำทุกสิ่งทุกอย่างอันเป็นประโยชน์แก่ตระกูล ครอบครัว ประเทศชาติ แก่ศาสนา เท่านั้น ก็จะดีใจ บุคคลได้รู้สึกอย่างนี้จะสบายใจ ไม่มีเรื่องเดือดร้อน ทั้งนี้ เพราะเข้าใจเรื่องของชีวิตตามความเป็นจริงดังกล่าวแล้ว

มาเเพศพหังที ควรเเพฝ (ความชั่ว) ในตัวเองออกเสียบ้าง

พวกเราไปเเพศพหังที ควรจะได้ถือโอกาสเเพฝบ้าง គឺ
ລະ ความชั่วในตัวของเราให้มอดใหม่ลงไปเสียบ้าง

หลวงพ่อปัญญา ท่านเทศน์ เรื่องนี้ไว้ให้ແປ່គິດຕືມາກกว່າ
การมาเเพศพන້ນ คนໂបຣານເຫັວໄດ້ອັນສົງສົນນາກ
ແລ້ວອັນສົງສົນອູ່ທ່ຽຮໃຫນ?

ກີ່ອູ່ທ່ຽຮທ່ຽຮໄດ້ປັນຍາ ໄດ້ຄວາມຮູ້ຄວາມຄິດເກີ່ວກບັນຫາ
ເຂົາມາເປັນເຄືອງເຕືອນໃຈ ແລ້ວເຮັນນາໄປປະພຸດປົງບັນຫາ ດ້ວຍ
ເພາະຍໍາ ກລັບໄປເຮົາກີ່ໄດ້ແຕ່ເພີ່ງວ່າ ໄດ້ປະໂຍັນທາງສັງຄນ
ເທົ່ານັ້ນເອງ ເຈົ້າກາພເຫັນໜ້າວ່າ ອັ້ນ! ດ້ວຍກົມາ ດ້ວຍກົມາ
ສບາຍໃຈແພລືບໜຶ່ງແລ້ວມັກກໍ່ຫາຍໄປ ໄນມີອະໄວມາກນັກ

ແຕ່ເຮັ້ມານີ້ควรจะໄດ້ປັນຍາ ຕ້າຍກາມອອງສິ່ງທີ່ວາງອູ່
ເສັກະໜ້າ ເຊັ່ນ ສພ ເຄືອງປະຕັບສພ ອະໄຮຕ່ເງົ່າລັ້ນແຕ່ເປັນ
ຮຽມະເປັນເຄືອງເຕືອນໃຈທັນນັ້ນ ກຳລັງພູດຈຳອູ່ຫລວດເວລາ ແຕ່ວ່າ
ບາງທີ່ເຮົາໄມ້ໄດ້ເປີດຫຼັຟັງ ເຮົາມືຕາແຕ່ດູໄມ້ເຂົ້າໃຈ ມີຫັ້ວແຕ່ວ່າໄມ້ຄິດ
ໄມ້ຮູ້ກີ່ເລີຍໄມ້ໄດ້ເຮືອງອະໄຮ

ຈຶ່ງຂອເຕືອນຢາຕີໂຍນທັງໝາຍວ່າ ຖຸກຄັ້ງທີ່ເຮົາມາປ້າ
ນາໃນໜາກສພນີ້ ຂອໃຫ້ຄິດເຂົາມເປັນເຄືອງເຕືອນຈິຕະກິດໃຈ
ໃຫ້ເກີດປັນຍາຄວາມຄິດຄວາມອ່ານແລ້ວ ມີຄວາມໄມ້ປະມາຫຸນ
ຄວາມເປັນອູ່ໃນເຂົາມປະຈຳວັນ

ถ้าสมมติว่า เรายังคงมีอะไรที่บกพร่องอยู่ในตัวบ้าง ประพฤติไม่ค่อยดีไม่ค่อยงาม ทำตนให้เสียหาย ทำซื่อเสียงให้เสียหาย เมื่อเรามาในงานศพ...เราภักดิ์มองให้เห็นว่า สิ่งนั้นไม่มีดี เราภักดิ์เอาไปเผาเสียด้วย

ญาติโยมโดยมากก็เอารอกไม้จันทน์ไปสักการะศพ เอาถูปเทียนไปวาง อันนั้นเขายังรู้ว่าเผาหลอก แล้วก็เพาเจริงกันอีก ทีหนึ่ง ไอ์เพาเจริงฯแท้ๆนั้นไม่ใช่เผาศพ เราควรจะมาเผาอะไร เสียด้วย อะไรๆที่เราควรเผาบ้างคืออะไร? คือสิ่งซึ่งร้ายที่มีอยู่ ในใจเรานั้นแหล่ะ ที่เขาพูดกันง่ายๆว่าไปเผา “ผี”

ศพไม่ใช่ผี แต่ “ผี” นั้นคือความชั่วที่อยู่ในตัวเรา ผีเหล่ามันก็เป็นสิ่งชั่ว ผีการพนัน ผีขี้เกียจ ผีเที่ยวกลางคืน ผีใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ผีไม่เอางานเอกสารเหล่านี้เป็นความชั่ว

ความชั่วนั่นคือผี ความดีนั่นคือพระ ถ้าเรามีความชั่ว ก็คือเรามีผี บางคนเลี้ยงผีตลอดเวลา เขายังรู้ว่าเป็น “หมօผี” เลี้ยงผีเหล่าไว้ เลี้ยงผีการพนันไว้ เลี้ยงผีเที่ยวกลางคืนไว้ เลี้ยงผีสุรุ่ยสุร่ายไว้ เลี้ยงผีขี้เกียจไม่เอางานไม่เอาการไว้ นี่แหล่ะคือ “ผี” ทั้งนั้นแหล่ะ เราอย่าเลี้ยงมันไว้ เพราะถ้าเอาราวมันจะทำลายเรา แต่ถ้าเราทำลายมันเสียเราภักดิ์จะสบายนะ เพราะฉะนั้นในเวลาที่มาเผาศพ เราภักดิ์ควรเผาผีในตัวเราเสียด้วย ผีอะไรอยู่ในตัวของเรานะ เราภักดิ์ต้องนั่งพิจารณาด้วยตัวของเรารอง แล้วตั้งใจอธิษฐานไว้ว่า “กูเผาอย่างเด็ดขาดเลยวันนี้” ไม่เอกกลับไปบ้านอีกต่อไป

กลับไปถึงบ้าน ถ้าเราเป็นพ่อบ้านไปถึงบ้านก็เรียกแม่บ้านมา บอกเล่าย่าว่า น้อง! ฟ้าไปเพาพันนี้ได้กำไรชีวิตกลับมาแล้ว เมียคง จะถามว่าได้อะไร? ฉันไปพังเจ้าคุณปัญญาฯ มา ท่านมาเทศน์ หน้าศพ ท่านบอกว่าให้เพาพิเสีย ໄວ້พີ່ນີ້ມັນກັງເຂົ້າ ກິງເຍັນ...ເລິກກັນ ເສີຍທີ່ ໜ່ວຍຈຳໄວ້ດ້ວຍນະ ແລ້ວໜ່ວຍເຕືອນດ້ວຍ ເພື່ອມັນຈະເພຸດໄປໃນ ຕອນເຂົ້າ ພອດືນເຫັນມັນຈະເພຸດໄປກັງເຂົ້າ ພອດືນເຫັນໜ່ວຍເຕືອນນະວ່າ ໄວ້ຝຶດວັນນີ້ແພາແລ້ວ ອຍ່າເຂົາຄືນເຂົ້າມາອີກ ຊ່ວຍກັນເປັນພຍານ ຊ່ວຍບອກ ຊ່ວຍເຕືອນ ໂຄມືອະໄຮກີ່ແພາມັນໄປໃຫ້ມັດແຫລະ...ເລິກມັນເສີຍເລຍ ອຢ່າງນີ້ແຫລະເຮີຍກວ່າ ມາພາຟີໄດ້ກຳໄຣ ໄດ້ປະໂຍ່ນ ໄດ້ອານີສປລ໌

บางคนພາມາໄມ້ຮູກ່ສົບສັບແລ້ວ ກິຍັງເໝືອນເດີມອູ້ນັ້ນແຫລະ ໄມ່ເປົ້າຢືນແປລັງ ຂຶ້ມາອູ້ຍ່ອຍ່າງນັ້ນ ໄມ່ເວົາງານເຂາກຮອຍ້ອຍ່າງນັ້ນ ອຢ່າງນີ້ເຂົາເຮີຍກວ່າ “ຫລັບຕາໄປພາຟີ” ເລຍື່ໄມ້ຖຸກພາ ໄວ້ຕ້ວເຮັມັນ ຖຸກພາເສີຍແປ່ໄປເລຍ

คนໂບຮານເຂົາວ່າອຢ່າງນີ້

ຜົພາຄນ . . . ໄມ່ໃຊ່ຄົນພາຟີ

ເຮົາອຍ່າໃຫຜົພາເຮົາ ແຕ່ເຮົາໜ່ວຍກັນ . . . ພາຟີ

การเทศน์ในงานศพ เป็นการเผยแพร่องรมะ

ເມື່ອຫລວງພ່ອທ່ານປົງປານສັບແລ້ວ ສິ່ງທີ່ຄູາຕິໂຍມຂາວບ້ານ ຈະໄດ້ນາກທີ່ສຸດນອກຈາກຄວາມປະຫຍດແລ້ວ ຍັງຈັກໄດ້ຝັງອຽມະ

ที่พระท่านจะมาเทศน์ให้ฟัง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของตนต่อไป ธรรมะก็ได้รับการเผยแพร่ให้กว้างขวาง ส่วนพระก็ฝึกหัดเทศน์ เป็นการช่วยสร้างนักเทศน์ให้เกิดขึ้นแก่พระศาสนามากขึ้นๆ ซึ่งผลดีจะกลับมาสนองแก่ประเทศชาติและสังคมต่อไปอีก

หลวงพ่อปัญญา ท่านกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า . . .

สมัยนี้พระต้องเทศน์ให้กระฉับกระเฉงหน่อย เทคน์ให้ทันทุกทันใจ เดียวนี้เพลงลมพัดชายเข้าโครงขาขอบฟัง เข้าฟังเพลงลูกทุ่ง กันทั้งนั้นแหล่ะ เพราะว่าฟังมันทันทุกทันใจตี พระเทศน์ก็เหมือนกัน ต้องหัดเทศน์แบบใหม่เวลานี้ ต้องเทศน์ให้ทันทุกคนให้ทันอกทันใจ เพราะฉะนั้นจึงต้องฝึกฝนในเรื่องนี้ มีงานศพต้องแนะนำให้มีการเทศน์ คนไปประชุมกันที่ป่าช้า เราต้องไปเทศน์ ไปหัดพูดกันในที่นั้น คนก็เข้าใจขึ้น

หรือถ้าเขานิมนต์เราไปตามบ้านที่เขามีงาน เราถือโอกาสแสดงธรรมให้ได้ เช่น เราไปสวดมนต์ที่บ้าน สวดมนต์เสร็จแล้ว เรายังคงนิมนต์ให้ได้ เช่น ถ้ามีเวลาสัก ๑๐ นาที แนะนำให้เขายเข้าใจว่า ที่มาสวดนี้ไม่ใช่สวดให้บ้านฟัง บ้านนั้นไม่ตีไม่ซ้ำ มันเรียบร้อย ถ้านายช่างไม่ค่อยรับชั้นแล้ว มันก็เรียบร้อยทุกหลัง ไม่ตีไม่ซ้ำอะไร ดีซึ่มันอยู่ที่คนเจ้าของบ้าน ถ้าเจ้าของบ้านนั้นประพฤติธรรมบ้านก็พลอยดีกับเจ้าของบ้าน ถ้าเจ้าของบ้านไม่ประพฤติธรรมบ้านก็พลอยไม่ดีไปกับเจ้าของบ้าน เราชาระประพฤติธรรม

ข้อว่าอะไร...ก็เอามงคลข้อใดข้อหนึ่งนั้นแหล่ไปพูดให้เข้าฟังตามโอกาสที่จะพูดได้ ก่อนที่จะอนุโมทนา ยถางสพพ เรากลับให้เข้าฟัง เสียงอย่างนึง จะได้เกิดความรู้ความเข้าใจ พูดบ่อยๆ ชาวบ้าน กันใน การฟัง

ใครไปตั้งศพที่วัดชลประทานฯ เวลา nice ให้สวดพระอภิธรรม จบเดียว สวดจบแล้วพระเทคโนโลยีไม่ต้องนิมนต์ พระนักเทคโนโลยีไปจ้องอยู่แล้ว พอพระสวดจบขึ้นธรรมานั้นเลย ไม่ต้องอาราธนา ไม่ต้องจุดธูปจุดเทียน เพราะว่าไปเทคโนโลยีด้วยความเต็มใจ ไปเทคโนโลยีเพื่อให้ไม่ใช่เพื่อจะไปเอา จัดให้ไปเทคโนโลยีคืนละองค์ สมการเทคโนโลยีคืนสุดท้าย อย่างนี้เป็นต้น

ที่ทำอย่างนี้เพื่ออะไร? นั่นแหล่โรงเรียนหัดเทคโนโลยี พระที่เทคโนโลยีไม่เป็น ก็ให้ไปเทคโนโลยีงานศพก่อน คนน้อยๆ ค่อยๆ เทคนิคไปเรื่อยๆ นานๆ ก็เทคโนโลยีก่อเงย เทคนิคไปคนเข้าฟัง เขาก็ติบ้าง ชมบ้าง องค์ไหนเทคโนโลยีไม่เข้าท่า องค์นั้นต้องอ่านหนังสือ ต้องปรับปรุง ตัวเอง ไม่เท่าได้ก็เป็นนักเทคโนโลยีมา เดียวเนี่ยพระวัดชลประทานฯ เทคนิคเป็นเกือบทุกองค์แล้ว นอกจากหลวงตาเท่านั้นที่เทคโนโลยีได้แก่เกินไปแล้ว ไม่ต้องหัดให้แก่เทคโนโลยี ให้แก่ผ้าวัดก็พอ เราหัดคนอื่นให้เทคโนโลยีต่อไป

เวลาที่ทำศพมันน่าเผยแพร่ธรรมะ สมมติว่าคนมาประชุม กันมากๆ มาฟังแต่สวดอภิธรรม สวดๆ กันอยู่อย่างนั้น สวดเรียบๆ บ้าง สรงกัญญาบ้าง และคนที่ฟังจะรู้เรื่องอะไร แม้พระที่สวดเอง

บางทีก็ไม่รู้ว่าสวดอะไรเหมือนกัน ต่างคนต่างไม่รู้ แล้วมันจะได้อะไร

ในเรื่องที่เกี่ยวกับการตายอันเป็นช่วงสุดท้ายของชีวิตที่มีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมชาติ นั้นคืองานศพ ซึ่งอาทมาเห็นว่าเราต้องช่วยกันปฏิรูปเสียใหม่เพื่อความถูกต้อง เหมาะสม และประยุต อย่าทำให้มันใหญ่โตหรูหรา โดยเฉพาะงานศพของสมภารเจ้าวัด ต้องทำให้เป็นตัวอย่างแก่ชาวบ้าน เป็นงานศพเผยแพร่ธรรมะ อย่าทำงานศพแบบสนุกสนานสำราญใจ อย่าหาเงินจากงานศพ แต่ให้ชาวบ้านมารับธรรมะในงานศพ จึงจะดีกว่า อาทมา มีอุดมการณ์อย่างนี้

เรื่องที่ควรปฏิรูปในงานศพ

เรื่องที่จะต้องแก้ไขหลายเรื่อง คือ

คุณมาทำงานศพของเขาเหล้ามาเลี้ยงกัน เอะอะໄวยา อาทมาต้องไปปราบกันทุกที ไปบอกว่า อย่ามาเอะอะ นี่งานศพไม่ใช่เรื่องสนุก เรามานั่งอยู่หน้าศพ ไม่เคราพศพ ไม่เครารพ พ่อแม่ที่ตาย มากินเหล้าเมายา เหมือนกับดีใจว่าพ่อตายแม่ตาย กูจะได้มรดก ทำอย่างนี้มันไม่ถูกต้อง มาแล้วยกมือไหว้ หลวงพ่ออย่างนั้น หลวงพ่ออย่างนี้ พุดกันไม่รู้เรื่อง อาทมาถือไม้ตะพดไปด้วย เออ...พุดกันไม่รู้เรื่องพากันนี้ ฟادเปรี้ยงเข้าให้ อยาดีหัว

เดี่ยวมันแตก...ลำบาก ต้องตีสันหลัง ตีสะโพก พอตีกีวิ่งแจ้งไปเลย
ตั้งแต่นั้นมาเขาว่าไม่ได้ เจ้าคุณแกดูเป็นเหมือนกัน มันไม่ชอบ
พระคุณชอบพระเดช นึกว่าเจ้าคุณดูไม่ได้ ตีไม่เป็น เลยตีให้ดู
เสียหน่อย...เรียบร้อย ตั้งแต่นั้นมาเมาก็ไม่เอะอะโวยวายต่อไป

วันหนึ่งน่าขำ คือว่าหาทางกินไม่ได้ ทำอย่างไร?...กินน้ำชา
แต่ใส่เหล้า นั่งอยู่หลังเพื่อน คุยเอะอะ พระกำลังสวัสด...คุยใหญ่
เอ! อะไรคุยใหญ่ เดินไปดู ยกแก้วขึ้นดูน้ำชาอะไร น้ำชาบางยีขันนี
บอกว่าเป็นนายอำเภอ นายอำเภออะไร? นายอำเภอไหน? ไม่กล้า
บอกว่าเป็นนายอำเภอที่ไหน นายอำเภออะไรมาวัดแต่ไม่เคารพ
สถานที่ กินเหล้าทำเป็นน้ำชา และเป็นนายอำเภอได้ยังไง แหม!
นายอำเภออายใหญ่ แต่ไม่รู้ว่านายอำเภอไหน อาตามาก็ไม่ถูก
กลัวจะอายมากไป บอกว่าเป็นนายอำเภอทำอย่างนี้ได้หรือ ไม่เป็น
ตัวอย่างแก่ประชาชน...พุดดังๆ ญาติโยมพ่อรู้เข้าทีหลังก็ไม่มี
ใครทำ ค่อยๆแก้ ต้องกล้าแก้ด้วย พูดตรงไปตรงมา ทีหลังเข้า
รู้แล้วเวลานี้ วัดชลบุรี เจ้าคุณแกแรง อย่าไปยุ่งกับแก
เรื่องเหลวแหล แกเล่นงานเขาทีเดียว เวลาไม้งานศพก็เรียบร้อย
เวลาเนี้

ยังมีเรื่องแก้ต่อไปอีกหน่อยหนึ่งเรื่องการสวัสดศพ มาแล้ว
กีสวัสดกันอยู่นั้น สวัสด ๕ จบ พอสวัสด ๕ จบแล้วกีกับบ้านกัน
จะได้เรื่องอะไร อาตามาเห็นว่าไม่ได้เรื่อง เลยคิดเปลี่ยนปฏิรูป
เสียใหม่ ที่นี้เอาสวัสดจบเดียว เวลาไม้งานศพก็เรียบร้อย

พระที่เทศน์ไปนั่งอยู่แล้ว เจ้าภาพไม่ต้องนิมนต์...ไม่เกี่ยว เป็นเรื่องของวัดที่จะให้ พอสวัตจบชี้นเลย ขึ้นนั่งบนธรรมาสน์ว่าเลย โอมไม่ต้องเกี่ยวข้อง เราไปให้เป็นหน้าที่ พอยิมมาถึงวัด เรามีของดีทำไม่ได้จาก น้ำโอมมาเอง ไม่ต้องแจกวิถีก้า ไม่ต้องป่าวร้อง ถือว่ากำไนกหนาแล้ว...ไปเทศน์เลย จัดพระให้ไปเทศน์ ให้ลูกวัด เทศน์ก่อน แต่ถ้าวันไหนมีคนมากเป็นพิเศษอาทماก์เทศน์เอง ปกติ เทศน์คืนสุดท้าย แต่บางศพคืนสุดท้ายก็ไม่ได้เทศน์ เพราะเขามินนต์ไปวัดอื่นเสียก่อน เลยก็ให้พระอื่นเทศน์ต่อไป

เวลานี้คนชอบแล้ว คนชอบว่า ตั้งศพที่วัดชลประทานฯ เป็นบุญเป็นกุศล ไม่มีเรื่องสนุก สงบสบายนดี...คนชอบมา คนตาย ที่จังหวัดปทุมฯ ยังเข็นศพมาเพาที่วัดชลประทานฯ ถ้าว่า “โอม ทำไมอยู่ตั้งไกลจังมาเพาที่นี่?” “ทำที่โน่นมันกินผอมฉิบหาย” ว่า อย่างนั้น คือมากิน กินข้าวกินเหล้ายุ่งใหญ่ เอามาทำที่นี่สบายนดี ไม่วุ่นวาย ไม่เตือตัว

ความจริงสมัยพุทธกาลนั้น เขายังไม่มีสวัตผือะไรกันหรอก แต่ว่าจะไม่ให้สวัตเสียเลย นักสวัตก็จะเสียใจ เอาไว้บ้าง...สวัต นิดหน่อยแล้วให้มีการเทศน์ ยิ่งวัดใหญ่ๆ ที่มีศพมากๆ นำเทศน์ หลวงพ่อไปดูงานศพแล้วเสียดาย เสียดายคนที่มานั่ง слolonไม่ได้ อะไร มาแน่ดูกันไปดูกันมา แล้วก็กลับบ้าน จะได้ปัญญาที่ตรงไหน เรียกว่าได้บุญ แต่ไม่ได้กุศล ได้บุญก็คือสบายนใจ สบายนใจว่าได้ไปงานศพแล้ว แต่ว่าไม่ได้ความฉลาด เรียกว่าไม่ได้กุศล

เป็นหน้าที่ของสมการเจ้าวัด ที่จะจัดให้คนที่มาวัดได้กุศลกลับไป เพราะฉะนั้นเราต้องสอนธนาอรรม ต้องเทศน์ให้เข้าฟังตามโอกาสที่จะเทศน์เวลาไหนก็ได้ กลางคืนก็ได้ ตอนบ่ายก่อนเวลาที่จะเฝาศพก็ได้

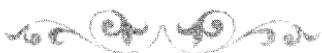
ปริศนาธรรมในงานศพ

เงินที่ใส่ปากผี ปากพนัน เขายังไม่ได้ใส่ไว้เก่าๆ แต่มีปริศนาให้คิดว่า เวลาตายไม่มีอะไรจะนำไปได้สักอย่าง
หลวงพ่อปัญญาฯ ได้กล่าวสอนไว้ว่า . . .
ทางพุทธศาสนาสอนไว้อย่างไร?

สอนว่า คนเรานี้ไม่มีอะไรมา แล้วก็ไม่มีอะไรไป
เวลาเกิดมาจากการท้องคุณแม่ ใครเอาถุงเงินมาบ้าง ใครเอาทองเอาเพชรนิลjinด้าประดับเนื้อประดับตัวมาบ้าง เสื้อผ้าก็ไม่มี เกิดมาร่างกายล่อนจ้อนทึบเนื้อแหลกเหลว ไม่ว่าจะเป็นใคร เป็นคน มีเกียรติมีชื่อเสียง เป็นคนสำคัญ ทุกคนก็เกิดมาแบบเดียวกัน เกิดมาล่อนจ้อน แต่เวลาตายนี้ได้ไปบ้าง ได้กางเกงชุดหนึ่ง... กางเกง เสื้อ รองเท้าสักคู่หนึ่ง ถ้าใส่พื้นปลอมเขาก็ใส่ให้ไปด้วย ใส่ไปด้วย... แต่เอาไปถึงไหน... เอาไปเพียงเชิงตะกอน แล้วก็เผาลายเป็นขี้เถ้า

เวลาตายอาบน้ำศพเสร็จแล้ว ลูกหลานก็เอารเงินใส่ปากให้้อมกันแก้มตุยไปเลย เอาไปทำอะไร?...ถ้าไปถานคนเม่าคนแก่ ก็ บอกว่า เอาไปซื้อถนนทาง ความจริงในปัจจุบัน ไม่มีคนคอยจับรถ ไม่มีคนคอยໄດข้างถนน ไม่เหมือนบ้านเราในเมืองไทยยกตัวอย่างเช่นรถสิบล้อจากหาดใหญ่ถึงกรุงเทพฯ ต้องเสียเงินสองพันกว่าบาท เสียอะไร?... เสียค่าผ่านด่าน แต่ว่าตายไปปัจจุบันไม่มี ไม่มีใครมาปิดด่าน ไม่มีใครตรวจใบขับขี่ ไม่มีการโถเงินอะไรมีนั้น แต่ใส่ทำไม? ใส่ไว้เป็นบทเรียนแก่ลูกแก่หลาน เพราะบทเรียนนั้นจะปรากฏเวลาเผาศพ เผาศพเสร็จแล้วมีการเก็บกระดูกเพื่อเอาไปลอยแม่น้ำบ้าง ทะเบ้ายัง เรา ก็จะไปเก็บก็พบเงินเหล่านั้น ถูกไฟไหม้ดำเนลัดลาย เพราะความร้อนไม่สูงพอ โครงเก็บได้ หลานเก็บได้ โอ!...คุณปู่ให้หนู ความจริงคุณปู่ไม่ได้ให้แต่คุณปู่เอาไปไม่ได้

เป็นบทเรียนว่า เราอยู่ในโลกนี้ ทำงานทำการมาก็ได้เงินได้ของได้อะไรต่างๆ ตอบแทนตามธรรมชาติ เราเอาไปไม่ได้ เพราะเมื่อมาเราไม่ได้อาจะได้ เวลาตายจะเอาอะไรไปได้ เราทำงานได้มาก็ใช้กันไปในโลกนี้ ใช้ให้เป็น ใช้ให้ถูกต้องให้เป็นประโยชน์

ปฏิรูปงานงานแต่งงาน

สามาพิธีแต่งงานให้เข้าหลักธรรมแบบพุทธ

งานปฏิรูปพิธีกรรมอีกอย่างหนึ่ง

ที่หลวงพ่อได้สร้างสรรค์ขึ้น

. . . คือ . . .

การปฏิรูปงานมงคลสมรส หรืองานแต่งงาน

ปกติแล้วงานมงคลสมรสนั้น

จะเป็นงานที่ทำให้สืบเปลือยเงินทองมาก

และเกิดประโยชน์น้อยเมื่อจัดกันที่บ้าน

แต่เมื่อมารวมจัดกันที่วัดแล้ว . . .

ที่ประทัยดีไปมากทีเดียว ห้างใต้ประโยชน์อย่างสูงสุดยิ่งทั้งทวย

การทำอะไรก็เกินพอต้นนั้น...ไม่เข้าท่า โดยเฉพาะการแต่งงานที่จัดทำกันอย่างหรูหราฟุ่มเฟือยนั้น ไม่ได้ประโยชน์อะไรยั่งยืน เป็นการทำน้ำพริกละลายแม่น้ำกันเสียมากกว่า เพราะว่าส่วนใหญ่แล้ว จะลินเปลืองเงินทองไปมากกับเรื่องที่ไม่เกิดประโยชน์

หลวงพ่อปัญญา ท่านกล่าวไว้ว่า ...

คนที่มีชื่อเสียงนี้เสียเวลาภักดีงานสังคมไม่ใช่น้อยๆ งานแต่งงานขาย งานศพขาย งานขึ้นบ้านใหม่ขาย วุ่นวายหลายเรื่อง พบรคนที่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ ท่านก็บอกกว่า “ไม่ไหวหรอก สังคมมันมากเกินไป จะให้โปรดน้ำแต่งงาน ให้โปรดน้ำศพ เอ้า! เวลาแต่งงานก็รดน้ำ ตายก็รดน้ำอีก จะให้ไปขึ้นบ้านใหม่ล่ะ เดียวันนั้นเดียวันนีล่ะ...ไม่ไปก็ไม่ได้ ไปแล้วก็ต้องไปนั่งอยู่นั่นแหล่ะ เสร็จแล้วจึงจะกลับได้...เสียเวลา ทำให้ไม่ได้พักผ่อนเท่าที่ควร ตึกดีน เที่ยบคืนต้องไปนั่งฟังพระสาวทั้งๆที่ไม่รู้เรื่องอีกนั่นแหล่ะ อย่างนี้เป็นต้น

งานอย่างนี้ไม่ใช่กินกันมากmany ไม่ต้องไปว่ากัตตาหารนั้น กัตตาหารนี้ กินกันตามเรื่อง มีแกง ๒ หม้อเท่านั้น แกงเหลืองหม้อหนึ่ง แกงเผ็ดอีกหม้อหนึ่ง และก็กินในสนามหญ้านั่นแหล่ะ ลวยดี อย่างนี้ไม่ยุ่งเลย แต่ว่าทำแบบนี้ไม่ได้หน้า หน้ามือญี่แล้ว

มันไม่พอ...ต้องหาน้ำใหม่มาใส่อีกหลายๆหน้า เลยหน้าเดิมก็
พลอยหายไปเสียด้วย หายไปเรื่องอะไร?... เรื่องดอกเบี้ย เรื่อง
เป็นหนี้เป็นสินเข้า เพราะกู้เงินเขามาแต่งงานแพง ๆ

ความยึดตือในเรื่องตัวภู ของภู นั้นแหล่ทำให้ยุ่งยาก

วันก่อนเด็กที่มันเป็นญาติกันกับพระ นาบอกว่า
“ผู้จะแต่งงานละครับ”

ก็ถามว่า “ต้องเสียเงินเสียทองเท่าใดล่ะ”

แกตอบว่า “ต้องเสียเงินค่าสินสอดทองหมื่นเป็นเงินสด
หมื่นบาท กับทองอีก ๕ บาท แล้วยังต้องเลี้ยงเข้าอีกสักหมื่น
นpareแหล่”

เลยบอกว่า “ทำไมจึงทำบ้าๆอย่างนั้nl ล่า เอาเงินที่ไหนมา?”
เพราะรู้ว่าจะเป้มันไม่มีสภาพค “ต้องไปริดไปโถญาติพี่น้อง
เข้าอีก ญาติพี่น้องก็ลำบากอยู่แล้ว ก็จะแต่งกันเฉยๆแล้วไป
จดทะเบียนไม่ได้หรือ เจ้าสาวอยู่นี่คนายก แต่ว่าไปทำงานสงชลา
เจ้าบ่าวก็อยู่โน่นแหล่ ทำไมไม่แต่งงานกันเสียทีโน่นล่ะจะได้
หมัดเรื่องกันไป”

แกก็ว่า “ไม่ได้หรอก เจ้าสาวเขามาย่อง เจ้าสาวเขาว่าต้อง
แต่งที่บ้าน ให้คนได้รู้ได้เห็นเป็นพยานว่าแต่งแล้ว”

อาทมาแก้เลยบอกรกับเข้าไปว่า

“พยานนั้นมันไม่สำคัญอะไรหรอก แต่ทั้งกันลักษณะเดียวกัน มันก็อกราบ เอองแหละ ไม่ต้องเดือดร้อนอะไรหรอก”

แต่เขางบอกว่าไม่ได้ เป็นเพราะความยึดถือนี่แหละ ความยึดถือในเรื่อง “ตัวกฎ ของกฎ” มันแรง เลยต้องให้มันใหญ่ สังคมมันเลยลำบากเดือดร้อน เพราะเรื่องอย่างนี้แหละ คนไหนหน้าไม่ใหญ่ก็ต้องไปเพิ่มหน้าเข้า...พอกเข้าให้มันใหญ่ ทีนีมันก็เดือดร้อนวุ่นวาย ปัญหา ก็มีมากอยู่ เมื่อมองกันเรื่องอย่างนี้นั่น

บางที่เจ้าป่าวจะแต่งน้อยๆ แต่เจ้าสาวบอก “ไม่ได้หนูไม่ยอม ต้องทำให้ใหญ่โต” อยากจะได้หน้าได้ตา มันก็ได้ “ตัวกฎของกฎ” นั้นแหละไม่ใช่อะไรหรอก ไอ้ตัวกฎของกฎมันหนักอยู่ในหัว ความยึดถือนี่แหละ กฎจะต้องใหญ่...กฎจะต้องมีชื่อในการแต่งงาน คราวนี้ คนจะได้รู้ว่าฉันนี่แต่งงานแล้ว พอแต่งงานเสร็จแล้วยัง อุตสาห์ถ่ายรูปไปให้หนังสือพิมพ์เขาลงให้อีกด้วย ความจริงหนังสือพิมพ์ไม่ได้มาถ่ายหรอก เจ้าตัวถ่ายเอองแหละ แล้วก็ส่งไปให้เขาลงให้หน่อย ไปลงประกาศให้เขารู้ว่า “ฉันมีเจ้าของแล้วนะ ทีหลังอย่ามาเกี้ยวฉันอีกนะ” อย่างนี้เป็นต้น

ถ้าไม่ยึดถือเรื่องกันน้อย ไม่ยุ่งยาก

ความวุ่นวายนี้มันเกิดจากความยึดถือ ยึดถือในตัวตน
ถ้าไม่ยึดถือ . . . เรื่องมันกันน้อย

มีคนหนึ่งเข้าแต่งงานไม่บอกใครหรือ ก็เชิญเพื่อนมากินข้าวแกงธรรมชาติ ไม่มีเหล้าไม่มีอะไร ไปงานใหญ่นะกินเป็นพิธี เท่านั้น นี่กินกันอย่างสบายใจไปเลย

กินเสร็จแล้วถาม “นี่มันเรื่องอะไรกัน?”

ตอบกว่า “แต่งงาน”

เพื่อนก็ว่า “อ้าว! แล้วทำไมไม่บอกล่ะ”

เขาว่า “ก็บอกแล้วไง”

ลูกเต้าออกมาเรียบร้อย เวลาเนี้ยลูกหัวปีตอนนี้เรียนอยู่ชั้นม.ศ. ๕ แล้ว

นี่แต่งง่ายๆ ไม่มีพิธีต้องอะไร แต่เป็นคนมีศีลธรรม เวลาจะที่แต่งงานก็ให้เจ้าสาวไปอยู่วัด ถือศีลอุปถัتن ๑๕ วัน เจ้าบ่าวก็ถือเหมือนกัน ๑๕ วัน พ่อถือกันครบแล้วก็พาภันไป จะทะเบียนที่อำเภอ แล้วไปให้ผู้เฒ่าผู้แก่อวยพรนิดหน่อยตาม ธรรมเนียม...หมดเรื่อง เชิญเพื่อนมากินนิดหน่อยก็สบาย ตีมไปกินกับเขาด้วย มันมีเท่านั้นแหล่ะ ไม่ใช่เรื่องอะไร ได้ดูลิเกบาง พลอยสนุกกับเขาด้วย

พื้นที่อ้อที่นินทาภันมันก็เรื่อง เพราะไม่ได้กินนั่นแหล่ะ ไม่ใช่เรื่องอะไร เกิดจาก ‘ตัวภู’ อีกนั่นแหล่ะ เกิดจาก ‘ตัวภู ของภู’ ภูไม่ได้กินภูไม่ได้เที่ยว ภูไม่ได้สนุก...แล้วก็เลยนินทาเอาภันไปตามเรื่องตามราوا ไม่ได้เรื่องอะไร อย่างนี้มันก็ไม่ได้เรื่องอะไร เป็นเพราะความยึดถือ ตัวภู ของภู นั้นเอง

ประยัด เรียนจ่าย เป็นประโยชน์

ดร. พระมหาจารยา สุทธิญาโน ท่านได้กล่าวถึงงานด้านนี้ ของหลวงพ่อปัญญาฯ ไว้ว่า ...

การจัดพิธีมงคลสมรสในวัด ก็เป็นพิธีประยัดอีกพิธีหนึ่ง ที่เริ่มนิยมมาจัดกันบ่อยๆ พิธีนี้เริ่มมาประมาณ ๕ ปีก่อนแล้ว ความจริงหากมองกันโดยข้อมูลปัจจุบัน ก็ต้องยอมรับว่าเป็น งานสร้างสรรค์อีกงานหนึ่งของท่านปัญญานันทะ ผู้เขียนเคย กราบเรียนถามท่าน ท่านบอกว่า ไม่ใช่ท่านเป็นคนแรกที่จัด เคย จัดมาก่อนที่วัดมกุฎราชวิหารแล้ว แต่เมื่อกวารากษ์วิจารณ์ จากหลายฝ่าย จัดได้เพียงคู่เดียวต้องเลิก

คำพิพากษาแห่งมหาชน

ผู้เขียนมีโอกาสได้อ่านเรื่องนี้จากหนังสือพิมพ์ชาวพุทธ ขอถือโอกาสนำเอาข้อเขียนทั้งหมดมาลงไว้ เพื่อให้ทบทวน เหตุการณ์แปลงคราบในอดีตที่หายไป เพราะว่าคำพิพากษาแห่ง มหาชน

ต่อไปนี้ คือบทความจากหนังสือพิมพ์ชาวพุทธ ฉบับที่ ๑ ปีที่ ๗ ประจำเดือน พฤษภาคม ๒๔๙๗ หน้า ๔๙ ชี้งระบุว่า บทความขึ้นนี้รวบรวมมาจากหนังสือพิมพ์สยามรัฐ

ในหัวข้อที่ว่า “มงคลพิธีสัจจปฎิญญาในวัด” รายละเอียดของบทความมีว่า

เมื่อต้น พ.ศ. ๒๕๔๗ เจ้าภาพงานสมรส ได้ออกบัตรเชิญผู้มีเกียรติไปร่วมในการประกอบพิธีสัจจปฎิญญาของคู่สมรสณ พระวิหารหลวง วัดมหาวชิราราม ในวันเสาร์ที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ เวลา ๑๖.๐๐ น.

กรรมการลงนามณะธรรมยุตได้ประชุมและมีมติในเรื่องนี้ เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ว่าไม่ควรมีการแต่งงานในวัดเพราะเหตุ ๔ ประการ คือ

๑. ไม่เคยมีมาในครั้งพุทธกาล
๒. เพื่อป้องกันความย่อหย่อนทางวินัย
๓. พระไม่ควรเป็นเจ้ากิจเจ้าการในเรื่องการแต่งงาน
๔. เพราะเป็นผู้เเว้นจากการครอบเรือนแล้ว

ในท้ายมติข้างต้นนี้ ได้มีมติต่อไปว่า...

สำหรับคู่แต่งงานที่ได้ประกอบพิธีสมรสญาติองตามธรรมเนียมประเพณีและกฎหมายจากที่อื่นมาแล้ว จะพากันเข้าไปเคราพรกราบไหว้เพื่อขอพรต่อครูอาจารย์ และทำพิธีรับศีล และอ่าวทางพรศาสนาเพื่อความสวัสดิมงคลก็ย้อมทำได้

การมงคลพิธีสัจจปฎิญญาของคู่สมรส ได้ประกอบขึ้นในพระวิหารหลวง วัดมหาวชิราราม ตามกำหนดทุกประการ บรรดาชาวพุทธที่ได้ทราบเรื่อง ได้เขียนวิจารณ์คิดค้านและสนับสนุน

ในหน้าหนังสือพิมพ์ต่างๆ เป็นข่าวเกรียวก្រาวในวงการชาวพุทธ
เรื่องหนึ่ง

ทางฝ่ายคดค้าน ได้แสดงความเห็นว่า ไม่ควรสนับสนุน
ให้มีพิธีเช่นนี้ เพราะเรื่องของพุทธศาสนา โดยเฉพาะเรื่องของ
พระภิกษุในวัดควรจะให้มีการเครื่องครัดในพระวินัย ให้สมกับ
ที่เป็นฝ่ายสาวกมุ่งไปในทางพันทุกข์เป็นหลัก

ในปัจจุบันนี้ เวลาของพระต้องเสียไปมากมายแล้วด้วย
กิจกรรมทั้งของฆราวาส ทั้งงานหลวงงานรายภูร์ ทั้งขึ้นบ้านใหม่
ปลงผมไฟ โกรนจุก สะเดาะเคราะห์ ต่ออายุ งานศพ ตั้งแต่เจ็ดวัน
ห้าสิบวัน ร้อยวัน ไปจนกระทั้ง永久ฯ ไม่ควรจะให้มีพิธีอ กเบย
เพิ่มเติมเข้ามาเรื่อยๆ โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวกับการแต่งงาน

ทางฝ่ายสนับสนุน ก็ได้ให้เหตุผลว่า การที่ทางศาสนา
ครอบคลุมเข้าไปในกิจการของฆราวาสให้มากที่สุดที่จะมากได้
 เช่นเดียวกับทางฝ่ายคริสต์ศาสนา เขาก็มีการประกอบพิธี
 สมรสในโบสถ์ จะเป็นการทำความเจริญในทางจิตใจของผู้ที่
 ไม่ได้ใกล้ชิดศาสนาเป็นอย่างดี

การเริ่มต้นที่กล้าหาญและประหやดได้ประโยชน์อย่างยิ่ง

เวลาผ่านไป ๗๗ ปี คนคงลืมเหตุการณ์นี้กันไปแล้ว
เมื่อท่านปัญญาอันทะมานั้น จึงไม่มีเสียงทั้งคดค้านและสนับ

สนุนจากลี่อม瓦ลชน กิจกรรมส่วนนี้ยังคงดำเนินต่อไป เป็นการจัดที่ประทัยตั้จริงๆ ในพิธีกรรม พระสงฆ์ก็ไม่ถึงกับเจ้ากี้เจ้าการประกอบพิธีจนน่าเกลียด อยู่แต่ในขอบเขต สาดมนต์ ให้ศิล hemion กับเจ้าภาพนิมนต์ไปบ้านนั่นแหล่ะ

เมื่อให้ศิลคู่บ่าวสาวแล้ว ท่านก็แสดงธรรมเรื่องการครองเรือน ให้ทั้งคู่ใช้ธรรมะเป็นโซ่ทองคล้องใจ จะได้มีความสุขผลดีของการจัดงานแต่งงานในวัดก็คือ จะได้ฟังธรรมจากพระไม่ฟุ่มเฟือยสิ้นเปลือง เพราะการเลี้ยงกันตามธรรมดาง่ายๆ เป็นอันเสร็จพิธี เรื่องนี้มีใช่เกิดขึ้นจากการที่ท่านปัญญา โไมษณาให้เขามาแต่งงานกัน แต่เกิดจากการที่คู่บ่าวสาวเคยมาฟังธรรมแล้วเห็นดีเห็นชอบกับการจัดแบบนี้ ก็เลยมาหาท่านปัญญา เมื่อเป็นความสมัครใจที่จะกระทำกันแบบเรียบง่าย ท่านก็อนุญาตเท่านั้นเอง ปัจจุบันนี้ก็ยังมีคนมาจัดกันเรื่อยๆ ส่วนมากจะจัดในวันอาทิตย์ เวลา ๐๖.๐๐ น. บางเช้าวันอาทิตย์ มีตั้ง ๓ คู่ ท่านจะจัดให้รับศิล พังสวัสด พังธรรมพร้อมกันไปเลย นับเป็นการเริ่มต้นที่กล้าหาญและประทัย

สามานพิธีมงคลสมรสเข้ากับธรรมหลักตามแบบพุทธ

การแต่งงานเพื่อร่วมสองชีวิตให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้น เป็นเรื่องยากและสำคัญ จึงต้องนำเอาหลักธรรมะเข้ามาสماโน

ประสานให้กลมเกลียวจนเนียน雅 แน่น จะได้ครองคู่อยู่ร่วมกัน
ได้อย่างมีความสุข

ธรรมจะต้องถูกนำมาใช้

ตั้งแต่เริ่มทำพิธีแต่งงาน ได้ใช้ชีวิตร่วมกัน

จนกระทั่งมีลูกเต้ายังแก่เม่าเข้าลองไปทีเดียว

หลวงพ่อปัญญาฯ ท่านได้สอนคู่สมรสไว้ว่า ...

ในการทำพิธีแต่งงานนั่น เขาไม่การกระทำอะไรลายอย่างซึ่งเป็นข้อเตือนใจให้คิดนึกในทางที่เป็นประโยชน์ เช่นว่าให้จุดธูปเทียนพร้อมกัน ตักบาตรพร้อมกัน ประเคนของพร้อมกัน ทำอะไรพร้อมๆกัน ก็เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจว่า เหอหั้งสองต้องพร้อมเพียงกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทำอะไรก็ทำด้วยกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างไป ต่างคนต่างคิด...มันก็ยุ่งอย่างนี้มันก็ลำบาก

ให้อยู่เหมือนกับน้ำมันต์ในบานตร น้ำมันต์ในบานตรนี่ ดูสิ มันเป็นก้อนเดียวรวมกันอยู่ มันแยกออกจากกันไม่ได้ แม้เราจะแบ่งไปมันก็เป็นก้อนอยู่อย่างนั้น จุดเล็กนิดเดียว มันรวมกันเป็นก้อน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แยกจากกันไม่ได้ แล้วน้ำเป็นของเย็น เราเก็บต้องทำจิตใจให้เย็น อย่ารู้ว่า อย่าเราร้อน

น้ำเป็นเครื่องชำระชำระล้าง ฉันใด พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ก็เป็นเครื่องชำระล้างจิตใจให้สะอาด ปราศจากสิ่งชั่วร้าย ฉันนั้น

ในหม้อน้ำมนต์นี้ บางทีเขาก็ใส่ใบเงินใบทองเอาไว้ด้วย
ไม่ได้หมายความว่า ใส่ใบเงินใบทองแล้วเราจะร่ำรวยเงินทอง
หามีได้ แต่หมายความว่า ชีวิตครอบเรือนนี่ต้องมีเงินทอง ต้อง^{จะ}
อยู่ด้วยทรัพย์สมบัติ มีทรัพย์แล้วก็เป็นสุข เป็นสุข เพราะมี
เป็นสุข เพราะใช้ เป็นสุข เพราะประกอบการงานที่ปราศจากโภช
เป็นสุข เพราะไม่ต้องเป็นหนี้เป็นลินโคร

ท่านจึงเอาใบเงินใบทองใส่บาตรก็เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจ
ว่าชีวิตครอบครัวนั้นจะต้องทำงาน จะต้องขยายขันแข็งในการ
ทำมาหากิน อย่าอยู่นิ่งเฉย เมื่อทำมาหากินได้แล้ว ก็ต้องรู้จัก
ใช้เงินใช้ทอง ทำเงินให้เกิดดอกออกผลต่อไป ไม่ใช่ได้มา กินไป
ได้มา กินไป อย่างคนหาเช้ากินค่ำ บางทีหาเช้ากินไม่ถึงค่ำ อดมื้อ^{กิน}มื้อ^{มัน}ก็ลำบาก จึงต้องรู้ว่าควรจะเก็บสักเท่าไร ควรจะใช้
สักเท่าไร และควรจะทำอะไรบ้าง เพื่อความเจริญแห่งชีวิต
เพื่อความเจริญแห่งครอบครัว นี่ต้องคิดตามหลักธรรมะของ
พระพุทธเจ้า

แล้วเราจะต้องคบคนตัวไหนเป็นเพื่อนปรึกษาหารือในการ
ประกอบกิจการงานต่างๆ อย่าคบกับคนชั่ว เพราะคนชั่วนั้นชวน
เราไปเหลวแหลก ชวนเราไปบ่อนการพนัน ชวนเราไปดื่มสุราเมรรย์
ชวนเราให้ไปเที่ยวกลางคืน ชวนให้ไปลักกไปขโมย ชวนไปทำแต่
เรื่องเสียหายไม่ดีไม่งาม เราไม่คบคนแบบนั้น เราจะต้องเลือก
คบแต่คนที่ดีๆ เอาไว้เป็นเพื่อน

การดำรงชีวิตก็ต้องเป็นไปตามแบบที่พระพุทธเจ้าสอน
คืออยู่อย่างพอดี ไม่ให้มันเกิน ไม่ให้มันขาด ชีวิตก็จะเรียบง่าย
ไม่ยุ่งไม่ยาก ชีวิตขึ้นอยู่กับธรรมะ ถ้ามีธรรมะแล้วชีวิตมันก็ดี
ถ้าปราศจากธรรมะ...ชีวิตก็ย่อมบกพร่อง เราจึงต้องมีธรรมะ
เป็นหลักครองใจ

พระท่านนานีท่านเอาธรรมะมาให้ ให้ธรรมะนี้มันเป็นการ
ให้ที่ประเสริฐกว่าการให้สิ่งใดๆ เพราะสิ่งอื่nmันหายได้สูญได้
แตกได้ แต่อธรรมะนี้ไม่ไปไหน...อยู่กับเรา เราใช้มือได้ก็ได้ ใช้แล้ว
เป็นคุณทุกทิศ ไม่เกิดทุกข์เกิดโทสะแก่ชีวิต เป็นของที่เรียกว่ามีแต่
ประโยชน์อย่างเดียว ไม่เกิดทุกข์เกิดโทสะแม้แต่น้อย

คุณสมรสต้องมีใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันคือใจที่มีธรรมะ

การแต่งงาน นั้นก็คือ การทำคนสองคนให้กล้ายเป็นคน
คนเดียวกัน หนึ่งบวกหนึ่งกล้ายเป็นหนึ่ง เป็นคนคนเดียวกัน
มันไม่เหมือนกับสูตรทั่วๆไป หนึ่งบวกหนึ่งเป็นสอง นี่หนึ่งบวก
หนึ่งเป็นหนึ่ง...เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ที่ว่า เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้น ร่างกายมันเป็นไม่ได้
มันสองชิ้นมันก็เป็นสองอยู่นั้นแหล่ะ แต่ว่าใจต้องเป็นอันหนึ่ง
อันเดียวกัน สามีภรรยาที่มิใช่เดียวนี้มันสบายน ถ้าหลายใจแล้ว
มันยุ่งนั่น ผู้ชายหลายใจนีมันยุ่ง ผู้หญิงหลายใจนีมันก็ยุ่งล่ะ

เพราะฉะนั้นต้องเป็นใจเดียว ใจเดียวนั้นคือใจที่มีธรรมะเป็นหลักคุ้มครองใจ

ใจที่มีธรรมะแล้วนี้ใจมันเหมือนกัน แต่ใจที่มีกิเลสนี้มันไม่เหมือนกัน ใจโลกบ้าง ใจกรองบ้าง ใจหลงบ้าง ใจริษยา ใจพยาบาท ใจเห็นแก่ตัวนี่มันยุ่ง... หลายใจแล้วมันยุ่งยาก แต่ถ้าใจที่มีธรรมะแล้วมันก็เรียบร้อยอันหนึ่งอันเดียวกัน

ธรรมะ ๔ ประการ ที่ต้องมีเสมอ กันในคู่เด่งงาน

พระพุทธเจ้าจึงบอกไว้ว่า . . .

- สามีภรรยาที่จะอยู่กันด้วยความสุขนั้น
ต้องมีธรรมะเสมอ กัน ๔ ประการ คือ
๑. มีความเชื่อตรงกันเท่าเทียมกัน
  ๒. มีศีลเมธะเบียบเหมือนกัน
  ๓. มีปัญญาเหมือนกัน
  ๔. มีน้ำใจเสียสละเท่าเทียมกัน

ถ้าสื่อย่างนี้เท่าเทียมกันแล้ว
เราเกือบอยู่กันด้วยความสุข
ไม่มีปัญหาในชีวิตประจำวัน

มีศรัทธา...ความเชื่อเท่าเทียมกัน

แต่ถ้าไม่เท่าเทียมกันแล้วมันก็ยุ่ง เช่นว่าศรัทธาความเชื่อถ้าเชื่อไม่ตรงกันแล้วก็ยุ่ง เช่น คนต่างศาสนามาแต่งงานกันนี่มันอยู่กันไม่ค่อยเรียบร้อย ขั้นแรกมันก็อยู่กันดีๆล่ะ พอมีลูกขึ้นสักคนหนึ่งเกิดปัญหาแล้ว คนหนึ่งจะเอาไปบอสต์ คนหนึ่งจะเอาไปวัด มันยุ่งละทีนี้ ถูกเดียงเกียงอนกัน...เกิดปัญหาแม้เป็นคนมีการศึกษาทางวิทยาลัย ต่างศาสนา กัน ขั้นแรกมันก็รักกันดีล่ะ พอมีลูกมีเต้าเกิดแตกแยกกัน...อยู่กันไม่ได้

นีศรัทธามันไม่ตรงกันมันเกิดปัญหา ทำให้ถูกเดียงกันบ่อยๆ บางทีกินข้าวกันก็ถูกเดียงกันแล้ว เรื่องศาสนาของเอามาเดียงกัน ต่างคนต่างไม่ยอมไม่เปลี่ยนใจ...มันก็ยุ่ง ทีนี้ถ้าว่าปรับให้มันเท่ากันแล้วมันก็ไม่ยุ่ง

แต่ว่าเออหัวสองนี้มีศรัทธาตรงกัน คือว่า เราນับถือพระพุทธศาสนา นับถือพระพุทธศาสนาคือเราเชื่อพระพุทธเจ้า เราเชื่อหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เราเชื่อพระอริยสัมมาสาวกของพระพุทธเจ้า ผู้ปฏิบัติ ปฏิบัติเป็นธรรม ปฏิบัติเพื่ออุกจากทุกข์ เราเชื่ออย่างนี้

เราเดินตามพระพุทธเจ้า เราถือว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้นำ ในชีวิตครอบครัว เราถือว่าพระธรรมของพระพุทธเจ้านี้เป็นทางเดินของชีวิต เราจะคิดอะไร พูดอะไร จะทำอะไร ก็ต้อง

นึกถึงธรรมะ ไอ้ที่คิดนีมันถูกหรือผิด ที่จะพูดนีมันถูกหรือผิด จะไปไหนนีมันไปถูกหรือผิด ไปผิดเราไม่ไป เราเชื่อพระพุทธเจ้า เราทำตามพระพุทธเจ้า

ถ้าเราคิดคดทรยศต่อพระพุทธเจ้า...ชีวิตเราจะตกต่ำ ไม่มีความเจริญก้าวหน้า ให้ดูครอบครัวหลายๆครอบครัวที่มีชีวิตตกต่ำ เพราะไม่เชื่อพระ ไม่เดินตามคำสอนของพระ ทั้งๆที่มีพระห้อยคอเป็นพวงแต่ว่าชีวิตไม่เรียบร้อย เพราะว่าไม่เดินตามธรรมะ มีแต่พระข้างนอก ไม่มีพระข้างใน

พระข้างในสำคัญกว่าพระข้างนอก เรามีพระข้างนอกไว้เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจ แต่ว่าแขวนไว้เพื่อความหลัง แขวนไว้เพื่อความศักดิ์สิทธิ์ นึกว่าพระจะช่วยตัว แม่ตัวจะทำความช้ำ... ไม่มีเลย พระช่วยไม่ได้ คนใดช่วยพระช่วยไม่ได้ เพราะตัวเองก็ไม่ช่วยตัวเอง แล้วพระจะไปช่วยได้อย่างไร

แต่ถ้าเรามีธรรมะเป็นหลักของใจเอาไว้ เราเชื่อมั่นในพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสัทชีพ เชื่อว่าพระธรรมนี้เป็นสิ่งคุ้มครองรักษาชีวิต ทรัพย์สมบัติ ครอบครัว การงาน จะทำให้เราเจริญก้าวหน้า เราเอาธรรมมาเป็นแบบของชีวิต มาเป็นบรรทัดวัดชีวิต มาเป็นหลักสำหรับพิจารณาในเรื่องการคิด การพูด การกระทำ เรายังเรียบร้อย นี้เชื่อพระพุทธเจ้าไว้เตอะ ปลอดภัย และสิ่งใดพระพุทธเจ้าว่าไม่ดี อย่าไปทำเป็นอันขาด ชีวิตของเรอหึ้งสองจะเจริญก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ชอบ

ทุกชีวิตล้วนขึ้นอยู่กับการกระทำ

ที่นี่ความเชื่ออันหนึ่งซึ่งสำคัญมากเหมือนกัน ให้จำไว้ คือ เชื่อว่าชีวิตนี่มันขึ้นอยู่กับการกระทำ การกระทำของตนเอง นั้นแหลมมันสร้างอนาคตของตนเอง เราจะมั่นว่า เราจะยกจน เราจะไปจะฉลาด จะเป็นที่รักของเพื่อนฝูงหรือเป็นที่เกลียดชัง ได้เลื่อนยศฐานบรรดาศักดิ์ตำแหน่งงานสูงขึ้น มันอยู่ที่ตัวเราทำ นั้นเอง

ถ้าเราทำดีแล้วมันดีขึ้นเรื่อยๆ ถ้าเราทำชั่วแล้วมันตกต่ำ ไปเรื่อยๆ สะสมสิ่งใดมันก็ได้สิ่งนั้น ถ้าสะสมความดี...เราเก็บ ความดีเพิ่มขึ้น ถ้าเราสะสมความชั่ว...เราเก็บความชั่วเพิ่มขึ้น หนนไม่พ้น ชีวิตไม่ได้ขึ้นอยู่กับโชคชะตา ไม่ได้ขึ้นกับดวง วัน เดือนเกิด ปีเกิด มันขึ้นอยู่กับการกระทำของเราเอง

เพราะฉะนั้นเมื่อเราจะทำอะไร เราต้องคิดว่ามันดีหรือชั่ว มันเสื่อมหรือมันเจริญ มันจะได้หรือมันจะเสีย ต้องคิด...ช่วย กันคิด อย่าทำคนเดียว เราอยู่กันสองคนนี้ ช่วยกันคิดช่วยกัน พิจารณา เพื่อจะได้ทำอะไรในครอบครัว นี่ทำคนเดียว ผิดแล้ว เดียวแก้โทษกันอีกกละ พี่นะ...น้องนะ...ว่ากันยุ่งไป

ที่นี่ถ้าว่าช่วยกันคิดแล้วมันไม่ต้องว่ากัน ไม่ต้องเดียงกัน ช่วยกันคิดช่วยกันทำ พลาดไปแล้วก็จำไว้เป็นบทเรียน เราจะ ไม่กระทำผิดเช่นนั้นอีกต่อไป คือ เอาจรรมะเป็นกระจาส่อง

ตัวเราไว้บ่อยๆ จะเห็นได้ว่าตัวเราผิดหรือถูก ดีหรือชั่ว เสื่อม
หรือเจริญ อันนี้สำคัญ เรียกว่ามีศรัทธาถูกต้อง

อย่าไปเที่ยวเชื่ออะไรอื่นซึ่งนอกเหนือไปจากพระพุทธเจ้า
พระอรรคม พระสบษฐ์ สิงห์แล่นนั้นช่วยเราไม่ได้ แต่พระพุทธอ
พระอรรคม พระสบษฐ์ ช่วยเราได้ แต่เราต้องเชื่อพระ ต้องเดิน
ตามพระ ถ้าไม่เชื่อไม่เดินตาม...พระก็ช่วยไม่ได้เหมือนกัน

อยู่อย่างคนมีศีล มีระเบียบที่เสมอ กัน

ประการที่สอง เราอยู่อย่างคนมีศีล เมื่อৎกิริบศีลไปทั้ง
สองคน รับศีลก็คือเอาข้อปฏิบัติเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน
ไม่ใช่รับพอเป็นพิธี แล้วเอาทิ้งข้างไป อย่างนั้นมันใช้ไม่ได้
รับแล้วต้องเอาไปใช้

เรารักษาศีล คือตั้งใจว่าเราจะไม่เบียดเบียนใครทางกาย
ทางชีวิต ไม่เบียดเบียนใครทางทรัพย์สมบัติ ไม่เบียดเบียนใคร
ในเรื่องความรักความใคร่ ไม่เบียดเบียนใครในเรื่องการพูด
ไม่เบียดเบียนใครในเรื่องการเสพสิ่งเสพติดมีน้ำมา

ศีลห้านี้เป็นเรื่องชีวิตที่สำคัญที่สุด

ศีลข้อหนึ่ง รักษาชีวิตร่างกาย

ศีลข้อสอง รักษาทรัพย์สมบัติ ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น

ศีลข้อสาม รักษาครอบครัววงศ์สกุลไม่ให้แตกแยกแตกร้าว

ศีลข้อสิบั้น รักษาเกียรติทางการพูดให้คนเชื่อ ให้คนฟังให้เข้าใจ พูดโกรกบอยๆเขาก็ไม่ไว้ใจ พูดหยาบบอยๆ เขาก็ไม่อยากฟัง ห่าว่าเป็นคนปากเหม็น...ใช่ไม่ได้ เราจึงพูดแต่คำจริง คำอ่อนหวาน สมานสามัคคี มีประโยชน์ พูดให้เหมาะสมแก่เวลา อะไรไม่ควรพูดกันนึงเลยๆ ไม่ต้องพูดก็ได้ ไม่พูดนะมันไม่เสียหาย พูดมากจะเสียหาย เกิดความทุกข์เกิดความเดือดร้อน

ศีลข้อห้านี้สำคัญนักหนา อยู่กับคนมาหากำจดต้องระวังอย่าไปหลับตามสังคม อย่าไปคบเพื่อนขี้เม่า เพราะว่าเขาจะชวนเราไปตีมสุราเมรัย ตีมบอยๆมันติด...พอดีดเลยเสียคนไป คนยังไม่ควรตายนี่ตายเพราะตีมเหล้าหลายคนแล้ว ตายไปแล้วลูกเมียอยู่ช้างหลังก็ลำบาก ได้รับความทุกข์ความเดือดร้อน

เรื่องตีมเหล้านี่มันไม่ได้อะไร เสียทรัพย์ ก่อการทะเลาะวิวาท เกิดโรค ไม่รู้จักละอาย สติปัญญา ก็เสื่อมถอย คนดีทึ้งหลายเข้าดูหมิ่นถืนแคลน เราจึงควรระมัดระวังไว้ เป็นผู้ชายเข้าสังคมมันต้องฉลาด เราไปสังคมเข้าตีมเหลาก็ถือแก้วเหล้าไปถือไปคุยกับตามเรื่องตามราوا...เราไม่ตีม แพลงก์เเทมนทึ้งไปเสียเลย เทให้แม่รรณตีมไป มันก็ไม่มีเรื่องอะไร ทำพูดจาอ้ออแอ้ ลิ้นคับปากไว้นิดหน่อย พอเสร็จงานแล้วเรากลับบ้านได้เรียบร้อยอย่างนี้เขารู้กว่า “คนฉลาด”

ถ้าໄວ่ไปแล้วมันตีมหมดขาดเลย ตีมโดยไม่ต้องเติมโซดา น้ำมันฝ่าตัวเอง ทำให้ชีวิตตกต่ำ ไม่ได้เรื่องอะไร เราเป็นโรคแล้ว

ครอบครัวเดือดร้อน ที่นี่เราถ่ายไปทึ้งความเดือดร้อนไว้ให้แก่ คนอื่น กีครอบครัวแล้วที่เป็นอย่างนี้ ผัวตาย พ่อตาย เพราะมาอยู่ตลอดศก ลูกเมียข้างหลังกีเดือดร้อน มีตัวอย่างอยู่ในไป

เราจึงควรบดเว้นสิ่งเสพติดมีนมาทุกประเภท อะไรที่มันไม่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายแล้วอย่ากินเข้าไป อย่าดื่มเข้าไปอย่าสูบเข้าไป เอาเงินไว้ใช้เรื่องอื่นที่เป็นประโยชน์ดีกว่า

อยู่ในศีล อยู่ในธรรม ประพฤติดีประพฤติชอบ

ให้อยู่ในศีล ให้อยู่ในธรรม ประพฤติดี ประพฤติชอบ กลางคืนต้องให้พระสาวัตถีพร้อมกัน แล้วกีหลับนอนให้สบาย ตื่นเข้าแล้วตั้งใจอธิษฐาน ว่า “วันนี้เราจะอยู่อย่างคนมีศีลธรรมประจำจิตใจ เราจะไม่คิดอะไร ไม่พูดอะไร ไม่ทำอะไร ในเรื่องชั่วเรื่องเสีย เราจะคิด จะพูด จะทำแต่เรื่องดีเรื่องงาม อันจะนำความสุขมาสู่ชีวิตของเรา”

นี่คิดไว้อย่างนั้น ไปไหนก็ต้องคิดไว้อย่างนั้น แล้วต้องค่อยเตือนกัน สօงคนนี้ต้องค่อยเตือนกัน ถ้าเจ้าป่าวทำอะไรไม่ดี หนูก็ต้องเตือน เตือนเวลาสบ匕 อย่าเตือนเวลากรอ เวลากรอแล้วพูดกันไม่รู้เรื่อง เราเตือนเวลาสบ匕 เวลาเข้านอนนั้นแหละ เข้ามุ้งกีพูดเตือนกันบอกกันเรื่องโน้นเรื่องนี้ พี่ทำไม่เหมาะสม ไม่สมควร ถ้าทำอย่างนั้นมันจะเกิดความเสียหาย

เราผู้เป็นสามี ถ้าหากภารรยาเตือน...ต้องฟัง เข้าเตือนด้วยความรัก ไม่ใช่เข่าด่า เราย่านี่กว่า เอ้อ...ด่าหรือว่าเทคโนโลยีก็แล้ว เขาก็เทคโนโลยีมันดี ใจไม่เทคโนโลยีเสียเลยนะ เรา มันจะแย่นะ เราต้องฟังว่า อ้อ!...น้องพุดถูก เราต้องรับฟัง เราผิดก็ต้องรับผิด คนเรา ถ้าผิดแล้วรับผิดนั่นมันสบาย จะได้กลับจิตกลับใจให้เป็นคนดี ต่อไป ผิดแล้วไม่ยอมรับผิด ยังว่า “ถูก...ถูก” อย่างนี้ล่ะก็ มันจะบหายแน่ๆ เอาตัวไม่รอด

ที่นี่เวลาภารรยาจะทำอะไรไม่ดี สามีก็ต้องเตือน ต้องพูดจากา ทำความเข้าใจกัน หนูก็อย่าโกรออย่าเคืองเวลาเข้าเตือนนะ เขารักเราเขาก็ต้องเตือนเรา ทนุณอมเรางเพื่อให้อยู่กันด้วยความสุข ความสบาย อย่างนี้ชีวิตก็เรียบร้อย อยู่ให้มีระเบียบ อย่าอยู่อย่างไม่มีระเบียบ

ชีวิตที่ไม่มีระเบียบมันเลอะทั้งนั้น แต่ถ้าชีวิตมีระเบียบ มีศิลธรรมประจำใจแล้วมันก็เรียบร้อย ชีวิตจะได้ก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ชอบ

อยู่ด้วยปัญญา ใช้ปัญญาให้มาก

ประการต่อไป ท่านให้อยู่ด้วยปัญญา ใช้ปัญญาให้มาก อย่าใช้ความโง่ ใช้ความโง่แล้วมันยุ่ง ทำให้คนบางคนชอบเล่นการพนัน...มันโง่ ชอบดีมของมีนเมานี่มันก็โง่ ไปเที่ยว

กลางคืนนีก็โง่ ไปคบเพื่อนชั้วนี้ก็โง่ สนุกสนานไม่เข้าเรื่องก็โง่ เกียจคร้านการงานนีก็โง่...โง่ทั้งนั้น

ที่นี่ เราต้องเป็นคนฉลาด เราใช้ปัญญา เราต้องคิด ต้องลองต้องคิดพิจารณาว่า เรากำลังไปไหน เรากำลังจะทำ อะไร เราชอบหาสมาคมกับใคร และอะไรมันจะเกิดขึ้น ถ้าเห็น ว่ามันชั่ว...หยุด ถ้าเห็นว่าดี...ทำต่อไป เรื่องดีจะก็บุกเข้าไปเตอะ ถ้าชั่วจะหยุดทันที อย่าทำต่อ ถ้าขึ้นทำต่อไปมันก็เพิ่มนิสัยใจคอ ไปในทางเสื่อมทรามเสียหาย เกิดปัญหาเป็นความทุกข์ความ เดือดร้อน ให้เรายู่ด้วยปัญญา และก็ต้องใช้ปัญหาพิจารณา รอบคอบอยู่เสมอ พิจารณาตัวเอง ตักเตือนตัวเอง แก้ไข ตัวเอง เพื่อให้ตัวเองได้ดีขึ้นต่อไป

อยู่กันด้วยความเสียสละต่อกัน

สุดท้ายก็ให้อยู่กันด้วยความเสียสละต่อกัน สามีก้อยู่ เพื่อภรรยา ภรรยาก้อยู่เพื่อสามี อยู่เพื่อกันและกัน ถ้าอยู่เพื่อ ตัวแล้วมันยุ่งทั้งนั้น ที่แตกแยกแตกร้าวกันนีก็ เพราะอยู่เพื่อตัว ทั้งนั้น เอาเปรียบ เห็นแก่ตัว มันต้องเสียสละ อยู่ด้วยความ เสียสละต่อกัน

ต่อไปเมื่อลูก เราก็จะอยู่เพื่อลูก เราจะไม่แตกแยกแตกร้าว เราจะไม่ทะเลาะเบาะแส้ง เพราะเรามีลูกแล้ว เราจะอยู่เพื่อลูก

เหมือนกับพ่อแม่ทำทุกอย่างเพื่อเรา เราเก็บทำต่อไปในทางสายนั้น
อยู่เพื่อลูกเพื่อหลานต่อไป

ชีวิตมันก็ไม่ยุ่งยาก ถ้าใช้ธรรมะ ก ประการนี้ไว้ คือ
มีศรัทธา มีศิล มีปัญญา และมีความเสียสละ ธรรมะมีอยู่
หลายอย่างให้ได้ศึกษา กันไว้ ว่างๆ ต้องไปวัดเสียบ้าง อย่าไป
บ่อนจะเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ยาก เกิดความลำบากเดือดร้อน
นิให้อยู่กันให้ดี

ถูกใจแต่งงานควรถือเอาความสะดวกเป็นถูกใจดี

เมื่อจะแต่งงานไม่ควรถือถูกใจอยามตามโทรศัศร์
แต่ควรถือเอาความสะดวกเป็นถูกใจดี

หลวงพ่อปัญญาฯ ถือหลักการนี้มาตลอดชีวิตของท่าน
เจ้าภาพที่จะนิมนต์ท่านไปสาดไปฉันก็ต้องถือตามท่าน ถ้าใคร
ไม่เห็นด้วยกับท่าน ท่านก็ไม่เอาด้วย

หลวงพ่อเน้นสาระของการแต่งงานว่า

อยู่กันเพื่อให้ . . . มีใช่เพื่อเอา
อย่างนี้จึงจะเป็นสิ่งที่มั่นถูกต้อง

ดังธรรมเทศนาที่คัดสรรมາต่อไปนี้

ถ้าใครจะมาดูว่าจะแต่งงานวันไหนก็ดู ต้องถามเขาก่อน
ว่าจะแต่งวันไหน จะสะดวกวันไหน อะไรมั่นพร้อมกันใหม่

ถ้าพร้อมจะเอาใกล้ๆ หรือว่าไกลๆ ถ้าใกล้ก็เอาวันเสาร์ที่จะถึงนั้นทันใหม่ บอกว่าทัน เอาวันเสาร์ก็แล้วกัน ถ้าว่าเอาห่างหน่อย เอาอีก ๒ เสาร์...ให้มันสะดวก วันเสาร์สะดวกไม่เดือดร้อน ทำอย่างนั้น

บางครั้งเขามานิมนต์บอกว่าให้สวดมนต์เวลาหนึ่น จะสามาแหนวนเวลาหนึ่น สามมงคลเวลาหนึ่น อາตามาบอกว่า ต้องมีอ่อนให้ อາตามา นิมนต์ອາตามาแล้วต้องให้อາตามาเป็นใหญ่ คระจะมา เป็นใหญ่เห็นอห่านปัญญาไม่ได้ตอนนี้ “ฉันต้องเป็นใหญ่ ต้องทำ ตามฉัน ถ้าไม่ทำตามฉัน ฉันจะพาพระกลับหมอดตอนนี้”

ยืนคำขาดเลยบอกว่า

“ถ้ามาฉัน พอฉันเสร็จ...นั่งลง ฉันจะสอนเจ้าป่าวเจ้าสาว”
สอนเสร็จกลับวัดเลย

หน้าที่สามาแหนวนมันเป็นหน้าที่ของเจ้าป่าว จะสามาเมื่อไร ก็ได้ เพราะเป็นของเขาแล้ว จะสามาเมื่อไรก็ตามใจของเขามาไม่เกี่ยวกับพระเรื่องนี้ พระก็กลับวัดเท่านั้นเอง ถ้าไปตามใจยิ่ง มันเสียเวลาค่อยฤกษ์เวลาหนึ่นนานี้ เรามันมีงานเยอะแยะ ที่จะต้องทำอีก เรื่องแหนวนนั่นมันเป็นเรื่องของโอม ฉันมีหน้าที่ มาสอนเจ้าป่าวเจ้าสาว จะสามาแหนวนเวลาไหนก็แล้วแต่ เพราะ แหนวนมันจะสามาเวลาไหนก็ได้ แหนวนมันเป็นรูอยู่แล้วเจ้าป่าว สามารถสามาเวลาไหนมันก็เข้าทั้งนั้น แล้วจะไปหาฤกษ์อะไร นักหนาให้มันซักซ้ายไป

ชีวิตครอบครัวต้องอยู่กันด้วยธรรมะ ไม่ใช่อยู่ด้วยกิเลส

นับตั้งแต่วันที่หนุ่มสาวได้เข้าพิธีแต่งงานกัน ได้เชืนสัญญา กันไว้ว่า จะลงเรือลำเดียวกัน คือ “ชีวิตครอบครัว”
เราทั้ง ๒ ก็ต้องมีความตั้งใจว่า . . .

เราจะอยู่กันด้วยธรรมะ
เราจะไม่อยู่ด้วยกิเลส
กิเลสนั้นมันเป็นผลพลอยได้
แต่การอยู่ด้วยธรรมะนั้นแหละ
เป็นเนื้อแท้ของชีวิตการแต่งงาน

กิเลสนั้นมันเป็นของร่างวัลนิดหน่อย มันเป็นเรื่องของ ธรรมชาติ เรื่องของธรรมชาตินี้อย่าไว้แต่คนเลย แม้แต่สัตว์ เครื่องจานมันก็ทำกันเป็น

แต่งโดยธรรม อยู่กันด้วยธรรม

ที่นี่คนเราแต่งงาน... ไม่ใช่แต่งงานเหมือนกับสัตว์เดรัจจาน ซึ่งมันแต่งกันตามถนนหนทาง ตามลาดหัตถะอะไรอย่างนั้น เรา ไม่แต่งกันอย่างนั้น นั่นสัตว์เดรัจจานมันทำกัน เราเป็นมนุษย์ เราจะต้องทำให้ดีกว่ามัน ต้องนึกไว้ว่า เราต้องแต่งกันโดย ธรรมะ เราจะอยู่กันด้วยธรรมะ

ฐานจิตใจของผู้ที่อยู่กันด้วยธรรมะ
อยู่เพื่อให้ มีใช้อยู่เพื่อเอา

ผู้อยู่กันด้วยธรรมะนั้นมีฐานจิตใจอย่างไร?

. . . ก้าวคือ . . .

อยู่กันด้วยความเสียสละแก่กันและกัน

ผู้ชาย . . .

ก็อยู่ด้วยจิตที่คิดเสียสละเพื่อผู้หญิง

ผู้หญิง . . . ก็คิดเสียสละเพื่อผู้ชาย

ไม่ใช้อยู่เพื่อ “เอา”

ถ้าอยู่เพื่อเอามันก็เกิดเป็นปัญหาอย่างมาก

เพราะว่าต่างคนต่างจะเอา

ต่างก็เกี่ยงองอกัน ต่างก็เดียงกัน

ด้วยเรื่องจะ “เอา” อยู่ตลอดเวลา

แต่ถ้าเราอยู่เพื่อ “ให้” มันก็ไม่มีอะไรที่เราจะเอา

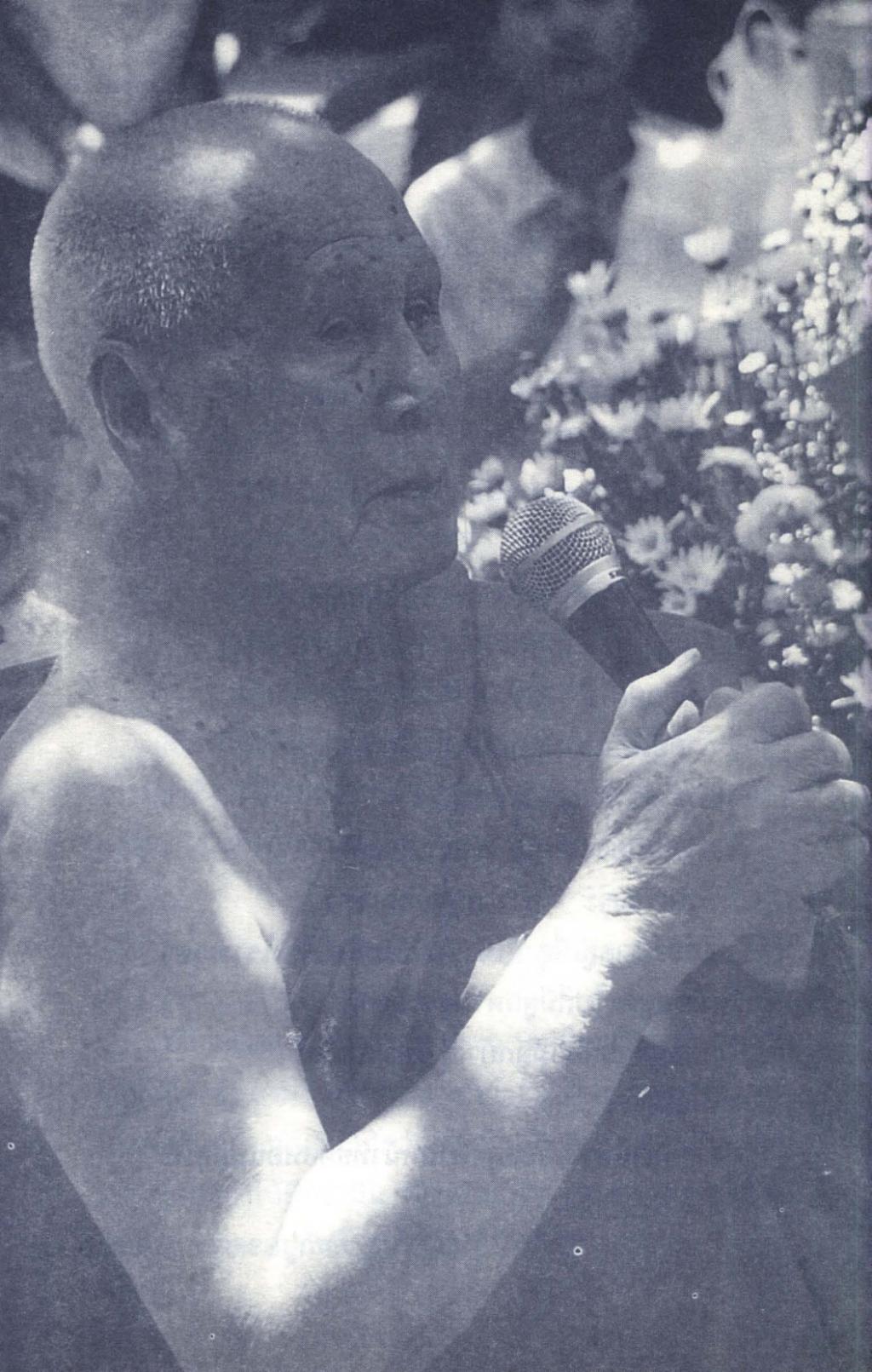
เมื่อยู่ต่อไปก็มีลูกตามธรรมชาติ

คนอยู่ด้วยกันก็มีลูกบ้าง ถ้าไม่เป็นหมัน

เมื่อมีลูก . . .

เราก็ทำหน้าที่เลี้ยงลูกตามหน้าที่ของพ่อแม่ต่อไป

ปฏิรูปงานผู้กพัทธสีมา

ปริศนาธรรมที่ซ่อนในพิธีบูชาพระรัตนตรัย

งานผูกพัทธ์สีมา ตัดคลอกนิมิต ฝังคลอกนิมิต
นี่ก็เป็นงานปฏิรูปอีกอย่างหนึ่ง
ที่หลวงพ่อปัญญาหนันทะได้เทศน์อบรมสั่งสอนชาวพุทธ
ให้มีการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องตามแนววัฒนธรรมยิ่งขึ้น โดยได้เริ่ม
ทำให้เห็นเป็นรูปธรรมขึ้นที่วัดชลประทานรังสฤษฎิ์

พระพุทธเจ้าเป็นนักปฏิรูป

ดังที่ท่านปาลุกถາไว้ ณ วัดชลประทานรังสฤษฎิ์ ว่า ...
พระพุทธเจ้าของเรานั้นเป็นนักปฏิรูป อะไรที่ไม่ดีก็ทรง
เปลี่ยนแปลง ทรงแก้ไขให้ดีให้งามขึ้น ชนบธรรมเนียมประเพณี
ของชาวอินเดียที่รุ่มร่าม รุหงส์ ไม่เป็นประโยชน์ พระองค์ก็
แก้ไขปรับปรุงทำให้ดีขึ้นหลายอย่างหลายประการ

อาทมาไปที่ไหนแล้วก็คิดว่า หลายเรื่องไม่ควรที่จะเป็นอยู่อย่างนี้ ควรจะแก้ไข ควรจะปรับปรุง อย่าให้คนมั่นหลงกัน เช่นว่า ไปเช่นไห้วด้วยการจุดประทัด จุดกันอยู่ทุกวัน...หนวกหู จะตาย แล้วทำไม่ได้แก้เข้าบ้าง ไม่บอกเข้าเสียบ้าง บอกว่ามันไม่ถูกต้อง คนเขาจะได้เปลี่ยนความคิดไป เขาก็คงมา...ถ้าเราให้ของดีแก่เขา ให้ของดีแท้ๆ นี่เราให้ของดีจอมปลอม ไม่ให้ของแท้ ให้ของปลอมมันจะไปได้สักกี่ม้า มันไปไม่ได้เท่าใด เป็นเรื่องน่าคิด ในเรื่องอย่างนี้

หวานในงานผูกพัทธสีมา

พิธีกรรมต่างๆในทางศาสนานั้น ถ้าหากว่าเราทำให้เกิดประโยชน์ก็จะเป็นคุณเป็นค่าแก่พระศาสนา แต่ถ้าเราไม่คิด แก้ไขทำให้เกิดประโยชน์ในทางธรรมะ มันก็ไม่เกิดอะไรขึ้น นอกจากความงมงาย ความหลงผิด เกิดความเข้าใจผิดกันอยู่ด้วยประการต่างๆ

เหมือนกับคนแย่งหวานกันในงานผูกพัทธสีมา หวานที่ทำเป็นสาหร่ายแขวนลูกนิมิต พอตัดลูกนิมิต...ลงหลุม ก็แย่งหวานกัน แย่งกันไปแย่งกันมาไม่รู้จักจบ ที่วัดชลประทานฯ คราวผูกพัทธสีมา...เก็บหวานไว้ ญาติโยมนั่งเป็นกลุ่ม เป็นก้อนไม่กลับบ้าน อาทมาเที่ยวเดินตามโยม ทำไมไม่กลับบ้าน? อายาก

ได้หวาน ถ้ามัตรใจหนังก็อยากได้หวาน เลยติดเครื่องขยายเสียง เรียกประชุม ครออยากได้หวานเช่นมาที่นี่...มากันพร้อมเลย อาทิตามาตามว่า “ไม่มอยากได้หวานหรือ?” “ค่ะ” “เอาไปทำอะไร?” “เขาว่าดี” “ดีอย่างไร?” “ไม่ทราบ” ดี แต่ไม่รู้ว่าดีอย่างไร

ถ้าไม่มีอีกคน “ไม่มต้องการหวานหรือ?” “ต้องการ” “เอาไปทำอะไร?” เขานอกกว่า “เอาไปผูกไว้ที่บ้านทำให้ขายของดี” “ไม่มเอาหวานผูกไว้แล้วนั่งหน้าบอกบุญไม่รับจะขายดีไหม? มันไม่ดีหรอก ต้องยืมกับเข้าบ้าง”

แล้วก็ถ้ามัตตน์นี้ต่อไปหลาย คน ถ้ามัตต์แล้วเลี้ยเทคโนโลยีให้ฟัง พ้ออธิบายสักชั่วโมง เทคน์อยู่กันทั้งนั้น พอจบแล้วไม่... สาสุ หายไปกันเสียที ไปกันมาหลายสิบปีแล้ว

วัดไหนผูกพัทธสินมาคนต้องการไปเอาหวาน ได้มาตั้งหลาย อันแล้วเอามาเก็บไว้เท่านั้นแหล่ะ เมื่อนอกกับเด็กเก็บถูกหินไว้เล่น นี่เก็บไว้เป็นท่อนๆเลย ต่างพากันบอกว่า สาสุ...หายไปเสียที มันก็ ดีขึ้น เพราะอธิบายให้คนฟัง คนก็ไม่ต้องการอย่างนั้นต่อไป

เพราะลากตัวเดียว ทำให้คนไม่คิดปฏิรูปแก้ไขสิ่งที่งมงาย

ที่ไม่แก้กันก็เพราะลากตัวเดียว ต้องการปัจจัยเงินทอง ค่าหวานมัตต์ราคแพง วัดหนึ่งผูกพัทธสินแล้วคนก็แยกโน่น แยกนีกัน พระอุปัชฌาย์ไปอุติจัปไม้โทรศัพท์แล้วก็ประกาศว่า

ไม่รู้ไก่นั้นดีเหมือนกัน เอาไปปักไว้ที่บ้านป้องกันเสนียดจัญไร... เรียบ...ไม่มีเหลือสักอันเดียว คนแยกกันถอนไปหมดทั้งบริเวณเลย นี่แหลกคนมันตื่นเต้นไม่เข้าเรื่อง หลับตาตื่น ไม่ลืมตาตื่น พอเข้าพุดอะไรเดาทั้งนั้น ยังไงไม่รู้ไก่กันไปหมด ไม่มีเหลือสักอันหนึ่ง เป็นอันอย่างนี้

เมื่อเรายอบแต่ส่งเสริมสิ่งเหลวให้คน ขอบส่งเสริมความไม่มีปัญญา ไม่มีความรู้ความเข้าใจ มันจะดีขึ้นได้อย่างไร พุทธบริษัทจะเป็นผู้รู้ได้อย่างไร เป็นผู้ตื่นได้อย่างไร เป็นผู้เบิกบานได้อย่างไร ในเมื่อเราไม่สอนให้เขารู้ ไม่สอนให้เขารื่น ไม่สอนให้เขabeิกบานในทางที่ถูกที่ชอบ มันก็เลยงมงลงกันอยู่ อย่างนั้นเรื่อยไป มันเกิดความเสียหาย

สามพรกหวยในงานปิดทองฝังลูกนิมิต

งานผูกพัทธสีมา คือ งานพิธีที่ทางวัดจัดขึ้นเพื่อกำหนดเขตพื้นที่สำหรับไว้ทำสังฆกรรมของพระสงฆ์ โดยจะมีนิมิตเป็นเครื่องบอกรเขตแดนแห่งสีมา

นิมิตที่กำหนดไว้ในพระวินัยให้ใช้ได้มี ๔ อย่าง คือ ภูเขา, ศิลา (หรือหิน), ป่าไม้, ต้นไม้, จอมปลวก, หนทาง, แม่น้ำและน้ำ แต่ที่ได้รับความนิยมมากก็คือศิลาหรือหิน ศิลาหรือหินที่จะนำมาเป็นนิมิตจะต้องสักดทำให้มีลักษณะกลมเสียก่อน โดยมี

ขนาดเล็กผู้ศูนย์กลางประมาณ ๑๒-๑๕ นิ้วฟุต เมื่อทำสำเร็จ
แล้วก็เรียกว่า ลูกนิมิต ลูกนิมิตนี้จะต้องใช้กัน ๕ ลูก ก่อนจะทำ
สังฆกรรมผูกสึมานั้นนิยมจัดงานกันอย่างເອົກເຕີກ ຈัดกันอย่าง
ใหญ่โตที่เดียว เรียกว่า งานปิดทองฝังลูกนิมิต หรืองานปิดทอง
ลูกนิมิต ภายหลังจากทำที่ทำพิธีตามพระวินัยเสร็จเรียบร้อยแล้ว
ก็จะทำการฝังลูกนิมิตลงในดิน และสร้างซุ้มครอบไว้อีกทีหนึ่ง
และทำให้สึมานเป็นเครื่องหมายแทน

ตะบองเพชรในงานผูกพัทธสีมา

ในการจัดงานอันสำคัญเช่นนี้ บางทีเราเก็บมา
อย่างพิถฯ

หลวงพ่อปัญญาบันทะท่านต้องคงอยตามแก่ไขอยู่บ่อยๆ
ตั้งประสบการณ์เรื่องหนึ่งที่ท่านเล่าไว้ต่อไปนี้ ...

ข้าพเจ้าเดินทางไปจังหวัดสุราษฎร์ธานี แสดงปาฐกถา
ในงานศพของท่านพระครูผู้มีอายุสูงผู้หนึ่ง เสร็จงานนั้นแล้วก็
เดินทางไปอำเภอทุ่งสง เพื่อไปร่วมงานผูกพัทธสีมาที่นั่น

ท่านทั้งหลายคงจะทราบกันอยู่ดีแล้วว่า งานผูกพัทธสีมานั้น
เป็นงานใหญ่เกือบทุกแห่ง ประชาชนได้มามางานเป็นจำนวนมาก
ในวัดที่ข้าพเจ้าเข้าไปนักเช่นเดียวกัน มีคนมาประชุมกันในงาน
อย่างล้นหลาม เขาเปิดโอกาสให้ข้าพเจ้าแสดงปาฐกถาในเวลา

กลางวัน แต่ว่าในเวลาตอนกลางคืนนั้นมีมหรสพหลายอย่าง เช่น รำงหรืออะไรต่ออะไรมากมาย ข้าพเจ้าก็ต้องหาโอกาสพูดให้เข้าฟังตามสมควรแก่เวลา

ในคืนที่จะถึงวันผูกพัทธสีมา คือวันรุ่งขึ้นกับผูกพัทธสีมา ในคืนนั้นข้าพเจ้าเข้าไปดูในโบสถ์ ซึ่งสร้างใหม่เพื่อคุ่าว่าเขารเตรียมอะไรกันบ้าง จะไปดูว่ามีความบกพร่องอะไรบ้าง เมื่อเข้าไปถึงในโบสถ์ก็ไปเห็นวัตถุชนิดหนึ่งคือใบatal...ใบatalโตนดนีเอง เขามาารวมกันไว้เป็นมัดใหญ่ขนาดนี้ แล้วที่บนใบatalนั้นมีอักษรเขียนเป็นภาษาขอม อักษรเขมร ข้าพเจ้าซักมาใบหนึ่งแล้วก็อ่านใจความที่เข้าเขียนนั้น ถ้าแปลเป็นไทยก็ว่า เทวดากีดี ยักษ์กีดี ปศจกีดี ถ้าได้มารหันใบatalนี้แล้ว ขอให้หน้าไปเสีย

ข้าพเจ้าเลยถามว่า “นี่มันอะไรกัน?”

พระที่อยู่ในโบสถ์ก็บอกว่า

“นี่เขาเรียกว่าตะบองเพชร”

“ตะบองเพชรอะไร มันใบatalแท้ๆ”

เขานอกกว่า

“ผู้นั้นแหล่ะสมดิชื่อว่าเป็นตะบองเพชร”

“เอามาใช้ทำอะไร?”

“เอามาไว้แยกชาวบ้านในวันที่ผูกพัทธสีมา”

คือวันที่หินที่เป็นเครื่องหมายพัทธสีมาลงหลุมแล้ว ก็เอาใบตะบองเพชรนี้แยกชาวบ้านกัน

ข้าพเจ้าถามว่า “ชาวบ้านเอ้าไปทำอะไร?”

“เอ้าไปปักไว้ในนาแล้วหนูไม่กินข้าว หรือว่าเอ้าไปปักไว้ที่บ้านแล้วไม่มีภัยนตรายเกิดขึ้น”

ข้าพเจ้าถามว่า “มันจริงอย่างเขาว่าหรือ?”

พระพะที่นั่งกี้ว่า “เขากันมาแต่สมัยโบราณนานมาแล้ว มีเฉพาะที่เมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดอื่นในภาคใต้ไม่มี”

“ทำไมจึงมีเฉพาะที่เมืองนั้น?”

“ เพราะว่าเมืองครา นี้ เขายังมีการกระทำพิธีตรุษสารท ในเวลาจะสื้นปีทำพิธีสวัสดิ์ให้ญี่ปุ่นวิหารหลวงบริเวณพระบรมธาตุ และมีการแจกใบตาลที่เรียกว่าตะบองเพชร ให้แก่คนทุกคนเพื่อเอ้าไปป้องกันเสียดจัญโถ ”

ข้าพเจ้านึกในใจว่า เอօ! ควรจะเลิกกันเสียทีเดอะเจ้าใบตาลน้อยนั่นนะ

ทึ้นกีพุดกับพระว่า “พรุ่งนี้จะไม่ให้แจก”

พระบอกว่า “เอ้า! ทำไม่ได้ให้แจก ต้องพุดกับท่านประธาน”

ถ้าว่า “ใครมาเป็นประธานพรุ่งนี้?”

บอกว่า “ท่านเจ้าคุณธรรมนาถจะมาเป็นประธาน”

“เอ้า! ไม่เป็นไร ผนพุดເອງ”

พอท่านเจ้าคุณมาถึงข้าพเจ้าก็เข้าไปกราบท่าน แล้วกีพุดเรื่องอื่นกันก่อน ที่สุดก็ว่ามาพูดเรื่องนี้ว่า

“ อ้ายใบตะบองเพชรนี่ ถ้าไม่แจกจะได้ไหมครับ?”

“อือ...มันของเก่า เขาทำกันมานานแล้ว เวลาผูกพัทธสีมา
ที่ไรแล้วเสื้อขาดหุกๆ”

ถามว่า “ทำไมขาด?”

“ແຍ່ງກັນ ເພຣະໃບຕາລສັກສອບສາມຮ້ອຍໃບແຈກໄມ່ທົ່ວ ຄຣາວນີ້
ຄນແຍ່ງກັນ ບາງທີພຣະກີຕ້ອງຫລັບຂຶ້ຜຸນຫລັບຄນໃຫ້ຢູ່ງ ຈິວຣພຣະກີ
ພລອຍຂາດໄປດ້ວຍເໜືອນກັນ”

“ຂັພເຈັບອກວ່າເອາເຕອະໄຕເທົ່າໄມ້ຕ້ອງເປັນທຸກໆ ພຽງນີ້ພມ
ຈະຈັດເອງເອົາໄມ້ຕ້ອງແຈກ”

ທ່ານວ່າ “ເອຝ...ລອງດູກີໄດ້ ແຕ່ວ່າເຂາທຳກັນມານານແລ້ວນະ
ທໍາອະໄໄປບັດຄອຄນມັນຊັກຈະລຳບາກ”

“ຂັພເຈັບອກວ່າ ເຮືອນນັ້ນພມຮັບຮອງ ພມຈັດເຮັບຮ້ອຍ
ທີ່ພວກວັນຮູ່ງຂັ້ນຂັ້ນເພລ ເສົ່ງແລ້ວກີມີການແສດງປາສູກຄາ ເຂາໄຫ້
ຂັພເຈັບແສດງອີກຮັ້ງໜຶ່ງ”

ແກ້ໄຂປະເພດນີ້ເກົ່າທີ່ເຂາທຳກັນມາຍ່າງຈາກ

ໃນການແສດງປາສູກຄາໃນຕອນນີ້ ຂັພເຈັບພູດໃຫ້ເຂາເຂົ້າໃຈວ່າ
ງານຜູກພັກສີມານັ້ນເປັນມາຍ່າງໄຣ ດັນທີ່ມາໃນງານຜູກພັກສີມາ
ທີ່ເຮັດວຽກຈະໄດ້ບຸງໄດ້ກຸລຄົນນັ້ນຍູ່ທີ່ຕຽບໃຫ້ ພູດກັນໃຫ້ຍາວຄວາມ
ທີ່ເດືອນ ໃຫ້ຄນຟັງເຂົ້າໃຈເຮືອງ ເມື່ອເຂົ້າໃຈເຮືອງເສົ່ງແລ້ວກີນັດໝາຍ
ວ່າໃນການຜູກພັກສີມານັ້ນ ເຮັດວຽກຈະທຳກັນຍ່າງໄຣ ໄນໃໝ່ວ່າພວກ

ลูกนิมิตลงหลุมแล้ว ต่างคนต่างแยกกันไปเอาดินกลบลงในหลุม จนกระทั่งว่าขึ้นกลบวัดไปเลย แล้วบางทีโดนกันหัวร้างข้างแตก ทำกันมาอย่างนั้นหลายสิบปีแล้ว ยังไม่มีใครแก้ ข้าพเจ้าพูดให้พึงหมด แล้วก็อะไรเป็นโทษกับอกกันไป

ผลที่สุดแล้วก็กลงมาหาเจ้าตะบองเพชรที่จะแจก บอกว่า ตะบองเพชรที่นำมาไว้ในโบสถ์นั้น ห่านปัญญาันทะเอาไปเผาเสียแล้วเมื่อตอนเข้า ทำไมจึงได้อาไปเผาเสีย เพราะว่า ของเหล่านี้มันทำให้พื้นดินหลงมงาย เข้าใจผิดว่าจะช่วยตัวได้ ใบตาลน้อยๆ มันจะช่วยอะไรเราได้ ถ้าเราเอาใบตาลไปผูกไว้กับ คอ ก ค ว า ฯ... โจร์กี้ยังลักษวยอยู่นั่นเอง พูดให้เข้าใจเรื่องกัน พูดเสร็จแล้วก็บอกว่าไม่มีแจก ก็นัดหมายกันเสร็จ

พอถึงเวลาผูกพัทธ์สีมา คนนั่งเรียบร้อยหมดทั้งวัด ไม่มี การเกะกะ ไม่ลุกขึ้นไปไหน พ่อลูกนิมิตลงหลุมกับอก ... สาธิ... พร้อมกัน... เข้าสาธิ เมื่อลูกนิมิตลงหลุมแล้วเขาก็ไม่ไปแยกกัน

ปักก่อนฝังที่วัดซึ่งชุมพล ทุ่งสอง เจ้าคุณพระเดระผู้ใหญ่ไป หลายองค์ คนแยกกันถอดร้าวไกรรอบโบสถ์หมดเลย มันนึกว่า ร้าวไกรนั้นศักดิ์สิทธิ์ ปืนไม่ต้องแยกกัน เพราะพูดให้เข้าใจเรื่อง คนก็ทำกันเป็นการถูกต้องเรียบร้อย พอทำเสร็จแล้ว ครา บอกว่า เออ... ทำอย่างนี้ดี ไม่ยุ่ง สบายใจดี ปืนน้าถ้าหากจะฝัง ลูกนิมิตวัดไหน ขอ尼มนต์ท่านมาพูดอีกເດວະ ทำเสียสักสองวัด สามวัด มันก็คงจะเรียบร้อยกันไป เรื่องมันเป็นอย่างนี้

สิ่งที่เคยทำมา ถ้าไม่เป็นสาระ ควรแก้ไขจักได้ประโยชน์ยิ่ง

ที่นำมาเล่าให้ฟังนี้ไม่ใช่เรื่องอะไร ไม่ใช่ว่าจะอวดว่าท่านปัญญานั้นหนึ่งไปทำอะไร...หามิได้ แต่เพื่อแสดงให้เห็นว่า สิ่งใดที่เคยกระทำกันมา ถ้าหากว่าเราเห็นว่าเป็นเรื่องไม่เป็นสาระ เป็นความผิด เป็นเรื่องที่ควรจะแก้ไขภายในวงการพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้กล้าเดือะ ไม่มีความเสียหาย ข้าพเจ้าแก้ไปแล้ว ไม่เห็นใครด่า ไม่เห็นใครว่า ชาวบ้านทุกคนก็บอกว่า เออ...ดี ไม่ต้องบุ่งกันแล้ว...ก็เข้าใจเรื่อง ไม่ต้องไปบุ่งกะเจ้าไปตามน้อยๆ กันอีกต่อไป

อย่างนี้นับว่าเป็นการกระทำที่ได้ประโยชน์อยู่ จึงเอามาเล่าให้พากเราทั้งหลายได้ฟัง เพื่อเป็นตัวอย่างในการตั้นว่า

สิ่งที่กระทำกันมาเสนอไปนั้น . . .

เราจะเชื่อว่าถูก ว่าดีเสนอไปไม่ได้

แต่เราจะต้องอาศัยหลักความจริงเข้าจับ

เอาเหตุผลเข้าจับ ว่าสิ่งนั้นมันหมาย มั่นควร

และเป็นประโยชน์แก่ชีวิตจิตใจของประชาชนหรือไม่
ถ้าเห็นว่าไม่เป็นประโยชน์ . . .

เรา ก็ จัด การ แก้ ไข กัน ต่อ ไป

พิธีกรรมบูชาพระรัตนตรัย

ในหมู่ชาวพุทธนั้น . . .

สิ่งที่มีค่าและเคารพสูงสุดมีอยู่ ๓ อย่าง

คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสังฆ

ซึ่งรวมเรียกว่า “พระรัตนตรัย”

พระรัตนตรัยนี้เป็นสิ่งบูชาสูงสุด

เป็นที่พึงที่นับถือของชาวพุทธทั้งหลาย

แต่การบูชาพระรัตนตรัยนี้...

จะต้องกระทำด้วยความรู้ ความเข้าใจ จึงจะเกิดผลดี

อย่าทำเพียงสักแต่ว่าเป็นพิธีกรรม

ปริศนาธรรมที่ข้อนในพิธีบูชาพระรัตนตรัย

เรื่องการบูชาพระรัตนตรัย หลวงพ่อปัญญา ได้สั่งสอนไวัดังนี้ . . .

ประชาชนติที่นับถือพุทธศาสนาอยู่มีพิธีพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พรัสลงษ์ ว่าเป็นที่พึงนับถือของตน ทุกครั้ง ที่เข้าไปวัดเพื่อศาสนา กิจ เขายอมจะนำดอกไม้ ธูป เทียน แต่ม ข้าวตอกไปด้วย เพื่อบูชาสิ่งทั้งสามประการนั้น ทางวัดพอถึง วันพระก็เอาพาณมาวางไว้สามใบ และให้ชื่อพาณสามใบนั้นว่า “ขันแก้วทั้งสาม” ชาวพุทธเมื่อไปถึงวัดแล้ว ก็วางดอกไม้ ธูป เทียนลงบนขันแก้วทั้งสามนั้น และกราบสามครั้ง

อันการกระทำอย่างนี้ก็ถือว่าเป็นการบูชาประเภทหนึ่ง ซึ่ง ผู้ทำมุ่งอุทิศต่อพระรัตนตรัย คนสมัยก่อนในบ้านเมืองไทยเรนี เมื่อจะสอนอะไรก็มักจะสอนแบบให้คิดเอาเอง หาได้อธิบายให้ ชัดเจนแจ่มแจ้งไม่ บางคนจึงไม่เข้าใจความหมายแห่งการกระทำ ว่ามุ่งอะไรกัน บุญย่าต้ายายเคยทำมาอย่างใดตนก็ทำอย่างนั้นตาม โดยมิต้องคำนึงถึงเหตุผล ที่จริงการทำทุกอย่างมีความหมาย ในตัวมันทั้งนั้น เช่น ขันแก้วทั้งสามก็หมายถึงพระรัตนตรัย นั้นเอง ในขณะที่เรานำดอกไม้ธูปเทียนวางในพาน เราเก็บต้อง ทำใจนิgn้อมไปหาพะพุทธ พระธรรม พรัสลงษ์ อันเป็นที่นับถือ ของเรา

การบูรณะส่องชนิด

ก่อนที่จะกล่าวต่อไปว่าควรจะทำอย่างไรนั้น ควรเข้าใจกันเสียก่อนว่า...

อันการบูรณะนี้มีส่องชนิด คือ

- การบูรณะด้วยสิ่งของ เรียกว่า อนิสัญชา
- การทำกาย วาจา ใจ ของตนให้บริสุทธิ์ สะอาด

ตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เรียกว่า ปฏิบัติบูรณะ

การบูรณะทั้งสองประการนี้ พระองค์ทรงชี้แจงการปฏิบัติ

บูรณะมาก ดังคำที่ตรัสไว้ในสนัยไกลับวินิพพานว่า ...

“ดูก่อนอาบน้ำ! ภิกษุ, ภิกษุณี, อุบาสก, อุบาสิกาได้ ประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบยิ่ง ปฏิบัติตามธรรมอยู่ ผู้นั้นได้เชื่อว่า สักการะ เครารพ นับถือ บูชา တาด้วยการบูรณะ อันสูงสุด ดังนี้”

พระธรรมนี้แสดงให้เห็นว่า ทรงมุ่งหมายให้พุทธศาสนาชนด้วยกัน คือพากถือเหตุผลหนึ่ง พากที่ถือตามเขาว่ากันหนึ่ง พากถือเหตุผลก้มุ่งความเข้าใจและก้าวหน้าในการปฏิบัติเบื่องสูง ส่วนพากถือตามเขาว่าตนก็ทำเรื่อยไปตามธรรมเนียม หาได้เชื่อปัญญา ไตรตรองเอกสารความจริงกันไม่ ในทางพระพุทธศาสนา มุ่งให้คนมีเหตุผล มีปัญญาเป็นเครื่องตรองมากกว่าที่จกให้เชื่อไปทุกอย่าง

สิ่งที่นำมานบุชาใช้เป็นเครื่องเตือนใจ

ถ้าจักถามว่า . . .

เวลาไปวัดทำไม้จิงต้องหาดอกไม้สูปเทียนไปด้วย?

ตอบว่า . . .

เพื่อเอาไปเป็นวัตถุประดับหน้าพระให้น่าดูน่าชื่ม และให้เป็นเครื่องเตือนใจผู้ได้เห็นด้วย

ที่ว่าเพื่อประดับนั้นพอเข้าใจแล้ว แต่ข้อว่าเพื่อเป็นเครื่องเตือนใจนั้น เตือนใจอย่างไรกันขอตั้งใจฟัง... จะว่าให้ฟัง

ตามธรรมเนียมเรื่องการบูชา จะต้องมีดอกไม้ สูป เทียน ทึ้งสามอย่างนี้มุงบูชาไม่เหมือนกัน คือ สูปให้บูชาพระพุทธเจ้า เทียนบูชาพระธรรม ดอกไม้บูชาพระสงฆ์

สูปสามดอก เทียนสองเล่มและดอกไม้

สูปที่เราใช้บูชาพระพุทธเจ้านั้นใช้สามดอก
ทำไมจึงใช้สามดอก?

เพราะเราบูชาพระคุณของพระพุทธเจ้า อันกล่าวโดยย่อๆ ก็มีสาม คือ พระกรุณาคุณ พระปริสุทโธคุณ พระบัญญัคุณ พระคุณทึ้งสามประการนี้ มีปรากฏอยู่ในคำนั้นมากสารแล้ว คือ ภัคคะวะโต หมายถึงพระกรุณาคุณ อะระหะโต หมายถึง

พระบริสุทธิคุณ และสัมมาสัมพุทธิ หมายถึงพระปัญญาคุณ
อุปสมุดอกบูชาพระคุณทั้งสามดังกล่าวมา

เทียนสองเล่มเป็นเครื่องบูชาพระธรรม

อันพระพุทธศาสนานั้น หมายถึง ธรรมะกับวินัยร่วมกัน
เรียกว่าศาสนา แปลว่า ทางปฏิบัติให้มีความพัฒนาขึ้น
ส่วนดอกไม้เป็นเครื่องบูชาพระสงฆ์

ความหอมคุณความดีของพระบรมครู

เมื่อจุดธูปแล้วไฟก็จักเผาธูปให้มีกลิ่นหอมทั่วบริเวณ จน
คิดว่า . . .

ความหอมของธูปนี้

เป็นความหอมส่วนน้อยและไม่ถาวร

แต่ความหอมคุณความดีที่พระบรมครู

ได้ทำไว้ให้ปรากฏแก่โลกนั้น

หอมนาน...หอมไกล ทนทานกว่ากลิ่นธูปเป็นไหนๆ

แล้วให้นึกถึงพระคุณของพระองค์ทั้งสามประการ คือ
กรุณา บริสุทธิ์ ปัญญา แล้วเอาระคุณทั้งสามมาใส่ตัวเรา
ทำตัวเองให้เป็นผู้มีความกรุณา อันหาขอบเขตไม่ได้ต่อปวง
สัตว์ทั้งหลาย จนทำตัวให้บริสุทธิ์ สะอาด จากความชั่วทั้งปวง^๔
จนคิดค้นให้เกิดปัญญาเช่นกับที่พระพุทธองค์มี

จุดใจให้ส่วนด้วยแสงแห่งธรรม

เมื่อจุดเทียนแล้วก็มีแสงสว่างปราภู แต่แสงเทียนให้ความสว่างแก่ที่ดวงตาเท่านั้น หากเท่ากับแสงของพระธรรมไม่พระธรรมมีแสงสว่างกว่านี้

เมื่อเห็นแสงเทียนแล้ว จงพยายามนึกถึงแสงแห่งสัจธรรมที่พระองค์ได้ค้นพบ และจุดให้ส่วนแก่โลก เมื่อ ๒๕๐๐ ปีมาแล้ว ยังคงมีแสงแจ่มจ้าอยู่จนกระทั่งทุกวันนี้ แต่บางคนได้เห็นแสงบางคนหาเห็นไม่

จุดเทียนสว่างตาแล้วด้วยแสงไฟ

จงจุดใจของตนให้สว่างด้วยแสงธรรมะด้วย

คนเราที่ยุ่งและเดือดร้อนนั้นก็ เพราะใจมีไม่มีแสง เหมือนกับเวลาค่ำมีเดรินไปหนา ถ้าไม่มีไฟทางก็เดินได้ยาก บางทีขันตันไม่ตกหลุมบ่อได้รับความเดือดร้อน ถ้ามีแสงสว่าง...เดินสบาย ประชาชนในโลกนี้ ยุคนี้ ขาดแสงสว่างมาก จึงมีการชนกัน บอยๆ เพราะความมีดมันของใจนั้นเอง จะนั้น พากเราที่หวังความสุขแก่ตน จงพยายามจุดใจของเรามาให้สว่างโพลง ด้วยธรรมประทีปกันเถิด โลกจักได้รุ่งเรือง ความสงบร่มเย็น ก็จักเกิดมีขึ้นมา จงนึกถึงคำสอนของพระองค์ที่ตรัสว่า “นำหัวเราะอะไร นำร่าเริงอะไร ในเมื่อโลกถูกความมีดหุ่นห่อแล้ว เหตุไฉนจึงไม่สว่างหาดูดงประทีปเล่า?”

ถูปเทียนที่ถูกไฟเผาอยู่อ่อนหมดไป ฉันได้ จงมองให้เห็นแล้ว
เปรียบกับตัวเราเองว่า ชีวิตจักแตกตัวไป ประดุจถูปเทียนที่
หมดไป ฉะนั้น

ชีวิตมนุษย์เจอกเข่นเดียวกับดอกไม้

สวนดอกไม้เป็นเครื่องบูชาพระสกุนน์ เมื่อจัดวางในแจกัน
เรียบร้อยแล้ว จะพยายามมองให้เป็นครูเตือนตนว่า ดอกไม้นี้
เมื่ออยู่ที่ต้นเติมมีสีสวย มีกลิ่นหอมน่าดู แต่พอเก็บมาจากต้นแล้ว
มันเริ่มเปลี่ยนสี เปลี่ยนกลิ่น และถ้ายิ่งนานเข้า ก็มักเหี่ยวแห้ง
ร่วงโรยไปฉันได อันชีวิตมนุษย์และความรุ่งเรืองของโลกนั้น
ก็เป็นเช่นกับดอกไม้ที่بانในယามเข้า และก็จักเหี่ยวโรยไปใน
เวลาเย็น ฉันนั้น ดอกไม้ที่บูชาเป็นเครื่องเตือนใจอย่างนี้

แพกิเลสให้หมดไปจากตน บริสุทธิ์ดังข้าวดอก

บางคนไปวัดแणมพاخ้าวตอกไปด้วย อันข้าวตอกนั้นเป็น
ครูอย่างดีเหมือนกัน คือข้าวตอกเมื่อก่อนเป็นข้าวเปลือก มีเปลือก
หุ้มอยู่ยังกินไม่ได้ แต่ใช่ทำพันธุ์ได้ เป็นไปเพื่อการกินแล้วเกิดอีก
ครั้นเอราวะบันເຫາໄພ ถูกความร้อนเผาเปลือกหายไปเหลือแต่
เพียงแก่นแท้ อันเป็นข้าวขาวบริสุทธิ์ ควรแก่การนำไปบูชาพระได้

ในข้อนี้ควรนำมาเตือนใจตัวเองได้ดังนี้ ว่าคนเรานั้นมีสlog ขั้นนอกเป็นเปลือก ขั้นในเป็นแก่น เปลือกเป็นของชั่วได้แก่ กิเลสอันทำตัวเราให้เคราหมองทุกอย่าง เมื่อสิ่งที่ควรนำออกไปจากตัวเรา ส่วนแก่นนั้นหมายถึงความติ ความบริสุทธิ์สะอาด อันเป็นตัวเดิม ขณะที่เราทำข้าวเปลือกให้เป็นข้าวตอกนั้นควรพยายามเตือนตัวเอง และทำตัวให้เปลือกออกไปด้วยความร้อน คือความเพียรชอบ เพียรระวังมิให้บาปเกิด เพียรละบาปที่เกิดขึ้น เพราะความประมาท เพียรสร้างกุศลให้มี เพียรรักษาภักลที่สร้างแล้วมิให้เสื่อม ทุกวันเวลาให้พยายามทำอย่างนี้ เป็นอยู่ด้วยสติและปัญญา นารย์อมรบกวนเราไม่ได้ตัวเราก็จับบริสุทธิ์เช่นกับข้าวตอกที่ดี จะนั้น

พระรัตนตรัยเป็นที่พึงอันสูงสุด

เมื่อได้พูดถึงเรื่องการบูชาอันเป็นเบื้องต้นแล้ว จักໄດ້พูดให้เข้าใจต่อไปว่า พระรัตนตรัยนั้นมีความหมายอย่างใด

พระราชาพุทธเราทุกคน จักต้องเข้าใจความหมายของพระรัตนตรัยให้ชัดเจน จึงจักสามารถเข้าหาพระรัตนตรัยให้ชัดเจน จึงจักสามารถเข้าหาพระรัตนตรัยได้ เมื่อนักว่าเรางักไปหาใครคนใดคนหนึ่ง ถ้ายังไม่รู้จักหน้าตาเขาแล้ว ก็หามไม่พบทั้งๆที่บางครั้งได้อยู่เฉพะหน้ากันแล้ว

ทำไมจึงเรียกพระพุทธ พระธรรม พระสัมมา ว่าเป็น พระรัตนตรัย?

คำว่า รัตนะ แปลว่า แก้ว

คำว่า ตรัย แปลว่า สาม

“แก้ว” ในที่นี้หมายถึง แก้วอันประเสริฐ...หาค่ามิได้ ครามี
ไว้แล้วก็อุ่นใจเย็นใจ

เพียงแต่รัตนะในทางโลก เช่น เงิน, ทอง, เพชร เป็นต้น
ถ้าเรามีมากเราก็สบายใจได้ แต่บางครั้งมันทำให้เราทุกข์ใจบ้าง
ส่วนรัตนะทั้งสามนั้นหาได้ทำให้เราเดือดร้อนใจไม่ มีก็แต่ความ
เย็นใจซึ่นใจโดยส่วนเดียว จึงสมมติว่าเป็นรัตนะอันหาค่ามิได้
ในโลก ชาวพุทธจึงได้ยึดถือเอาเป็นที่พึ่งของตน เพราะเป็นที่พึ่ง
อันสูงสุด

ในพระบาลีตองหนึ่นมีกล่าวไว้ว่า . . .

หมู่มั่นนุชย์เป็นอันมาก

เมื่อเกิดความหารดเสียวะสะดຸກລັວແລ້ວ

ຍ່ອມເຂົາພຶກງູເບາໃຫຍ່ ປໍາໃຫຍ່ ສວນ ຕັນໄມ້ ເຈດີຍ

ແລະ . . . ສິ່ງອື່ນໆເປັນທີ່ພຶກ

ນັ້ນມີໃເທີ່ພຶກເກມ ນັ້ນມີໃເທີ່ພຶກອັນສູງສຸດ

ບຸຄຄລຜູພຶກສິ່ງທີ່ກ່າວນັ້ນ

ໜາສາມາຮັດທຳຕົນໃຫ້ພັນທຸກບີໄດ້ໄມ່

ส่วนบุคคลได้ . . .

มาถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระลัพช์

ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกถึงแล้ว

มีความรู้แจ้งเห็นจริงในอริยสัจทั้ง ๔ ประการ คือ
รู้ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์

และหนทางให้ถึงความดับทุกข์ด้วยใจของตนแล้ว

นี้แหละเป็นที่พึ่งอันเกشم เป็นที่พึ่งอันสูงสุด

เข้าย่อมพันจากความทุกข์ได้ โดยการถือที่พึ่งอย่างนั้น

ความเชื่อของคนในสมัยก่อนพุทธกาล

คนในสมัยโบราณก่อนยุคพุทธกาล ยังไม่มีความเข้าใจถูก
ย่อمنับถือสิ่งต่างๆตามที่ตนเข้าใจว่า จักช่วยตนให้พ้นภัยได้
 เพราะทุกคนมีความหวาดกลัวติดสันดาน และคิดแสรวงหาที่พึ่ง
 จึงเกิดมีศาสนາตามธรรมชาติ คือ ไหว้ต้นไม้, ภูเขา, แม่น้ำ และป่า
 เป็นต้น ต่อมาก็นับถือผีศาล โดยเข้าใจว่าจักช่วยตนเองได้ แต่ผี
 ที่หากช่วยคราวได้ไม่

ต่อมากว่าที่นลาดขึ้นหน่อยก็มักถือเทวดา ซึ่งเข้าใจว่าดีกว่า
 ผีหน่อย ครั้นนับถือเทวดาแล้ว ก็มีเทวดามากขึ้นทุกที อะไรก็เป็น
 เทวดาไปหมด ต่อมาก็เกิดสนใจอีกว่า เทวดานี้มาจากไหนกัน
 เพื่อเป็นการตอบปัญหานี้ และเพื่อจุนใจประชาชนให้หันมาถือ

ร่วมกัน พากมุนีที่มีหน้าที่สั่งสอนประชาชนเจิงชวนกันสร้างเทวตา ผู้ซึ่งให้ญี่ปุ่นมาอีก เป็นสัญญา...ผู้เกิดเอง และเป็นผู้สร้างสิ่งอื่นๆ ท่องา ขานชื่อผู้สร้างนี้ว่า “พระเจ้า” ชาวอินดูเรียกว่า พระพรหม ชาวอาหรับเรียกว่าพระอาทิตย์ ส่วนชาวญดายเรียกว่าพระยะไฮรา สามชื่อที่เป็นอันเดียวกันนั่นเอง แต่เรียกแตกต่างกันออกไปตามภาษาของประเทศนั้นๆเท่านั้น พระเจ้านี้ก็มิใช่อะไรอื่น คือ ตัวสมมติอันหนึ่งที่ตั้งขึ้นเพื่อให้ใจมนุษย์ไปยึดถือ และจักได้ทำความดีความชอบนั่นเอง

หรือพูดอีกอย่างก็ว่า คำว่า พระเจ้าเป็นบุคลาธิษฐาน พุดให้เป็นตัวตนสำหรับคนที่ยังอ่อนล้าจักได้เข้าถึงง่ายๆ ถ้าแปลงเป็นธรรมก็หมายถึงความบริสุทธิ์นั่นเอง เพราะทุกศาสนาที่มีพระเจ้าก็บอกไว้ว่า เมื่อคนบริสุทธิ์จึงเป็นตัวพระเจ้าที่แท้จริง พระเจ้าเป็นตัวความบริสุทธิ์เริ่มแรก แต่นักเขียนคัมภีร์ที่ยังมีกิเลส ยังเห็นแก่ตัว เผลอไปเขียนให้พระเจ้ากริว พระเจ้าแห่ง พระเจ้า ส่าป พระเจ้าปราบไปต่างๆ จนพากที่นับถือเข้าใจผิดกันไปเป็นอันมาก ข้อนี้เป็นเหตุให้เกิดการถือศาสนາแตกต่างกันออกไป กล้ายเป็นพากเขา พากเรา และยังดูถูกดูหมิ่นกันในระหว่างศาสนารือ เป็นการทำตนให้ห่างจากพระเจ้ายิ่งขึ้นทุกที

จึงควรที่ศาสนิกของทุกๆศาสนा ทุกชนิกราย หันเข้ามา ปρองดองกัน ถือความบริสุทธิ์เป็นพระเจ้า และเดินเรียงหน้า กอดคอกันไปหาความบริสุทธิ์ และความทุ่มเถียงเกี่ยงขอน

กันในเรื่องศาสนา ก็จักไม่มีเกิดขึ้นได้ ซึ่งที่เราตั้งให้พระเจ้าว่า
พระมหาอาหาล่า ยะโยวา ก็จักไม่มี มีก็แต่ความบริสุทธิ์ สะอาด
อันเป็นตัวธรรมชาติล้วนๆเท่านั้น และทุกคนมุ่งปฏิบัติตนไปสู่
ความบริสุทธิ์นั้นตามหลักของคัมภีร์ได้ ก็ เพราะจุดหมาย
ปลายทางของมนุษย์ ก็คือสุขนิรันดรหรือความพ้นทุกข์เท่านั้น
คำสอนของครูไดสอนให้พบสุขชนิดนั้นอย่างแท้จริง เรายังปฏิบัติ
ตามไปโดยมิต้องปิดตาจากบอกว่า เป็นอินดู มุสลิม คริสเตียน
และชาวอะไรอันใดอีก ทุกคนไม่ติดอยู่ในเชื้ออันเป็นแต่เสียง
สำหรับเรียกชานกันเท่านั้น มุ่งแก่นคือความจริงกันดีกว่า และเมื่อ
เป็นเช่นนี้ความแก่งแย่งกันในระหว่างศาสนาจักหายไป

แต่ทว่าหมู่ชนในโลกนี้มีนิสัยไม่เหมือนกัน สติปัญญา ก็มี
ไม่เท่ากัน หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นเด็กก็มี เป็นผู้ใหญ่ก็มี
ผู้โดยบังเอิญใจยังเป็นเด็กก็ต้องพูดกันตามประสาเด็ก โดยการ
ใช้รูปตุ๊กตาเป็นตัวอย่างแทนของจริง เด็กก็เข้าใจได้ง่าย ไม่เป็น
การลำบากแก่ครูผู้สอน ในคำสอนของทุกศาสนาจึงมีจำพวก
นิทานสำหรับคนประเภทเด็กๆ

ส่วนผู้ใหญ่นั้นก็ต้องขยับให้สูงขึ้นไป คือสอนความจริงขึ้น
ปัญญาเลยที่เดียว ไม่ต้องยกตุ๊กตาอย่างเด็กอีกต่อไป พวกรебบ์ที่
ชอบของเล่น ถ้าถูกแย่งซึ่งเอาของเล่นนำไปทิ้งเสียเด็กคงจะหง
โวยวายใหญ่โตแน่ จะนั้น คนชั้นผู้ใหญ่ก็อย่าไปเหม่าว่าคนชั้นเด็ก
ไปง่เง่า ในโลกนี้ไม่มีที่ใครเป็นอก จะมีก็แต่คนที่ฉลาดน้อยกับที่คน

ฉลาดมากเท่านั้น คนที่ฉลาดมากต้องพยายามที่จะซักจุ่งคน
ฉลาดน้อยให้เป็นคนฉลาดมากขึ้นจึงจักชอบ

จึงเห็นได้ว่า ในยุคก่อนพุทธกาลนั้นมีการปฏิบัติศาสนา
แบบเด็กมาก มีพิธีการอะไรเต็มไปหมด ประชาชนลืม尼古ถึง
ตัวเอง แต่เอาตัวของตัวไปฝากรไว้กับผีบ้าง เทวดาน้ำ โดยหา
ได้ทำความเข้าใจถ่องแท้ไม่ ว่าสิงเหล่านี้มีความหมายถึงอะไร
นึกเสียว่าสิงที่กล่าวเป็นตัวตนอันแท้จริง และจักช่วยตนได้
โดยการอ้อนวอน บวงสรวง วงศาราชนาจึงอยู่ในภาวะมีดมน
ศาสนาไม่สามารถทำคนให้พัฒนาขึ้นได้ ถ้ายังปฏิบัติกันอยู่ใน
แบบนั้น และการปฏิบัติแบบที่กล่าวมีไปทั่วทั่วประเทศ

พุทธศาสนาเป็นศาสนาเดียวที่ไม่อ้างอำนาจเบื้องบน

มีคนฉลาดบางจำพวก ไม่เชื่อในพิธีการ ไม่เชื่อในเทวดา
และพระเจ้าดังที่เข้าเข้าใจกันในสมัยนั้น ได้มุ่งหน้าค้นหาทาง
คือธรรมะเป็นหลักปฏิบัติ จึงได้เขียนคัมภีร์ที่ไม่เกี่ยวกับอำนาจ
เบื้องบนไว้บ้าง แต่คนไม่มากกว่า จึงมิได้แพร่หลายไปในโลก
 เพราะมหานั้นส่วนใหญ่ยังไม่พยายามรู้จักตัวเอง ยังไม่พยายาม
 พึงตัวเอง แต่พยายามหาที่พึงด้วยการอ้อนวอนบวงสรวงเท่านั้น

จักระทั้งกึ่งสมัยที่มีคนจริงเกิดขึ้นในโลก แล้วพยายาม
 ทำจริงให้เป็นตัวอย่าง และประกาศเปลี่ยนแปลงศาสนาที่

งมงาย ให้เป็นศาสนาที่สมบูรณ์ด้วยเหตุผลและหลักวิชาชั้น เป็นศาสนา เป็นคำสอน ให้ทุกคนได้รู้จักตัวเอง พึงตัวเอง ทำ ความหลุดพ้นให้แก่ตัวเองได้อย่างแท้จริง ศาสนาเย็นนี้เรียกว่า พระพุทธศาสนาหรือพุทธธรรม เป็นคำสอนแบบสากล ที่ทุกคน ลักษณะไปปฏิบัติตามได้ และเมื่อกระทำการตามแล้วย่อมได้เห็นผลใน ปัจจุบันทันทานี้ ไม่ต้องรอไปเอกสารในชาตินext หรือในวันสิ้นโลก อันเป็นความหวังที่เลื่อนลอย ศาสนานี้สอนให้ทุกคนมีความเชื่อ ในเหตุผล ให้ทุกคนทำการตามด้วยความสมัครใจ เพื่อสร้างความ พันทุกข์ให้แก่ตัวเอง ครูอาจารย์เป็นเพียงผู้บอกหนทางให้เท่านั้น เป็นศาสนาเดียวในโลกที่ไม่อ้างอำนาจเบื้องบน

สิ่งสำคัญของพระพุทธศาสนา

สิ่งที่พระพุทธองค์ทรงนำมาสอนนั้น เป็นสิ่งที่พระองค์ทรง ค้นพบด้วยความเพียรของพระองค์เอง ทรงรับผิดชอบในสิ่งที่ พระองค์สอน พร้อมทั้งท้าให้ทุกคนทดลองด้วยการปฏิบัติให้ เห็นจริง ในการประกาศพุทธธรรมนั้นพระองค์ทรงข้ามปัญหา อันยุ่งยากต่างๆที่คนในสมัยนั้นชอบถกเถียงกัน และไม่เป็น ประโยชน์ในทางพัฒนา จึงมิได้ไปเกี่ยงกับเขา

พระองค์เคยกล่าวเสมอว่า สิ่งสำคัญที่พระองค์สอนนั้น ได้แก่ ความทุกข์และความดับทุกข์เสียได้ พระองค์จึงเป็นเช่น

กับนายแพทย์คนแรกที่คิดค้นพบยาบำบัดโรคทางใจ ยาที่ค้นพบนั้นก็ได้แก่พระธรรมที่พระองค์ตรัสรู้ กล่าวคือ ได้ใช้yanน้ำบำบัดโรคของพระองค์เองหายแล้ว หรือเปรียบเช่นกับนักขุดแร่ในดินอันมีราคาดี พร้อมทั้งหารวิถีลุงทำสิ่งของใช้เป็นประโยชน์แก่ตนและคนอื่น สิ่งที่ค้นพบนั้นก็คือ พระธรรม นั่นเอง

ความเป็นมาแห่ง “พระพุทธ”

อันคำว่า พุทธะ ที่แปลกันว่า ผู้รู้, ผู้ตื่น, ผู้เบิกบานนั้น ขอให้เราเข้าใจว่า เป็นคุณที่พระองค์ได้บรรลุ ได้ค้นพบ มีเชิงนามเฉพาะ แต่หมายถึงความบริสุทธิ์ทางใจ หรือเป็นฐานะตำแหน่งแห่งใจที่พระองค์ได้ค้นพบเท่านั้น

พุทธะนี้เป็นสารณคุณทั่วไปแก่คนทุกหมู่เหล่า ไม่จำกัด เพศ วัย ผิวพรรณ เมื่อเข้าเดินตามทางที่จะนำไปสู่ความพันทุกข์ หรือความเป็นพุทธะ ผู้นั้นก็จักเป็นพุทธะได้ทั้งนั้น พระพุทธที่เรานับถืออยู่ในสมัยนี้คือ “โคตมพุทธะ” โคตมะเป็นชื่อสกุล พุทธะเป็นชื่อของปัญญาที่พระองค์ได้บรรลุ โคตมพุทธะนี้ชื่อเดิมแท้ๆคือ เจ้ายสิทธัตถะ อรรถของพระเจ้าสุทธอรหันต์และพระนางมายาเทวี ก่อนบวชถูกเรียกว่าเจ้ายสิทธัตถะ พอบวชแล้วชื่อว่า พระโพธิสัตว์บ้าง พระมหาบุรุษบ้าง แต่ยังไม่เรียกว่า พุทธะ

ครั้นได้ทรงกระทำความเพียรด้วยประการต่างๆ เป็นเวลา ยานนานถึงหกปี ผลที่สุดในวันเพญเดือนหนึ่งที่เรียกว่าวิสาขะนั้น พระองค์ได้บรรลุความรู้แจ้งเห็นจริง ได้ด้วยตาคือปัญญาอันเป็น แสงสว่างอันเลิศ จำกัดความมีดมัวคือกิเลสให้หมดไป ประดุจกับ พระอาทิตย์อุ้ยทัยกำจัดความมืด ฉะนั้น เรายังเรียกพระองค์ว่าเป็น พุทธะ และพระทรงรู้สึ้งทั้งปวง จึงได้ชื่อว่าสัพพัญญพุทธะ การรู้ก็รู้ดีรู้ชอบตามลำพังพระองค์เอง หาเมគ្រuously อาจารย์สั่งสอน พระองค์ไม่ จึงเรียกได้ว่า “สัมมาสัมพุทธो” แปลว่า ตรัสรู้ดี รู้ชอบ ด้วยลำพังพระองค์เองแล้ว

ก็คำว่า ตรัสรู้ นี้ แปลว่า คิดเอาจนรู้ รู้แล้วก็เป็นเหตุให้ ไม่อยากจะรู้ต่อไปอีก หมดเรื่องที่จักต้องคิดต่อไปอีกแล้ว ในเมื่อ ยังไม่รู้ก็ไม่เป็นพุทธะ พอรู้แล้วก็เป็นพุทธะ ความเป็นพุทธะเกิดขึ้น ในพระทัยของพระองค์แล้ว ความล่วงก็ปรากฏ สิ่งที่เป็นมลทิน เครื่องกรุงรังก์หายไป มีพระทัยที่บริสุทธิ์สะอาด จึงได้นามว่า อะระหัง แปลว่า ผู้บริสุทธิ์ หมดจดจากเครื่องเศร้าหมองใจ ทั้งหลาย

เมื่อพูดมาถึงตอนนี้

ท่านผู้อ่านคงจกมองเห็นได้แล้วว่า

พุทธะนั้นเป็นคุณทางใจที่เกิดแก่พระโคตมสิทธัตถะ

เพ ร ა ร ა ไ ต ร ร ั ร ა แจ ง ท ე ნ จ ร ิ ง

“ผู้รู้ธรรม”

ปัญหามีต่อไปว่า ...

ที่ว่ารู้แจ้งเห็นจริงนั้นรู้แจ้งอะไร?

ตอบว่า รู้แจ้งในพระธรรมอันเป็นของจริงของแท้

ก็พระธรรมนั้นมีอยู่ก่อนแล้วหรือ? หรือว่ามีขึ้นทีหลังการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า? พระธรรมเป็นสิ่งที่มีอยู่แล้ว ไม่มีใครสร้างสรรค์ป্রุงแต่ง เป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่เสมอ แต่คนที่ใจยังไม่บริสุทธิ์ก็มองไม่เห็นพระธรรม เหมือนแสงและเสียงที่ปรากฏอยู่ในห้องฟ้า คนไม่มีหูไม่มีตา ก็ไม่รู้ว่าแสงและเสียงที่ปรากฏอยู่ในห้องฟ้า คงไม่มีหูไม่มีตา ก็ไม่รู้ว่าแสงและเสียงไม่มี ต่อเมื่อมีตา มีหู เห็นแสงและได้ยินเสียง มันปรากฏแก่เราได้ ฉันใด

ธรรมะอันเป็นความจริงก็เป็นเช่นนั้น จักปรากฏแก่ผู้ที่มิได้ขอสบคู่ควรกับธรรมะ เมื่อตนเครื่องรับวิทยุที่หมุนคลื่นได้เหมาะสม...เสียงก็เข้าไป ถ้ายังหมุนไม่ถูกเหมาะสม...เสียงก็ไม่มี

คราวหนึ่งพระพุทธองค์ตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ตถาคตจักเกิดขึ้นก็ตาม ไม่เกิดขึ้น ก็ตาม สิ่งที่เป็นความจริงแท้ เป็นของตามธรรมชาตินั้นมีอยู่แล้ว คือสิ่งทั้งปวงเป็นสิ่งไม่เที่ยง สิ่งทั้งปวงเป็นทุกข์ สิ่งทั้งปวงเป็นอนัตตา มีปรากฏอยู่ในโลกแล้ว เราเป็นแต่เพียงผู้ค้นพบ ทำให้ หมาย เปิดเผยให้ปรากฏออกมานอกจากประชาชาติโลกเท่านั้น”

ข้อนี้ก็เปรียบได้กับทรัพย์ในดินอันมีอยู่ตามธรรมชาติ มีมาคู่กับแผ่นดินแล้ว แต่ยังไม่มีใครรู้ใครเห็น จึงไม่เข้าใจและนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ครั้นต่อมา มีคนบางคน จักโดยบังเอญ ก็ตาม โดยเจตนา ก็ตาม ได้พบเข้ากัน นำมาใช้ เรียกคนที่พบครั้งแรก ว่า ผู้ค้นพบบ้าง ผู้ประดิษฐ์บ้าง แต่ที่จริงสิ่งนั้นมีอยู่นานแล้ว ฉันใด พระธรรมก็เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้ว พระองค์เป็นเพียงผู้ค้นพบ เท่านั้น ฉันนั้น เพราะการค้นพบความจริงจึงได้เรียกว่า ผู้รู้ธรรม และผู้รู้ธรรมที่เรียก กันว่า พุทธะนั้น มีใช่แต่องค์เดียว เคยมีมาแล้ว ในอดีต จักมีอีกในอนาคตข้างหน้า และในบัดนี้ ก็อาจมีอยู่บ้าง พระพุทธะทุกองค์ สอนความจริง เป็นอันเดียวกัน คือทรงสอนถึง ความทุกข์ อันมีอยู่จริง เหตุให้เกิดทุกข์ มีอยู่ ทุกข์ เป็นสิ่งที่จักดับ ได้โดยดับเหตุของทุกข์ และการดับทุกข์ จักมีได้ ก็โดยเดินตาม ทางสายกลาง อันเป็นทางสายออก เป็นทางเดียวที่จักไปให้ถึงทาง ดับทุกข์ได้

พุทธะเป็นสิ่งที่ทุกคนเข้าถึงได้

เมื่อพระพุทธองค์ หนึ่งมีขึ้น และประกาศธรรมแก่โลกฯ แล้ว นานๆ ธรรมะนั้น ค่อยๆ หายไปจากใจคน คือคนไม่ทำงาน เพราะ ความยิ่งวนของโลภมันแรงกว่า จึงเป็นสมัยนั้นว่า ธรรมะที่ป ได้อับแสงไปเสียแล้ว พุทธองค์ใหม่ ก็เกิดขึ้น และทำให้ดวง

พระทีปหลักไฟแสงแก่นหาญต่อไป พุทธะจึงเป็นตำแหน่ง
แห่งใจที่ทุกคนจักเข้าถึงได้ ถ้าหากเขามีความต้องการและเข้า
พยาามจักเดินไปหา

จะนั่นท่านผู้ธรรมทุกข์ทั้งหลาย ทางที่จักระบัพทุกข์มีอยู่
จะเดินตามทางเดิม ท่านจักพบสิ่งที่ท่านต้องการ อย่ามัวเม้า
อยู่ในความสุขนักเลย โลกกำลังจะลุกเป็นเพลิงอยู่แล้ว จะมัวมา
นั่งสืชอยู่ทำไมเล่า?... เหวี่ยงช้อไปเสีย แล้วออกเดินในทางที่
ราบรื่ยบ ไปหาแสงกันเถิด

ท่านที่น่าสงสารทั้งหลาย ความบริสุทธิ์เท่านั้นเป็นสิ่งที่
เราต้องการ และมันจักมีขึ้นได้ก็ เพราะการรู้ธรรม เมื่อใจของ
ผู้ใดบริสุทธิ์ . . . ผู้นั้นก็เป็นพุทธะ

โคตมพุทธะ

จึงควรจะจำเป็นหลักไว้ว่า พุทธะ...ถ้าหมายถึงบุคคล กี
หมายเอาท่านผู้พันทุกข์ไปแล้ว ถ้าหมายถึงอรรณะกีหมายเอา
ความบริสุทธิ์ จึงมีความแปลเป็นได้สองนัยว่า ผู้หลุดพันหนึ่ง
ความบริสุทธิ์หนึ่ง

และควรเข้าใจต่อไปอีกว่า ที่เราเรียกกันว่าโคตมพุทธะนั้น
หมายเอาทั้งตัวบุคคลและตัวความบริสุทธิ์ด้วย ตัวคนนั้นเป็นรูป
ความบริสุทธิ์นั้นเป็นนาม รูปกับนามบริสุทธิ์สมกันจึงเรียกว่า

พุทธะ ถ้าเพียงแต่รูปอย่างเดียวขาดนามไป...ก็อยู่ไม่ได้ ต้องมี อัญเชิญของคู่กัน

กล่าวได้อีกอย่างว่า พุทธะที่เป็นเปลือก กับพุทธะที่เป็น แก่นแท้ เปลือกได้แก่รูปร่างกายของพระโคตมพุทธะ อันจัก ต้องแตกทำลายไปเป็นธรรมชาติ เพราะเป็นของผสม แต่แก่นนั้น หมายถึงความบริสุทธิ์ที่มาสัมผัสใจของพระโคตมในวันตรัสรู้เป็น องค์พระที่แท้จริง ตัวพุทธะที่แท้หรือพุทธภาวะนั้นเป็นสิ่งไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย ไม่เก่า ไม่ใหม่ ไม่เกิด ไม่灭 ไม่ไป ไม่ลั่น ไม่ยawa ไม่ดี ไม่ช้ำ เป็นสิบคงที่อยู่เสมอตลอดอนันตกาล ไม่มีโครงสร้าง ไม่มีโครงทำลายได้ ส่วนพุทธะที่เป็นรูปนั้นหายได้ ตายได้

เมื่อเห็นธรรมจึงเห็นพุทธะ

ท่านจึงกล่าวไว้ว่า . . .

ตัวพุทธะที่แท้ก็คือธรรมะนั้นเอง
การเห็นธรรม . . . จึงเห็นพระพุทธะ^๑
ไม่เห็นธรรม . . . ก็ไม่เห็นพุทธะ

มีเรื่องเล่าไว้ว่า ...

ชายหนุ่มคนหนึ่งซึ่งชื่อว่า “วักกลิ” ได้เห็นรูปของพระศาสดา สวยงามก็พอใจ อยากอยู่ใกล้เพื่อลักษณะเห็นรูปของพระองค์ semen อังเชิญของในสำนักบรมครุ พอบาชแล้วหาได้ทำสมณกิจเพื่อความ

หลุดพ้นไม่ แต่ค่อยนั่งดูพระรูปพระโภมของพระศาสดาอยู่เสมอ ทรงทราบว่าจะเป็นการเสียเวลาเปล่าในการที่กระทำเข่นนั้น จึงขับเรอให้หลีกไปเสีย เอօเสียใจมาก จึงตัดสินใจที่จักไปกระโดดหน้าparaให้ตายเสีย แต่พระองค์ทรงทราบ และสงสารในความไม่เดียงสาของเขา จึงตามไปสอนเขาว่า “ร่างกายนี้เป็นสิ่งปฏิกูล สกปรก มีการเกิดแล้วเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทุลไทย เป็นตังหัวผี เป็นตังลูกศร ต้องประคับประคองมั่นอยู่เสมอ มิใช่ตัวแท้ของตถาคต ตัวแท่นนี้คือความบริสุทธิ์เร้มลทินนิรโทษ เอօต้องเห็นความบริสุทธิ์ด้วยใจของเรอ จักมาตรฐานภัยอยู่ไม่ได้ เพราะเป็นเพียงเปลือกนอกเท่านั้น”

แล้วตรัสกำชับว่า . . .

ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเชื่อว่าเห็นตัวเราผู้ตถาคต
เรอจะพยายามรักษาใจให้หมดจากความชั่วเดิม
เรอจะพบความบริสุทธิ์ด้วยใจของเรอเอง
จนหยุดจากความเคร้าໂສກ
 เพราะความໂສກเป็นม่านบังตาไม่ให้พบความจริง
 จนหากบันในกิจของสมณะเดิม
 ไม่เท่าได . . . เอօก็จักพบตถาคตได

จึงเป็นอันเข้าใจได้ว่า ตัวพุทธะที่แท่นนั้นก็คือตัวสัจธรรม นั่นเอง และธรรมะในที่นี้ หมายเอาตัวผลที่เกิดจากการปฏิบัติ อันได้แก่ความบริสุทธิ์หมดจดอย่างเต็ดขาด

พุทธะที่แท้คือความบริสุทธิ์อันไม่รู้จักตาย

ในสมัยใกล้ปัจจุบัน พระอานันท์ทูลถามว่า พุทธบริษัท
จะถือเอาใครเป็นครูเป็นอาจารย์แทนพระองค์ต่อไป?

ตรัสตอบว่า “ดูก่อนอานันท์ ธรรมวินัยอันได้ที่เราสอนแล้ว
บัญญัติแล้วแก่พวกເهوทั้งหลาย ธรรมวินัยอันนั้นแหลก จักเป็น
ครูอาจารย์ของพวกເهوทั้งหลายต่อไป”

ฉะนั้น . . .

ทราบได้ที่ยังมีคนปฏิบัติธรรม

ทราบนั้นพระพุทธองค์ก็ยังคงปราภูอยู่

แต่ถ้าขาดผู้ปฏิบัติธรรมแล้ว

แม้จักมีศาสนาวัตถุอันงดงาม ก็หาซึ่อว่ามีพระพุทธะอยู่ไม่

บุคคลใด ครรพพระองค์...จะปฏิบัติธรรม ครรพปฏิบัติธรรม ครรพปฏิบัติ
พระองค์...จะปฏิบัติธรรม คือธรรมเป็นองซัย เป็นสรณะที่พึง ก็
เป็นอันถือเอาพระพุทธองค์ในทางที่ถูกแล้ว จงจำไว้ว่าฐานราก
ของพระโคตมานั้นเป็นเพียงเครื่องรองรับคุณคือพุทธะ พุทธะ
จักเกิดก็ เพราะรู้เห็นธรรมะ ธรรมะคือตัวความจริงความบริสุทธิ์
ฉะนั้นพระพุทธะที่แท้จริงคือความบริสุทธิ์นั้นเอง หรือเรียกอีก
อย่างหนึ่งว่า พุทธอสภานี้ มีอยู่เสมอไปไม่หมดสิ้น แต่เราจักพบ
ได้โดยการกระทำใจให้ใกล้เข้าไปโดยการปฏิบัติชอบนั้นเอง และ
มีอยู่ทุกหนทุกแห่ง ในขณะเดียวกันก็เป็นพระองค์ พระองค์ก็มาอยู่

ในจิตของผู้นั้น เป็นเหตุให้พ้นจากความเดือดร้อนได้ ในขณะที่ มีพระคือความบริสุทธิ์ปราภภวอยู่

มีบางคนเข้าใจว่า พระพุทธองค์นิพพานแล้ว ไม่มีอะไรเหลือ อีกต่อไป เห็นมีก็แต่พระธาตุเท่านั้น ความเข้าใจอย่างนี้ยังไม่ตรง ดังที่กล่าวมาแล้วว่า พุทธะที่แท้ที่นั้นหมายถึงความบริสุทธิ์ อัน ไม่รู้จักตาย ที่นิพพานไปนั้นเป็นแต่รูปร่างกาย อันเป็นสิ่งที่เกิด เพราะปัจจัยปุรุงแต่งและจะแตกตัวไปตามวิสัยของมัน แต่พุทธะ ที่จริงแท้หากได้แตกตัวไปไม่ เพราะมันเป็นของเกิด แล้วมันจักแก่ จักรายได้ออย่างไรกัน เป็นเพียงสิ่งที่คงที่อยู่อย่างนั้น ไม่แปรผัน เพราะไม่มีการปุรุง ไม่มีการไป ไม่มีการมา จึงไม่ปราภภคที่ตลอด อนันตกาล ทั้งมีอยู่ทั่วไปดังกล่าวมาแล้ว จิตของบุคคลใดเดิน ตามทางที่พระโคตมพุทธะเดินไปแล้ว ไม่เร็วก็ช้า...ก็จักได้สัมผัส กับพุทธสภาพยังนั้น เมื่อได้สัมผัสกับสภาพเช่นนั้น แล้วจักได้ ซึ่ว่าถึงผึ้งโน้นแล้ว จักพูดว่าเป็นอะไรอีกไม่ได้ เพราะหมดเรื่อง ที่จักพูดกันอีกต่อไป

อันการพูดจากันในโลกนี้นั้น เรายังกันตามระดับของ จิตใจที่ยังมีกิเลส ยังเป็นโลเกีย พอหมดกิเลสก็ถึงโลกุตตรภูมิ โลกุตตรภูมนี้พูดไม่ถูกว่าเป็นอย่างใด มันเป็นสิ่งที่ทรงกันข้ามกับ โลกนี้ทุกอย่าง ดังพระภารต์ในคัมภีร์อุทานว่า ...

“ภิกษุทั้งหลาย! สิงหนั衾เมื่อยู่ เป็นสิ่งซึ่งในนั้นไม่มีดิน ไม่มีน้ำ ไม่มีไฟ ไม่มีลม ไม่ใช้อากาศนัญชาจายตนะ ไม่ใช่วิญญาณัญ

จายตนะ ไม่ใช่อาภิญญาญาณย遁ะ ไม่ใช่โลกนี้ ไม่ใช่โลกอื่น ไม่ใช่พระจันทร์หรือพระอาทิตย์ทั้งสองอย่าง

ภิกขุหงษ์! ในกรณีอันเกี่ยวกับสิงหนัն เราไม่กล่าวว่ามีการมาไม่กล่าวว่ามีการไป ไม่กล่าวว่ามีการหยุดอยู่ ไม่กล่าวว่ามีการเกิดขึ้น สิงหนันมิได้ตั้งอยู่ สิงหนันมิได้เป็นไป และสิงหนันมิใช่อารมณ์ นั่นแหล่ะคือที่สุดแห่งทุกข์ลั่น” ดังนี้

สิงที่กล่าวจึงเป็นสิงที่พึงรู้ได้เฉพาะตน ครกี๊ง...ครกี๊รู้จักรู้แทนกันก็ไม่ได้ จะนั่นเรารู้จึ่งควรพยายามสร้างความหลุดพ้นให้แก่ตัวของเราของด้วยความแข็งชันกันถัด อย่ามัวซักซ้ายอยู่เลย จนไปหาพรหมเจ้ากันถัด พระพุทธะคงมีอยู่เสมอ และคงอยู่ที่จักเข้าถึงใจของทุกคน แต่ม่านหน้าคือกิเลสบั้งไว้จึงเข้าไปไม่ถึง เปิดม่านออกเสียถัด...แสงแห่งพุทธะก็จักได้ถึงใจท่าน...ก็จักได้เป็นพุทธะ และการบรรลุความเป็นพุทธะนั้น หาได้จำกัดเพศ วัย ภาษา ศาสนาใดๆไม่ ทุกคนเมื่อทำถูกทางก็ถึงได้ ทำผิดทางก็ไม่ถึง

พวกชาวพุทธที่เป็นผู้หญิง มักเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจอยู่ว่า ตนเป็นผู้หญิง...เป็นผู้หมวดโอกาสที่จักเป็นพุทธะกัน และยังคงเสียเปรียบอีกหลายอย่าง ที่จริงในทางคำสอนของพุทธศาสนา นั้นหมายความว่า กล่าวว่าหญิงด้อยกว่าชายไม่ แต่มีคำชมเชยผู้หญิงไว้ว่า มิใช่แต่ผู้ชายเท่านั้นที่เป็นคนฉลาดในที่ทุกสถาน แม้ผู้หญิงก็เป็นบันฑิตได้เหมือนกัน พระองค์จึงทรงอนุญาตให้กุลสตรีออกบวช

ในพุทธศาสนา และมีจำนวนมากที่สตรีทั้งชนชั้นสูงชั้นต่ำของพุทธะ เมื่อพระองค์ทรงยกย่องภิกษุไว้ในตำแหน่งสูงอย่างใด ก็ทรงยกย่อของสตรีไว้ในตำแหน่งสูงอย่างนั้น พระภิกษุแสดงธรรมได้ภิกษุณีและอุบาสิกาได้แสดงธรรมได้เหมือนกัน ในทางพุทธศาสนา จึงถือว่าฐานะของทั้งสองเพศมีเท่าเทียมกัน

และถ้าหากพูดกันโดยทางประมัตถ์กันแล้ว หญิงชายไม่มีและต่างกันโดยlogicสมมตินั้นเป็นเพียงเปลือกนอกเท่านั้น ส่วนจิตใจที่รู้จักธรรมนั้นมีเหมือนกัน มีเท่ากัน หมายเหตุยังหรือมีชายไม่ฉะนั้น พวกราทั้งสองเพศจะรับเร่งแสวงหาความจริงกันเกิดความจริงคือสัจธรรมเท่านั้นที่พวกรู้อยู่ในlogicจักพึงแสวงหา เพราะสัจธรรมเป็นเหตุให้พ้นทุกข์ได้

จึงขอให้จำไว้ว่า...

ทุกคนเป็นพุทธะได้ไม่เร็วเกียช้า และพุทธะนั้นมีได้อยู่ที่ไหนพุทธะมีอยู่ในตัวท่านแล้ว จงไว้ใจในตัวของท่าน แล้วมองดูภาษาในเพื่อค้นหาความจริงเอาเกิด ทางนี้แล้ว...เดินเกิด

พระธรรมคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

พระธรรมคืออะไร?

เมื่อได้รู้จักว่าพระพุทธะเป็นอย่างไรแล้ว เรามาพิจารณา กัน ถึงรัตนะที่สอง คือ พระธรรม ต่อไป

ถ้าถูกถามว่าพระธรรมอยู่ที่ไหน? บางคนตอบว่าพระธรรมอยู่บนหอไตร หรืออยู่ในหอธรรมที่ในวัดบ้าง ที่คัมภีร์ใบลานบ้าง การตอบเช่นนี้ฟังได้ แต่ยังไม่ถูกจุดหมาย

เบื้องต้นมาพิจารณา กันเสียก่อนว่า โครงการล่างดึงพระธรรมอย่างไรบ้าง ในหนังสือนวѓิภาทกล่าวว่า “พระธรรมวินัยที่เป็นคำสั่งสอนของท่านชื่อว่าพระธรรม” อย่างนี้เป็นการเข้าใจง่ายสำหรับผู้เริ่มศึกษา แต่ต้องเข้าใจให้ดีว่า

คำสั่ง นั้นหมายถึง ข้อห้ามมิให้กระทำหรือให้ละความซึ่งนั้นเอง

ส่วนคำสอน นั้นหมายถึง แนะนำให้ทำคือให้สร้างความดี คำสั่งเป็นการบอกให้ละ คำสอนเป็นคำเตือนให้เจริญ เป็นกิจที่ชาวพุทธจักต้องปฏิบัติ อันคำสั่งสอนของพระพุทธองค์นั้น แรกเริ่มเดิมที่ก็ทรงสอนด้วยปาก พากสาวกก็ทรงจำไว้ และสอนสืบท่อ跟มา หากได้ Jarvis ลงเป็นลายลักษณ์อักษรไม่ ภายหลังพุทธประนิพพานมานานปี พระธรรมทั้งหลายคิดเห็นกันว่า ต่อไปเมื่อหน้าความทรงจำของคนย่อมลดหาย่อนลงไป พระธรรมก็จักหายไปหมด จึงได้พร้อมกันเขียนไว้ในคัมภีร์ใบลาน เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ครรจักศึกษาต่อไป

ก็คัมภีร์ใบลานนั้น มิใช่ว่าจักเป็นคำสอนของพระองค์ไปเสียทั้งหมด... หมายได้ เป็นคำของท่านพระสาวกมี เป็นคำของพวากอาจารย์ในรุ่นหลังๆ มี ท่านเขียนขึ้นตามแนวทางของศิลธรรม

เพื่อสอนคนให้มีใจโน้มเอียงไปในด้านดี คำสอนบางบทเหมาะสม
แก่สมัยนี้ แต่ไม่เหมาะสมสำหรับคนในสมัยนี้ จึงเป็นแต่เพียง
ความเห็นของครูเท่านั้น ส่วนคำสอนที่เป็นของพระพุทธองค์แท้ๆ
เป็นคำสอนที่เหมาะสมแก่สมัยเสมอ พากเราที่เป็นชาวพุทธควรใช้
ปัญญาไตรร่องหาเหตุผล ไม่จำเป็นจักต้องเชื่อเสมอไป เพราะ
การเชื่อย่างนั้น มีเชิงลักษณะคนมีปัญญา คนมีปัญญาจักต้องมี
เหตุผลเสมอ

อันคัมภีร์ใบลานนั้น เป็นเพียงแต่ตำราที่ซึ่ทางให้คนเดิน
เท่านั้น หาใช่เป็นตัวธรรมะที่แท้ไม่ เป็นเพียงเครื่องหมายบอก
พระธรรม มีแต่คัมภีร์...ถ้าไม่มีคนศึกษา ไม่มีคนปฏิบัติตาม ผลจัก
มีมาแต่ไหน เนื่องกับมื้ออาหาร...แต่เราไม่กิน อาหารนั้นก็ไม่มี
ประโยชน์แก่เรา จะนั้น เมื่อมีคัมภีร์แล้ว ๑. ต้องอ่านให้ตลอด
๒. ต้องคิดตรองให้เข้าใจเนื้อความ ๓. ต้องลงมือทำจริงตาม
ที่ตนเข้าใจแล้ว ๔. ผลก็จักปรากฏแก่เราได้ด้วยการปฏิบัตินั้น

ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเว霍

ท่านจึงวางหลักไว้ว่า ...

ปริยัติธรรม ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียน

ปฏิบัติธรรม ได้แก่ การทำจริงตามที่เรียนมา

ปฏิเว霍ธรรม ได้แก่ ผลอันเกิดจากการเรียนนั้น

ปริยัติธรรมเป็นการทางสำหรับเดิน ปฏิบัติธรรมได้แก่ การเดินไปตามทางที่หาได้แล้ว ปฏิเวธธรรมได้แก่ ความสบายนั้นเกิดจากเดินถึงจุดหมายปลายทางแล้ว

ฉะนั้น พระธรรมจึงหมายเอาทางเดินของกิจวิชาฯ ใจ ประการหนึ่ง หมายถึงการทำกิจวิชาฯ ให้เป็นไปตามแนวทางนั้นประการหนึ่ง และประการสุดท้ายหมายเอาความบริสุทธิ์อัน เป็นตัวแท้ของธรรมประการหนึ่ง

ประการสุดท้ายนี้แหลกเป็นตัวแท้ที่ทุกคนควรมุ่งดำเนินไป ให้ถึง เพราะเป็นตัวพุทธด้วย

พระองค์เป็นเพียงผู้ชี้ทาง การเดินเป็นเรื่องของเราร่อง

ถ้าจะเปรียบให้เห็นง่ายๆ เนื่องตำราที่บอกยาสำหรับแก่โรค ตำราามีใช้ตัวยา เป็นแต่เพียงเครื่องหมายตัวยาเท่านั้น ถ้ามีคนป่วยเราเพียงแต่เอาตำราไปให้เข้าอ่าน โรคก็คงจักไม่หาย จึงต้องอ่านแต่เพียงเพื่อรู้เรื่องของยา แล้วไปหายาตามที่กล่าวไว้ในตำรา ได้มาแล้วกินเข้าไป ตัวยาที่ถูกย่ออยู่ในกระเพาะ จึงจะชึมซาบเข้าไปในเลือดและบำบัดโรคของเราให้หายได้ หมุ่มนุษย์เข่นกับคนไข้ เพราะมีทุกข์หนักทั้งกายทั้งใจ จึงควรอ่าน ตำราพระธรรมของพระพุทธเจ้า แล้วคิดให้เข้าใจ พอเข้าใจแล้ว เดินตามกิจจายโรคได้ดังใจ ฉันได้กิจฉันนั้น

พระธรรมเป็นหลักสำคัญ แม้ต่างกันที่คำพูดแต่ก็จุดหมายเดียวกัน

ดังกล่าวในตอนแรกแล้วว่า พระธรรมเป็นสิ่งที่มีอยู่และมีอยู่ตลอดตนนั้นตากล พระพุทธะเป็นผู้ซึ่ขอมาประกาศแก่ปวงสัตว์

พระธรรมนั้นเป็นหลักสำคัญ จึงมีท่านที่เป็นครูอาจารย์มาประกาศกันบ่อยๆ ครูคนหนึ่งประกาศอย่างหนึ่ง อีกครูหนึ่งก็ประกาศอีกอย่างหนึ่ง คำพูดที่อธิบายธรรมะแตกต่างกันไป แต่จุดหมายเป็นอันเดียวกัน เหมือนกันกับกินอาหาร อาหารหลายชนิด วิธิกินก็หลายอย่าง แต่ความมุ่งหมายในการกินก็เพื่อให้อิ่มเท่านั้น ฉันใด คำสอนในศาสนา ก็เป็นเช่นเดียวกัน ข้อที่ต่างกันนั้นมิใช่ธรรมะ ความต่างกันอยู่ที่รูปความรู้ของครูผู้สอน และระดับจิตใจของผู้มาฟัง ครูได้รู้ธรรมมาก รู้ลึก รู้กว้างขวาง ก็สอนได้ดีกว่ามากกว่าครูที่รู้น้อยเป็นธรรมดา อีกประการหนึ่ง ครูที่สอน...ถ้าใจของครูบริสุทธิ์ ก็สอนให้ทำสิ่งที่ดีและบริสุทธิ์มากขึ้น ส่วนครูที่ใจยังเป็นปุถุชน ยังมีกรอ เกลี้ยด เสียใจ กลัวร้องไห้เมื่อเป็นทุกข์แล้ว สิ่งที่ตนสอนก็เป็นไปตามระดับใจของตน

ส่วนพระบรมครูของเรานั้น เรายาบกันแล้วว่า พระองค์ทรงเป็นพระอรหันต์ มีความบริสุทธิ์ Hammond จากกิเลสเครื่อง เศร้าหมองทั้งหลาย เป็นผู้รู้ดีรู้ชوبด้วยพระองค์เองก่อน และว่า

เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิทยาการ และข้อปฏิบัติที่จักเดินไปสู่ความเข้าใจในวิทยาการนั้น เป็นผู้แสดงจิตใต้แລ้วในโลกนี้ เพราะเป็นผู้นำ ความสุขมาให้แก่ประชาชนชาวโลก เป็นผู้รู้แจ้งโลก เป็นนักฝึกคน อย่างยอดเยี่ยมไม่มีใครเทียมถึง เป็นครูของมนุษย์ทั้งหลาย เป็น ผู้เบิกบานแล้วอย่างเต็มที่ และเป็นผู้จำแนกธรรมลั่งสอนสัตว์

เมื่อเป็นเช่นนี้ คำสอนของพระองค์จึงบริสุทธิ์ บริบูรณ์ แต่มีสิ่นเชิงด้วย เป็นคำสอนที่เหมาะสมแก่บุคคลผู้ปฏิบัติได้ทุกชั้น ใครพอใจจักทำเพียงขั้นไหนก็ได้ เพราะทรงจำแนกไว้ถึงสามชั้น คือชั้นที่จักเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่ตนในการล้างหน้า อีกประการ หนึ่งชั้นที่เป็นยอดคือดับทุกข์ได้ ไม่มีเชือที่จักก่อให้เกิดทุกข์ต่อไป อีกเลขหนึ่ง ซึ่งเราเรียกชานกันว่า “นิพพาน” และพึงเข้าใจว่า นิพพานนี้เป็นเรื่องของใจ ทั้งเป็นสิ่งที่เห็นผลและบรรลุได้ในเวลา ยังเป็นอยู่ มิใช่ให้ไปคอยເเอกสารในโลกหน้า ถ้าทำจริงผลก็จักเห็น ปรากฏในโลกนี้ พระนิพพานมิใช่เรื่องนอกฟ้าป่าหิมพานต์ที่ไหน เป็นเรื่องของคน และทุกคนอาจไปถึงนิพพานได้ถ้าหากเขายินดี เดินไปตามทางที่พระองค์ทรงบอกไว้ให้

อันพระธรรมที่พระองค์สอนนั้น เป็นธรรมะที่กล่าวดีแล้ว ผู้ทำตามย่อมเห็นผลได้เอง ให้ผลไม่จำกัดเวลา เป็นสิ่งที่ควรป่าวร้องกันมาดูมาชม เมื่อเห็นแล้วควรน้อมเข้ามาใส่ตน และ คนฉลาดจักรู้แจ้งเห็นจริงได้ด้วยตนเอง นี่คือหลักธรรมะของพระพุทธศาสนา

จึงขอให้เข้าใจไว้ว่า ...

ถ้าพูดกันในเชิงปริยัติ ก็หมายถึงการหาทาง
ในเชิงปฏิบัติ ก็หมายความว่าเดินไปตามทาง
ในเชิงปฏิเวธก็หมายถึงการนำไปบริสุทธิ์ อันเป็นผลแห่งการ
เดินทางนั้น

พระธรรม จึงเปรียบได้กับแผนที่และการเดินทางตาม
แผนที่ รวมทั้งการถึงจุดหมายปลายทางในการเดินทางนั้นด้วย
ฉะนั้นควรที่เราทั้งหลายจักพยายามแสวงหาแผนที่ให้พบ แล้วจะ
เดินตาม ส่วนผู้คนนั้นไม่ต้องพูดถึง เพราะเกี่ยวกับเหตุอยู่แล้ว

ผู้รักธรรมเป็นผู้เจริญ ผู้ซึ้งธรรมเป็นผู้ฉิบหาย

พระธรรมเป็นลีงสำคัญที่เรารู้เรื่องพนับถือสักการะบูชา
เอาเป็นที่พึ่ง คนใดไม่มีธรรมะ คนนั้นเป็นคนแต่เพียงครึ่งเดียว
ธรรมะทำคนให้ต่างภาวะจากของติรัจฉาน คนมีธรรมะเป็นคน
สมบูรณ์ทั้งกายและใจ เป็นคนมีเครื่องประดับ ขาดธรรมก็เป็น
เช่นเปลือยกาย ทุกศาสนาจึงสอนให้มีธรรมะ บางศาสนา ก็สอน
ธรรมะล้วนๆ ไม่มีอะไรมาชี้หรือล่อผู้ฟัง บางศาสนา ก็เอาสิ่ง
บางอย่างมาช่วย เพื่อให้คนรักธรรมกลัวธรรม

ในคัมภีร์สูตรนิบาตกล่าวไว้ว่า “ผู้รักธรรมเป็นผู้เจริญ
ผู้ซึ้งธรรมเป็นผู้ฉิบหาย” จึงควรเข้าใจไว้ว่าผู้ก้าวหน้าในทางด้านนี้

คือคนดีมีธรรมะ ส่วนผู้ที่ตกต่ำ เพราะตนเป็นคนชั่วกลัวธรรม ลูกเอียถ้าเจ้ารักความดีความก้าวหน้าแล้ว จริงธรรมเคารพธรรม กันเด็ด แม้พระองค์เป็นจอมธรรม รอบรู้ธรรมเป็นอันดี ยังทรง เคารพธรรม บูชาธรรม ดังคำที่กล่าวไว้ว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เหล่าใด ที่ล่วงไปแล้วก็ตี จักมีมาในกาลข้างหน้าก็ตี ที่ทรงชี้พ ออยในบัดนี้ เป็นผู้ทำความโถกของมหาชนให้พินาศ พระพุทธะ เหล่านั้นทุกพระองค์ ได้ทรงเคารพธรรมมาดีแล้ว เรื่องนี้เป็น ธรรมดาวของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เพราะเหตุฉะนั้นแล บุคคล ผู้ครรภะใจนั่นจึงน้ำเสียงความเป็นใหญ่ เพราะความหลุดพ้น เมื่อ ระยะถึงคำสอนของพระพุทธะทั้งหลายพึงเคารพพระสัทธรรม” ธรรมะ...จึงเป็นสิ่งที่ควรสนใจศึกษาและปฏิบัติตาม จักนำ ความสุขความเจริญมาให้แก่ตนได้

จะเลิมตาตื่นตัวขึ้นไปหาพระพุทธะกันเถิด

อีกประการหนึ่ง ถ้าเราคิดถึงองค์พระพุทธเจ้าขึ้นเมื่อใด เมื่อนั้นแหล่งจงสนใจในธรรม การเคารพธรรมเป็นการเคารพ ต่อพระองค์ การปฏิบัติธรรมก็เป็นการปฏิบัติต่อพระองค์ และ เมื่อทำมากเข้า เราเกิดมิจิตใจบริสุทธิ์ปราศเครื่องเศร้าหมอง ตัวผู้ ปฏิบัติเองก็เป็นพุทธะ แล้วทุกคนเป็นพุทธะได้ ถ้าเราพยายาม เข้าหา พยายามในทางที่จักเป็นพุทธะ แม้ในบัดนี้พุทธะก็ยังอยู่

ຈົລິນຕາຕື່ນຕັ້ງຂຶ້ນເຄີດ ໄປຫາພະພຸທະກັນເຄີດ ຄາມວ່າໄປທາຫີແນ? ມີພູໂດດຳຮັສຕຣັສໄວ້ວ່າ ...

“ດູກ່ອນ ກິກໜຸທັ້ງໝາຍ! ໃນກາຍອັນຍາວວາ ພາກີບໜຶ່ງ
ນີ້ແລະ ເຮັບຜູ້ຜູ້ຕີວ່າເປັນທີ່ຕັ້ງຂຶ້ນແທ່ງໂລກ ເຫຼຸຂອງໂລກ ກາຣັບ
ຂອງໂລກ ແລະ ທາງທີ່ຈັກໃຫ້ຄົງຄວາມດັບນັ້ນ ຄໍາວ່າໂລກກີ້ວຸກໆ
ເຫຼຸກີ້ວຸກໆຕ້ວສມຸທີ່ອັນເປັນຕົ້ນເຄົາຂອງທຸກໆ ກາຣັບກີ້ວຸກໆຕ້ວນິໂຮ
ທຸກໆດັບໄປໄດ້ ແລະ ທາງທີ່ຈັກໃຫ້ຄົງຄວາມດັບກີ້ວຸກໆຕ້ອທາງສາຍກລາງທີ່
ພຣະສຸຄົດທຽບປະກາສແລ້ວ”

ຈຶ່ງຄວາມເຂົ້າໃຈວ່າທຸກສິ່ງທຸກອ່າຍມີອູ້ໃນຕັ້ງເຮົາແລ້ວ ແຕ່ວ່າມັນ
ປັນເປັນອູ້ທັ້ງສ່ວນດີສ່ວນຊ້ວ ຂອໃຫ້ເຂົາສ່ວນຊ້ວອຸກເສີຍກ່ອນ ດີກີ້
ຈັກປາກົງ ແນ້ອນກາຮັກຜ້າພອສິ່ງໂສໂຄຮກອອກໄປ ຄວາມສະອາດກີ້
ປາກົງມີຂຶ້ນ ທີ່ຈີ່ງຄວາມສະອາດມັນກີ້ມີອູ້ແລ້ວ ແຕ່ສິ່ງສົກປາກໄປ
ປິດບັບໄວ້ຈຶ່ງມອງໄມ່ເຫັນ ພອຄວາມສົກປາກຫຍໄປຄວາມສະອາດກີ້
ປາກົງ ໃນຕັ້ງເຮົາກີ້ເຫັນເຕີຍກັນ ຄວາມບຣິສຸທີ່ມີອູ້ແລ້ວແລະເປັນ
ຂອງເດີມດ້ວຍ ສ່ວນຄວາມໄມ່ບຣິສຸທີ່ນັ້ນເພີ່ງຈະມາທີ່ຫລັງ ລະນັ້ນຈົງ
ພຍາຍາມຄັ້ນຫາເຂົາໃນກາຍນີ້ເຄີດ ຈັກພົບແນ່ໆ

ພຣະສາຣີບຸຕຣໄດ້ກໍລ່າໄວ້ວ່າ ...

ສູງເຈົ້າຈົງພິຈາຮານໄຄຮ່ວມມືກາຍນີ້ໃຫ້ຫ່ວົງບ່ອຍາເດີດ
ຄຣັນສູງເຈົ້າຮູ້ຄວາມເປັນຈີ່ງຈີ່ອົງຂອງກາຍແລ້ວ
... ຈັກທຳທີ່ສຸດ ແທ່ງທຸກໆໄດ້ ...

ในมหาสมัยสูตรก็มีคำกล่าวเอาไว้ว่า ...

ชนเหลาได้ มาถึงพระพุทธเจ้าว่า เป็นสระนะแล้ว

ผู้นั้นจักไม่ไปอยากภูมิ ละกายนอันเป็นร่างมนุษย์แล้ว

จักเข้าไปเป็นสายของเทพเจ้า

การถึงพระพุทธเจ้านั้นหมายເອການการถึงพระธรรมนี้เอง
พระธรรมจักเป็นเครื่องคุ้มครองใจมิให้ช้ำ เมื่อใจไม่ช้ำการตก
อย่างก็ไม่มี ฉะนั้น พระธรรมจึงเป็นเช่นกำแพงที่กันคนมิให้
ทำช้ำนั้นเอง ผู้ใดมีธรรม...ผู้นั้นก็เป็นคนดีในโลกนี้ ละโลกนี้ก็ตือก
ชื่อว่าดีในโลกทั้งสอง ดังนี้

จงจำไว้ว่า...

พระธรรมคือแผนที่ ที่ทรงชี้อกให้ไปสู่ความพันทุกข์

พระธรรมคือความบริสุทธิ์แห่งกาย วาจา ใจ

พระธรรมที่แท้แน่นมืออยู่ในเราทุกคนแล้ว

จงค้นหาถูก . . . ท่านผู้หวังสุขทั้งหลาย . . .

ความหมายของคำว่าพระสังฆ

เมื่อพระศาสนาระบ槃การธรรมแล้ว พระธรรมก็
ปรากฏขึ้นในโลก ทำโลกให้สว่างด้วยแสงลัจจธรรม ความมีด
หายไป พระอาทิตย์อุทัยกำจัดความมืดแห่งราตรีกาลให้หายไป
ฉะนั้น สาอุชนผู้ใดได้แสงก็พอใจ จึงเข้าไปหาพระพุทธองค์ผู้ซึ

ดวงประทีปสำหรับสองโลกให้สว่าง ครั้นเข้าใกล้แล้วก็ยินดี อาบแสงนั้น กล่าวคือ ย้อมปฏิบัติไปตามทางที่พระองค์ชี้ไว้ให้ ผู้ที่ทำอย่างนี้เชื่อว่าภิกษุในพระพุทธศาสนา ครั้นมีมากขึ้นก็ เรียกว่า ภิกษุสงฆ์ เป็นองค์หนึ่งในรัตนะสามประการ

อันพระสงฆ์ นั้นก็หมายถึง ผู้ปฏิบัติติ ปฏิบัติชอบตาม พระองค์ และพยายามสอนให้ผู้อื่นทำตามด้วย พระสงฆ์จึงเป็น เช่นภาพตัวอย่างของธรรมจรรยา พระสงฆ์เป็นผู้มีภาระจากใจ สงบ ท่านจึงไม่เป็นศัตรูกับใครในโลกนี้ ท่านมุ่งทำให้โลกสงบ อย่างเดียว

สมมติสังฆและอริยสังฆ

พระสงฆ์ตามที่คนส่วนมากเข้าใจก็แบ่งเป็นสองจำพวก คือ พากที่เตรียมตัวเรียกว่า สมมติสังฆ พากที่ถึงฝั่งแล้วเรียกว่า อริยสังฆ เป็นสังฆชั้นเลิศ

อันสมมติสังฆนั้น เป็นผู้ทำอยู่เพื่อให้เป็นพระอริยสังฆด้วย การปฏิบัติติ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเป็นธรรม ปฏิบัติเพื่อออกจาก ความทุกข์ เป็นผู้เป็นตัวอย่างในทางดี ทั้งเป็นผู้พยายามช่วยเหลือ ชักจูงคนอื่นให้ทำดีด้วย การเป็นสังฆนั้นมิใช่เป็นโดยการโกรหัว ขุดคิ้ว นุ่งเหลืองห่มเหลือง หรือเพราะพิธีกรรมที่ทำกันในโบสถ์ เท่านั้น สิ่งที่กล่าวทั้งหมดเป็นเพียงเครื่องหมาย หรือหลักการ

รับคนเข้าเป็นสมาชิกของสังฆมณฑลเท่านั้น เป็นเหตุให้สำเร็จกิจ
แต่เพียงเปลือก

ความเป็นพระสัมภูรณ์

ส่วนความเป็นสังฆที่แท้จริงนั้นอยู่ที่การปฏิบัติในแนวทาง
อันเป็นความพันทุกข์ ความเป็นพระที่แท้จริงจึงอยู่ที่ใจ ถ้าใจ
ไม่เป็นพระ การกระทำทุกอย่างก็ไม่เป็นพระ ต่อเมื่อได้ใจเป็นพระ
นั้นแหล่ะ ความเป็นพระจึงจะสมบูรณ์แท้

การดูคนว่าจักเป็นพระหรือไม่นั้น อย่าดูแต่เพียงการห่มผ้า
ยกฐานบรรดาศักดิ์ นิเกย ตลอดถึงสิ่งอันเป็นเปลือกอื่นๆ แต่จะดู
การปฏิบัติและการงานที่ทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม จึงจะพบ
พระที่จริงแท้ได้ ถ้าเราดูภายนอกและติดของภายนอกก็พบแต่
เปลือกพระเท่านั้น ยิ่งในสมัยนี้ด้วยแล้ว ต้องระวังพระเปลือกฯ
ให้มาก เพราะดูเหมือนว่ามีมากเหลือเกิน

ความเป็นพระโดยวินัยกับการเป็นโดยธรรม

อธิบายอีกอย่างหนึ่ง ความเป็นพระโดยวินัยกับความเป็น
พระโดยธรรม การเป็นโดยวินัย คือเป็นโดยพิธีการ โดยธรรม
นั้นหมายถึงการทำใจให้เป็นพระ การเป็นพระโดยธรรมเป็น

พระแท้ เพราะเมื่อใจเป็นพระแล้วการกระทำทางกายท่างว่า ก็คงเป็นพระไปด้วย ถ้าหากเราถือพระโดยธรรมกันแล้ว เราเก็บจักไม่มีการถือนิภายใน ถือพวก ถือหมู่ อันเป็นเรื่องของกิเลส เป็นการสร้างกรงขังตัวเองเปล่าๆ แต่เมื่อถือธรรมเป็นใหญ่ โครงเป็นผู้ทรงธรรม ปฏิบัติธรรม เรายังเคราะพนับถือ โครงไม่มีธรรมจักเป็นโครงก็ตาม...เราไม่นับถือ

อันการเป็นพระโดยธรรมนั้นเป็นกันได้ทุกคน หญิงก็เป็นพระได้ ชายก็เป็นพระได้ ไม่ต้องให้ครมาทำให้เราเป็น เราเป็นของเราเองโดยการปฏิบัติเท่านั้น คำว่า “เป็นเอาเอง” นั้นหมายความว่า เรานำเอาสังฆคุณคือความดีของพระสบท treff มากไปลงในตัวของเรา ทำกิจวัตรใจให้ดีให้ตรง ก็ได้เชื่อว่าเราเป็นพระแล้วโดยการปฏิบัติ

บุคคลที่เป็นพระสบท treff โดยพระวินัยนั้น ก็จะพยายามทำตนให้เป็นพระโดยธรรมขึ้นด้วย จักได้เป็นพระสมน้ำม ถ้าเป็นพระแต่เพียงเปลือกอยู่ๆ ทราบได้แล้ว ก็เช่นกับลาทธัมหนังราชสีห์เท่านั้น พระสังฆรัตนะมีความหมายเป็นอย่างนี้

จึงควรจำไว้ว่า . . .

พระสบทถ้าเป็นบุคคล หมายเอาบุคคลผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

ถ้าเป็นธรรม (สังฆคุณ) หมายเอาความดีที่มีอยู่ในท่านผู้ปฏิบัตินั้นๆ

ทุกคนไม่รู้ว่าอุบลากอุบลสิการ ก็เป็นลงมาได้ด้วยใจ ด้วยการ
ดูลงมาที่เป็นบุคคลเป็นตัวอย่าง แล้วทำเช่นนั้นบ้าง
จะนั้น . . .

ความเป็นลงมาที่แท้ต้องอยู่ที่ใจ
มิใช่อยู่ที่เครื่องหุ่มห่อ . . .
อันเป็นแต่เพียงเปลือกเท่านั้น

ความสัมพันธ์ของพระรัตนตรัย

เมื่อเข้าใจความหมายของ พุทธะ ธรรมะ สังฆะ แล้วว่าเป็น
เช่นใด ก็พอจะรู้กันได้ว่า พระที่แท้ที่นั้นเป็นอย่างไร

ต่อไปนี้ไปพึงทราบถึงความสัมพันธ์กันของสิงหั้งสามนี้ด้วย
 เพราะสิงหั้งสามนี้แยกออกจากกันไม่ได้ เมื่อมีอันหนึ่งก็มีทั้งสาม
 ออกเสียอันหนึ่งอีกสองอันก็ขาดไปด้วย

ท่านจึงกล่าวว่า...

พระพุทธเจ้า เป็นผู้ตรัสรู้พระธรรม

พระธรรม ก็เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า

พระสังฆ์ ก็เป็นสาวกของพระพุทธเจ้าทั้งเป็นผู้รักษาไว้
 ซึ่งพระธรรม

แม้จะแตกต่างกันโดยชื่อ ก็เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดย
 เนื้อความ...แยกออกจากกันไม่ได้

ถ้าไม่มีพระพุทธเจ้า พระธรรมก็จักไม่ปรากฏ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็จักไม่เกิดขึ้น ถ้าไม่มีพระธรรม พระพุทธเจ้าก็จักไม่มี พระพุทธเกิด เพราะการรู้ธรรม เมื่อพระพุทธเกิด พระธรรม พระสัมมาสัมพุทธก็เกิดขึ้น โดยพึงธรรมจากพระพุทธและรู้ตามอึกต่อหนึ่ง และถ้าไม่มี พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็จักไม่มีพยานปรากฏแห่งการตรัสรู้ธรรม สิ่งทั้งสามจึงเกี่ยวถึงกัน

พระธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในพระวัตนธรรม

ที่นี่หากถามว่า ...

ทั้งสามอันนี้อันไหนสำคัญมาก?

ตอบว่า พระธรรม

เพราะมีธรรมะ จึงมีพุทธะและสังฆะปรากฏ เมื่อพระองค์ ปรินิพพาน ก็ยังสั่งให้อาหารณะเป็นครูเป็นอาจารย์แทนท่าน พระธรรมจึงสำคัญมาก และพุทธะ สังฆะ ก็รวมอยู่ในพระธรรม นั้นเอง

ฉะนั้น ถ้าเราปฏิบัติธรรม ก็เป็นอันปฏิบัติทั้ง...

พุทธะ ธรรมะ สังฆะด้วยรวมกันไปหมด

ธรรมะจึงเป็นยอด เป็นหลักของศาสนา

ถ้าคนทุกชาติก็อธรรมะเป็นยอด

ทุกชาติ . . . ทุกศาสนา ก็จักเข้ากันได้

เรขาาวพุทธจึงถือธรรมะเป็นหลัก ดังคำที่พระองค์ตรัสว่า
จะมีตนเป็นเกราะ มีตนเป็นสรณะ คือจะมีธรรมเป็นเกราะ มีธรรม
เป็นสรณะนั้นเอง ผู้ปฏิบัติธรรมจึงพึงตัวเองได้ ละธรรมแล้วก็
เป็นการขาดตัวเอง

จึงสรุปกล่าวได้ว่า...

พุทธะ	คือ ผู้บริสุทธิ์หมดจดจากความชั่ว
ธรรมะ	คือ ทางที่จัดเดินไปสู่ความบริสุทธิ์
สังฆะ	คือ การเดินทางที่ไปสู่ความบริสุทธินั้น

ไม่แสวงหา ไม่ปฏิบัติ จักไม่พบพระที่แท้

ความบริสุทธิ์มีอยู่ในตัวเราแล้ว แต่ถูกปิดบังไว้ด้วยสิ่งที่
ไม่บริสุทธิ์ จึงไม่แห่งจ้า ทางที่จัดเดินไปสู่บริสุทธิ์เราก็ได้ทราบแล้ว
จะนั้นจัดเดินไปตามทางนั้นเสิด จักพบความบริสุทธิ์ คือตัวพุทธะ
และตัวพุทธะนี้จักปรากฏในตัวเราเอง เพราะมนມีอยู่แล้ว สิ่ง
ภายนอกทั้งหมด เช่น พระพุทธรูป พระเจดีย์ หรือพระคัมภีร์
จนกระทั้งแม้แต่พระสังฆิก เป็นเพียงเครื่องล่อใจเตือนใจให้เรา
แสวงหาพุทธะที่แท้จริงเท่านั้น ถ้าเราไม่แสวงหา ไม่ปฏิบัติ เรายังจัก
ไม่พบพระที่แท้ อันเป็นพระภัยใน พระภายนอกซึ่งไม่ได้ ได้
อย่างมากเพียงเตือนใจเท่านั้น แม้เราไปนั่งอยู่ต่อหน้าพระพุทธรูป
ในวิหาร แต่ใจของเราไม่เป็นพระ ก็เชื่อว่ายังอยู่ห่างพระ

พุทธบริษัทด้วยเชื่อมั่นในพระรัตนตรัย

เราเป็นพุทธบริษัท เราต้องมีความเชื่อมั่นในพระรัตนตรัย ถือว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้นำชีวิต พระธรรมเป็นแผนที่ทางชีวิต พระสัปดาห์เป็นพี่เลี้ยง คอยเตือนจิตสะกิดใจให้เราเกิดความสำนึกรัก ผิดชอบชั่วดี ไปอยู่ที่ไหนก็หาพี่เลี้ยงไว้สักองค์หนึ่ง ไว้เป็นเครื่องคุ้มครองจิตใจ คือไปหาพระที่ประพุตติ ประพุตติชอบ มีความรู้ มีธรรมะ จะได้ช่วยสอนช่วยเตือน หมั่นเข้าใกล้ผู้รู้ หมั่นฟังคำสอน เอาไปคิดไปตรองให้เข้าใจ แล้วก็ปฏิบัติ นั่นเป็นทางช่วยให้เกิดความเจริญ ทำให้สภาพชีวิตดีขึ้น ฉะนั้น พุทธบริษัทด้วยเชื่อมั่นในพระรัตนตรัย จึงรักภักดีต่อธรรมะ ซึ่งอธิบายต่อพระรัตนตรัย คือพระพุทธ พระธรรม พระสัปดาห์

ชาวพุทธหั้งulary!

มาทำใจให้เป็นพระ มาสร้างพระภัยในกันเดิม

ท่านจักอยู่ในที่ได้ก็ตาม

ถ้าใจของท่านเป็นพระแล้ว

. . . ท่านก็อยู่ใกล้พระ

พระมีอยู่ในตัวของท่านแล้ว

พุทธบริษัทธอบสร้างพระพุทธรูป กันมาก

จนมีเต็มไปทุกหน ทุกแห่ง
แต่ไม่ได้พยายามสร้างภัยในกันบ้าง
จึงขอวิบวอนให้ดีนั่นตัว . . .
ชวนกันสร้างพระภัยใน
ทำใจให้เป็นพระกันบ้างเด็ด
พวกเราชาวพุทธทั้งหลายเอี่ย!

พระภัยในลงทุนน้อย สร้างง่าย พาไปไหนไปได้ และ
ท่านจักเป็นสุข พ้นทุกข์ได้

เมื่อใจเป็นพระแล้ว อยู่ที่ไหนก็เป็นพระทั้งนั้น

การเดินทางไปนมัสการในที่ต่างๆนั้น ถ้าไม่รู้จักพระก่อน
แล้วท่านจักไม่พบพระ เป็นการเสียเวลา เสียเงินเสียทองด้วย
ถ้าใจของท่านเป็นพระแล้ว อยู่ที่ไหนท่านก็เป็นพระทั้งนั้น

ถ้าท่านนั่งด้วยใจสงบ...ท่านนั่งกับพระ
ถ้าท่านเดินด้วยความเมตตากรุณา...ท่านเดินกับพระ
ถ้าท่านพูดเป็นสัมมาวาจา...ท่านพูดอย่างพระ
ถ้าท่านกินดีมเป็นเวลา รู้ประมาณ...ท่านก็ได้เชื่อว่ากินดีม
อย่างพระ

ทุกอริยบุตรที่ท่านทำความดีพร้อมกายวาจาใจ...ท่านเป็น
พระอยู่แล้ว

เมื่อพระอยู่ที่ท่าน มารก็ไม่มี ถ้าพระไปเสียแล้ว มารก็จัก
มาหาท่าน จริงๆเท่าทันอาการของมาร จริงๆอาการของพระ^๑
แล้วสร้างพระไว้ในใจของท่านเสมอๆเดิม

ผู้หวังความสุขพึงเลิกคบมารแล้วหันมาคบพระ

ในโอลนี้ . . .

ถ้ามีพระแบบที่กล่าวมาก . . . โลกก็สงบ

ถ้ามารมาก . . . โลกก็เดือดร้อน

ฉะนั้น จงเป็นพระกันเถิด เป็นพระกันด้วยใจ

เป็นกันได้ทุกคน ทั้งหญิงชาย เด็กผู้ใหญ่

พระอยู่ใกล้ท่านแล้ว

จงนึกถึงเดิม . . . พระจะอยู่กับท่าน

ในโอลนี้มีทั้งพระทั้งมาร

พระนำสุข มารนำทุกข์

จงเลิกคบกับมาร จงคบกับพระ

พระและมารล้วนอยู่ที่ใจของคนทั้งนั้น

ฉะนั้น...จงทำใจให้เป็นพระกันเถิด

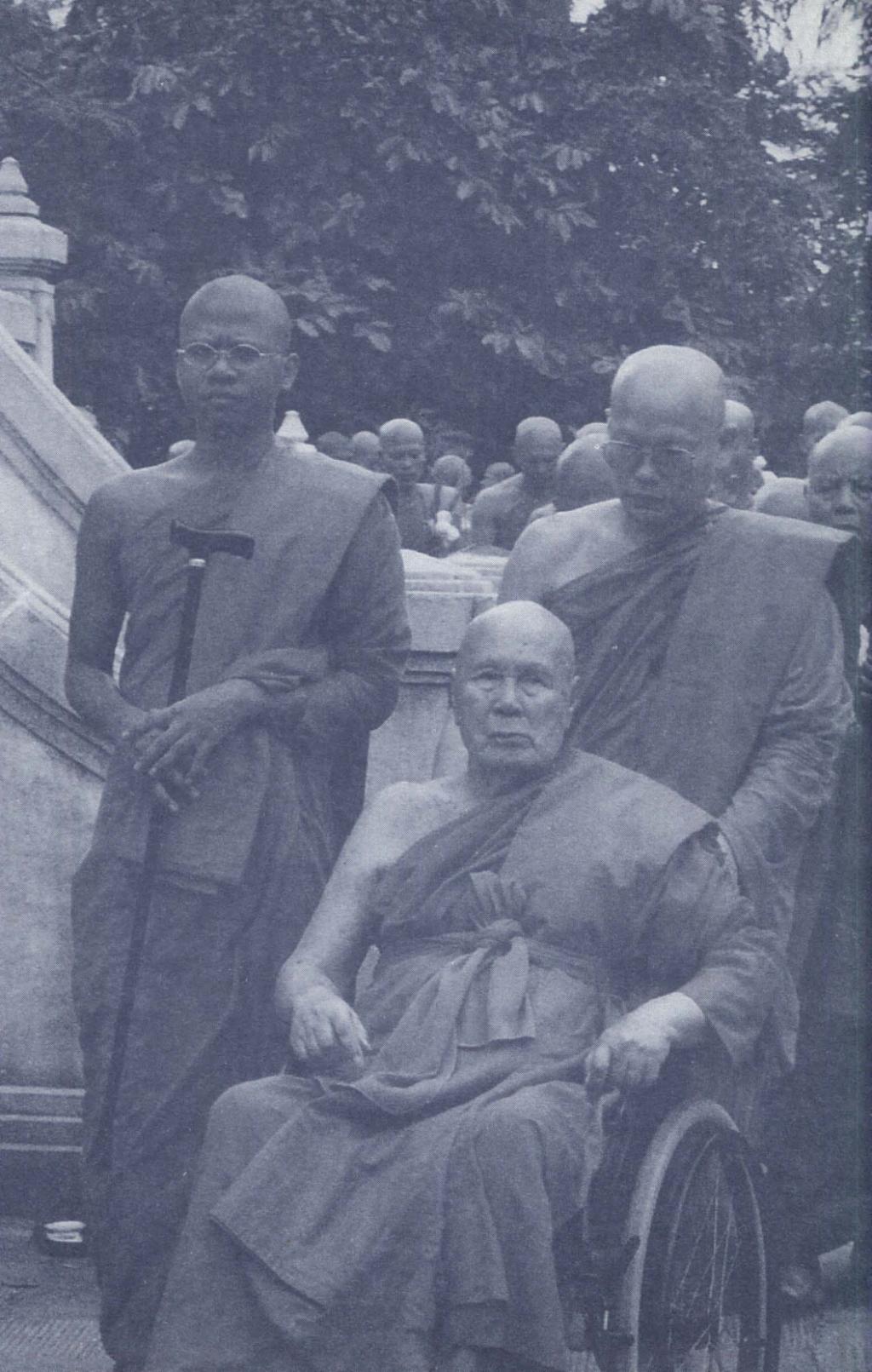
พื่นอองผู้หวังสุขทั้งหลายเอ่ย!

ปฏิรูปเทศบาลเข้าพระราช การให้พร สังมahan ศีลพิธีกรรม ศีลปฏิบัติ

ເທສກາລເຂົາພຣະຫາ

...ຄືອ...

ກາຮອຍ່ງປະຈຳທີ່ຕົກລອດ ດ ເດືອນຖຸດູັັນຂອງພຣະສົງມີ

ໃນຂ່ວງນີ້ . . . ພຣະທ່ານດີຈະຮ່ວມທຳສັງມກຮຽມດ້ວຍກັນ

ແລະມີກາຮັກສຶກຊາຮຣມປົງບົດຕິຮຣມອຍ່າງເບັ້ມຫຼັນ

ໃນສ່ວນຂອງໜ້າວບ້ານເອງ...

ກີ່ໄມ່ຄວຣຈະປໍລ້ອຍເວລາໃຫ້ລ່ວງໄປໂດຍເປົ່າປະໂຍໝໍນ

ເຮົາຄວຣຈະທຳຄວາມດີຕາມອຍ່າງພຣະບ້າງ

ธรรมเนียมของพระภิกษุในพุทธศาสนา

เรื่องนี้มีข้อคิดจากหลวงพ่อปัญญาฯ ที่ควรศึกษาต่อไปนี้ เป็นธรรมเนียมของพระภิกษุสังฆในพุทธศาสนา ที่ต้องอยู่จำพรรษาในถูผน การอยู่จำพรรษาในถูผน ในสมัยก่อนนั้นมีความหมายสมบูรณ์มาก เพราะภิกษุสังฆในสมัยก่อน และแม้พระพุทธองค์ก็ไม่นิยมหยุดอยู่กับที่ในถูไม่มีผน ท่านพอจะในการที่จะเที่ยวจาริกไปเพื่อประกาศพรหมจรรย์แก่ชาวโลก ท่านเดินไปด้วยอาการสงบ มีความอดทนต่อหนทางกันดาร ทนต่อความวิปริตของดินฟ้าอากาศของชนพูหวีป ท่านยอมสละชีวิตของท่านเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชน ท่านไปทุกแห่งที่มีช่องทางจะเปลี่ยนใจคนจากความชั่วมาทำความดีได้

แต่ครั้นถึงถูผน การเดินทางด้วยเท้าเปล่าไม่เป็นการสะดวก ทุ่งนา...เต็มไปด้วยพืชที่ชានาปลูกไว้ด้วยความขยันขันแข็ง การไปมาในถูผนจึงไม่เหมาะสมด้วยประการทั้งปวง ถูกがら...ได้บังคับให้ท่านผู้มีเมตตาต้องหยุดอยู่กับที่ชั่วคราว ที่ต้องอยู่ เพราะไปทำงานไม่สะดวก ไม่ใช่เพราะเหตุอื่น

ดินฟ้าอากาศในประเทศไทยไม่เหมือนที่อินเดีย ถูผนในเมืองไทยไม่เหมือนกันทั้งหมด ในภาคกลาง ภาคเหนือ ถูผนเริ่มในเดือนแปด แล้วไปหมดราวเดือนสิบสอง แต่ทางภาคใต้ ถูผนไปเริ่มเอาเดือนสิบสอง ส่วนถูที่พระจัมพรรษานั้นเป็น

เวลาแห้งแล้ง เนماะแก่การຈาริกสอนธรรมได้มากที่เดียว แต่ก็ต้องหยุด เพราะถือพระวินัยอันเกี่ยวตัวยธรรมเนียมเท่านั้น

อย่ามุ่งทำເອາແຕ່ປັບປຸງ ຄວມມຸ່ງເລືອກເອາເນື້ອຫາ

ອີກປະກາຮ່ານິ່ງ ໃນສັນຍືສຳພາບຂອງພຣະໄມ່ເໜືອນກັບໃນສັນຍືກ່ອນ ເດືອນນີ້ພຣະເວົາເປັນພຣະຕິດທີ່ອູ່ ເພຣະມີວັດ ມີກາຮະທີ່ຕ້ອງຈັດທຳ ຈະໄມ້ມີເວລາວ່າງສໍາຮັບຈະອອກໄປສອງຄນ ບານທີ່ທຳສ່ວນມາກັບເປັນບານທີ່ທຳພອເປັນພິຮີກັນທ່ານັ້ນ ພລທີ່ເກີດຈາກກາຮ ທັກມີບັງເພີຍນິດໜ່ອຍ ເພຣະທັບພຣະແລະໝາວບ້ານໄມ່ມຸ່ງທຳເອາເນື້ອຫາ ມຸ່ງເອາແຕ່ປັບປຸງກັນທ່ານັ້ນ ກາຮເດີນໄປສອນຍ່າງໃນຄຮັ້ງພຸຖອກາລໄມ່ມີເສີຍແລ້ວ ດ້າມີບັງກີໄປຕາມກິຈນິມນຕີໄປເທັນ ກັນເພື່ອຫາປັຈຈີມາສ້າງທີ່ອູ່ຫີ່ອະໄຣທຳນອອນນັ້ນເປັນສ່ວນມາກ ກາຮປະກາສອຮຣມທີ່ບຣິສຸທີ່ ແລະທຳດ້ວຍຄວາມເມັດຕາກຽນນັ້ນ ດູ້ເໜືອນຫາໄດ້ຢາກເຕັມທີ່

ตັ້ງໃຈທຳຄວາມເພີຍໃຫ້ງທີ່ສຸດແຫ່ງທຸກບໍ່

ກາຮອູ່ພຣະຫາຫີ່ໄມ່ອູ່ພຣະກີ່ທ່າກັນ ເພຣະນອກພຣະທ່ານກີ່ອູ່ວັດ ໃນພຣະກີ່ອູ່ວັດນັ້ນແລະ ອາໄດ້ໄປໄຫນໄມ່ ຕ່າງກັນກີ່ຕຽງທີ່ວ່າໃນພຣະບົນທາຕຽກວ່ານອກພຣະ ເພຣະມີກາຮ

เทคโนโลยีไร้กันในวัดมากขึ้นกว่านอกพระชาเท่านั้น การเข้าพระชาในสมัยนี้ ถ้าทำกันแต่เพื่อเป็นพิธีก็ไม่ต้องกว่านอกพระชา

สมัยพุทธกาลเมื่อถึงคราวจำพระชา บรรดาสาวกทั้งหลาย ก็ได้คำนึงว่างานเดินทางอันเป็นเรื่องกังวลใจและเหนื่อยกายหนัก มันไม่มีแล้ว จะได้มีเวลาว่างสำหรับทำกิจส่วนตนต่อไป

กิจส่วนตน หมายถึง การทำความเพียรเพื่อทำตนให้ถึงที่สุดของความทุกข์ อันเป็นจุดหมายที่พุทธสาวกทุกท่านจะต้องไปให้ถึง ท่านจึงได้ตั้งหน้าตั้งตากระทำการทำความเพียรอย่างแท้จริง บางท่านกับบรรลุมรรคผลในเดือนแรก บางท่านก็มีในเดือนที่สอง ที่สามของการปฏิบัติ ทุกๆท่านมีได้อยู่โดยการทำลายเวลาให้หมดไปในทางที่ไม่เป็นประโยชน์ ทุกท่านเห็นภัยในการเกิดและเบื่อหน่าย ในการเกิดแล้วเกิดอีก จึงควรมุ่งหน้าคิดค้นให้เห็นภัยในสังสารวัฏและพาตนข้ามฝั่งไปสู่เดนที่ไม่มีการเกิด แก่ เจ็บตายอีกต่อไป ไม่เฉพาะแต่บรรพชิตเท่านั้น แม้ชาวบ้านผู้ลี้ภัยก็เป็นอาจิน ในดูเข้าพระชาท่านก็พยายามเพื่อทำตนให้พ้นทุกข์ เช่นเดียวกัน

ดูพระชาเป็นดูแห่งการทำชีวิตให้มีค่า

จึงกล่าวได้ว่า ดูพระชาเป็นดูของความเพียร ความตั้งใจมั่น เพื่อการทำจริงในสิ่งที่จะนำตนออกจากความทุกข์ใน

โลกนี้ ชาวพุทธจึงถือว่าดูนี้เป็นดูพิเศษส่วนหนึ่ง เรายังควรใช้เวลาของชีวิตทางที่เป็นคุณถ่ายเดียว ไม่ควรประกอบกรรมอันใด ในอันที่จะนำทุกข์มาให้แก่ตนแก่ท่าน ก็จะเป็นการทำชีวิตอันมีค่าให้เป็นสิ่งมีค่าสมควรยืน

ชาวพม่าถือเครื่องครัตมากในถูกเข้าพระราช เช่นว่า ถ้าไปค้ายาอยู่ทางไกล และจะต้องกลับบ้าน ก็มักกลับมาให้ทันก่อนวันเข้าพระราช บ้านซ่องที่หลังคารั่ว รั้วชำรุด ก็ต้องซ่อมแซมให้ดีก่อนวันเข้าพระราช เพื่อจะได้อยู่อย่างสงบตลอดเวลา ๕ เดือนปกติของเขามีการย้ายบ้านในถูกเข้าพระราชเป็นอันขาด ถึงจะลำบากอย่างไร ก็จะต้องอดทนอยู่ไปจนตลอดพระราช แต่ถ้าเป็นผู้เฝ้าผู้แก่ และมีฐานะดี ก็มักปลิกตนออกจากบ้านไปถือศีลบำเพ็ญภารนาอยู่ตามวัดหรือตามเจดีย์สถาน เป็นการแสวงหาความสงบให้แก่ตน

พระฉะนั้น ตามบริเวณปูชนียสถานจึงมีปลูกไว้มากเพื่อการนี้ และมีข่าวที่น่าเชื่อชมยิ่งขึ้นไปอีก ก็คือ อุนุ นายกรัฐมนตรีของสหภาพพม่า ก็ได้รับศีลอุปถัตตลอด ๗ เดือนเหมือนกันผู้นำประเทศที่ทำการรักษาอุปถัตตอย่างนี้ เห็นจะมีเพียงคนเดียวเท่านั้นในหมู่ประเทศชาวนพุทธฝ่ายเถรวาท

เมืองไทยเป็นเมืองพระพุทธศาสนา เรา มีสมบัติทางใจอันเลอเลิศ คือคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในสมัยโบราณนั้น ชาวไทยเป็นคนเคร่งครัดต่อศาสนามาก มี

หลักธรรมประจำใจอยู่เสมอ ผู้ชายทุกคนได้บวชเรียนในศาสนา
ผู้หญิงทุกคนก็ได้บวชเป็นเชือย่างน้อย ๗ วัน ในครูเข้าพรรษา

การเป็นเชือหญิงในเวลาอันจำกัด เช่นนั้นก็เป็นการประพฤติ
พรหมจรรย์เหมือนกัน และการกระทำดังนี้ยังเป็นทางเตือนใจ
ให้เข้าคิดได้ว่า ตนเป็นสาวก เป็นสาวิกา ของพระพุทธองค์แล้ว
ต้องทำตนให้สมกับเป็นศิษย์ของพระองค์

คนโบราณมิใช่เป็นบุคคลเลวกว่าพวกราในสมัยนี้ และ
ไม่ใช่กว่าพวกราในสมัยนี้ ท่านเป็นคนฉลาด และประพฤติดน
พอเหมาะสมติดกับสมัยของท่าน ถ้าพูดกันในด้านศิลธรรมอัน
เป็นหลักทางใจกันแล้ว อาจกล่าวได้ว่า คนโบราณท่านทำได้กว่า
พวกราในสมัยนี้ คนสมัยใหม่ทำอะไรเพียงผิวเผินเท่านั้น หาได้
ดีลึกกว่าคนสมัยโบราณกันไม่ จงดูสิ่งก่อสร้างที่คนโบราณท่าน^๑
ทำไว้ แข็งแรง ประณีต สวยงามกว่าของพวกราสมัยนี้ พวกรา
ในสมัยนี้ไม่ต้องถึงกับให้ดีกว่าท่านโบราณหรอก เพียงให้เสมอตัว
ก็เป็นการลำบากเต็มที

ในด้านการอบรมตนให้เป็นคนดีนั้น คนโบราณก็มิได้ทิ้ง
ศาสนา เขาก็อ้วรณาทีอบรมคนที่ดีที่สุดก็คือวัด อันเป็นห้อง
ประชุมของหมู่บ้าน เขาก็อ้วนพระของเดือนละสี่ครั้งนั้นเป็น
สมัยของการอบรม เต็กหนูปิงชาญตลอดถึงผู้ใหญ่ไปประชุมกัน
ที่วัดในวันพระอยู่เป็นประจำ เป็นการปฏิบัติธรรมที่ก้าวหน้ายิ่งๆ
ขึ้นไปตามทางของพระอรหันต์ในครั้งกระโน้น

การบูรณะทางวัตถุเป็นการจูงใจให้คนทำดี

ชาวเรasmยนถือกันว่า สมัยสุขทัยเป็นสมัยของความเจริญ ก้าวหน้าทุกอย่าง สมัยสุขทัยเป็นปีอุ่นเกิดของศีลธรรม วัฒนธรรม และอะไรก็ตามมา คณะรัฐบาลจึงดำเนินบูรณะกรุงสุขทัยขึ้นอีกครั้งหนึ่ง

การบูรณะทางด้านวัตถุเป็นการจูงใจให้คนทำดี ตามแบบอย่างของบรรพบุรุษของสมัยนั้น

ถ้าเราอ่านดูศิลารักษ์ของสมัยสุขทัย จะพบการปฏิบัติธรรมที่นำพาใจยิ่งกว่า คนในเมืองสุขทัยนี้ มักทาน มักทรงศีล มักโวยทาน พ่อขุนรามคำแหงเมืองสุขทัยนี้ ทั้งชาวแม่ชาวเจ้า ท่วยบ่าว ท่วยนาง ลูกเจ้า ลูกชุน ทั้งสิ้นทั้งหลาย ทั้งผู้ชายผู้หญิง ผู้ที่วายมีศรัทธาในพระศาสนา ทรงศีลเมื่อพระราหุกคน” คำในศิลารักษ์นี้เป็นการแสดงถึงภาพของชาวเมืองสุขทัยว่า บุคคลเหล่านั้นสนใจในการทำความดี และทำกันทุกคน ตั้งแต่พ่อเมือง ลงมาจนถึงคนสามัญ และในพระราหุได้ประพฤติเคร่งครัดกันเป็นพิเศษ เป็นภาพที่เราในสมัยนี้คงจะคำนึงถึง และพยายามดำเนินตามแบบบรรพบุรุษของเรabant เนื่องจาก การฟื้นฟูศีลธรรม ในบ้านเมืองนั้น ไม่จำเป็นต้องทำอะไรเป็นแบบใหม่อย่างชาวตะวันตกเขากำกันหรอก เราเพียงแต่จะทำแบบเก่าที่ปั่ย่าเคยทำมาและทำกันให้จริงจังขึ้นเท่านั้น

ปฏิบัติธรรมวันใหม่ก็ได้ เพราะเป็นไปเพื่อการบูดเกล้าทั้งนั้น

เพราะว่า เขาเปลี่ยนวันหยุดงานราชการมาเป็นวันอาทิตย์ และศึกษา กันในวันนั้น เราไปต่างประเทศจะเห็นว่า ในวันอาทิตย์ เป็นวันที่เงียบมาก รถราที่เคยพลุกพล่านในวันอื่นก็หายไปหมด มีคนเดินถนนบ้างก็เป็นพากที่ไปแสวงบุญกันที่ตามโบสถ์เท่านั้น แต่ดูเหมือนว่าคนไปโบสถ์น้อยกว่าคนที่ไปเที่ยวที่อื่นๆ ศีลธรรม ของพวกรั่งจึงตกต่ำเหมือนกัน ชาวไทยก็พลอยตกต่ำตาม ฝรั่ง ไปด้วย เพราะการทำบุญเรานิยมทำกันในวันพระ วันอาทิตย์ไม่มี วัดไหนเทศนาให้ชาวบ้านฟัง ชาวบ้านเลยกล่าวว่าอยากไปวัดบ้าง แต่ไม่เห็นวัดไหนเทศนาในวันอาทิตย์ ในการนี้ เช่นนี้ทางวัดควร มีการเทศนาสองวัน คือ วันพระและวันอาทิตย์ พุทธนิคม จังหวัด เชียงใหม่ ได้เทศนาในวันอาทิตย์มา ๗ ปีแล้ว ปรากฏว่าเป็นที่ พอกใจของประชาชนมาก พุทธศาสนาของเรามาไม่ได้ถือวันพระ อะไรทางไหนดายตัวหรอก เราสามารถปฏิบัติธรรมวันใหม่ก็ได้ ไม่แปลกอะไร เป็นการกระทำเพื่อการบูดเกล้าทั้งนั้น

การชนะตนเองเป็นความชนะที่ดีเลิศ

แต่อวย่างไรก็ได้ ชาวบ้านในชนบทยังคงเคราะห์วันพระอยู่ เรา จึงควรทำอะไรกันเป็นพิเศษในวันพระเสมอ และระยะเวลาการ

เข้าพระราเป็นระยะตั้งต้นการทำดี เมื่อออกพระราชแล้วก็ทำต่อไปอีก บางคนในพระราสามเดือนหยุดดีมเหล้า พ้อออกพระราชก็ดีมกันต่อไป การกระทำเช่นนั้นเป็นการไม่ดี ถึงตีบ้างก็ไม่ตลอดรอดฝั่ง ที่จริงเมื่อตีได้สามเดือนก็เป็นการชนะแล้ว ทำไมจะมาแพ้เสียอีก เป็นการไม่สมควร

พระพุทธองค์สอนว่า ...

การชนะตนเองเป็นความชนะที่เลิศ

เมื่อชนะตนแล้ว จึงพึงถอนความชนะนั้นไว้ด้วยปัญญา
อย่าให้กล้ายเป็นคนแพ้เสียอีก

พระพัครึบที่สอนนั้นก็มักจะแพ้กันตลอดกาลไปเลย

สิ่งที่ควรทำในช่วงเข้าพระรา

ความดีที่ควรทำนั้นมีมากmany เมื่อจะรวมกล่าวก็คงจะได้เป็นข้อๆต่อไปนี้ คือ

๑. ศึกษาให้เข้าใจหลักพระพุทธธรรม
๒. ปฏิบัติตามที่ตนเข้าใจแล้ว
๓. ชวนคนอื่นให้ปฏิบัติตัวย
๔. ส่งเสริมกิจการของคนทำความดีทุกวิถีทาง
จะได้กล่าวอธิบายเป็นข้อๆต่อไป...

ศึกษาให้เข้าใจหลักพระพุทธธรรม

๑. ศึกษาให้เข้าใจหลักพระพุทธธรรม เรื่องนี้เป็นเรื่องจำเป็นที่สุด เพราะเรานับถือศาสนาได้ ต้องศึกษาให้เข้าใจเรื่องของศาสนานั้น เป็นชาวพุทธต้องรู้จักพุทธศาสนา และเข้าใจศาสนาด้วย ในการศึกษาพุทธศาสนาทำได้จากการอ่านและการฟังเดี่ยวนี้หนังสือพิมพ์ที่พึงอ่านก็มีมากกว่าหนังสือเมื่อก่อน เป็นหนังสือง่ายๆ ราคาไม่แพงเท่าไนก เช่นเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า ก็มีหนังสือ ที่ควรอ่านหลายเล่ม

ในการศึกษาพระธรรม ขอแนะนำให้อ่านเรื่องพระธรรมของนายธรรมทาสเป็นเล่มแรก หรืออ่านหลักพระพุทธศาสนา และอริยสัจสี่คืออะไร ของ สุชีโว ภิกขุ กีใต้ หนังสือเหล่านี้ อ่านแล้วทำให้เข้าใจหลักพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี ผู้ต้องการอ่านธรรมะที่ลึกๆ ควรอ่านหนังสือชั้นลึกของท่านพุทธทาส เช่น วิถีแห่งการเข้าถึงพุทธธรรม ความสงบ มัคคุเทศก์ของวิญญาณ และตามรอยพระอรหันต์ หรือรวมเรื่องสั้นของท่านพุทธทาส ถ้าต้องการอ่านสำนวนที่ฟังกันอย่างง่ายๆ ก็อ่านบทความของภิกขุ ปัญญานันทะ ที่นำมาลงในชาวพุทธเสมอ หรือจะเอาชนิดรวมเป็นเล่มแล้วก็มี ท่านที่สนใจในการศึกษาธรรมะควรจะติดต่อกับพุทธนิคม เชียงใหม่ จะได้รับความสะดวกทุกประการ ในการศึกษาพระพุทธศาสนาให้เข้าใจ

เมื่อท่านตั้งใจที่จะศึกษาแล้ว ก็ควรจะทำจริง ทำให้เป็น
ระเบียบ และเป็นเวลาเสมอ ท่านควรจะตั้งกติกาไว้กับตัวของ
ท่านเองว่า เวลาไหนเหมาะสมแก่การอ่าน เมื่อถึงเวลาันนี้ก็ต้อง
อ่านทันที เวลาที่เหมาะสมคือเวลา กลางคืน พ่อรับประทานอาหาร
ค่ำแล้วก็ใช้เวลาสำหรับอ่านหนังสือ พ่อบ้านแม่บ้านอ่าน...ลูกก็
จะได้เห็นเป็นตัวอย่าง ลูกก็จะอ่านตาม คนในบ้านจะมีชีวิตอยู่
กับธรรมะและอาจเป็นคนดีขึ้นได้ในเวลาอันเร็ว

มีข้อควรระมัดระวังสักหน่อยก็คือ ในสมัยนี้มีหนังสือที่เป็น
พิษแก่จิตใจของเด็ก เป็นหนังสือที่ทำลายคนมากกว่าที่จะสร้างคน
ถ้าท่านรักตัวและลูกหลานของท่าน ขอได้โปรดคัดเลือกหนังสือให้
เข้าอ่าน เพื่อยอนกับที่ท่านเลือกอาหารให้เขารับประทาน อาหาร
ทางกายให้โทษเพียงวันสองวัน แต่อาหารทางใจที่รับผิดแล้วจะ
ให้โทษแก่เด็กนานเหลือเกิน บางทีก็ทำให้เด็กเสียคนไปเลย และ
สมัยนี้เราเห็นเด็กเสียคนเพราการอ่านหนังสือที่ไม่สมควรก็มี
อยู่มาก เรื่องนี้เป็นความผิดของพ่อแม่ ฉะนั้นพ่อแม่พึงลังวางใน
เรื่องนี้ ความระวังไว้จะเป็นทางป้องกันมิใหอนุชนของท่านเป็น
โรคจิตขึ้นได้

เวลาค่ำคืน พ่อบ้านแม่เรือนไม่ควรไปเที่ยวเตร่ให้นาน
เกินไป ถ้าไม่มีเหตุจำเป็นใดๆแล้ว ทุกคนภายในบ้านควรที่จะ
รับประทานอาหารร่วมกันในมื้อนี้ พ่อเสริจแล้วก็เข้าห้องอ่าน
หนังสือ ภายหลังจากการอ่านก็สนทนากันในครอบครัว เป็นการ

ซักซ้อมความเข้าใจของกันและกัน หรือถ้าพ่อแม่มีความประสงค์ จะแก่นิสัยของลูกคนใดในเรื่องใด ก็เอาเรื่องนั้นมาสอนท่านกัน ระหว่างพ่อกับแม่ พูดในทำนองสอนท่านเพื่อให้เห็นโทษของการประพฤติชั่ว เช่นนั้นและให้เห็นคุณของการละความชั่วแบบนั้นเสีย เป็นการสอนท่านที่ให้เจ้าตัวผู้ประพฤติเข้าใจ เอาเอง ก็จะเป็นทางให้เด็กในครอบครัวเป็นคนก้าวหน้าในทางด้านนี้ได้

ถ้าไม่ทำในรูปนี้ ก็ทำกันในรูปความรู้สึกนึกคิดของเด็กๆ ในเรื่องเกี่ยวกับศาสนา เพื่อหยิ่งคุณว่าเขามีความเข้าใจถูกขนาดไหน แล้ว ถ้าเข้าใจยังไม่ถึงก็แนะนำตักเตือนให้เข้าใจดียิ่งขึ้น การศึกษา กันภายในครอบครัวทุกคืนเป็นทางเกิดความรู้ความเข้าใจ และ เป็นแนวทางสร้างความดีแก่ครอบครัวและการหนึ่ง

ฟังคำสอนจากผู้รู้ ตามปัญหาที่สงสัย

การไปฟังคำสอนจากผู้รู้ เช่น การไปวัดในวันพระ เป็นกิจ ที่ควรทำ ถ้าหากเป็นคนทำงานและเขามาไม่ได้หยุดงานในวันพระ ก็ควรหาโอกาสในเวลาค่ำหรือเวลาเย็นๆ

ที่ประเทศไทยในเวลาเย็นๆ เราจะเห็นบิດามารดาพร้อม ด้วยลูกน้อยที่ได้รับการตกแต่งกายสะอาดแล้วไปวัดบ้าง ไปชม สถานที่สำคัญบ้าง และมักจะถือโอกาสสนับสนุนธรรมเนียมไทยๆ ไปด้วย ในตัว

พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า การฟังธรรมตามเวลาเป็นอุดมมงคล สมัยนี้การฟังยิ่งเป็นกิจจำเป็นมากขึ้น เพราะคนที่ไม่สนใจฟังจะเป็นคนไม่ทันสมัยเลย

นอกจากการฟังแล้ว การถามปัญหาที่ตนสงสัยก็เป็นกิจจำเป็น เพราะธรรมะเป็นสิ่งลึกซึ้งยากแก่การเข้าใจ ถ้าเพียงแต่ อ่านหรือฟังแล้วผ่านพ้นไปก็อาจไม่เข้าใจก็เป็นได้ และเมื่อไม่เข้าใจ ก็ยากที่จะปฏิบัติตนในทางที่ถูก ผลที่เกิดก็ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ชาวพุทธเมืองไทยยังสนใจในการถามน้อย บางทีก็กลัวจะเป็นบาป ในเมื่อรบกวนถามพระ นี่เป็นความกลัวที่ไม่เข้าเรื่องเลยจริงๆ พุทธศาสนาเป็นคำสอนที่ต้องการเหตุผล และต้องการให้เชื่อ ด้วยปัญญาของผู้ศึกษาเอง เราจึงควรถามในเมื่อรู้สึกว่าเรายังไม่เข้าใจ อย่าละอายในการถาม การไม่ถามนี่แหล่ะถือว่าเป็นกิจที่น่าละอายกว่า

ฉะนั้น ถ้ามีโอกาสจงใต้ถามเพื่อเพิ่มความเข้าใจให้ชัดเจน ยิ่งขึ้น จะจำไว้ว่า คนฉลาดต้องถามเมื่อยังไม่เข้าใจ คนโง่จะไม่ถามอะไรเลย ถ้าไปวัด...เมื่อพบพระ ควรจะสนทนสิ่งที่เป็นประโยชน์กับท่านหรือพูดเรื่องธรรมะกันเท่านั้น อย่าไปชวนพระให้อกนอภวัตด้วยการสนทนาของตนเลย พระพุทธองค์ตรัสว่า อธิษฐานกับในพระศาสนานี้ ถ้ามาพบกันมีกิจที่จะต้องทำเพียง ส่องประการเท่านั้น คือนั่งอย่างพระอธิษฐาน หรือพูดกันในเรื่อง เกี่ยวกับธรรมะ (สัมมาวาจา)

ปฏิบัติตามที่ตนเข้าใจแล้ว

๒. ปฏิบัติตามที่ตนเข้าใจแล้ว เพียงการศึกษาอย่างเดียว เท่านั้นหนานำประโยชน์ที่สมบูรณ์มาให้ผู้ศึกษาไม่ ผลที่สมบูรณ์ จะเกิดมิได้ด้วยการปฏิบัติ ฉะนั้นการปฏิบัติจึงเป็นกิจที่ต้องทำ กันต่อไป

ในหลักธรรมจึงได้กล่าวไว้ว่า ...

ปริยติ ได้แก่การศึกษาเล่าเรียน

ปฏิบัติ ได้แก่การทำจริงจากสิ่งที่เรียนมา

ปฏิเวช เป็นผลเกิดจากการการทำจริงนั้น

การศึกษาจึงเป็นเพียงกิจเบื้องต้นเท่านั้น กิจต่อไปคือ การทำจริง และเมื่อมีการทำจริงแล้ว ผลก็ย่อมเกิดตามมาเอง โดยมิต้องร้อนขอ เพราะผลเป็นสิ่งเนื่องจากเหตุ ถ้าลงมือก่อเหตุ ผลก็เกิดตาม และผลจะมีเท่าใดนั้น ก็เนื่องจากการกระทำอีก เช่นกัน พระธรรมเป็นสิ่งที่ต้องนำปฏิบัติ ไม่ใช่สิ่งที่มีไว้พูดกันเล่น เฉยๆ

สมัยนี้คนเรียนรู้มีมากพอกว่าแล้ว แต่คนปฏิบัติตามที่ได้เรียนได้รู้ยังไม่พอ ผลของพระธรรมจึงยังไม่ปรากฏเต็มที่ โลกจึงต้องพบกับความเดือดร้อนอยู่เสมอ บัดนี้ถึงเวลาแล้ว ที่พวกเราหันมาจึงต้องเร่งกันหน่อยในทางทำจริง เพื่อสร้างสรรค์ความสงบ ให้เกิดขึ้นแก่โลกด้วยการปฏิบัติธรรม

ธรรมปฏิบัติสำหรับผู้ pratana ความสุขในทางธรรม

ปัญหาต่อไปมีว่า เรายจะปฏิบัติกันอย่างไร?

การตอบปัญหานี้เป็นเรื่องง่ายๆ เพราะว่าหลักเกณฑ์มันมีอยู่แล้ว ธรรมะสำหรับปฏิบัตินั้นมีอยู่ในขั้นที่เหมาะสมแก่บุคคลที่ต้องการ

ในที่นี้ จะกล่าวแต่เฉพาะสำหรับผู้ที่ตั้งตนได้ในความเป็นคุณธรรม แล้ว pratana จะหาความสุขในทางธรรมต่อไป จึงขอแสดงหลักเบื้องต้น ดังนี้

๑. เมตตา กรุณา หวังสุขและเจริญแก่ผู้อื่น
๒. เคารพในธรรมลิทธิ์ ในทรัพย์สินของเพื่อนบ้าน
๓. สำรวมในการ หรือพอใจในคุณของคนเอง
๔. มีวิจารณ์เป็นที่น่ารักน่าฟัง
๕. มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ทุกขณะ

นี่เป็นหลักของความประพฤติเบื้องต้น หลักนี้เกิดจากความรู้สึกอันเป็นสามัญสำนึกของคนทั่วไป รวมตลอดไปถึงสัตว์ ดิรัจฉานด้วย คือใจเรา жеเรา ทั่วหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใส อย่างได้ยิน คำพูดที่ไฟเราะเสนาะ索特 เป็นประโยชน์ทั้งผู้พูดและผู้ฟัง อย่างอยู่กันด้วยความไม่ระวางแคลลงใจต่อกัน ว่าคนนั้นจะล่วงเกิน กรรมลิทธิ์ของเรา ผู้นั้นจะล่วงเกินความรักใคร่ขอบใจของที่เป็นของเรา แต่ทุกคนเคารพในลิ่งของที่มีเจ้าของหวานแน่นเสมอ

ในความประพฤติส่วนบุคคล ก็ต้องการเป็นอยู่อย่างมีความรู้สึกผิดชอบ สิ่งใดที่ทำลายความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นที่ตั้งแห่งความมัวเมากประเมินหากไม่ควรกระทำสิ่งนั้น เพราะมาเห็นโทษของความประพฤติในทางชั่ว เห็นประโยชน์ของความประพฤติในทางดี ที่เป็นสุจริต การกระทำได้เพียงเท่านี้ก็เป็นการรักษาความสงบสุขในครอบครัว ในสังคม ไว้ได้แล้ว แต่คนเราส่วนมากก็มักทำอะไรเพียงครึ่งๆ กลางๆ ทำไม่ตลอดรอบด้าน หรือทำดีสักพักก็หยุดดีเสียแล้ว อย่างนี้เป็นคนไม่มุติธรรม ความสุขก็ไม่มาไม่เป็นระเบียบ เหมือนไฟฟ้าของกรุงเทพฯ หรือน้ำประปาที่มาบ้างไม่มาบ้าง

ผู้หวังความเจริญที่แน่นอน จึงต้องทำดีให้ติดต่อสนำ่เสมอไป และหาทางให้ตนบริสุทธิ์สะอาดสบายนี้ไปเป็นระยะๆ จนกว่าจะถึงหลักชัยแห่งพุทธศาสนา จึงต้องปฏิบัติให้ยั่งยืนไปกว่านี้ ซึ่งขอบอกว่าเป็นการประพฤติพรมจรรยาอันเป็นสิ่งเดียวที่พระองค์ประกาศเอօงและสอนให้กิกขุทั้งหลายประกาศ

การเก็บตัวเข้าอยู่ในเขตของความดี

การประพฤติพรมจรรยาของชาวบ้านก็คือ การถืออุโบสถนั้นเอօง เพราอุโบสถหมายถึงการเก็บตัวเข้าอยู่ในเขตของความดี มืออาชีเว่น งดเว้นจากการแสดงความทั้งหมด งดเว้นจาก

การกินอาหารในเวลาวิกล งดเว้นเสียจากการประดับตกแต่ง ร่างกายด้วยเครื่องสำอางทุกอย่าง อันเป็นสิ่งล่อให้คิดถึง ภาระมณี งดเว้นจากที่นั่งที่นอนอันสบายและให้จิตใจกระหວัด ไปถึงความคุณ ข้อปฏิบัติทั้งนี้ก็เพิ่มข้อปฏิบัติที่กล่าวมาแล้ว เพื่อ มุ่งหมายชุดเกลาจิตใจให้พ้นจากอภุคคลเป็นข้อใหญ่

การรักษาอุโบสถ เป็นการประพฤติธรรมแบบหนึ่งที่คนผู้ ศรัทธารมได้ปฏิบัติกันมาแต่โบราณกาล และก่อให้เกิดความสงบ ได้เป็นอย่างมาก พวกราในสมัยนี้เห็นว่าการทำ เช่นนั้นเป็นการ ทรงานตนและลำบากไปเปล่าๆ แสดงว่า คนเรามีนิสัยตามใจ ตนเองมากขึ้น และไม่พยายามที่จะห้ามล้อเสียบ้างเลย โลภจึง ยุ่งเพราการตามใจของตนในรูปนี้

ไม่ปล่อยใจไปตามอำนาจความอยาก แต่ค่อยรังใจไว้เสมอ

นักปฏิบัติศิลปะในสถาปัตยกรรมบุคคลไม่ตามใจตนเอง ไม่ปล่อยใจ ตนเองให้เป็นไปตามอำนาจของความอยาก แต่ค่อยรังใจตนเอง ไว้เสมอ เช่น ใจคนปกติแล้วเป็นการ พวกรักษาอุโบสถก็หักห้ามใจ ไม่ให้ติดในการ ให้คิดในทางเห็นโทษของกิจ แล้วทำให้จิตใจ ไม่สงบ ไม่ใช่เพียงห้ามใจเท่านั้น สิ่งใดที่ก่อให้ใจฟุ่งในการ ปลูก ความกำหนดในการ เช่นการกินอิ่มเกินไป การนอนในที่สบาย เกินไป เครื่องสำอางที่ทำให้เกิดความอยาก ก็ตัดออกจากเสียหมด

เพื่อห้ามจิตจากการเป็นสำคัญ ฉะนั้น การรักษาศีลอุโบสถจึงเป็นการตัดสันดานของตนเอง ให้พ้นจากบาปอุคุลได้หลายประการ

ชีวิตคนสมบูรณ์ได้ เพราะมีเครื่องห้าม เครื่องรัง

ชีวิตของคนจะสมบูรณ์ได้ ก็เพราะมีเครื่องห้ามเครื่องรัง ถ้าไม่มีเครื่องห้ามเครื่องรังจะดีได้อย่างไร? รถยนต์หรือรถม้าที่เราใช้เป็นพาหนะนั้นที่ดินนี้ไม่ได้อยู่ที่มันวิ่งได้เดินได้ แต่อยู่ที่หยุดได้ตามต้องการต่างหาก ถ้าท่านมีม้าที่พยศและไม่สามารถจะหยุดได้ในเวลาที่ต้องการแล้ว ท่านจะพอใจไหม? คงไม่มีใครพอใจ ชีวิตของเราก็เป็นเช่นเดียวกัน ถ้ามีแต่เรื่องให้ไปตามกิเลสจนไม่เป็นเวลาแล้ว ก็หาเป็นชีวิตที่มีค่าไม่ โลกนี้จะยุ่งยากมากขึ้น เพราะชีวิตแบบนั้น ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องหักห้ามความให้เลี้ยงของกิเลสไว้บ้างเป็นครั้งคราว

สัตว์ป่าที่จับมาใหม่่ายังต้องฝึกให้เชื่อก่อน จึงจะนำออกสู่สมาคมได้ คนที่ยังไม่ได้ฝึกอบรมตนก็ไม่ควรแก่การสมาคม ฉะนั้นจึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องฝึกตน ให้มีสมรรถภาพในการห้ามใจ ด้วยการฝึกรักษาอุโบสถศีลกันเสียบ้าง ท่านที่ยังไม่เคยกีกลัวการอดอาหาร เกรงว่าจะหิว จะลำบาก นี่เป็นความกลัวที่หลอกตนเองแท้ๆ เมื่อยังไม่เคยลองอดจะรู้ได้อย่างไรแล้ว ลองอดดู

เสียสักมื้อ ท่านจะต้องว่าดีที่เดียว เพราะท่านไม่ต้องไปกังวลหาไม่ต้องกังวลในการบริโภค และเป็นการช่วยโภคกิจในครอบครัว ท่านเป็นอย่างดี ในโลกนี้ยังไม่เคยพบคนที่เกิดโรคและทราบ เพราะอดข้าวเลย แต่พบคนที่มีโรคและทราบ เพราะการกินมากเกินไปอยู่เสมอ

เครื่องย่อยอาหารในร่างกายของเรา ต้องทำงานหนักอยู่ทุกวันไม่เคยพัก คิดถึงตัวท่าน...ถ้าเดินแต่เข้ายังค่าไม่พักเลย ท่านจะรู้สึกเหนื่อยอ่อนไหว? อวัยวะในร่างกายก็เช่นเดียวกัน ถ้าทำงานไม่มีเวลาหยุดก็ชำรุดเร็ว หยุดเสียบ้างก็จะทำให้ดีขึ้น นี้ก็เป็นประโยชน์อันหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการอดอาหารวันอุโบสถ

ฝึกฝนตนให้อาชนะกิเลสได้

ในประเทศไทยมีเด็กขนาด ๑๐ ขวบ ๑๒ ขวบ มารักษาอุโบสถศิลป์กันในวันพระ เด็กเหล่านั้นเป็นเด็กธรรมชาติที่ยังซุกซนและกินจุบกินจิบอย่างเด็กบ้านเรา พ่อแม่ครรจ์สอนเขาให้เป็นเด็กที่รู้จักหักห้ามใจตนเองเสียบ้าง จึงพามาถือศิลป์อุโบสถในวันพระ ให้รับแต่เช้ามืด แล้วบอกว่าวันนี้เจ้าบุญชាមข้า เป็นพرحم Jarvis แล้วเจ้าต้องเป็นคนเสี้ยงบ่าย ว่าบ่าย สอนบ่าย และต้องกินเมือถึงเวลา กินอะไรไร้เล่นจุบจิบไม่ได้ จะขาดจากความดีที่เจ้ารักษา วันหนึ่งกับคืนหนึ่งเจ้าต้องอยู่ในระเบียบวินัยของ

พระพุทธองค์ เด็กก็รับคำด้วยดี กล้ายเป็นเด็กเรียบร้อยอยู่ตลอดเวลา เขารับบทเรียนของการฝึกฝนตนแล้ว นี่เป็นวิธีการที่ดีที่ชาวลังกาやりงสมາทานศีลอุโบสต ท่านผู้อ่านไม่ใช่เด็กแล้ว จะทำไม่ได้เชียวหรือ ทำไมท่านไม่ลองสอนตัวของท่านบ้างเล่า

ในศาสนาอิสลามเขามีพิธีถือบวชปีหนึ่งครั้งหนึ่ง และถือในเวลากลางวัน เป็นการถือเครื่องครัวด และเป็นแบบฝึกหัดตนเอง ได้เป็นอย่างดี คือตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนถึงเวลาพระอาทิตย์ตก ห้ามไม่ให้กินดื่มอะไรเลย แม้น้ำลายของตนเองก็กลืนไม่ได้ การกระทำเช่นนี้ก็เป็นการรักษาอุโบสตของเขามาเนื่องกัน และให้ทำในเวลากลางวัน เพราะกลางวันเป็นเวลากินดื่ม แต่ไม่ให้กินดื่มเลย ส่วนกลางคืนให้กินดื่มได้ เพราะกลางคืนเป็นเวลานอน โครงการกินอะไรกันอีก การสอนให้ทำเช่นนี้ก็เป็นการสอนให้หัดฝึกฝนตน ให้เขายนจะกิเลสอันเป็นสิ่งทำใจให้เคราะห์มองของเขาก็มีดีอยู่เหมือนกัน

ทุกศาสนามีแนวทางอบรมจิตของศาสนิกให้เข้าหาความดี ให้เป็นคนเข้มแข็ง อดทน และชนะความดื้อรนได้เป็นข้อใหญ่ ในพุทธศาสนาเราก็มีมาก และเป็นบทพิการที่เหมาะสมอย่างยิ่ง จึงควรที่พวงเรขาาวพุทธจะได้กระทำกันให้ดีเป็นพิเศษในวันเข้าพรรษา เป็นต้นไปจนตลอดปี

ชวนบุคคลอื่นให้ปฏิบัติตาม

๓. ชวนคนอื่นให้ปฏิบัติ ไม่มีใครในโลกจะดำรงชีพอยู่ได้ตามลำพัง เราทุกคนต้องมีส่วนสัมพันธ์กัน มิทางได้ทางหนึ่งความสุขทุกข์ของคนหนึ่งจึงเกี่ยวพันถึงอีกคนหนึ่งเสมอ เราจะหลีกเลี่ยงจากการไม่เกี่ยวข้องกับใครอีกเลยนั้น ย่อมเป็นเรื่องที่ทำไม่ได้ ความสัมพันธ์นั้นจึงเป็นเรื่องอันหนึ่งของสังคมมนุษย์ คำสอนในศาสนาจึงมุ่งสอนให้ทุกคนเข้าใจว่า ต้องมีส่วนที่สัมพันธ์กันเสมอ การทำอะไรของผู้ใดนอกจากก่อให้เกิดผลแก่ตนโดยตรงแล้ว ยังก่อให้เกิดผลแก่คนอื่นโดยทางอ้อมด้วยเสมอ จะนั้น เรายังควรถืออุดมคติเห็นอกเหาของเราและทำทุกอย่างเพื่อส่วนรวมเสมอ

ปกติชาวโลกมักซักชวนกันทำอะไรในทางต่างกันอยู่บ่อยๆ การชวนนั้นอาจจะเกิดจากเจตนาบ้าง แต่ก็ก่อให้เกิดผลแก่สังคมเสมอ การทำความช่วยให้คนอื่นเห็นก็เป็นการชักจูงจิตใจคนอื่นให้ช่วยเหลือตน บิตามารดาเป็นคนชอบติ่มของเม้า แม่ไม่สอนลูกให้ตีม ลูกก็ต้องตีมเป็น เพราะการกระทำของบิตามารดาจูงใจชายหนุ่มที่เป็นคนเรียบร้อย ถ้าไปอยู่ในหมู่บ้านที่มีแต่คนพากเสาก็กล้ายเป็นคนพากไปได้เช่นเดียวกัน เรื่องความช่วยเป็นเรื่องติดกันง่ายๆได้ ฉันได เรื่องความตึงเครียดกันง่าย แต่ภาพความตึงแสดงกันน้อย ภาพความช่วยแสดงออกมากกว่าเท่านั้น

การซักชวนให้ผู้อื่นเป็นคนดี เป็นกุศลอย่างยิ่ง

ชาวพุทธเรา ยังขาดการจูงใจเพื่อนบ้านให้ทำความดีกัน ถ้าท่านรักพระศาสนា รักตัวของท่านเอง รักเพื่อนบ้านของท่าน ก็มีทางที่จะทำได้อยู่อย่างหนึ่ง คือ hairy ทางที่จะซักชวนเพื่อน ของท่านให้เป็นคนดี การซักชวนคนอื่นให้ทำความดีนั้นแหละ เป็นการบำเพ็ญกุศลอย่างหาที่เปรียบมิได้

การชวนให้ทำมืออยู่บ้างก็เพียงแต่ท่าน เช่นแจกภูภารีเรียไรกัน สร้างโน่นสร้างนี้ตามเรื่อง งานประเททนี้มีผลเหมือนกัน แต่ น้อยกว่าการซักชวนให้เข้าสละความชั่วในทางกาย วาจา ใจ ออก ให้หมด พยายามทุกวิถีทางที่จะให้เข้าเปลี่ยนชีวิตในแนวใหม่ ใน แนวที่ตัวของท่านได้เปลี่ยนมาแล้ว เช่น เมื่อก่อนท่านเป็นทาส ของวัดถูเสพติด ต่อมาท่านเลิกได้เต็ดขาด ท่านเปลี่ยนจากทาส มาเป็นไทดแล้ว ทำไมจึงไม่แนะนำหรือทำโดยประการใดๆ ที่จะ ให้เพื่อนบ้านเป็นทาสอยู่ พ้นจากความเป็นทาสเสียบ้าง

การเผยแพร่พุทธธรรมนั้นทำได้โดยวิธีนี้ด้วย จะนั้นใน พระชาห่านทุกคนจะช่วยกันหาทางเปลี่ยนใจเพื่อนของท่าน จาก ชั่วมาหาดี จากผิดมาหาความถูก จนสุดความสามารถที่จะทำได้ จะช่วยกันก่อตั้งสมาคมคนดีขึ้นในหมู่บ้านในตำบลที่ท่านอยู่ เพราะคนดีเท่านั้นช่วยค้ำพระศาสนาไว้ได้ จึงขอฝากความคิดนี้ แก่พี่น้องชาวพุทธทั้งหลาย ให้ช่วยกันประกาศความดีทั้งการพูด

การกระทำ ทั้งโดยตนและการซักชวนคนอื่น เพื่อเป็นการบูชา พระพุทธองค์ในวันเข้าพรรษา

ส่งเสริมกิจการของผู้ทำดี

๔. ส่งเสริมกิจการของผู้ที่ทำดี การทำดีต้องมีการสนับสนุนกันบ้าง เพราะการงานนั้นต้องการทำลัง ขาดทำลัง...งานดำเนินไปไม่ได้ การสนับสนุนกิจการของคนอื่นทำได้ทั้งที่เป็นกำลังกายและกำลังใจ ทางกำลังกายต้องช่วยให้ความร่วมมือ อันจะก่อให้เกิดแรงงานเพื่อการกระทำความดีทุกวิถีทาง

ส่วนกำลังใจนั้นเพียงแต่ไม่枉ทางที่คนดีดำเนินอยู่ หรือ พูดประกาศความดีของเข้า ให้เขาได้ทำความดียิ่งขึ้นไป ก็จะเป็นทางให้กิจการที่ดีก้าวหน้าไปได้

ความเห็นแก่คนเป็นเครื่องตัดหอดความเจริญ

สมัยนี้เรามาทำลังขาดการสนับสนุนแก่กันและกัน เช่นผู้ใหญ่ที่เห็นผู้น้อยทำสิ่งใดอันเป็นความดีก็枉เฉย ไม่กล่าวชมเชยหรือประกาศความดีของผู้น้อยบ้าง เพียงเท่านั้นยังไม่พอ ยังหาทางตัดรอนกันอีก เพราะกลัวว่าจะเกินหน้าตนไปบ้าง จะทำให้มีข้อชนลดถอยลงไป

ความคิดอย่างนี้ ล้วนมีมูลฐานมากจากความเห็นแก่ตน เป็นข้อใหญ่ ความเห็นแก่ตนเป็นเครื่องตัดตอนความเจริญของตน และตอนความเจริญของคนอื่นเสียด้วย เพื่อแก้ปัญหาข้อนี้เราต้องคิดว่า เราต้องการอะไร? เราต้องการความดี คนดีใช่ไหม?...ใช่แล้ว ถ้าเช่นนั้นเมื่อมีคนดีสร้างความดีขึ้นในโลก เราจะไปตัดตอนเขาทำไม คิดทำลายเขาทำไม เพราะถ้าตัดตอนคนดีเป็นการทำทุกข์ให้สูงโดยแท้ มันเป็นวิธีที่รามมาก ชาวพุทธเราไม่ควรประพฤติในรูปนั้น แต่สนับสนุนวิธีทางเพื่อให้เพิ่มจำนวนคนดีความดีขึ้นในวงการศาสนาและวงการของบ้านเมือง ก็จะเป็นทางก้าวหน้าได้อีกประการหนึ่ง

มีคนที่พยายามจะทำงานดีๆ และสร้างความดีให้เกิดขึ้น แต่ต้องเลิกไป เพราะไม่มีโครงสร้างสนับสนุนกิจการ อันนั้นเป็นเรื่องน่าเสียดาย เมืองไทยเรายังขาดคนดี ขาดความดี ฉะนั้นขอจงช่วยกันสร้างคนดี ความดี โดยการสนับสนุนทุกวิถีทางถัด คนดี และความดีจะเกิดมากขึ้นสมใจหมาย

การพิเศษสำหรับสร้างความดี

เหล่านี้เป็นความคิดที่เกิดแก่ข้าพเจ้า ในวาระก่อนจะถึงกาลเข้าพรรษา อันเป็นกาลที่พิเศษสำหรับสร้างความดีของพื่นอังชาพุทธทั่วโลก

ขอท่านทั้งหลาย . . .

จะเริ่มต้นชีวิตของพระราชาตั้งแต่วันแรก

ตั้ง ที่ พ ร ะ ณ น า ม า

ค่อยๆ ทำไปวันละเล็กวันละน้อย

อย่ารีบร้อน . . . ทำอย่างสบาย

ปฏิบัติให้สูงและเป็นสุข

เมื่อทำด้วยตนแล้ว . . .

จะแผ่เมตตาไปถึงคนข้างเคียง

เช่น ลูกหลานและเพื่อนบ้านของท่าน

ชวนให้เข้าเป็นคนดีของพระ ให้เข้าหาพระ

ให้ห่างจากมารร้าย

จะเป็นการรักษาตัวของท่านและครอบครัว

พร้อมทั้งคนบ้านใกล้เรือนเคียง

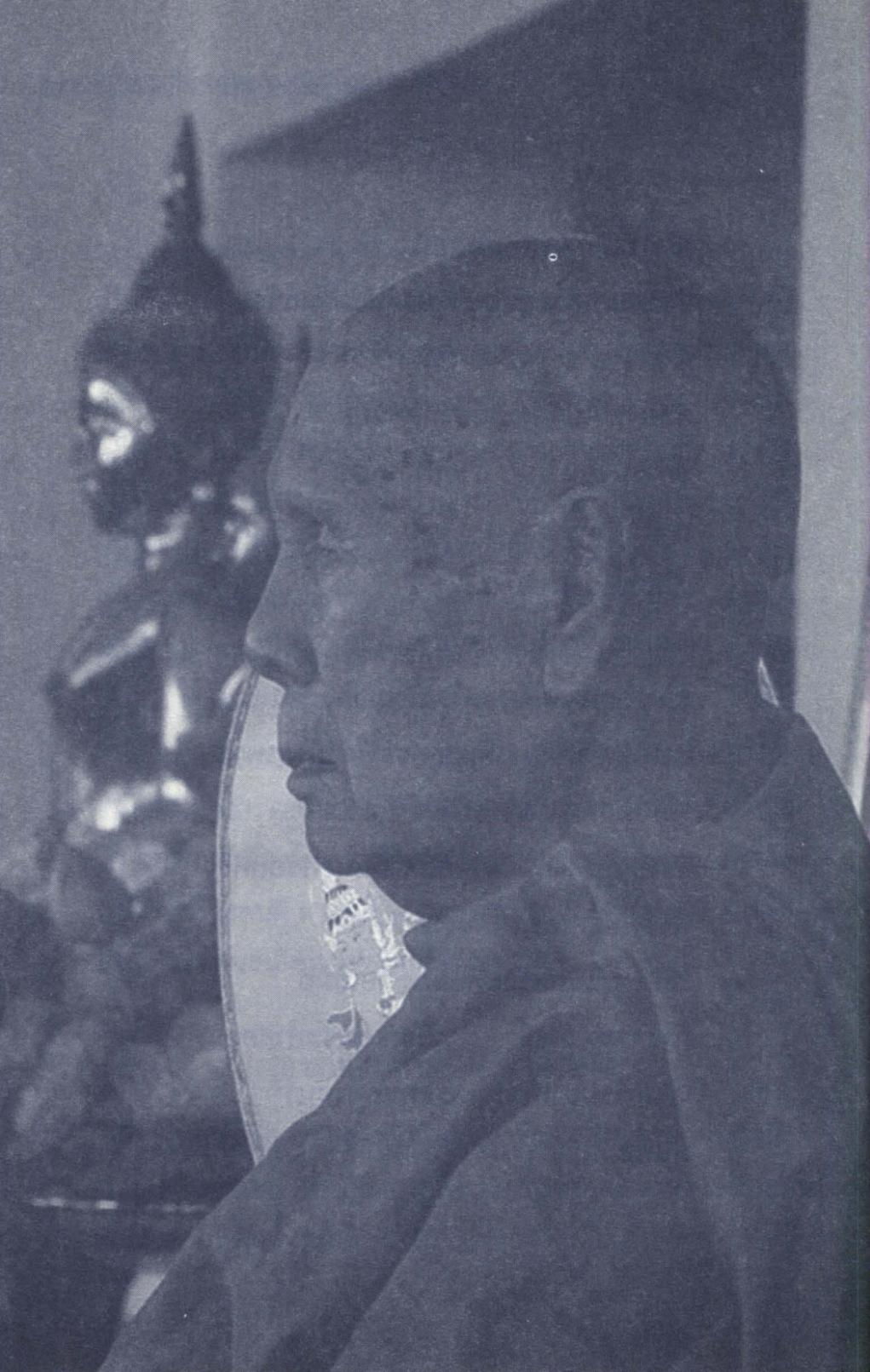
ให้ตั้งอยู่ในสถานะที่ปลอดภัยเสมอ

การกระทำดังนี้ . . . เป็นการกระทำขอบ

เป็นการบูชาเทิดทูนพระพุทธศาสนา

อันเป็นหลักธรรมที่จะนำสันสติสุขมาสู่โลกได้

. . . สังมahan . . .

คือ . . . ทานที่ด้วยเพื่อสังฆ์ ด้วยเป็นกุลางฯ

ไม่จำเพาะเจาะจงภิกขุรูปหนึ่งรูปใด

เป็นความดือย่างหนึ่งที่ชาวไทยนิยมทำกันหัวไป

แต่สังมahanที่ชาวพุทธเราทำๆ กันอยู่นี้

ถูกต้องเพียงใด? มีคุณค่าความหมายเพียงใด?

. . . หรือ . . .

เป็นเพียงแค่พิธีกรรมอย่างหนึ่งเท่านั้น

สังฆทานเป็นทานอันเลิศ มีผลมาก

หลวงพ่อปัญญาฯ ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า . . .

ทานในพุทธศาสนา มีสองอย่าง

โดยผู้รับ คือ ปฏิบุคลิกทาน

หมายถึง การให้เฉพาะคน อย่างหนึ่ง

สังฆทาน หมายถึง การให้เป็นหมู่อย่างหนึ่ง

ในทานทั้งสองนี้ . . .

สังฆทานเป็นทานอันเลิศ คือมีผลมากนั่นเอง

มีเรื่องเล่าว่า ครั้งหนึ่งพระนางปชาบดีโคตรมี พระมารดา เลี้ยงของพระพุทธเจ้า ได้พยายามป่นฝ้าย ทอเป็นผืนฝ้าย เย็บ เป็นจีวร และย้อมด้วยเมือของนาง โดยนางตั้งใจว่า จักถวายแด่ พระพุทธเจ้า แต่พระองค์ไม่ทรงรับ ตรัสว่าให้นำไปถวายแก่สังฆ คือถวายแก่หมู่พระ ในขันแรกพระนางเสียใจ แต่ครั้นได้ทราบว่า ถวายแก่สังฆมีผลมากจึงหายเศร้าโศก

อันของที่ถวายสังฆนั้นหมู่ภิกษุเป็นใหญ่ เรียกว่าสังฆาธิปไตย ลาภอันใดเกิดในหมู่อย่างนั้น ต้องประชุมพิจารณา กันว่า ควร ให้ใคร ถือเสียงข้างมากก็ไม่ได้ แต่ต้องถือเอาความเป็นเอกฉันท์ ที่เดียว ผู้ที่จักได้รับไปก็ต้องเป็นผู้ที่สมควรได้รับจริงๆ คือไม่มี จักใช้แล้วจึงให้ ถ้าไม่มีผู้สมควรก็เก็บไว้เป็นของกลางอย่างเดียว กับของส่วนหรือสมาคม ฉะนั้น ในครั้งกระโน้นหมายเคราะห์ถวาย

สังฆทานกันบ่อยนักไม่ นานๆ จึงจัดมีสักครั้งหนึ่ง เป็นเพื่อความต้องการของพระมีน้อย ท่านบัวเพื่อสละจริงๆ มิใช่บัวอย่างในลมหายใจ

สังฆทานคือการให้เพื่อคนหมู่มาก

ที่นี่คำที่ว่า สังฆทานดีกว่าปฏิบุคคลิกทานนั้นคืออย่างไร?
เป็นเรื่องควรพิจารณา

ในเบื้องต้นควรพูดถึงคำว่า สังฆะ ก่อน คำนี้เป็นคำบาลีแปลเป็นไทยว่า หมู่, พาก เช่น ประกอบเข้ากับคำอื่นๆ ว่า ภิกขุ สังฆะ หมู่ภิกขุ, สกุณสังฆะ หมู่หรือฝูงนก, ทารกสังฆะ หมู่เต็กชาวย, ชนาสังฆะ หมู่ชน เป็นต้น

โดยมากพวกรามักเข้าใจเพียงว่า สังฆะคือสบ้ม และเข้าใจต่อไปอีกว่า สบ้มคือพระในพุทธศาสนา แล้วถือว่าสังฆทานคือทานที่ถาวรแก่หมู่พระนั้นเอง พวกรักษ์เทคโนโลยีให้ทำสังฆทานในหมู่ของตนจนเหลือเพื่อ เป็นเหตุให้รายลาก แล้วมาติดลากติดสักการะ จนเป็นเหตุให้ต้องมีนายปกครอง ซึ่งผิดกันกับพระในยุคแรกที่เป็นพระยากจนทั้งนั้น จนในทรัพย์...แต่มีอริยทรัพย์มาก ศาสนาจึงเพื่องฟุ ครั้นพอทรัพย์เกิดในศาสนามากขึ้น ศาสนาที่แท้ก็เคร้าหมองไป พระพุทธเจ้าจึงตรัสไว้ว่า ปัจจัย ลาก...เป็นเหตุให้พระมหาธรรมย์เคร้าหมอง

สาระน่าสนใจ

เมื่อเราเข้าใจว่า สังฆะแปลว่าหมู่แล้ว ความหมายก็ กินความกว้างออกไปว่า สังฆทานก็คือสาระน่าสนใจ นั่นเอง ไม่จำกัดเฉพาะพระหรือในเขตกำแพงวัดอย่างเดียว มันกว้างจน ไม่มีขอบเขต ให้เป็นสาระน่าอย่างมีประโยชน์มาก และเมื่อมี ประโยชน์มาก ผลก็มากเป็นธรรมชาติ

ตัวอย่างเช่น เรารสร้างโรงเรียนหนึ่งหลัง โรงเรียนนั้นเป็น สังฆทาน เพราะเป็นสถานสาระทั่วไปแก่เด็กชายหญิงซึ่งมา ศึกษาวิชาในโรงเรียนนั้น โรงเรียนเป็นสังฆทานที่ให้ประโยชน์มาก ผลมันก็มากออกไปตามส่วน เพราะคนได้ดีมีความรู้จากสถานที่นั้น สถานที่เช่นนี้ก็เป็นสังฆทานแก่หมู่เด็กๆทั่วไป

ถ้าเราช่วยกันสร้างโรงพยาบาล เป็นที่รักษาคนเจ็บไข้โดย ไม่คิดมูลค่า หรือคิดแต่น้อยๆ พอกุ้มทุน มีความเมตตาเป็นใหญ่ โรงพยาบาลก็เป็นสังฆทานแก่หมู่ชนทั่วไป

บ่อน้ำสาระน่าสนใจ ถนนสาระน่าสนใจ เป็นที่สัญจรไปมา นี้ก็เป็นสังฆทานเหมือนกัน

หน้าหน่าว เราเมล็ดผ้าเหลือใช้เอ้าผ้าไปแจกแก่คนจนเป็น จำนวนมากๆคน การแจกแบบนั้นก็เป็นสังฆทาน ในบางฤดูมีคน เจ็บไข้ได้ป่วยกันมาก และเป็นคนจนไม่มีเงินซื้อยา เราก็หายา ไปแจกคนตามหมู่บ้าน การกระทำอย่างนั้นก็เป็นสังฆทานเช่นกัน

และเป็นสังฆทานที่มีผลกว้างขวางอ่อนวยประโยชน์แก่ประชาชน เป็นจำนวนมาก

อันการกระทำอย่างใด ถ้านำประโยชน์สุขมาให้แก่ชน หมู่มากแล้ว การกระทำเช่นนั้นก็เป็นสังฆทาน เป็นทานแก่หมู่ เป็นกิจควรให้ ไม่ว่าผู้รับนั้นจักเป็นพระหรือชาวบ้าน

แต่การกระทำอย่างใดที่เป็นไปในวงแคบ ไม่กว้างขวาง และไม่เป็นประโยชน์แก่ชนหมู่มาก อย่างนี้มิใช่สังฆทาน แต่เป็นทานเฉพาะคนไปเสีย

จุดหมายของสังฆทานคือเพื่อการเกื้อกูล

ที่กล่าวมานี้ มิได้หมายความท่านเฉพาะเป็นของไม่ควรให้ ควรเหมือนกัน แต่จักต้องอาศัยปัญญาเป็นเครื่องนำทาง อย่า ทำทานด้วยโมหะด้วยมุ่งชื่อเสียงหรือการแย่งชิงกัน อันเป็น เรื่องของกิเลสมากกว่า

เมื่อรู้ความหมายของสังฆทานดีแล้วว่าเป็นอย่างไร การทำ สังฆทานจึงควรทำให้ถูกจุดหมายของศាសนา อย่าทำตามเขาว่า เสนออะไร

อีกประการหนึ่ง ความมุ่งหมายในการให้ทานนั้น ก็เพื่อให้ มนุษย์มีความเห็นอกเห็นใจกัน ช่วยเหลือกันฉันพื่นรอง เพราะ คนเราในโลกต้องถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันเป็นไป จักเป็นอยู่ตามลำพัง

นั้นไม่ได้ อันการช่วยเหลือกันนั้นทำโดยแบ่งแนว มีเมตตาจิตต่อกัน แล้ว ช่วยเหลือเกื้อหนุนกันตามสมควรที่จักช่วยได้ สุดแล้วแต่โดย วิธีอันอาจทำให้มนุษย์มีความสุขสบายขึ้น การทำงานมีจุดหมาย ดังนี้ สิ่งที่ให้ไปถ้าเป็นประโยชน์แก่คนผู้เดียวก็น้อยไป ถ้าเป็น ประโยชน์แก่คนมากมั่นก็มากเป็นธรรมดा สังฆทานจึงมุ่งไป ในทางนั้น

สิ่งที่ชาวพุทธยังไม่เข้าใจในเรื่องสังฆทาน

อาการปฏิบัติของพุทธบริษัทเป็นส่วนมากนั้นเข้าใจเพียงว่า สังฆทานคือทานที่ถวายแก่หมู่สงฆ์ แล้วมีพิธีประกอบต่างๆ ดังที่ พวกเราเคยกระทำการกันนั้น ข้าพเจ้ามิได้คัดค้านว่าไม่ควรทำ ข้าพเจ้า ขอแต่เพียงว่าอย่าหลงในพิธีให้มากเกินไป ถ้าทำนานนินท์พระ ๕ รูป มาฉันอาหาร ทำนจักกล่าวคำถวายหรือไม่ถวาย มันก็เป็น สังฆทานอยู่แล้ว เพราะเป็นหมู่อยู่ในตัว และของถวายก็เพียง อาหารที่มีเมือเดียวเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องมีพิธีอะไรมากนัก แต่สิ่ง ที่ควรเป็นสังฆทานนั้นเรามิได้ทำกันจริงๆ สิ่งนั้นคืออะไร?

ในเบื้องต้นขอทำความเข้าใจในภาวะของพระอีกนิดหนึ่ง พระในพุทธศาสนา ควรเป็นพระตามแบบของพุทธองค์ คือเป็น ผู้ไม่มีทรัพย์สมบัติอันใดติดตัวมากนัก นอกจากผ้าจีวร บาตรและ ของอื่นเล็กน้อย พระควรเบาภัยเบาจิตตัวยประการทั้งปวง

หน้าที่ของพระคือการศึกษา การปฏิบัติธรรม แล้วเผยแพร่ต่อไป ส่วนการกิจกรรมนี้เป็นของทายกथายิกา ในพุทธศาสนาท่านแบ่งไว้แล้ว คือ พระมีหน้าที่ดังกล่าวมา ชาวบ้านเป็นผู้ช่วยเหลือพระ ด้วยปัจจัยสี่แห่งพุทธ ไม่มากเกินไป ไม่ต้องให้พระต้องกังวลด้วย การกิจอันมิใช่วิสัยของพระ นี่คือลักษณะที่แท้จริงของพระ

เหตุแห่งความไม่เจริญของพระศาสนา

แต่ในสมัยนี้ตรงกันข้าม ในที่บางแห่งผู้ขอทานกลับรายกว่า ผู้ให้ทานไปเสียแล้วก็มี และถ้าท่านใช้ความมีให้เป็นประโยชน์แก่ ชุมชนก็ดีไป แต่ที่ไม่เป็นเช่นนั้น ท่านกลับเก็บไว้เฉยๆ หรือมิฉะนั้น ที่ร้ายไปอีกที่ใช้ในทางอันไม่เป็นประโยชน์ก็มีมาก ชาวบ้านเรา ก็ยังให้เรื่อยๆไปโดยมิได้คำนึงถึงเหตุผลว่าควรหรือไม่ควร นี่เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ศาสนาไม่ก้าวหน้า เพราะการกระทำการไม่ถูก เราไม่ทำเป็นสังฆทานกัน แต่เราถวายเฉพาะท่าน...เป็นส่วนตัว กันทั้งนั้น จนท่านเหล่านั้นรู้รายและเพิ่มพูนพอกพูนแต่ความ เห็นแก่ตัวมากขึ้นๆ

ถ้าหากท่านผู้ใหญ่ทุกๆรูป พร้อมใจกันเสียสละรายได้ ของตนทั้งหมดเพื่อส่วนรวมแล้ว คงจะส่งเสริมเราก้าวสามารถมี โรงพยาบาลดีๆ มีมหาวิทยาลัยทางศาสนาดีๆ และมีพระดีๆ ใช้กันมานานแล้ว

ปฏิรูปพิธีกรรมสังฆทานให้เกิดประโยชน์สูงสุด

บัดนี้ถึงสมัยที่ควรแก้ไขกันเสียที คือเราหันมาถวายเป็นสังฆทาน โดยไม่เฉพาะท่านรูปใด แต่เป็นของกลางสำหรับวัด ทำให้พระทุกรูปไม่มีเงินเป็นของตัวเลย ควรทำอย่างไร?

ทำดังนี้คือ เราชารพจารณาดูก่อนว่า สำนักใด วัดใด มีพระอยู่มากและมีการศึกษาเล่าเรียนกัน เรายังถวายแก้วัดนั้นเป็นของกลางของวัด โดยมีทางกเป็นผู้รักษาอย่างน้อย ๔ คน มีบัญชีเป็นหลักฐาน พร้อมทั้งเจ้าอาวาสเป็นผู้รับรู้ด้วย ตั้งเป็นทุนของวัด ถ้านมินต์พระเพื่อไปถวายท่าน สิ่งที่ควรแก่พระก็คือของจันเข้า จันเพล ของนอกนั้นเป็นสังฆทานหมด ใช้กันทั่วไป โดยมีการแบ่งแยกเป็นคราวๆ แต่เงินไม่ถวายแก่ใคร สมบททุนของวัด เปิกจ่ายกันตามระเบียบ เพื่อการซ่อมแซมสถานะ เพื่อการศึกษาของภิกษุสามเณร เพื่อยืดอายุในการเจ็บป่วย เพื่อการเดินทางไกลในเมืองจำเป็นแก่พรศศานา ไม่ใช่เพื่อชุมวัดที่เป็นอยู่ในสมัยนี้ นี้เป็นสังฆทานที่จักมีผลมาก

สังฆทานที่มีผลมากได้ประโยชน์อย่างไรบ้าง

สังฆทานที่มีผลมากได้ประโยชน์อย่างไรบ้าง?

สังฆทานมีประโยชน์ดังนี้ คือ ...

๑. เป็นทางป้องกันมิให้พระสร้างสมทรพย์สมบัติ
แล้วลีกออกไปตั้งตัวในความเป็นคุณหลัง
๒. เป็นทางป้องกันมิให้พระประพฤตินอกธรรมวินัย
ในทางที่เงินอำนวยให้
๓. เป็นทางป้องกันคนบวชเพื่อลาภสักการะ
๔. เป็นทางให้ได้คุณดีจริงๆไว้ในพระศาสนา
มากกว่าคนที่อยู่เพื่อปากห้องของตน
๕. เงินทองที่ஸละจักได้ผลคุ้มค่าจริงๆ

ประโยชน์ดังกล่าว呢 จักมีได้ก็ต้องอาศัยชาวบ้านเป็นกำลัง
ช่วยกันแก่ไข เพื่อความเจริญของพระศาสนา เพื่อความวัฒนา
ของศิลธรรม และพระภิกษุทุกรูป ก็ต้องเลิกเห็นแก่ตัว แต่จะ
เห็นแก่ส่วนรวม เสียสละสิ่งที่ตนมีตนได้เพื่อสังฆให้หมด หันมา
ปฏิบัติหน้าที่ของพระที่แท้จริงต่อไป พระผู้ใหญ่ที่เป็นประธานใน
หมู่ต้องเสียสละให้เป็นตัวอย่างก่อน แล้วพระผู้น้อยจักได้ปฏิบัติ
ตาม เป็นการช่วยกันแก้ความเสื่อมโทางของพระศาสนา พระ
ธรรมรูปหนึ่งได้ทำเป็นตัวอย่างเมื่อคราวทำสังคายนาครั้งที่ ๗ และ
ได้กำจัดภิกษุเห็นแก่ลาภออกไปหมดเป็นเรื่องที่ควรดำเนินตาม
การถือแต่เพียงไม้จับเงินทอง แต่ให้ศิษย์เก็บไว้ในตู้เชฟ โดยพระ
เก็บกุญแจไว้เองเท่านั้นยังไม่พอ เพราะจะใช้ยังกันวล แล้วรักษา
เหมือนกัน ที่แท้หนั้นควรஸละให้เป็นของกลาง ให้คนอื่นรักษา
โดยเราไม่เกี่ยวข้องดีกว่า

มหาเจ้าผู้ปล้มหาชน

ข้าพเจ้าทราบว่า พระธรรมบางรูปเวลามรณภาพไป มีเงินเหลืออยู่มากๆ ข้าพเจ้าไม่รู้สึกดีใจเลย แต่ข้าพเจ้าติดท่านว่า เป็นผู้ไม่รู้ราคากองเงิน และไม่ใช้มันให้เป็นประโยชน์แก่พระศาสนา บางท่านอ้างว่าท่านเก็บไว้เพื่อทำศพของท่าน นั้นยิ่งเป็นการโง่ใหญ่ไปอีก จะไปหวังอะไรกับร่างกายอันเป็นของผุพัง เมื่อตายแล้ว...ถ้าเรามีความตี ความตีนั้นแหล่งจักเพศของเราเอง การเก็บเงินไว้เพื่อทำศพนั้นเป็นความเห็นแก่ตัว ควรเอาออกเสียมากกว่า สมัยก่อนพระสังฆ์เป็นผู้เสียสละกันทั้งนั้น ทำไมสมัยนี้จึงไม่ทำอย่างนั้นกันบ้าง โลกนี้ยังต้องการความตีและคนตีอยู่มาก พระธรรมรูปใดหนอ...จักทำตนให้เป็นตัวอย่าง? พากเรามีชื่อเสียงกันในทางลากษณะและอะไรกันมากแล้ว ลองมาหาชื่อเสียง (ถ้าต้องการ) กัน ในทางเสียสละกันบ้างเติดคิดถูกกันนำขึ้น เวลาบวชเราเสียสละทุกอย่าง แต่พอบวชนานๆเข้ากลับพอกหนาขึ้นๆ แล้วออกไปจากวัดด้วยเงินทองที่เขากู้ทิศเพื่อพระศาสนาทั้งนั้น ข้าพเจ้าอยากรายกคนพากนี้โดยไม่เกรงใจว่า **มหาเจ้าผู้ปล้มหาชน** นั้นเอง

ท่านผู้อ่านจักค้านว่า ก็ในบทสัปNichidan คุณของพระสังฆ์ กล่าวว่า พระสังฆ์เป็นนาบุญอันยิ่งใหญ่ของโลก คือเป็นนาทีควรห่วงพิช คือทานนั้นเอง ข้อนี้เป็นความจริง ข้าพเจ้าไม่คัดค้าน

แต่อยากบอกว่า ที่ว่าเป็นนาบุญนั้น ท่านหมายເວາพระອរີຍສົງໝໍ
ຫົວແມ່ຂາວບ້ານກີໄດ້ ແຕ່ເປັນຜູ້ປະບິດຕິ ປະບິດຂອບ ມີຄຸນອຣມ
ໃນໃຈເຢີຍພຣະອຣີຍບຸຄຄລ ອຢາງຕໍ່ທີ່ສຸດກີເສມອດ້ວຍພຣະໂສດາບັນ
ກີຂອບເປັນຄົນໄມ້ມີຄວາມເຫັນແກ່ຕົວແລ້ວ ມີເມືຕາກຮູນາວຍໆຢ່າງນາກ

ถ້າເຮົາເອາເງິນທອງຂອງໄດ້ໄປໃຫ້ທ່ານແລ່ນີ້ ທ່ານກີໃໝ່ມັນ
ເພື່ອປະໂຍ່ນສຸຂແກ່ຄົນນາກທ່ານນີ້ ຄວາມຄົດໃນກາຮະສມເພື່ອ
ຕົວເອງໄມ້ມີໃນທ່ານແລ່ນີ້ ທ່ານເປັນເພີຍງຄົນກລາງທີ່ລັງກະເປົາ
ຂອງຄົນມັ້ນມີເພື່ອແຈກຈ່າຍແກ່ຜູ້ຕ້ອງກາຮ່ານນີ້ ກາຮ່າໃຫ້ແກ່ຄົນ
ໜີດີນີ້ຈຶ່ງເປັນບຸນ ເພຣະເກີດປະໂຍ່ນມາກນີ້ເອງ

ທີ່ນີ້ເຮົາຈັກຮູ່ໄດ້ຢ່າງໄວ່ວ່າ ໄຄຣມີຄຸນອຣມໜີດີນີ້? ໃນຂ້ອນນີ້
ກີຕ້ອງດູພລງານນີ້ເອງ ເຊັ່ນ ພຣະສົງໝູປີໃຫ້ກາຮ່ານໃນວັງກວ້າງອັນ
ເປັນປະໂຍ່ນແກ່ຊຸມນຸ່ມໜີ...ເຮົາກີຄວາມອຸດຫຸນ ພຣະສົງໝູປີເປັນ
ຄົນເຫັນແກ່ຕົວນາກ...ເຮົາກີໄມ້ອຸດຫຸນ ຍຶ່ງຄ້າປະພຸດໃນເດືອນພຶດ
ເລີກເຕີດຂາດ ແມ່ແຕ່ອາຫາຣບຣິໂກຄ ຈຳໄວ່ວ່າ ໄທ່ານແກ່ຂາວບ້ານທີ່
ຍາກຈົນຕີກວ່າໄທ່ານແກ່ພຣະທີ່ເຫລວໄຫລ ອຢ່າເຫັນວ່ານຸ່ງເຫຼືອງແລ້ວ
ຈັກເປັນພຣະເສມອໄປ ສມຍັນພວກບວຊແຕ່ກາຍມີນາກ ເຮາວບ້ານ
ຕ້ອບຮັວງອ່າສົ່ງເສຣິມຄົນທີ່ຈັກທໍາລາຍຄາສາເປັນອັນຂາດ

ມີຄົນກລາວເປີຍບໄວ່ວ່າ ກາຮ່າທ່ານແມ່ອນຫວ່ານພຶ້ພີເພື່ອພລ
ພຣະສົງໝູເປັນເນື້ອນາ ຄຽກທ່າເປັນເຈົ້າຂອງພຶ້ທານວັດຖຸເໜືອນພຶ້
ກາຮ່າທ່ານເປັນກີຣຍາທີ່ຫວ່ານນາ ບາງແປລງເມື່ອຫວ່ານລົງໄປແລ້ວດູດ
ເມລື້ດພຶ້ເສີຍໜົດ ໄມ່ອກງານ ອັນໄດ້ແກ່ຜູ້ຮັບທ່ານທີ່ເຫັນແກ່ຕົວ ໄດ້

แล้วเก็บฯ เสียจนไม่รู้จักอีก นานั้นไม่ตี นาบางແປลงไม่คุดพิช
ทำให้เกิดดอกออกผลแต่เป็นผลในวงจำกัด หรือมิอย่างนั้นก็เป็น
ผลที่ไม่สมบูรณ์ คือผู้รับทานที่ไม่ทำทานของเขาก็ให้เป็นประโยชน์
ชានานาผู้ฉลาดย่อมหลีกเลี่ยงจากน้าไม่ตี ฉันได

ทายกหากายการผู้จัดทำทานก็ควรพิจารณาผู้รับทาน ฉันนั้น
ให้เด็ดแต่ให้แก่ผู้ที่ควรให้ คิดแล้วจึงให้พระพุทธเจ้าทรง
สรรเสริญ และการทำทานอย่าทำเฉพาะพระหรือในวัด สิ่งใดที่
เป็นประโยชน์แก่ชุมชนเราทำได้ทั้งนั้น และย่อมได้ผลอย่าง
เดียว กัน สิ่งใดมีมากแล้วไม่ต้องทำเพิ่มอีก จงทำแต่สิ่งที่ยังขาด
และเป็นสิ่งที่ชุมชนต้องการมาก โรงเรียน, โรงพยาบาล, สถาน
สำหรับสงเคราะห์คนอนาถา ให้ประโยชน์มากกว่าอื่นๆ ไปสักที่สร้าง
แล้วปิดประดูตามใช้ปีลังครั้งเท่านั้นเอง ถ้าพระพุทธเจ้ากลับมา^{มา}
เกิดอีกพระองค์คงติเตียนการขวนขวยของสาวกอันมากແน່ງๆ

ฉะนั้น พากเรชาવพุทธ . . .

ผู้มีปัญญา มีเหตุผล และเห็นการณ์ไกล

จะช่วยกันจัดทำสิ่งที่ควรและเป็นประโยชน์กันเด็ด

ขอให้พระคุณเจ้าทั้งหลายผู้นำชาวบ้าน จงนำให้เข้าตื่น
อย่างนำโดยอาการหลับตา กันเลย

โลกสมัยนี้ต้องการเหตุผลและปัญญาเท่านั้น

ก า ร ท ำ บ ุ ญ

การหยิบยืมเงินกันไปทำบุญ
 เช่น ทอดกรุน ทอดผ้าป่า เป็นต้น
 นอกจากสิ่งเปลือจแล้วอาจไม่ได้บุญอีกด้วย
 เพราะ . . . ผลเสียจะมากกว่าผลได้

การทำบุญที่ไม่คุ้มค่าและไม่เกิดประโยชน์

เมื่อหยิบยืมเขามาทำบุญ ก็ต้องลำบากหาชดใช้หนี้เขา
 ในภายหลัง และอาจทำให้เดือดร้อนกายใจ จนจิตใจไม่เป็นบุญ
 เลยก็ได้ ในใจอาจจะรู้สึกเป็นบุญอยู่ ๒-๓ วัน จากนั้นอาจจะ
 มีความวิตกกังวลเข้ามาแทนที่ก็ได้ นับว่าเป็นการสูญเสียบุญที่
 ไม่คุ้มค่าเอาเสียเลย

หลวงพ่อปัญญาฯ เคยยกตัวอย่างมาเล่าให้ฟังว่า ให้ขยันเพิ่มขึ้น ใช้ดินที่ตัวมีให้เกิดประโยชน์มากขึ้น และจะมีเป็นเหลือพอจะไปทำบุญทอดกฐินกับเขาได้...มันไม่ยอมเอา สอนเท่าไหร่มันก็ไม่ยอมเอา ไปยืนคนอื่นซึ่งเขายากได้ดอกเบี้ย เขาเก็บให้ แล้วในตอนหลังก็เดือดร้อน นี่เป็นอย่างนี้ แผ่นเมตตาแล้ว แต่คนรับแผ่นไม่เอา ไม่ยอมเปิดประดุจจรับ อย่างนี้มันก็ลำบากเหมือนกันไม่รู้จะทำอย่างไร?

ท่านบอกว่า แหน! มันเหลือเกิน เขายิ่งว่าถ้าทอดกฐินแล้ว จะได้อานิสงส์ เมื่อกับนายติณปala ในเรื่องนิทานทอดกฐินซึ่งมีผ้าอยู่ผืนเดียว เขายอดกฐิน...ก็ไม่รู้จะเอาอะไรไปทอดกับเขายกเอ้าผ้าผืนเดียวที่ตนมีนั้นไปทอด แล้วก็ได้อานิสงส์ได้ผ้ามา many many เพราะพระเจ้าแผ่นดินให้รางวัล มันมีคนเดียวในโลกที่ได้อานิสงส์อย่างนั้น ไม่ใช่ได้ทุกคนเมื่อไร เพราะพระเจ้าแผ่นดินมีองค์เดียวในเรื่องนั้นเท่านั้นเองที่ให้รางวัล ส่วนพระเจ้าแผ่นดินองค์อื่นก็ไม่รู้ว่า นายคนนั้นทอดกฐินแล้วจะให้อย่างไร

เราไปฟังอานิสงส์อย่างนั้นแล้วเช่น ๑๐๐ เบอร์เซ็นต์ มันก็ไม่ได้ มันเรื่องของสมัยหนึ่งหมายแก่คนหนึ่ง แต่เรามาทำเพื่ออานิสงส์อย่างนั้นมันผิดกาลผิดเวลา ผิดเหตุการณ์ ผิดสถานที่ ผิดบุคคล มันก็ไม่ได้ดังใจหรอก แต่คนมันไม่เข้าใจ

ก า ร ไ ห พ ร

คนทุกคน . . . อย่างได้พระจากพระ

เวลาเจอพระพบพระที่ไหนก็พา กันขอศีลขอพร

เมื่อถวายของ ถวายอาหารให้พระ ก็อยากรับรับพร

เดียวันี้พอโดยมญาติมิตรใส่บาตรเสร็จ

ก็จะรับนั่งประนมมือแท้ . . . เพื่อรับพร . . .

เรื่องของการให้พรนี้เป็นมาอย่างไร

และ . . . ทำอย่างไรจึงจะเป็นการถูกต้อง

การให้พรมีมาแต่สมัยพุทธกาล

ในเรื่องการให้พรนั้น หลวงพ่อปัญญา ท่านได้เขียนไว้ดังต่อไปนี้

การให้พรนี้มีมาแต่คราวไหน?

ถ้าเราได้อ่านเรื่องชาดก จักเห็นว่ามีการขอพร ให้พรกัน เช่น พระนางผุสตีในเรื่องพระเวสสันดร เมื่อจะจากสรวงสวรรค์ ลงมาเกิดในเมืองมนุษย์ นางได้ขอพระจากท้าวสักกะ ๑๐ ข้อ ท้าวสักกะก็ประสารทให้ตามปรารถนา

สมัยก่อนพระพุทธเจ้าเกิด พระปัจเจกพุทธเจ้าเคยให้พรแก่บุคคลผู้นำของมาตวายท่านว่า “สิงได้ที่ท่านปรารถนา ขอสิ่งนั้นจนสำเร็จแก่ท่าน”

พว AGREYNIKORN ก่อนพระพุทธศาสนา ให้พระประชาชน ว่า “ทางนั้นรออย่าไป ทางนั้นมีน้ำ มีขากหามอย่าไป จงเดินในทางที่เตียนละอาดสบายนเด็ด” ดังนี้

ครั้นพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นโลก เที่ยวประกาศสัจธรรม ในขั้นแรกนั้นพระองค์สอนธรรมให้ทุกคนปฏิบัติตาม เพื่อความหลุดพ้นจากกิเลส ครั้นมีคนเลื่อมใสนาบวชในพระศาสนามากขึ้น พ ragazzi ไปบินหาตาอาหารจากชาวบ้านได้แล้ว ก็กลับไปเฉยๆ โดยมิได้กล่าวคำอันใด เพราะนึกเสียว่าการทำทานในพุทธศาสนา เป็นการเสียสละ เพื่อฆ่าความเห็นแก่ตัวออกเสีย ให้ทานเพื่อสุข

ประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยมิหวังอะไรตอบแทนแม้แต่คำว่าขอบใจ พวาก
พระเจ้ารับເ夷່າ

ต่อมาก็ได้มีเสียงชุบชิบกันขึ้นว่า ลูกศิษย์พระสมณโคดม
รับอาหารแล้วไม่ให้พร ไม่เหมือนพวgnักบัวชนในลัทธิอื่นๆ เขาย
พระศาสนาทรงทราบถึงเรื่องนี้ จึงได้สั่งภิกษุให้ประสานพรแก่
ชาวบ้านภาษาหลังรับอาหารทุกครั้ง แต่เรียกตามภาษาของพระว่า
“อนุโมทนา” แปลว่า การพูดให้สบายนะ

เช่น บางบ้านอยากฟังพระสารีบุตร ก็ขอให้ท่านหยุดเพื่อ
อนุโมทนา บางคราวก็พระอานันท์ บางคราวก็พระมหากัสสปะ
อนุโมทนา สุดแล้วแต่ครั้ทราเขายาราถนา คำที่กล่าวอนุโมทนา
ก็มิได้ซ้ำกัน ท่านมักกล่าวให้เหมาะสมแก่ท่านผู้ฟังเสมอ เพราะการ
อนุโมทนา ก็คือการเห็นนั้นเอง จึงจะต้องหมุนให้เหมาะสมแก่
ประชาชนผู้ฟัง มิได้กล่าวดังที่พวගเรากล่าวกันในบัดนี้ อันเป็นพิธี
ที่ไม่เกิดผลแก่ผู้ฟัง นอกเหนือไปจากความอิ่มใจเพียงนิดเดียว

การให้พรของพระพุทธเจ้าคือการแสดงธรรมให้นำไปปฏิบัติ

ตามที่กล่าวมาเป็นการแสดงให้เห็นว่า ...

พระพุทธองค์นั้นทรงเป็นนักปฏิรูปของเก่าให้เป็นของใหม่
ทรงทำสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสมบูรณ์
ยิ่งขึ้น

ที่นี่ ลองหันมาดูการกระทำของพากเรา ที่เรียกตัวเองว่า พุทธบริษัทกันบ้าง เราได้ทำอะไรให้สมนามหรือไม่ เราประพฤติ ใกล้ความเป็นพุทธหรือไม่ ถ้าตัวเราเป็นอย่างหนึ่ง การกระทำ เป็นอย่างหนึ่งแล้ว เหตุกับผลก็ไม่เข้ากันเท่านั้น พุทธศาสนา มิใช่ ศาสนาของพิธีการที่ไม่เป็นสาระ แต่เป็นศาสนาของการทำที่มี เหตุผล อันอำนวยประโยชน์ให้แก่ผู้ทำในทางหลุดพ้นจากทุกข์

ในสมัยนี้ แทนที่พากเราจักได้ดำเนินตามนโยบายของ พระพุทธบิดา เรากลับเอาคำสอนและวิธีการของพระองค์ มา เป็นพิธีของการปลูกเล็กไปเสียหมด เช่น การให้พรในสมัยก่อน คือการแสดงธรรมอันเป็นข้อปฏิบัติ แต่ในสมัยนี้เราเอาคำบาลี มาสรวดให้กันฟัง ผู้ล่วงก็ไม่เข้าใจ ผู้ฟังก็ไม่เข้าใจ เช้าแบบเป่าปี ให้แรดฟังเท่านั้น ถ้าเรามัวมากกระทำกันอยู่อย่างนี้ ศาสนาอัน บริสุทธิ์ก็มีแต่เพียงชื่อเท่านั้น

ข้อควรปฏิรูปแก้ไขเสียใหม่ในเรื่องการให้พร

ท่านผู้อ่านอาจนึกสงสัยว่า ก็เมื่อไม่ให้ทำกันดังที่ทำอยู่ ทุกวันนี้ แล้วควรจักทำอย่างไรกันอีก?

ความมุ่งหมายของการเขียนของข้าพเจ้า เพื่อแก้ไขสิ่งที่ ล้าสมัยให้กลایเป็นของทันสมัย แต่เมื่อว่าจักให้เลิกละเสีย ทีเดียว เป็นเพียงขอเพิ่มเข้ามาอีกสักนิด คืออยากจะขอร้องต่อ

พระคุณเจ้าผู้เรียกตัวเองว่า **ภิกษุในศาสนา...จะได้หันมากระทำสิ่งที่มีเหตุผลกันสักหน่อย** อย่างน้อยที่สุด ตอนที่จักกล่าวคำอนุโมทนาแบบบาลีนั้น จงทำการอนุโมทนาแบบไทย ที่คนไทยฟังเข้าใจได้โดยมิต้องขอร้อง แต่ถ้าคราวใดมีการแสดงธรรมก็จะถือโอกาสกล่าวธรรมเสียอย่างน้อย ๑๐ ครั้ง เป็นการสอนเขาให้เข้าใจเหตุผล

ถ้าพระเคราะห์ในที่ประชุมสามารถทำได้อ่องก็ทำ ถ้าไม่สามารถทำได้ก็อย่าเป็นคนเห็นแก่ตัว อย่าเกิดกันผู้น้อย พึงปล่อยให้ผู้น้อยกล่าวแทน พลจบแล้วจึงกล่าว�ถาสัพพิกันต่อไป ถ้าภิกษุเราพยายามกันทำอย่างนี้ ก็จักทำให้คนรู้จักพระศาสนามากขึ้น และพวภิกษุก็จักได้เชื่อว่า เป็นผู้ทำประโยชน์แก่ประชาชน พอกุ้มกับก้อนข้าวที่เขากลาย ไม่ถูกเรียกว่าเป็นคนกินฝ่ายเดียว แต่จักถูกชมเชยว่าเป็นผู้นำที่ดีของชาวโลก สมกับเป็นพุทธบุตรผู้ดำเนินตามรอยของพระพุทธบิดา ราคายของพระก็จักเพิ่มขึ้นกว่าบัดนี้อีก

สำหรับท่านศรัทธานานบุญทั้งหลาย ข้าพเจ้าอยากให้ท่านหมุนมาในรูปใหม่ คือแทนที่ท่านจักคอยรับເเอกสารที่พระให้หรือเป็นกิจลการปันพรดังที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้ ขอให้หันมาสนใจแสดงให้ฟัง ฟังแล้วคิด จำ นำไปกระทำตาม ความสุขความเจริญ ก็จักเกิดแก่ท่านโดยการกระทำของท่านเอง ท่านนำของไปวัดก็โปรดเรียนถ่านถึงข้อปฏิบัติกับพระ เรียกว่าขอพร พระซึ้งจะให้ท่านเข้าใจก็ได้เชื่อว่า พระให้พร

พรอำนวยผลให้มีองำไปปฏิบัติ

แต่พระยังไม่อำนวยผล ถ้าท่านฟังแล้วทิ้งเสีย มันจักเกิดผลแก่ท่านก็ต่อเมื่อท่านได้นำมันมากปฏิบัติจริง การปฏิบัติตามนั้นแหล่งเป็นหัวใจของเรา และพระที่แท้จริงนั้นอยู่ที่ท่านทุกคน ไม่ใช้อยู่ที่ผู้อื่น ทุกครั้งที่ท่านทำดี ท่านก็มีพรในตัวของท่าน แล้วตรงกันข้าม ถ้าท่านทำสิ่งชั่ว ถึงแม้พระจะให้พรแก่ท่าน พระก็ไม่มีนิคือเหตุผลของความจริง จนหันเข้าหาความจริงกันดีกว่า เพราะความจริงมีอยู่ที่เราทุกคน จงค้นให้พบกันเถิด

อีกประการหนึ่ง คำอวยพรของพระที่กล่าวเป็นภาษาบาลีนั้นก็เป็นคำสอนอยู่ในตัวแล้ว เราเคยได้ยินเสมอ แต่ไม่แปล ก็ไม่รู้ ในเวลาจับพระท่านว่าดังนี้

ธรรมะสี่ประการ คือ

อายุ, วรรณะ, สุขะ, พลະ

ความมีกำลัง . . .

ย่อมมีแก่บุคคลผู้มีความอ่อนน้อมถ่อมตนเป็นปกติ
อธิบายว่า . . .

ความอ่อนน้อม . . .

คือความเชื่อฟัง ความไม่ดื้อด้านซุกซน

เป็นเหตุให้เกิดความสบาย

นี้ เป็นคำตักเตือนของพระ

ทุกคนมีพรอยู่ในตัวเองแล้ว ไม่ต้องมีใครให้

เรามาคิดกันดูว่า ...

คนดี คนสุภาพ คนว่านอนสอนง่ายอยู่ในที่ใด
ที่นั้นจักมีความสงบหรือไม่?

...จะเห็นได้ว่า...คงมีความสุขสงบ
เมื่อมีความสุขสงบก็เป็นพรอยู่ในตัวแล้ว
และทุกคนก็มีพรอยู่เบื้อง . . . โดยมิต้องมีใครให้

ท่านอาจสนใจว่า . . .

ท่านผู้หลักผู้ใหญ่ อวยพรแก่ผู้น้อย
คำอวยพรนั้นจักมีผลหรือไม่?

ขอบอกว่า . . .

มีแน่นอน ในเมื่อผู้นั้นพยายามดำเนินตนในเหตุผล
อันจักให้เกิดสุขแก่ตน

จักไม่มีผลในเมื่อเข้าห่างจากการปฏิบัติ เช่นนั้น
. . . นี่คือ . . .

เหตุผลที่เราทุกคนควรทำความเข้าใจกันให้ดีเจน

ศีลพิธีกรรม กับ ศีลปฏิบัติ

การรับศีลนั้นมี ๒ อย่าง

คือรับศีลพอเป็นพิธี หรือรับศีลตามพิธีกรรม

แต่ไม่ได้นำไปประพฤติปฏิบัติ น้อย่างหนึ่ง

อีกอย่างหนึ่งคือ . . .

การรับศีลแล้วนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

. . . ชาวพุทธที่ดี . . .

เมื่อรับศีลแล้วจะไม่รับเลยฯ จะไม่รับพอเป็นพิธี

หากจะนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันของตนด้วย

ควบคุมความอยากไว้ได้

ดังที่หลวงพ่อปัญญา ท่านสอนว่า . . .

เรามาวัดนี่เรารับศิล รับศิลน้อย่ารับเล่นๆ อย่ารับพอเป็นพิธี รับศิลนี่เราต้องสำนึกว่า เราสัญญา เราราบานตัว ต่อหน้าพระสัมภาษณ์ ต่อหน้าพระพุทธอรูป ราบานตัวว่า เราจะไม่หลอก เราจะไม่เบิดเบียนใคร เราจะไม่ไปเอาของใครที่เจ้าของเขามาได้ให้ เราจะไม่เอารัดเอาเบรียบใคร โง่ใคร เราจะไม่ค้ากำไรเกินควร มันคลุ่มไปด้วยนะศิลข้อนี้ ใครเป็นพ่อค้าแม่ค้า อย่าไปค้าเอากำไรเกินควร...มันผิดศิล ทำให้คนอื่นเดือดร้อน ทำให้ข้าวของแพง นี่เรียกว่าเบิดเบียนเขาอยู่ในตัวแล้ว เบิดเบียนให้เข้าเดือดร้อนนี่เราก็ควบคุมไว้ ไม่ให้เกิดความอยากได้ในรูปอย่างนั้น ให้เป็นคนยั่นทำมาหากินตามหน้าที่ที่ตัวจะพึงปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ควบคุมไม่ให้จิตฟุ้งซ่าน

ควบคุมตัวเองไม่ให้จิตใจฟุ้งซ่าน ไม่ให้ไปยินดีในสิ่งที่มันเกินขอบเขต นอกขอบเขตที่เราจะมีจะได้ เช่นว่าเรามีคู่ครองของเรา เราไม่เที่ยวไปก้าวไก่ขอของคนอื่นเขา ไม่ไปเที่ยวเตรินสถานที่ที่ไม่ควรไป เช่น ถ้าพากผู้ชายที่ไปเที่ยวตามสถานอะไรต่างๆ ที่มันไม่ได้เรื่อง เขาเรียกว่า ไม่ควบคุมตัวเอง ปล่อยตัว

ให้หงลงให้หลับกับรูป รถ กลิ่น เสียง สัมผัส อันเป็นสิ่งที่วาย แต่ว่า มีอะไรอยู่ข้างหลัง ...มันมีเบ็ดอยู่ มันมีเหยื่อ มันมีเบ็ด เปิดคือ อะไร? โรคภัยไข้เจ็บ ความทุกข์ยากลำบาก

หรือบางทีก็ไปได้รับส่วนแบ่งเขา ใบปั้งอยู่ดีๆเขากะเละ เบะแวงกัน...แบ่งให้หน่อย เอาไปลักลูกเคอะ ผึ้งหัวไป ผึ้งห้อง ไปบ้าง นีมันเรื่องอะไร นีเรียกว่าไปรับส่วนแบ่ง ซึ่งมันไม่ถูกต้อง

ลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้าต้องไม่ไปสถานที่เช่นนั้น ไม่ไป ในสถานบ่อนการพนัน ไม่ไปเที่ยวตามบาร์ ตามโน๊ตคลับ ไม่ไป ตามสถานที่ซึ่งไม่ควรจะไป หรือว่าอะไรต่างๆที่ว่ามันไม่ดี ไปแล้ว มันเกิดปัญหา ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตเราควบคุมไว้...ไม่ไป พิศศิลธรรม ผิดคำสอนของพระพุทธเจ้าเราไม่ไป

ควบคุมการพูดจา ให้พูดคำสัตย์ คำอ่อนหวานสวยงามสามัคคี

ควบคุมการพูดจา เราเมีํปากด้วยกันทั้งนั้น มีลิ้นด้วยกัน ทั้งนั้น พูดมากไม่เข้าเรื่อง มันก็ไม่ได้อะไร พูดหยาบคายก็ไม่ได้ อะไร พูดด่าเขาก็ไม่ได้เรื่องอะไร พูดดูให้มันแตกกัน ให้มัน ทะเลาะกันก็ไม่ได้เรื่องอะไร เรียกว่า 'หยิกห้วยมดให้มันกัดกัน' มันไม่ได้เรื่องอะไร เราไม่ทำเช่นนั้น

เราควบคุมการพูด ให้พูดคำสัตย์ พูดคำอ่อนหวานสวยงาม สามัคคี พูดคำที่มีประโยชน์

แม้เป็นคำสัตย์แต่ไม่เป็นประโยชน์ เราก็ไม่พูด พระพุทธเจ้า บอกว่า ตถาคต พูดคำจริง มีประโยชน์ แต่HEMA แก่เวลาด้วย แก่บุคคลด้วย ไม่ใช่พูดเรื่อยไป แล้วก็ใช้ถ้อยคำสุภาพ นิมนวล ชวนฟัง พึงแล้วเกิดประโยชน์เอาไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ พระองค์จึงจะตรัสว่า ไม่อย่างนั้นก็นั่นนิ่งๆ ไม่ตรัสระไร เราก็ ควบคุมปากของเราให้พูดแต่คำจริง อ่อนหวาน สมานสามัคคี และมีประโยชน์ อย่างนี้เรียกว่า ‘ควบคุมตัวเองไว้ด้วยศีล’

ผู้ควบคุมตนอาจได้ บังคับตัวเองได้ คนนั้นเป็นผู้ดี

ตัวเรามันจะเสียตรงจิต จิตมันฟุ่ง ต้องคุณจิตด้วย ควบคุม จิตก็คือทำ ‘สามาริ’ ฝึกทำสามาริเสียบ้าง

เหมือนกับเรานั่ง ๕ นาที หลังการฟังเทศน์ เรียกว่าเรียนໄວ ให้พอเป็นแนวทาง เราเอาไปคุณของเราที่บ้าน ที่สำนักงาน หรือที่ ไหนๆ ค่อยควบคุมใจให้มันมีสามาริในเรื่องถูกต้อง เรื่องดีและมี ประโยชน์ ไม่ให้คิดฟุ่งซ่านไปในเรื่องไม่เข้าเรื่อง ใช้ปัญญาเป็น เครื่องควบคุม คือต้องพิจารณาว่า สิ่งนี้คืออะไร เรากำจะเข้าไป กี่ยวข้องอย่างไร นี่คุณทั้งนั้น คุณໄวให้มันดีมั่นงามจิตใจเรียบร้อย

มีปัญญาเป็นเครื่องพิจารณา เรียกว่า ‘หมวด’ หรือใช้อีก คำหนึ่งว่า ‘สัญญาณะ’ ก็ได้ หมายความว่า ‘สำรวม’ เดินสำรวม นั่งสำรวม เรียกว่าสุภาพเรียบร้อย เป็นผู้ดี

ที่เขาเรียกว่าคนนั้นเป็นผู้ดี ผู้ดี คือ คนที่ควบคุมตัวเองได้ บังคับตัวเองได้ ก็เรียกว่าเป็นผู้ดี จะเคลื่อนไหวมีไม้มิริยาบถ พูดจาทำทางนุ่งห่มสุภาพเรียบร้อย อย่างนี้เขาเรียกว่า เป็นผู้ดี คือคนที่ควบคุมตัวเองได้ ควบคุมตัวเองไม่ได้มักก็เป็นผู้ร้ายไปเท่านั้นเอง หลักการเป็นอย่างนี้

พิธีในทางพุทธศาสนาไม่มีสิ่งมงาย

พิธีต่างๆ ในพระพุทธศาสนานั้น โดยปกติแล้วจะมีน้อยมาก ส่วนใหญ่แล้วจะหนักไปในทางเนื้อหาสาระมากกว่า และพิธีในทางพุทธศาสนาจะไม่มีสิ่งมงายเข้ามาเกี่ยวข้อง

สมดังที่หลวงพ่อปัญญาฯ กล่าวไว้ว่า ...

ในเมืองไทยของเรานี้ หรือโดยเฉพาะในพระพุทธศาสนา แม้จะมีพิธีการอยู่บ้าง แต่ไม่ใช่พิธีการที่เรียกว่าไปในทางงมงาย เป็นพิธีการในทางศาสนา เช่นว่าพิธีการรับศีล พิธีการรับศีลห้าศีลแปด อย่างนี้เรียกว่าพิธีการ หรือพิธีการขอให้พระแสดงธรรม อย่างนี้เป็นพิธีการที่ไม่เกี่ยวข้องกับการที่จะทำให้คนติดหรือให้งมงายอะไร เป็นเรื่องของการพูดการจาในด้านธรรมะ ให้คนได้รู้ได้เข้าใจกัน ไม่มีพิธีการอื่นมากนัก

พิธีการบางอย่างสมัยก่อนก็มี แต่ว่าเพิ่งเกิดมีขึ้นในภายหลัง ตัวอย่างเห็นง่ายๆ เช่นว่า วิธีการสาดมนต์ตามบ้าน

ตามเรื่อง เรามีอะไรเราเก็บนิมนต์พระไปทำบุญที่บ้าน การกระทำพิธีการอย่างนี้เรียกว่า เอาอย่างจากศาสนาราหมณ์ในลังกา เพราะว่ามีการแข่งกัน พากหมิพในลังกาเขามีการนิมนต์พระหมณ์ไปสวัสดิ์ในบ้าน ชาวพุทธก็อยากจะมีบ้าง ก็ขอร้องให้พระช่วยทำพิธีอย่างนั้นให้บ้าง พระก็ตัดເຫວະສູตร ແຍ່ນວ່າ ມงຄລສູຕຣ ອັນເປັນ ທີ່ລັກຄໍາສອນມາສວດເປັນການຈີ່ງພະພຸຫອມນົດຕາມບ້ານ

พิธีการของพุทธศาสนาเป็นไปเพื่อกล่อมເກລາຈິດໃຈໃຫ້ສົງບ

การຈີ່ງພະພຸຫອມນົດຕາມບ້ານນັ້ນ ຄ້າເຮັດໄປໃນແຍ່ວ່າ ຂໍາຈະພະພຸຫອມນົດຕາມບ້ານໃຫ້ເຮົາມຄວາມສຸຂ ໃຫ້ເຮົາມຄວາມສນາຍ ໄທ້ມີຄວາມຈີ່ງກ້າວหน້າໃນຊີວິດໃນກາຮ່າງ ນີ້ກີ່ເຮົາມຄວາມສຸຂ ເປັນການ ຄືອັດໄປ ເປັນການຍືດຄືອັດໃນພົມພົມ

ແຕ່ຄ້າເຮັດຄືອັດແຕ່ເພີ່ງວ່າ ປີ່ນຶ່ງເຮົາກິນນົດຕາມບ້ານ ທີ່ບ້ານສັກທີ່ທີ່ ເພື່ອໃຫ້ເຕັກໄດ້ເຫັນພະເທັນເຈົ້າ ຈະໄດ້ຄຸຍອຣມະ ກັນໃນບ້ານໃນເວືອນ ລູກເລັກເຕັກນ້ອຍກີ່ຈະໄດ້ຮູ້ຈັກພະຫາສາ ໄນໄດ້ ມຸ່ງວ່າຈະມາສວດເພື່ອປັບປຸງກັນເສັ້ນຍົດຈັ້ງໄຣຫຼືລ້າງສຽງພອຸບາຫວ່າ ທີ່ເກີດຂຶ້ນໃນບ້ານໃນເວືອນ ໄນໄດ້ຄິດຍ່າງນັ້ນ ແຕ່ເປັນການກະທຳເພື່ອ ຂັກຈົງໂນມນັ້ນອົມຈິດໃຈຄົນໃນຄຣອບຄຣວ່າໃຫ້ໄດ້ທັນເຂົາຫາສາ ຈະໄດ້ມີ ໂອກາສພບພະ ຈະໄດ້ມີໂອກາສສນທາໄຕ່ຖານກັນໃນເວືອງຕ່າງໆ ແຕ່ຄ້າເຮົາມຸ່ງໄປເອົາພະມາສວດເພື່ອລ້າງເສັ້ນຍົດຈັ້ງໄຣ ນີ້ເຮົາມຄວາມສຸຂ ເປັນການ

เป็นอุปahanในทางที่ผิดไป เพราะโดยเนื้อแท้เราจะทำอย่างนั้น หาได้ไม่

เสนียดจัญไร สิ่งที่ไม่ดีไม่งามทั้งหลายนั้น มันไม่ได้อยู่ตาม ฝ่าเรือน ตามเลา ตามพื้น ตามหลังคา แต่ว่าอยู่ที่จิตใจคนผู้เป็นเจ้าของบ้าน ถ้าหากว่าจิตใจคนผู้เป็นเจ้าของบ้านนั้น ยังไม่รู้จัก ตัวเอง ยังไม่รู้ว่าตัวมีความบกพร่องในเรื่องอะไร มีความเข้าใจผิด ในเรื่องอะไร มีการกระทำการผิดอยู่ในเรื่องอะไร การแก้ไขมันก็ ไม่เกิดขึ้น เราแก้ไขในตัวเราให้ดีขึ้นโดยอาศัยหลักธรรมะในทาง พระพุทธศาสนา เช่น เอาหลักมงคลสามสิบแปดประการนี้มาใช้ เป็นทางแก้ไข คือประพฤติตามมงคล เมื่อเราประพฤติตามมงคล สิ่งที่เป็นอปัปมงคลมันก็ไม่เกิดไม่มีขึ้นในบ้านในเรือนของเรานะ หรือ ในตัวเรา เพราะว่าตัวเราทำดีบ้านเรือนก็พลอยดีไปกับเรา

พระผู้มีพระภาคเจ้าให้ตรัสไว้ในที่แห่งหนึ่งว่า

ปราสาทหันสวยงาม...ถ้าเป็นที่อยู่ของมหาจโร

ปราสาท นั้นก็เป็นสถานที่อปัปมงคลไป

เรือนกระหอมเล็กน้อยรุ่งรัง...แต่เป็นที่อยู่ของบ้านพิท

เรือนนั้นก็ได้เชื่อว่าเป็นที่เจริญ เป็นปฏิรูปเทศ

เป็นที่เราระจะเข้าไปนั่งไปพักผ่อน

เพราะฉะนั้น สถานที่ก็ตามวันเวลา ก็ตาม สิ่งอะไรก็ตาม อันเป็นเรื่องของวัตถุนั้น จะดีจะเสียมันอยู่ที่คน ไม่ได้อยู่ที่ตัว วัตถุนั้นแท้ๆ ถ้าหากว่าคนดีเข้าไปเกี่ยวข้องกับอะไรสิ่งนั้นก็ตีตาม

คนนั้นไปด้วย ถ้าคนช้ำเข้าไปเกี่ยวข้องกับอะไร สิ่งนั้นก็พลอยช้ำไปกับคนนั้นด้วย จึงอยู่ที่คนเป็นส่วนใหญ่ พระพุทธศาสนา มุ่งสอนให้เราเข้าใจในรูปอย่างนี้ ให้เราคิดแก้ไขที่คนไม่ได้ให้ไปแก้ไขวัตถุ แล้วก็ในคนนั้นจำกัดลงไปอีกว่าแก้ที่ใจ ถ้าเราปรับปรุงใจของเราให้เป็นสัมมาทิฏฐิ ให้มีความเห็นชอบถูกต้องตามหลักพระธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว เรา ก็เชื่อว่า เรียบร้อยดีงามขึ้น ไม่มีอะไรเสียหาย

แต่ว่าพิธีการเล็กๆน้อยๆที่เราได้กระทำๆกันอยู่นั้น เช่น เมื่อนอกบ้าน พิธีจุดธูปจุดเทียนให้วัพระสาวมนตร์นี้ เป็นพิธีเพื่อกล่อมเกลาจิตใจให้สงบ ให้นึกไปถึงธรรมะชั้นลึกซึ้งต่อไป

ปริศนาธรรมจากงานพิธี

เราจึงต้องรักษาประเพณีบางอย่างไว้ แต่ให้รู้ว่าประเพณีที่เราทำเพื่ออะไร ไม่ใช่เราเข้าใจผิดคิดในเรื่องนั้นจนเป็นทุกข์ เช่น การสาวมนตร์ตามบ้าน เข้าตั้งบा�ตร มีหน้อน้ำมนต์ ในบานรัตน์ เข้าเอ้าใบเงินใบทองมาใส่ไว้เรา ก็นึกว่าสิ่งนี้เป็นมงคล ที่จริงเป็นข้อเตือนจิตสะกิดใจว่า เราอยู่บ้านอยู่เรือนจะต้องมีสิ่งเหล่านี้ คือ ต้องมีน้ำ น้ำเป็นของเย็น น้ำนั้นก็คือพระธรรมคำสอนในทางพระศาสนา นั้นเป็นเครื่องชำระล้าง เป็นเครื่องทำให้เกิดความชุ่มชื้นเย็นออกเย็นใจ เราต้องมีสิ่งเหล่านี้เป็นฐานเบื้องต้น

ใบเงินใบทองก็หมายความว่า ชีวิตของชาวบ้าน อยู่ในครอบครองเรือนนี้อยู่ด้วยทรัพย์สมบัติ ใบเงินใบทองนี้หมายถึงทรัพย์สินข้าวของ เงินทอง วัวควาย ช้างม้า ไร่นาสาໄท เรียกว่าทรัพย์สินอันเราจะต้องมีกินมีใช้ เพราะถ้าเราไม่มีทรัพย์สินสำหรับกินสำหรับใช้เราจะอยู่กันอย่างไร เราจะต้องแสวงหาสิ่งเหล่านี้ด้วยการปฏิบัติงานตามหน้าที่ เพื่อให้ได้สิ่งเหล่านี้มา ท่านจึงเอาสิ่งเหล่านี้ไปวางไว้ในบาทร เพื่อให้คนเห็นเป็นภาพปริศนา ความจริงก็ไม่ได้เป็นหลักธรรมอะไร แต่ว่าเราตีความหมายให้เป็นไปตามหลักธรรมตามแนวของพระพุทธศาสนาได้ว่า เป็นเครื่องเตือนใจให้คนเราได้คิดถึงทรัพย์สมบัติ เพราะว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตที่จะต้องมีต้องใช้

ที่นี่เวลาสวดมนต์บ้านเรายield; ให้หญ้าคาเป็นเครื่องประพรหมนี่มาจากธรรมเนียมของพากพราหมณ์เขา เพราะเขาถือว่าหญ้าคนี้เป็นอมตะ เป็นหญ้าไม่รู้จักตาย แล้วมันตายยากจริงๆเสียด้วยมีรากขึ้นนิดหนึ่งมันก็ขึ้นต่อไปได้ไม่ค่อยตาย เราจึงเอาหญ้าcamellia; มัดสำหรับประพรมน้ำมนต์

ในแห่งธรรมะ เรายังต้องถือว่าสิ่งไม่ตายนั้นได้แก่อะไร?

ก็ได้แก่คุณงามความดีที่เรากระทำไว้ คนที่จะได้เชื่อว่าเป็นคนไม่ตายนั้น จะต้องมีธรรมะประจำจิตใจ ถ้าไม่มีคุณธรรมรักษาจิตใจแล้ว แม้เป็นอยู่ก็เหมือนตายแล้ว เพราะเป็นชีวิตที่ไม่มีค่าไม่มีราคาอะไร

ทุกพิธีการล้วนมีเรื่องเดือนใจ ให้คิดในแง่ธรรมะ
ในเรื่องพิธีการ . . .
มันมีเรื่องเดือนใจ เรายังคิดในแง่ธรรมะ
ตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่งที่จะเห็นได้ง่ายๆ เช่น การสร้างบ้าน
สร้างเรือน

การสร้างบ้านสร้างเรือนนั้น เวลายกเสาเอกนั้นเข้าต้องมี
มะพร้าวผลหนึ่ง มีกล่าวหยาดหนึ่ง เอาไปผูกไว้ที่เสาันนี้ด้วย การ
กระทำเช่นนั้นเพื่ออะไร? คนโบราณเขาสอนเป็นปริศนาเอาไว้
เวลายกเรือนนี้ เขากล่าวว่าให้ปลูกต้นไม้ข้างบ้านข้างเรือนด้วยนะ
ปลูกกลัวยไว้ ปลูกมะพร้าวไว้ หรือผลไม้อื่นๆ อันใดที่ควรจะปลูก
ได้ในบริเวณบ้านของเรา เช่น มะม่วง ขนุน หรือมะปริงมะปราง
ผลไม้สำหรับรับประทาน แม้พืชล้มลุก เรายังต้องเอาไปปลูกไว้ เป็น
การสอนการเตือนว่า เมื่อสร้างบ้านสร้างเรือนต้องสร้างพืชพันธุ์
รัญญาหารเอาไว้บ้างข้างบ้านข้างเรือน และเราจะจะได้กินได้ใช้
สิ่งนั้น... เหล่านี้ล้วนเป็นปริศนาธรรมที่อยู่ในพิธีกรรมทั้งนั้น

ปณิธานของธรรมสภากลasse และสถาบันลือธรรม

ธรรมสภาก่อตั้งขึ้นเมื่อปีพ.ศ. ๒๕๓๐ มีปณิธานในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระบรมศาสดา ตามเจตนาرمณ์ของท่านเจ้าคุณพะสุธรรมเมธี (นายบรรลือ สุธรรม ป.ธ.๙) อดีตเจ้าคุณเจังหวัดอุดรดิตถ์ ผู้ก่อสร้างธรรมสภากลasse เป็นธรรมสภากลasse แห่งแรกของประเทศไทย สมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกัฐามนตรี ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระonne พะนรมราชนีในวันกาลที่ ๙ ทรงปิดทองลูกนิมิตออก ในวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๔๘๒

สืบเนื่องตามกาลเวลา ในยุคก่อนปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ หนังสือธรรมะที่ได้จัดพิมพ์ จำนำยในท้องตลาด ส่วนมากมีเนื้อหาสาระและมีคุณค่าเป็นอย่างมาก แต่ไม่มีผู้คนสนใจเท่าที่ควร เป็นพระรูปเล่มส่วนใหญ่ ไม่มีความสวยงาม ไม่มีคุณสมบัติพอที่จะดึงดูดประชาชนให้สนใจหนังสือ ทำให้ในอดีตหนังสือธรรมะไม่ได้รับความนิยมเป็นที่แพร่หลาย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ธรรมสภากลasse และสถาบันลือธรรม ได้ตั้งปณิธานว่า ภายใน ๑๐ ปี จะต้องเปลี่ยนวัฒนธรรมการเผยแพร่หนังสือธรรมะ ให้มีรูปแบบสวยงาม น่าจับต้อง เป็นที่สนใจของประชาชน และจะทำให้หนังสือธรรมะขึ้นชั้นขึ้นชั้นโดยว่าด้วยร้านร้านหนังสือชั้นนำ ติดอันดับ Best Seller เหมือนหนังสือชนิดอื่นทั่ว ๆ ไปที่วางจำหน่ายอยู่ จึงได้พัฒนารูปแบบปกและรูปเล่ม ให้มีความน่าสนใจยิ่งต่อเนื่อง เป็นระยะเวลาถึง ๑๐ ปี และตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ เป็นต้นไป ทำให้ประชาชนเปลี่ยนวัฒนธรรมการอ่านมาสนใจหนังสือธรรมะเพิ่มมากขึ้น ธรรมสภามีความภูมิใจที่ได้นำเสนอและพัฒนาการอ่านหนังสือธรรมะของประชาชน ดังที่ท่านจะเห็นได้ในปัจจุบัน

ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ ที่ผ่านมา ธรรมสภากลasse ได้ตั้งปณิธานให้หนังสือธรรมะเป็นหนังสือที่มีคุณภาพดีและราคาถูก เพื่อสนองความต้องการของประชาชนให้มากที่สุด จะพัฒนาหนังสือและสื่อธรรมะให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยเป็นเสียงเดียวกันว่า “หนังสือธรรมะ หัวใจ ทั้งดี มีคุณภาพ และราคาไม่แพง”

ในปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ เป็นต้นไป เป้าหมายของสำนักพิมพ์ธรรมสภากลasse สถาบันบันลือธรรม คือ การเผยแพร่องค์ความรู้ให้ประชาชน ลด ละ เลิก อบายมุข และสิ่งเสพติด ห่างหาย เพื่อการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงามและการนำมาซึ่งความสุขของมนุษยชาติ

ธรรมสภากลasse ได้ตั้งปณิธานไว้ว่า ในปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ ประชาชนชาวไทย จักมีอิสระ ปราศจากความงมงาย ปราศจากลิ้งเหลวไหล และจะส่งเสริมให้อបายมุขหมดไปจากประเทศไทย ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ แต่อย่างใดคง ฯ เรื่อย ๆ รวมถึงการสนับสนุนให้ประชาชนมีศีล มีธรรม มีวัฒนธรรมของชาวนุ่ม แหลมมีความปฏิบัติในการปฏิบัติธรรม เพื่อความสุขของชีวิตและเพื่อความสุขของสังคมโดยทั่วไป

ด้วยความสุจริต หวังดี ธรรมสภากลasse สถาบันบันลือธรรม ให้โลกพบรักความสงบสุข

สถาบันบันลือธรรม เป็นองค์กรเอกชนที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อสืบทอดและเผยแพร่พระพุทธศาสนา ให้ ดำรงอยู่มั่นคง อันเป็นการสานต่อเจตนาرمณของหลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ แห่งส่วนไมกษาaram สุราษฎร์ธานี พระเดชพระคุณพระพราหมังคลาจารย์ หลวงพ่อปัญญาณภิกขุ องค์ประธาน สถาบันบันลือธรรม และ ห่านเจ้าคุณพระสุธรรมเมธี ป.ธ. ๔ ประโภค (นายบรรลือ สุธรรม) อธิบดีเจ้าคณะจังหวัดอุตรดิตถ์ ผู้ให้กำเนิดธรรมลภา

กิจกรรมของสถาบันบันลือธรรม

๑. โครงการ พับพระ พันธุรัม ทุกวันเสาร์ ๑๕.๐๐-๑๗.๐๐ น.
๒. โครงการ ศิลธรรมของบุญคือลั้นติภาพของโลก จัดที่สวนมุทิตาธรรมาราม
๓. โครงการ อัญกันด้วยความรัก ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ
๔. ธรรมสถานปฏิบัติธรรม “สวนมุทิตาธรรมาราม” อบรมการเรียนรู้ชีวิตตามธรรมใน ๑ วัน ตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐-๑๗.๐๐ น. ทุกวันพุธต้นเดือน ติดต่อเข้าร่วมกิจกรรม “เรียนรู้ชีวิตตามธรรม” ได้ที่ โทร. ๐๘๖-๐๐๗๔๗๗๔, ๐๙-๔๔๑๔๔๔

สถาบันบันลือธรรม และ ธรรมสถานสวนมุทิตาธรรมาราม ได้รับการสนับสนุนจาก ธรรมลภาและศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา สาขุนท่านได้ที่สันใจ ขอกราบเรียนเชิญเข้าร่วม กิจกรรมในโครงการต่าง ๆ ของสถาบันบันลือธรรม ได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น

การพิมพ์หนังสือธรรมเป็นอนุสรณ์ นอกจากราเป็นการจัดทำล้ำชั้นมีประโยชน์ที่คงอยู่ยืนนานแล้ว ยัง เป็นการบำเพ็ญธรรมทานที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า เป็นทานอันยอดเยี่ยมอีกด้วย ผู้ปฏิบัติ เช่นนี้เชื่อว่า ได้แสดงออกชั้นญาติธรรม พร้อมไปกับการได้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่องรมอันจะอำนวยประโยชน์ ที่แท้จริงแก่ประชาชน

ห่านที่ประสังค์จัดพิมพ์หนังสือธรรมที่ดี มีคุณภาพ เพื่อมอบเป็นที่ระลึกในทุกโอกาสของงาน ประเพณี อันเป็นการใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุด โปรดติดต่อที่ ธรรมสภา...

๑/๔-๕ ถนนบำรุงราษฎร์ ๑๙ แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐ โทรศัพท์. (๐๙) ๔๔๑๔๔๔ โทรสาร. (๐๙) ๔๔๑๔๖๔ หรือ ที่ www.thammasapa.com

การให้อธรรมชนะการให้ทั้งปวง การรับธรรมะและนำไปปฏิบัติย้อมชีวะการรับทั้งปวงเข่นกัน

เพื่อเป็นการสนองปณิธานของหลวงพ่อปัญญานันท
ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม จึงได้รวบรวมปาฐกถาธรรม
ของหลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ ที่เกี่ยวกับการปฏิรูปพิธีกรรม
การปรับปรุงพิธีกรรมให้สมควร การแก้ไขพิธีกรรมให้เหมาะสม
เช่น การปฏิรูปพิธีกรรมในงานอุปสมบท ในงานมงคลสมรส
ตลอดจนในงานมาปนกิจศพ ที่พระเดชพระคุณหลวงพ่อปัญญา
นันทภิกขุ ท่านได้เมตตาแสดงแก่ชาวพุทธในสถานที่ต่างๆ กัน
มารวมจัดพิมพ์เป็นหนังสือ โดยให้ชื่อหนังสือเล่มนี้ว่า
"ปฏิรูปพิธีกรรม : ประโยชน์สูง ประยัดลสุด ประยุกต์ธรรม"

นักเขียน: ภ.ก.

www.thammasapa.com
ISBN : 978-974-05-1322-3

9 789740 513223

ขอกราบขอบพระคุณแด่ทุกท่านที่สนับสนุน และสมทบทหารจัดพิมพ์หนังสือระหว่างเล่มนี้
โปรดช่วยอุปถัมภ์ค่าจัดพิมพ์เพื่อการเผยแพร่ธรรมะ ราคาเล่มละ ๑๐๐ บาท